THURY ZSUZSA

Mostohatestvérek

MÓRA FERENC KÖNYVKIADÓ

REICH KÁROLY

rajzaival

HATODIK KIADÁS

© Thury Zsuzsa, 1960

1.

A Duna eltűnt a part menti bokrok sűrű sövénye mögött, egy idő múlva ismét felbukkant, de ekkor már széles mező választotta el az országúttói – olyan volt ez, mintha ezüstszalag fogná össze a tarka mezei virágok s a túloldali zöld lombok óriás bokrétáját. Az útkanyarulat után az autóbusz ismét a folyó medrét követte. A víz mozdulatlan volt, a túlsó part piros cseréptetős házai tótágast álltak benne.

– Délibáb! Oda nézzen, nagymama, ugye az is valami délibáb?

A kislánynak, aki ezt mondta, olyan éles, magas hangja volt, s olyan gyors, pattogó ütemben beszélt, hogy minduntalan magára terelte az autóbusz utasainak figyelmét. Így volt ez indulás óta, nem tudott betelni a sok látnivalóval, s neki mindaz látnivaló volt – Óbuda kanyargós utcácskái, a hajógyár, Szentendre sok temploma és dombnak kapaszkodó sikátorai –, amit a többi utas unalomig ismert már. Amint kimondta, tudta, hogy korához nem illő, együgyű dolgot kérdezett, ezt látszott igazolni az itt-ott felhangzó halk nevetés is – a kislány elvörösödött, s arcával egészen az ablakhoz tapadt.

Négyen ültek egymással szemközt, nyilvánvalóan egy család: apa, anya, nagyanya és a kislány; úgy tizenhárom esztendős forma. A szülők élénken és szünet nélkül beszélgettek, s csupán a kislánynak egy-egy túlságosan heves mozdulatára vagy fülhasogató hangjára szólt oda az anya: „Csendesen, Teri…” – és máris visszafordult a férfihoz s a megkezdett mondathoz.

A kislány nem sok ügyet vetett az anyai intelemre, inkább nagyanyjával társalgott, mintha közvetlenebb kapcsolat volna kettőjük között, de ha valamire feleletet várt, lopva a férfira nézett, s szemmel láthatólag bántotta, hogy az olyan kizárólagosan a feleségével foglalkozik.

A kocsi zsúfolt volt. A padsorok között kiszállásra készülődő férfiak álltak szerszámládával, kosaras asszonyok, iskolás fiúk és lányok. A kalauznő az ajtó melletti ülésen pénzt számolt, nem nézett hátra, kiáltott:

– Tahi hídfő következik!

Ekkor a kosarak és kis bőröndök között bukdácsolva igyekeztek egymást

előzni az emberek, egyik-másik visszanézett a kislányra, és ismételte:

– Délibáb!

Egy sovány, idős nő – kopott prémgalléros kabátot viselt s viharvert fekete filckalapot, dülledt szeme volt, a szája keskeny vonal, s meg-megcsattanó fogsorán keresztül szűrte a hangokat – azt kérdezte:

– Vidékről jött a kislány?

– Onnan – mondta az öregasszony. – Fótról.

– De Pesten csak járt már?

– Járt, nem is egyszer.

– Akkor hát nem újság neki a Duna – firtatta tovább a keskeny szájú asszony, s jelentőségteljesen nézett hol erre, hol arra az útitársára.

– Látta a Dunát, de inkább csak messziről, télidőben. Nyáron a szép kertünkben vagyunk, nem Budapesten.

– Élénk kislány.

– Az. Hagyni kell, hadd szórakozzon.

Ezt nagyon határozottan mondta a kislány nagyanyja, mintegy pontot téve a diskurzusra. A keskeny szájú asszony most a fiatal nőre nézett; az ő arckifejezése, nagy egyetértésben az anyjáéval, szintén azt látszott mondani: hagyni kell, hadd szórakozzon. Erre megfordult, s olyasféleképpen vonta fel a vállát, mint aki örök időkre végzett a fóti társasággal. A kislány úgy érezte, hogy utálja ezt az asszonyt, az arcát, a hangját, de még a prémgalléros kabátját is, és hogy ne is lássa, felugrott, s orrát az ablakhoz nyomta. Ekkor nagyanyja kényelmesebben elhelyezkedett, szinte az egész ülést betöltötte vaskos termetével és vastag posztókabátjával – május vége volt, és odakint csípős hideg. Komótosan elterpeszkedett, és azt mondta a szemközt ülő párnak:

– Mik jutnak eszébe. Még hogy délibáb!

– Hát mi?

A kislány visszafordult az ablaktól, és hogy erőteljes, de még gyerekesen szögletes termetének helyet szorítson az ülésen, könyökével meglehetősen kíméletlenül taszigálta a nagyanyját. Hangosan méltatlankodott, mint aki ha egyszer kimondott valamit, ahhoz ragaszkodik.

– Nem kell csúfolódni. Tudom én, hogy nem az, de hát ezt – megkocogtatta az ablaküveget –, ezt hogy híjják?

A kocsi állt, az asszonyok kászálódtak lefelé az egymásba nyomott üres kosarakkal, s hogy a motorzúgás elült, és a két padsor között is megürült a hely, egyszerre csönd lett, az emberek a lármázó kislányt nézték, meg a vita indítóokául szolgáló panorámát, amely már messze mögöttük maradt. Egy katona cigarettát sodort, s míg a szája szélén ide-oda húzgálta a vékony papírt, azt mondta:

– Tótfalui házak azok is. Visszatükröződnek a vízben, arról van szó.

A kislány nem hagyta annyiban; ültében kissé felemelkedve, támadón fordult a katonához.

– A tükör nem mutat fordítva!

– Mert… no persze, a tükör az megint más – hangzott a katona bizonytalan válasza. Az alaposan átnedvesedett cigarettapapír nem akart meggyulladni, a katona buzgón csattogtatta öngyújtóját, s szemmel láthatólag megkönnyebbült, mikor a kislánnyal szemben ülő férfi kimentette szorongatott helyzetéből.

– Ha derékszögben melledhez támasztod a tükröt, megfordítva látod a szemközti tárgyakat.

– Kérek egy tükröt!

A fiatal nő készségesen keresgélt a táskájában, és nem sok meggyőződéssel, kedélyesen mondta:

– Csendesebben, Teri, hiszen nem vagy egyedül.

A kislány melléhez illesztette a zsebtükröt, és ajkát összeharapva nézegette hol a vele szemközt ülő férfit, hol meg annak tükörképét, azután egész figyelmével saját személye felé fordult. Két sima, tömött szőke hajfonatot látott, domború homlok alatt nedves fényű zöld szempárt, kissé tömpe orrocskát, egy duzzadt gyerekszáj viruló vonalát, az áll alatt kis, gömbölyű tokát. Kis félfordulat, s a tükör lapját elborította az új lódenkabát egy tenyérnyi zöldje. A kabát alatt vadonatúj volt a fehér galléros sötétkék szövetruha is, a barna szandál és az izmos lábszáron feszülő térdharisnya. A kislány most torz fintorokat vágott, igazgatta a tükröt, és sebes mozdulatai

nyomán kis, sárga folt ugrált ide-oda a kocsi falán, az utasokon; azok a fejüket kapkodták, amint a tükör egyenesen szemükbe vetítette a nap visszaverődő fényét.

Egyhangúan berregett a motor, az országút itt már engedelmesen követte a folyó olykor szeszélyes kanyargását. Az iménti tülekedés után jóleső volt a kora délután álmosító csöndje. A fiatal nő látta, amint a bóbiskoló katona hirtelen felkapja a fejét, s pislogott a szemét vakító fénytől. Az asszonyból hirtelen feltört a nevetés; váratlan erővel, tele torokból nevetett. Máris, némileg restelkedve, elfojtani igyekezett, s ez olyan volt, mintha halkan nyögdécselne. Rövid huzavona után ismét táskájába rejtette a tükröt, és azt mondta a mellette ülő férfinak, erélyesen, mintha cselekvésre unszolná őt:

– Szólj rá, látod, hogy nem bírok vele!

– Én?

A férfi egészen elképedtnek látszott. Kis, suta mozdulattal a mellére bökött, elkapta a kezét, és a szemüvegén igazított egyet. A szemközti ülésen az öregasszony lassan, egyenletesen simítgatta térdén a kabátot, mintha morzsákat seperne le róla, és nem lehetett tudni, hogy a lábát fájlalja-e, vagy a szokatlan tétlenség készteti erre a mozdulatra. Kezén vastagon tekerőztek az erek, a ráncok kusza szövevényét májfoltok tarkították, körme töredezett volt – ez a kéz jóval öregebb volt, mint maga az asszony. Nézett a vejéről a lányára, azután csak annyit mondott:

– Nyughass.

A kislány ott préselődött nagyanyja mellett, a nagy, nehéz test szinte elborította; fészkelődött, a behajlított kar sötét tömege mögül most ő is a szemben ülőket nézegette, s a hangja mintha torlasz mögül érkezett volna:

– Hogy híjják a papa kislányát?

Kissé behúzott alsó ajakkal mondta, hogy papa, s csak rövid tétovázás után lökte világgá ezt a szót. A férfi megmozdult, a kislány feje meg előbukkant a nagyanyai kar hajlatából, pillantását egyenesen a férfi arcára szögezte; a meg-megvillanó szemüveg mögött tűnődő szürke szempár, alatta kékes árnyék kis felholdja, az orrtól az állig két barázda, az arc szinte átlátszó, a száj keskeny és mosolytalan. Egy pillanatig farkasszemet néztek, s

mindkettőjüket elfogta valami furcsa zavar.

– Lilla – mormolta a férfi. – Lillának hívják.

– Nahát!

Öklével erőteljesen saját térdére csapott, s nemtetszése jeléül rántott egyet a vállán, két kurta, szőke hajfonata előreesett – e tömött szőkeséget összetartó fehér selyemszalag is vadonatúj volt. Tovább kérdezett:

– Ő hogy szólítsa… papát?

Ismét kimondta, most már kis, fojtott nevetéssel, mint aki kóstolgatja a szó ízét, és kellemesnek találja. A férfi nem felelt azonnal. Feltűnt neki, most első ízben, a kislány beszédében a sok helytelenül ragozott szó. Eddig nem ügyelt rá, kedvesnek tartotta kissé túl hangos hadarását; de most, hogy közeledtek Visegrádhoz, mintha az anyja fülével hallott volna, s szinte látni vélte annak kicsinylően megránduló száját. Ez bosszantotta, a szívében enyhe szánakozás ébredt: szegény kislány, hogy megbírálják majd, mérlegre teszik minden szavát! Figyelmeztetni kellene, hiszen az imént Eszti egyenesen felszólította apai kötelességének teljesítésére – ekkor hirtelen elkapta az ijedtség. Hátha mindeddig elkerülte a figyelmét, és Eszti beszéde is pongyola! Igyekezett visszaidézni a feleségének az imént még oly meghitt hangját, de nem ment sehogy se.

Zsebkendőjével gyorsan végigsimított a homlokán. A kislány azonban feleletet várt, s ő lassan mondta, míg tétován nézett a feleségére:

– Nem is tudom… talán apának. Apukának néha.

A kislány hadarva mondta:

– Nekem édesapám volt, úgy mondtam. Anya is, ha köllött valami, mindig úgy kérte: hozz egy kanna vizet, édesapám. Meg kisapámnak is szólította, én emlékszem.

A katona a fejét csóválta, volt, aki mosolygott, a kalauznő felrántotta a szemöldökét, mintegy jelezve: ahá, értem már! A kislány hangja nem volt ellenséges, inkább emlékező, a fiatal nő arca mégis lángolt, a férfi szeme pedig gyors egymásutánban megrebbent, és féloldalasan, kényelmetlen tartásban hátratámaszkodott az ülésen. Az öregasszony tenyere kényelmes lassúsággal járt fel és le a kabáton, és megint csak ennyit mondott:

– Nyughass.

Merész vonásokkal megrajzolt, széles arca volt az öregasszonynak, özvegy Pápai Lőrincnének. Nem volt rajta semmi sebtében odavetett, semmi kdolgozatlan vagy oda nem illő, éppen csak a feje s annak valamennyi tartozéka – a szem, a száj, az orr, a fül – egy árnyalattal túlhaladta a rendes asszonyi mértéket. Hatalmas test koronája volt ez a súlyos fej, az öreg Pápainé azonban olyan magától értetődően hordozta vaskos nyakán, mintha nem lenne tudatában feltűnő voltának. Élete hatvan esztendejéből igen kevés percet szentelt külseje tanulmányozásának, s különben is, az ember olyan, amilyennek a természet megalkotta, kár azon töprenkedni. Vannak változtathatatlan tények, megmásíthatatlan eseményeit, s csak a bolond ember lamentál, hogy ennek így vagy amúgy kellett volna történnie – így gondolkozott Pápai Lőrincné. Életbölcselete tisztán tükröződött arcán – derűt és az egyszerű lélek nyugalmát sugározta.

Éppen ezért szokatlan volt most szemének töprengő kifejezése. Nézte az ablak előtt elvonuló tájat – idáig csupán keskeny gabonatáblák, gyümölcsösök, kukorica- és krumpliföldek, most meg már szőlő is az enyhe domborulatokon –, mellette a kislány megfeszített, mindig mozgásra kész teste, szemben meg a férfi sápadt s a lánya lángoló arca – vajon mi lesz ebből, jó lesz ez így? Délelőtt az esküvő, s máris felkerekedtek, indultak Visegrádra. Ott várja őket újdonsült vejének az édesanyja és a kislánya, a neve Lilla. Bizony igazsága van Terinek, ha a vállát vonogatja, ki hallott olyat, hogy egy tizenhárom esztendős lánykát Lillának hívjanak!

Töprengő arckifejezése nem árulta el, hogy állandóan szemmel tartja a vejét, és halk, szakadozott beszédének egyetlen hangja sem kerüli el a figyelmét. Egy-egy gondosan megfogalmazott mondatát ismételte magában, hogy alkalomadtán, fóti szomszédasszonyaival folytatott meghitt esti tereferén a valóságnak megfelelően jellemezze majd Eszti új férjét, s szinte hallotta maga körül a kacagást: „Jaj, ez a Bori, hogy kifiguráz mindenkit!” Ekkor eszébe jutott, hogy többé nem tér vissza fóti otthonába, s a szíve tájékán enyhe fájdalmat érzett, nem többet, mint egy tűszúrás.

Amott sápadtkék hegyek láncolata zárja el a látóhatárt, egyre szélesebb a

folyó, kanyarog az országút. „Szép vidék” – állapította meg az öregasszony. Eddig úgy gondolta, hogy Visegrád és környéke egyetlen nagy romhalmaz, réges-régi királyok és háborúk maradványa, amit mutogatnak a kirándulóknak – és most amerre néz, kisebb-nagyobb villák, ápolt kertek, ki hitte volna! Nem lehetnek messze, de az öreg Pápainé nem kérdez. Idejében megtudja majd, hogy mikor kell készülődni. Meg nem is igen akaródzik megszólítani a vejét, sehogy sem áll a szája tegezésre. Sápadt, fiatal férfi, sötét ruhát visel, a keze csontos és sovány, nincs rajta semmi különleges, az ő szemének mégis szokatlan a veje pápaszemének barna csontkerete is, hát még a csöndes pusmogása, a komolysága! Pápai Lőrincné magában meséli fóti hallgatóságának: „Elhihetik, hogy a nyelvemen volt, majd hogy kimondtam: No, tisztelt úr, mosolyogjon már, ma volt az esküvője… Aztán mégse szóltam, én azt tartom, nem kell beleavatkozni a fiatalok dolgába…”

Nem, valóban nem mosolyog. Míg Eszti beszél, csupán a száját figyeli, szinte egyenként szedi le róla a szavakat, azután mintha vonásról vonásra kisimulna az arca, valami forró gyöngédség önti el. Most a férfi beszél, halkan, néha elakad, egy-egy szót ismétel, az öregasszony ezúttal mégsem ért egyetlen mondatot sem a beszédéből. Fénycsövek, televíziós képcsövek, áramstabilizáló csövek, mikrohullám adó- és vevőkészülék – csak úgy dobálózik effélével! S egy mindig újra visszatérő szó: tranzisztor… Ha megkezdjük a tranzisztor gyártását… a tranzisztor messze felülmúlja majd az elektroncsövet, jobb hangerősítő… A Műszaki Tudományos Tanács júniusi ülésére feltétlenül itthon kell lennie, mondja Örvös László, az Általános Izzó gépészmérnöke, feltétlenül, mert éppen a tranzisztor gyártásának előkészületeiről lesz szó. Az egyre ismétlődő kifejezés Teri érdeklődését is felkelti.

– Mi az a tranzisztor? – kérdezi.

A férfi felegyenesedik, készségesen belekezd:

– A tranzisztor egészen parányi… hogy jobban megértsd… szóval parányi, úgynevezett félvezető…

A kislány tekintetében a legteljesebb értetlenség és zavar. Eszti nevet, lefogja a férje kezét, és ő veszi át a szót:

– Képzelj el egy olyan kicsi csövet, amelynek felhasználásával cigarettatárca nagyságú rádiót gyártanak. Kisebbet, mint a tenyered. Láttál már nagyothalló készüléket? Na, ha láttál, tudod, hogy roppant bonyolult szerkezet. A tranzisztor segítségével majd olyant gyártunk, ami egy női hajcsatban is elhelyezhető.

– Nahát! – Az elképedt kislány szájába veszi a nyakláncán függő kis aranyérmét, s azt szopogatva megint a férfihoz fordul. – Hát papáéknál a gyárban nemcsak villanykörtét csinálnak?

– Nem – mondja a férfi –, nemcsak villanykörtét. E pillanatban harmincezer cikket gyártunk. Természetesen ez a szám állandóan növekszik… – Zavartan elhallgat, s a feleségére néz.

De a kislány már nem figyel oda. Harmincezer! Felfoghatatlan szám! Nem tréfál a papa? Teri a papáról a mamára néz, majd a nagyanyjára. Az öregasszony bólint maga elé: bizony, Lőrinc ideje óta sok változás történt az Izzóban. Ott van mindjárt a fehér köpeny, a sok ezer munkás, tisztviselő, mérnök mind fehér köpenyben jár, Eszti meg valósággal bolondja az új divatnak, nap mint nap mosni kell rá!

Azok ketten megint egymás között társalognak, szünet nélkül az üzem dolgairól. Mintha nem is a Mátrába készülnének négyhetes szabadságra, hanem Visegrádról egyenesen vágtatnának vissza az Általános Izzóba; Örvös László a rajztábláihoz meg a körzőihez – az öltönye felső zsebében bőrtokba zárt kis logarléc van, különböző ceruzák és töltőtollak, időnként a kezével tapogatja, hogy minden a helyén van-e –, Eszti pedig az íróasztalához, amelyen két telefon cseng szünet nélkül. Külön gépírónő áll a rendelkezésére, s mikor egyszer ő, az anyja felhívta telefonon, hogy: „Kérem az Esztit!” – a láthatatlan gépírónő rendreutasította: – Kis Domonkosné elvtársnő értekezleten van…

Kis Domonkos, a W. gépgyár fiatal sztahanovista hegesztője Eszti első férje volt, az a fiatalember, akit Eszti édesapámnak és olykor kisapámnak szólított. Egy oxigéntartály felrobbant, és azonnal végzett Kis Domonkossal. A vizsgálat megállapította, hogy könnyelműen, olajos kézzel nyúlt a tartályhoz. Annyi bizonyos, hogy eléggé hebehurgya fiatal férfi volt, szerette

a gyors munkát, s ha figyelmeztették a veszélyre, csak legyintett: „Nem kell begyulladni!” Van idestova öt esztendeje, hogy a szerencsétlenség történt, s a gépírónő legközelebb már úgy mondja a telefonba: „Örvös Lászlóné elvtársnő értekezleten van.

Úgy jött minden, mint a fergeteg. Az öreg Pápainé jól ismerte az Örvös nevet a rég múlt időkből. A férje, Pápai Lőrinc az udvari csoporthoz tartozott, az asztalosműhelyben dolgozott vagy húsz esztendeig, és jóval a felszabadulás előtt nemegyszer beszélt idősebb Örvös Lászlóról, az Általános Izzó laboratóriumának vezető mérnökéről. Akkor csupán egy név volt, egy a sok közül, el is felejtkezett róla, mostanában rakosgatja össze az Örvös névhez fűződő emlékeit. Olyan magának való ember – mondogatta Lőrinc. Azt mesélte róla, hogy névről egyetlen munkást sem ismer, de arcról valamennyit; hogy csakis a laboratóriumával törődik, semmi mással, mégis kedvelik az emberek, mert ha valami gondatlanság vagy mulasztás történik, nem tesz jelentést, de még szemrehányást sem, eligazítja egyedül, csak dünnyög, sóhajtozik – ilyesféle ember volt.

A fiatal Örvösről meg Eszti kezdett beszélni; hogy van az Izzónál egy mérnök, ott volt az apja a régi világban is, akárcsak Esztié – az Általános Izzónál valósággal hagyomány, hogy olykor egy családból három nemzedék dolgozik a gyár különböző részlegeiben. Eszti egyre gyakrabban jött, hogy Örvös mérnök így meg úgy, s ha volt rá ok, ha nem, nevetett. Akkoriban iratkozott be a közgazdasági egyetem levelező tagozatára.

Pápai Eszti az első férje életében is szorgalmas asszony volt. A felszabadulás után rövid ideig még a katódgyártásnál dolgozott, de voltak az üzemi bizottságban többen a régiek közül, akik nem tévesztették szem elől a Pápai Lőrinc lányát. Először egyéves szakmunkásképző tanfolyamot végzett, s utána már csoportot kapott, ment szépen előre. Mikor a minőség-ellenőrzésről volt szó, a vállalat kijelölt bizonyos személyeket a minőség-ellenőrző szakmai továbbképző tanfolyamra, s a minisztérium elsősorban Eszti jelölését hagyta jóvá. A vizsgát jó eredménnyel tette le, kinevezték minőségi ellenőrzőnek, s havi fizetést kapott.

Azután, hogy özvegyen maradt, mintha elvesztette volna a kedvét. Éppen

csak végezte a munkáját, csöndes és szomorú asszony lett a régi vidám Pápai Esztiből, Örvös mérnök feltűnésével kezdett megint sürögni-forogni, egyszerre csupa lobogás volt az egész asszony.

Míg az érettségire készült, a gyárban csupán napi hat órát kellett dolgoznia, de megkapta a teljes fizetését. Egész délutánját az iskolában töltötte, volt kilenc óra is, mire hazakerült Fótra, akkor nekilátott a tanulásnak. Érettségi után felvételre jelentkezett az egyetemen. Ma már az Általános Izzó személyzeti osztályának vezetője, és két telefon van az íróasztalán.

Természetesen az apja emlékét is megbecsülik benne – állapította meg az öreg Pápainé, ha elgondolkozott a lánya nagy előmenetelén, mégis a maga erejéből, sok tanulással küzdötte fel magát. No meg hogy annyi könnyítésben, segítségben volt része. Eszti nagyon elfoglalt asszony, a kislányt néha csak este látja, mikor az jóízűen szuszog az ágyban. De nem tesz semmit, míg ő, a nagyanya itt van, és jól bírja magát, a kislány semmiben sem szenved hiányt. Az utóbbi időben Eszti egészen kivirult, színházba meg hangversenyre járt Örvös mérnökkel, s abból egyszerre csak „Laci” lett. Laci ezt mondta meg amazt. Nemrégiben történt, hogy Eszti az anyja elé állt, és így szólt, az arca egészen különös volt:

– Képzelje, mama, Lacit kinevezték a Vákuumtechnikaihoz gyártásvezető mérnöknek.

– Hát aztán – mondta Pápainé –, a te dolgod ez?

– Csakis, mamuska – felelte Eszti –, csakis…

Három nappal ezelőtt betoppant Örvös Lászlóval. Az öreg Pápainé úgy találta, hogy csendes, kedves ember, jóképű is. Nem leánykérőbe jött, azok az idők elmúltak; nyomban Eszti kezdett beszélni.

– Mamuska – azt mondta –, Lacival kivettük a szabadságunkat, és elhatároztuk, hogy összeházasodunk, mit szól hozzá? Két hétre beutaltak minket Galyatetőre, két hétig meg Mátraszentimrén leszünk, helyes?

Pápai Lőrincné bólintott: helyes, helyes… És tulajdonképpen miért akadékoskodott volna? Amit mondtak, abban nem volt semmi ésszerűtlen, s megszokta már, hogy mindenben Eszti intézkedik, ámbár Eszti tapintatosan mindig így kezdi: ha mama is úgy gondolja. Az öreg Pápainé tulajdonképpen

örült, hogy mások intézkednek helyette, és nem rajta van a felelősség, hiszen a kislány és a háztartás gondja mellett volt éppen elég felelősségteljes munkája Fóton. Megalakulása óta vezette a Magyar Nők Demokratikus Szövetségét, és a pártszervezetből, egyebünnen is mindennel hozzá jöttek. Nevetséges meg siralmas is, ha elgondolja az ember: hát olyan kevés asszony van Fóton, aki a vállalt munkát elvégzi, és amellett megbízható és hűséges? Bármiről van szó: majd Pápai néni] S mindenhová őt jelölik!

…Azután megbeszélték, hogy eladják a fóti szoba-konyhás házat, s az árából Örvösék újpesti házához építenek két szobát. Ott lakik majd együtt a család: Pápaiék meg Laci az anyjával és a kislányával, azt mondja, szelíd, beteges gyermek. Az öregasszony erre sem tett ellenvetést, de magában eltöprengett a dolgon: jó lesz ez így? Esztinek apja-anyja munkás volt, ő maga is, míg a felszabadulás nem hozott oly nagy változást a sorsában – azok meg értelmiségiek, másfélék. De nem szólt, hagyta, hogy a fiatalok intézkedjenek, ahogy jónak látják. Úgy határoztak, hogy míg az építkezés lebonyolódik, elviszik őt meg Terit Visegrádra, ahol az özvegy mérnökné tölti a nyarat unokájával, azzal a bizonyos Lillával. Beteges és szelíd, mondja róla az apja; bizonyosan azért rezzen össze ő maga is Teri minden hangosabb szavára. Csendhez szokott ember. De azt ne Várja, hogy az ő Terijük is egész nap a sarokban gunnyaszt majd. A kislány élénk, a korához képest túlságosan gyerekes, éretlen, mindene a játék, de ők ilyennek szeretik. Pápainé a tiszta helyzetek híve volt, és ott nyomban megmondta Örvös Lászlónak:

– Én tizenkét éves koromban takarítani jártam házakhoz, enni adtak érte, meg nagy néha egy koronát. Az Eszti lányom is gyerek volt szinte, mikor a gyárba került. Terinek nem ezt a sorsot szántuk. Addig jó neki, amíg gyerek, örüljön a szép életének.

A férfi zavarodottan azt mondta:

– Persze!

Eszti meg nevetett.

– Ne bántsa, mamuskám, tud ő is másféle lenni, de mi megzavartuk. Nem

tudja, mihez kezdjen velünk.

Hát igaz, egy kissé valamennyien megzavarodtak. A kislány útra készen állt a kapuban, mikor arra jött a nagy, mélák Huldinger fiú. Azt mondta Terinek:

– Hallom, férjhez ment a mamád egy burzsujhoz.

Teri toporzékolt.

– Nem igaz! Nem burzsuj!

– Hát mifene?

– Mérnök. Különben is semmi közöd hozzá!

A Huldinger fiú röhögött, és ment tovább.

…Igen, mindaz, amit a fiatalok kiterveltek, roppant ésszerűnek, egyszerűnek és keresztülvihetőnek tűnt. Eddig nincs is semmi hiba, a fóti házra máris alkuszik valaki, a bútorokat holnap Esztiék átvitetik a Csokonai úti házba – ott van valahol az újpesti városháza közelében –, s ott hamarosan megkezdik az építkezést. A házasságkötés délelőtt tizenegy órakor ment végbe. Micsoda hajsza volt ez három napon át! Terit is fel kellett öltöztetni, ha már nyaralni megy. Össze kellett csomagolni az útra és minden egyebet ládákba rakni szállításra készen, Esztire is mosni-vasalni – a sok tennivaló közepette nemigen ért rá gondolkozni az ember. Az elmúlt napokban Pápainénak nem volt percnyi pihenése, mégis, a legváratlanabb pillanatokban megjelent előtte egy-egy arc a múltból. Két nap előtt is éppen a padláson válogatott a sok limlom között, ami felgyűlt egy életen át – valamikor minden ócskaságnak célja és értelme volt, s az ő szűkös körülményeikhez mérten értéke is –, huzakodott hát előre egy horpadt kályhacsővel; s egyszerre látni vélte Kis Domonkosnak, Eszti első férjének kerek, fekete arcát, olyan volt, mint egy kamasz fiú. Mintha fütyörészett volna, de hang nem jött ki a száján, csak erőlködött, hogy szánalom volt nézni. Mikor semmivé foszlott a látomás, valami nagy-nagy bánat maradt utána, oktalan restelkedés, hogy: hát, te szegény ember, bizony viszik a feleségedet… Az öregasszony szerette és megszokta a lánya első férjét, haló porában is a fóti házhoz tartozónak érezte, s távozása tulajdonképpen akkor lett végérvényes, mikor Eszti múlt este beállított a másikkal. Ha erőteljesebben csukódott az ajtó, az öreg Pápainé az első vejére emlékezett,

az jött-ment mindig nagy ajtócsapkodás közepette, sietett, szeleskedett, a pusztulását is az okozta. Eszti nevetése is a szegény Kis Domonkost idézte, szinte várta az ember, hogy nyomban utána felharsan az övé is; úgy tudott nevetni, hogy sírt belé, a székre görnyedt, és a szemét törülgette – hiszen gyerekek voltak még, egyidősek, a hat osztályt is együtt járták a fóti állami elemi iskolában.

Az is furcsán érintette az öregasszonyt, hogy mikor a hatszemélyes üvegkészletet rakosgatta lepedők és párnahuzatok közé, egyszerre látni vélte boldogult férjét, Pápai Lőrincet. Akár megérinthette volna, mert ott állt a láda mellett; mintha a fogai között szögeket tartott volna, talán azért nem szólt, csak a fejével bökött, siettetve: „Mi lesz, Bori, szögezzük le azt a ládát, de lassan mozogsz!”

Jöttek, máris eltűntek, az öreg Pápainénak nem volt kedve a múltak fölött merengeni s a jövőt mérlegelni. Esztiék is örökké úton voltak Fót és Megyer között, otthon meg minduntalan szaladtak a trafikba telefonálni, táviratot szövegeztek Visegrádra, volt vagy harminc szó; bejelentették a házasságot, egy másikban a két vendéget. Válasz is jött olyasféle tartalommal, hogy a visegrádi bérelt nyári lakás nem alkalmas két állandó vendég befogadására, erre újabb távirat, és ez így megy három nap óta.

Az országút Duna felőli oldalán fehér korlát húzódik, a másikon magas, sziklás hegyoldal. No, lassan megérkezünk – állapította meg az öreg Pápainé abból, hogy a lánya egy idő óta hallgatag, s a veje halk és bizonytalanná vált beszédének néhány szavából.

– Nem lesznek egymás útjában. Anyám igazán rendes asszony, megértő velem mindig – mondta, és bár a hangja nem emelkedett és nem süllyedt, érződött benne a bujkáló izgalom és tétovaság. – Velem megértő volt, és most is… kérlek, ne legyenek előítéleteid…

– Honnan veszed…?

– Gondolom. Olyan csendes vagy most, hogy közeledünk.

Az asszony szeme keskeny volt, amint fürkészőn, közelről és kicsit csúfondárosan nézett a férjére.

– Benned van valami félelem, azért beszélsz erről. – Biztatóan megveregette a férfi keze fejét. – Nem kell mindenből olyan nagy ügyet csinálni, Lacikám. Ha megvan a jóindulat… – Egészen a férfi felé fordult, szigorú és halk hangon, nagy nyomatékkal mondta: – Az én anyám is rendes asszony, nem féltem őt.

– Persze…

– Hatvanéves, és életében először megy nyaralni. Soha nem járt még Visegrádon. A világból egyedül Fótot ismeri, ehhez mit szólsz, Örvös elvtárs?

– Én… én…

Öltönye zsebét tapogatta, ahol a logarléc, a ceruzák és töltőtollak alatt nyugtalan szív dobogott, de amolyan félbemaradt mozdulat volt ez, kapkodás, nem egyéb.

– Ha nem férnek össze, találunk más megoldást – mondta Eszti. – Nagyon kényes az anyád?

– Á, nem, arról nincs szó, nem, csak…

Az asszony várta a folytatást, feszült érdeklődéssel merült a zavarodott férfiarc szemléletébe, de hogy nem következett semmi, hirtelen elnevette magát. Ez a nevetés váratlan volt, nem is egészen indokolt. A szája kinyílt, a nyaka megfeszült, ahogy egészen fiatal lányokból tör fel a hahota okkal vagy ok nélkül. A férfi először meghökkent, azután kissé átszínesedett az arca, elragadtatott pillantással nézett a feleségére. A kislány előrehajolt, két öklével az anyja térdére nehezedett, izgatottan és lármásan faggatta:

– Mit nevetsz, anya, mit nevetsz?

– A papán…

– A papán?!

– Igen. Fél tőlünk, mint a tűztől.

– Eszti!

A férfi bántódott hangjára magába nyelte a nevetést, s ez úgy hangzott, mintha sóhajtozna vagy nyöszörögne.

– Hiszen csak tréfálok – mondta és felugrott. – Jó lesz szedelőzködni, mamuskám.

2.

A ház a hátát mutatta a visegrádi Mátyás király utcának, s a belépőre korántsem tett barátságos benyomást. Közvetlenül a kerítés mellett állt, s málladozó vakolatával akár hombárnak nézhette az ember. A jobb oldali keskeny falat megkerülve változott a kép, s kárpótolt az első percek csalódásáért. Nagy, üvegezett veranda az épület közepén, ettől jobbra és balra két-két ablak vadszőlővel dúsan felfuttatva. A verandáról hat lépcsőfok vezetett a kertbe – és milyen kert volt ez! Valóságos vadon. Térdig érő fű és tarka vadvirág, egymásba boruló vadgesztenyefák boltozata, időtlen idők óta nem nyesett bokrok kibogozhatatlan szövevénye. A berberisz – Császárné, a szomszédasszony, aki átjár takarítani, a maga mindent leegyszerűsítő módján sóskafának mondja – zöld-bordó, finom ágazata az orgonabokrok közül bukkan elő, összekeveredik a lícium hosszan lehajló ágaival, az apró virágok mint harmatcseppek ülnek rajta. Itt egy törött kőpad, ott rozsdás kerti asztal, amott egy heverő szoborcsonk, s mert a magas kőkerítést ellepi a letícia, vagy ahogy a szomszédasszony mondja: Krisztus tövise, a kert olyan végtelennek és magányosnak tűnt, mint a paradicsom.

Mindeddig két lakója volt ennek a paradicsomnak is, akárcsak a Bibliában említettnek: idősebb Örvös Lászlóné és az unokája, Lilla. A két öreg, bolthajtásos, hűvös szobában, a tágas verandán és az alatta elterülő sejtelmes vadonban csönd honolt és békesség. Két nap óta meg bútorokat húzgálnak innen oda és onnan ide, a csattogó léptű Császárné reggel óta hol dünnyögve, hol tele torokból énekel, porolóval párnákat és takarókat püföl, forró lúgos vízzel telt vödröket cipel a szobákba, csapkod és énekel, egyre énekel, igazán kibírhatatlan. Az özvegy mérnökné szinte a kétségbeesésig izgatott lett, a külvilágot képviselő Császárné előtt azonban fegyelmezte magát, és csupán ennyit mondott a verandán keresztülcsörtető asszonynak:

– Egy óra, Császárné, be kell fejezni.

– Áthúzom a két ágyat, és már itt sem vagyok – mondta az asszony.

– És elmossa az edényt – egészítette ki a mérnökné.

– És elmosom az edényt – visszhangozta az asszony.

Örvösné elhelyezkedett a verandán, egy fonott karosszékben, előtte kézimunkakosár volt sok tarka pamuttal, a gombolyagok alatt kis kártyadoboz. Nem nyúlt egyikhez sem, ült ölbe tett kézzel, nagyon egyenesen. A kislány, aki két napig bujdokolt a kert rengetegében, reggel óta meg folytonosan körülötte settenkedett, megint ott állt mellette. Nyúlánk kis szellemalak, surranó léptű, áttetszően vékony, nagy szemű. A két karját leeresztette, nem mozdult, merőn nézte a nagyanyját.

– Sírtál?

Nem kérdés volt ez, inkább szemrehányás. Nagymama egész nap Császárné nyomában járt, intézkedett, ebédet főzött – az asszony kezének lúgszaga van, magyarázta Lillának –, asztalt terített, és nem sírt, egyetlen könnyet sem ejtett, pedig Lilla legalább ennyit elvárt tőle. Úgy színezgette magában, hogy a nagyanyja rákezdi, ő folytatja, s az érkezőket kisírt szemmel fogadják, így azok máris tudják magukat mihez tartani.

Nagyanyja arcán azonban nyoma sincs a könnynek, s ezt nem lehet annyiban hagyni. Lilla halkan beszélt, mint az apja, lassan tagolva, nagy nyomatékkal ejtve a szavakat.

– Anyuka képét vedd le a falról. Nem akarom, hogy lássák. Apa se, soha többé!

Sűrű fekete szempillája alól fürkészőn nézett a nagyanyjára. Elégtétellel észlelte, hogy az öregasszony egymásba kulcsolta a két kezét, s egy nagyot sóhajtott, mintha fohászkodna valakihez valamiért. Lilla tudta, hogy nagyanyja azért nézi olyan makacs-mereven az asztalterítőt, mert nem képes elviselni az ő szánalmasan sovány, hosszúra nyúlt alakjának, elkínzott arcának látványát. Gyerekesen gyötörte tovább – s közben önmagát is.

– Apuka nem szeret téged. Az egészet azért csinálta, hogy bosszantson. Engem se szeret.

– Édesem, kislányom, miket beszélsz!

Most mégis az unokája felé fordult, sebesen lélegzett, apróra töredezett ősz hajszálak repkedtek a homloka körül.

– Azt kívánta, hogy haljak meg ott a kórházban.

– Jaj, istenem, teremtő istenem… mi történt veled?

Szorosan magához ölelte Lillát, könnyei ekkor már bőségesen ömlöttek a kislány fényes, fekete hajára. Lilla megkönnyebbült, a siker enyhe mámorát érezte, s éppen ezért képtelen volt sírni. Így hát mozdulatlanul tűrte a szenvedélyes ölelést, az arcára pettyező csókokat.

– Ne mondj ilyet – sírta az öregasszony. – Apád imád téged. Ő nagyon jó ember… édes, szegény fiam…

A kislányt fárasztotta az egy helyben álldogálás, leülni azonban nem akart, mert az bizonyos kedélyes és meghitt színezetet adott volna a dolognak, hát jobb lábát a bal lábfejére helyezte, ezáltal tartása kissé imbolygó lett. Hosszú, fehér harisnyát viselt, szövetszoknyát és pulóverje fölött piros kötött kabátkát, ámbár a rikító szín, véleménye szerint, a legkevésbé sem illett az alkalomhoz.

– Akkor minek kellenek neki azok? Anyuka szebb volt meg okosabb, és mégis… Na, mondj valamit!

Örvös Lászlóné meglehetősen idegenkedett a volt menyétől, de ezt a fiatalasszony halála óta erősen titkolta. Ha említette, mindig hozzátette: „Kár érte, kitűnő asszony volt szegény!” – és sóhajtott, hogy szavainak nagyobb nyomatékot adjon. Elismerte, hogy csinos, helyesebben: érdekes külseje volt, így mondták azok, akiknek tetszik az olyan markáns arc, hosszú, élesen metszett száj, kiugró pofacsontok. A fiatal Örvös Lászlóné sokat olvasott, megjegyezte magának az író egy-egy mondatát, eredeti ötletét, s ügyesen alkalmazta társalgás közben. A férjét ez idegesítette, feszengett a felesége közelében, mintha szégyellte volna magát valamiért. Mindig ugyanazok a történetek, hajszálig azonos csattanó, egyazon idézetek, frázisok, találó és csípős megjegyzések – volt benne valami ideges szerepelni és érvényesülni vágyás. A jelenlétében más nem jutott szóhoz. Senkit nem hallgatott végig, és ha mégis rákényszerült, türelmetlenül forgatta a fejét, tüntetően egyébbel foglalkozott, míg az első adandó alkalommal ismét magához ragadhatta a beszélgetés irányítását.

Ilyen volt, helyesebben ilyen is volt ifjabb Örvös Lászlóné. De mit tudott

ebből Lilla? Éppenséggel semmit. A mérnökné az unokája vékonyka, hirtelen nőtt alakjára, szánalmasan sápadt és elgyötört arcocskájára nézett, s talán most először igyekezett a kislány szempontjából felidézni volt menye emlékét. Lillát szerette, gyengéden és határtalanul, okos és jó anya volt. A kislány egyetlen kérdését sem hagyta válasz nélkül, nem utasította el azzal, hogy: „Ezt te még nem érted” – hanem fáradhatatlan volt a magyarázatban, alkalmazkodva a gyermek szellemi színvonalához. A társadalmi szereplésre vágyó, szórakozást hajszoló asszony – szegény, talán érezte, hogy rövid idő az, amit neki szánt az élet? – az önfeláldozásig lemondó volt, ha Lilláról volt szó.

De idősebb Örvös Lászlóné csakis azt látta, hogy a menye nem való a fiához; mások a kedvtelései, más az életről alkotott felfogása, hogy hangos és erőszakos természete kifárasztja és idegesíti a fiát, hogy házasságuk tizedik esztendejében nem volt egyetlen pont sem, ahol összetalálkoztak volna, s így ő is egyre jobban elhidegült a fiatalasszonytól. Elvakultságában úgy képzelte, hogy odaadó szeretetével és gondoskodásával pótolni tudja Lillának az édesanyját, s csupán most, két nap óta ébredezett benne valami szorongó nyugtalanság, bizonytalanság és félelem.

Az özvegy mérnöknét eddig is kínosan érintette, ha a kényes, finnyás, de ez ideig szelíd és könnyen kezelhető Lilla némely megnyilvánulásában az anyjára emlékeztetett. Attól tartott, hogy az efféle hasonlóságok fájdalmas emlékeket ébresztenek a kislány édesapjában. És most ez az erőszakos, ellentmondást nem tűrő hang, keskeny arcocskáján a fájdalmasan kemény vonás! Lilla valóságos kultuszt űzött az anyja emlékéből, érthető, hogy a házasságkötés hírére megtelt fájdalommal.

A mérnöknében egyre fenyegetőbb formában merült fel a kérdés: mi lesz ebből?

A kislánynak semmi nem kerülte el a figyelmét, érezte, hogy a nagyanyja igen kevéssé rokonszenvezett anyjával, s ebbe nem akart belenyugodni.

– Okosabb volt és kedvesebb – folytatta makacsul. – Meg művelt. Mindent tudott, mindent a világon.

– Persze.

A volt menyére való emlékezés felszárította az öregasszony könnyeit, kelletlenség, bosszúság és némi önvád érződött a hangjában. Szánalom töltötte el önmaga és az unokája iránt, s némi szemrehányással illette a fiát, amiért ilyen kínos helyzetbe sodorta őket. Már-már kimondta: „Szegény nagyapád megfordul a sírjában, hogy az egyetlen fia, a büszkesége – és a Pápai asztalos lánya…!” – de ennek a kislánynak nem lehet csak úgy odavetni valami hangzatos szólamot. Lilla képes és a fejére olvassa: „Hát a nagypapa nem szerette a munkásokat? Nekem mindig azt mesélted…” És elmondja szó szerint, amit tőle hallott a nagyapja nemes emberi tulajdonságairól. Pápai asztalos… nem, nem emlékszik rá, lehet, hogy a férje említette annak idején, de ki tudná fejben tartani az Általános Izzó valamennyi munkásának nevét…

Akkor jött Császárné, a szomszédasszony, útra készen, csattogó papucsát bőrszandállal cserélte fel.

– Hát akkor megyek – jelentette.

– Mennyit kap, Császárné fiam?

– Huszonöt forintot, öt órám volt. – Csinos, gömbölyded, negyven év körüli asszony volt Császárné, kicsattanó arca egy árnyalattal a szokottnál is élénkebb színű. Eltette a pénzt, akkor mondta: – Tessék valakit keresni helyettem. – Az özvegy mérnökné éppen csak kinyitotta a száját, ő már sebesen folytatta: – Én szívesen átszaladtam arra a néhány órára, az a kis takarítás, mosogatás egy-két személyre semmi nekem, odahaza bezárom az ajtót, *s* mondom, átszaladok. De hogy így megszaporodik a munka…

– Hát cserbenhagy – fejezte be keserűen a mérnökné.

– Jaj, ne tessék már így venni! Tetszik tudni, hogy nekem is ott a ház, a kert. Aztán ahányan vannak, annyinak külön tálalok, a lányom a kettessel jön az esztergomi képzőből, a férjem az ötössel Bogdányból, a fiam…

– Jól van, Császárné, majd boldogulunk maga nélkül is.

Az özvegy mérnökné fölemelkedett a fonott székből, amúgy is egyenes tartásának még nagyobb hangsúlyt adott. Az asszony már ment nagy virgoncan, mint aki örül, hogy túl van a nehezén. Elmenőben még azt mondta:

– Hiszen itt lesz a mérnök úr anyósa, az a kis munka semmi neki, megszokta, meg a lány is nagyocska már, tessék nyugodt lenni.

Eltűnt a hámlott vakolatú ház mögött, csukódott az utcai vasajtó, és Örvösné még mindig egy helyben állt.

– Szépen vagyunk – mormolta szinte magánkívül az elképedéstől –, szépen vagyunk! Hát ezek beszélik már, egész Visegrád! – Császárné elolvasta a táviratokat. Ellesett szavakból meg az ő magatartásából tudja, hogy elégedetlen a fia házasságával. Talán a kislány is mondott valami csípőset, s már ki tudja, miféléknek híresztelik a Pápai családot! Mérhetetlen felháborodása némi szégyenkezéssel vegyült, mintha elárulta volna a fiát, kiszolgáltatta volna a szóbeszédnek. Császárné most meg nem áll, míg végig nem házalja Visegrádot a hírrel: a fiatal Örvös mérnök elvette egy asztalos lányát. Az özvegy mérnökné tehetetlen, a hatszáz forint nyugdíjával teljesen a fiára van utalva, s az ellen sem tiltakozhat, hogy idegenek költöznek majd a Csokonai utcai régi házba – hiszen effélére is céloz az egyik távirat –, mindezt tudja Császárné, az imént nem is titkolta…

Visszaereszkedett a fonott székbe, keserveset sóhajtott. Megértőnek kell lennie, ha nem akarja elveszíteni az egyetlen fiát. És ha Lacinak jó, majd csak elviseli ő is, el kell viselnie! Talán csak nincsenek különösebb rossz szokásai az öreg Pápainénak, nem közönséges beszédű? Arról le kell szoknia, utóvégre itt van Lilla is, tizenhárom éves, serdülő lány! A fiatalasszony… a külsejével bizonyára nem lesz baj, a keresetéből öltözködhet, fodrászhoz járhat; milyen keserves, milyen nagyon keserves ez az egész, és most még Császárné…

– Nem jön többet? – szólalt meg a kislány.

– Hallottad. – Nagyon bosszús volt, az ujjaiban is remegést érzett. – Azelőtt két kézzel kaptak egy kis kereset után, most meg…

– Most gazdagabbak?

– Ugyan! Kinyílt a szemük.

A magyarázat nem volt kielégítő, hiszen jórészt a bosszúság diktálta. Elhallgatott. A kislány egyhangúan karmolászta a térítőt, hegyes körmével mély árkokat vájt két rózsakoszorú közé.

– Hány óra, nagymama?

Újabb sóhaj és halk válasz:

– Fél három.

Lilla most mégis leült, szemközt a nagyanyjával. Mindkét vékonyka karját az asztalra fektette, arccal föléje borult, és igen mélyről jött a hangja.

– Nem mehetsz eléjük az autóbuszhoz. Engem nem lehet egyedül hagyni. Az orvos mondta, hogy vigyázni kell rám.

– De édes kislányom, az apád…

Lilla a kertbe indult. Lehajtott fejjel, szelíden szólt vissza:

– Ha neked kényelmesebb, intézetbe mehetek. Apukának is jobb lesz és mindenkinek…

Alakja nesztelenül, mint az árnyék, eltűnt a spíreabokrok fehér virágai között. Császárné persze a spíreát majlócának mondja, majd éppen ő nevez valamit a becsületes nevén – többek között ez is bosszantotta most az özvegy mérnöknét. Jó lesz utánanézni, hogy a szomszédasszony mit végzett a szobákban.

A verandáról az öregasszony belépett egy kis, négyszögletes helyiségbe. Közepén fehér kerti bútor állt, a fal mellett fiókos szekrény. Az ablakokon fehér, pettyes batisztfüggöny volt. A leterített keskeny rongyszőnyegek között sötétlő vízfoltok, másutt már felszáradt a padló. A lúgos víznek itt tisztaságszaga volt, s most nem érintette kellemetlenül a szimatoló asszonyt. Jobbról és balról nyílt a két szoba, s bár a bútorokat reggel ő maga helyezte el legjobb elképzelése szerint, most még egyszer körüljártatta bíráló tekintetét. Az egyik szoba mindeddig nappali volt, mint a régi tulajdonosok idejében, a másik pedig hálószoba, amit megosztott Lillával. Egy öreg házaspáré volt a ház, szinte egy időben haltak meg, s Örvösék a tanács engedélyével az örököstől bérelték, míg az szeptember végén beköltözhet.

Az özvegyasszony nézte az egyik szobát, majd a másikat. Kínosan ügyelt arra, hogy a bútorok elosztásában megtartsa a kellő egyensúlyt: a szép, régi komód a jövevényekhez került, az egyajtós biedermeier szekrény a túlsó szobába, egy karosszék ide, a másik oda. A fürdőszoba a bal oldali

hálószobából nyílt, azon túl van a konyha és egy kis kamra.

Idősebb Örvösné megállapította, hogy az ő lakrészük csinosabb, meghittebb a színes terítőkkel, cserépkorsókkál és a falra akasztott családi fényképekkel, erről azonban nem tehet – Pápaiék is csinosítsák majd a szobájukat, ahogy tudják. A hosszú fal mentén, szemközt az ajtóval itt is, ott is egy széles rekamié – az egyiken két díszpárna s egy szőttes takaró, ezeket az özvegy mérnökné pesti lakásából hozta magával. Tekintettel arra, hogy majdnem félévi visegrádi tartózkodásról van szó, igyekezett otthonosan berendezkedni a bérelt házban, ezt a fiának is meg kell értenie! Remélhetőleg az új menye nem rosszindulatú, és nem fogja helytelen kányba befolyásolni Lacit…

A mérnökné töprengve állt a vendégek részére berendezett szoba küszöbén. Talán egy váza, néhány szál virággal… Eh, szedjenek maguknak, ha kedvelik a virágot, nem kell túlozni. A Pápainéhoz hasonló asszonyoknak efféléhez nincs érzékük, a virág csak piszkít, útban van, azt mondják.

Átment a hallon, eligazgatta a kis asztal terítőjét – olyan takarítónő nincs a világon, aki képes tisztességesen leteríteni egy asztalt. A székeket is, ki tudja, miért, a szomszédasszony ferdén állítja, s ő mindennap járhat a nyomába, és forgathatja a székeket – erről eszébe jutott, hogy Császárné nem jön többet, s nagyon nehéz lett a szíve.

A bal oldali szobába lépett. A jövőben ez lesz a menedéke, ahová elvonulhat bánatával, sérelmeivel és az unokájával. Milyen megnyugtató, hogy a kis hall bizonyos távolságot és elkülönülést biztosít. Kedves és barátságos a szoba bolthajtásos mennyezete, az ablakokon felfelé kapaszkodó vadszőlő, a félhomály, az öreg bútorok és a meghitt otthoni tárgyak, az ember itt fellélegzik, és valamelyest összeszedi magát. Az idő sürget, háromnegyed négykor érkezik a budapesti autóbusz, és Laci csalódott lesz, hogy senki nem várja őket.

A tükör a szekrény mellett lógott, a falon. Örvösné úgy látta, hogy a szájától lefelé húzódó ráncok három nap alatt kis zacskóvá duzzadtak, mély és árnyékos szürke szempárjában bánat és az elsírt könnyek nyoma. „Öreg vagyok – állapította meg, és közelebb hajolt tükörképéhez. – Öregasszony

vagyok.” Kicsi, fakó szájának vonala lágy, az arca keskeny és finom formájú, de ez a hófehér, ritkás haj, amely alól kitetszik a fejbőre, az enyhén megereszkedő toka! „Laci – suttogta fájdalmasan a tükörbe, és ezúttal nem a fiára gondolt –, ha most látnál! Ha tudnád, mit érzek…”

Odakünn csapódott a vasajtó, s ő hevesen összerezzent. Lehetetlen, még csak három óra! Átment a két szobát elválasztó helyiségen, az egyszerűség kedvéért ő halinak nevezte, leszögezte, hogy Császárné nem erőltette meg magát, az összekötő szőnyegek között még mindig vízfoltok sötétlenek. A jövevényeket a verandán találta, egy idős asszonyt és egy tizenöt év körüli fiút. A nőből, aki hosszú volt, vörös arcú, és madárijesztőre emlékeztetett, áradt a szó:

– Adjon isten, drága Mária, mi csak úgy berontunk, ugyebár, zavarunk a munkádban. Kedves vendégeket vársz, tudom, mindent tudok, sose mentegesd magad, nincs miért, ugyebár. – Éppen csak a szája rándulásával jelezte, hogy most fiához intézi a szót. – Örvös néni nagytakarítás közben is csinos, elegáns. Nem hallottam, hogy köszöntél volna, Róbert.

– Kezét csókolom – mondta a fiú, s úgy felemelte és elnyújtotta az utolsó szótagot, hogy az mintegy lógva maradt a levegőben.

– Isten hozott, Jolán – mondta az özvegy mérnökné, és megsimogatta a fiú arcát. – Nem zavarsz, foglalj helyet. Enyhén kipirult, s bármennyire igyekezett elfogulatlannak tűnni, a hangjának volt valami erőltetett mellékzöngéje. A látogató a közeli Széchenyi utcában lakott, s szinte mindennap beszólt idősebb Örvös Lászlónéhoz Róberttal, négy fia között a legfiatalabbal. Cseh Lajosnénak hívták, a férjének valamikor patikája volt Budapesten, négyszobás lakásuk a Kossuth Lajos utcában s egy ősrégi nyaralójuk Visegrádon. Mikor a patikát államosították, az asszony egykettőre túladott a pesti lakáson, a nagy és költséges háztartáson, s kiköltöztek Visegrádra. Cseh Lajos elhelyezkedett egy vegyészeti gyárban, naponta bejárt Pestre. A fiúk közül azóta kettő már kenyeret keres.

Eredeti asszony volt a hajdani patikusné, rendes körülmények között jól elszórakoztatta az özvegyet. Úgy öltözködött, mint valami ócskásné, s a legkevésbé sem látszott törődni a hatással, amit megjelenésével kelt.

Elképzelhetetlen, hogy például Örvös Lászlóné magára vegye ezt a málladozó, könyökön foltozott, fakókék kötött kabátot, az első világháborút megelőző divat szerint készült szűk, kockás szoknyát, s megjelenjen a nyilvánosság előtt az óriási, színét vesztett, töredezett retiküllel. Mindehhez hegyes orrú, magas sarkú cipő és szörnyű kalap járult. A patikusné azonban nagy nemtörődömséggel, szinte kcllemmel viselte ócskaságait, és azt mondogatta: „Én nem költők flancra, négy nagy fiam, unokám van, ugyebár.”

Nem, flancra valóban nem költött, ennek megállapítására elegendő volt egy futó pillantás, a fiaiból azonban embert nevelt. A legidősebb állami gazdaságot vezetett Somogyban, a második orvosnövendék volt Pesten, a harmadik, az Országos Takarékpénztár váci fiókjának egyik könyvelője, tizenkilenc éve ellenére nős ember, és egy négy hónapos kislány apja; csupán a negyedik fiú, Róbert volt otthon a szüleivel, ő az idén végezte az esztergomi gimnázium első osztályát. A patikusné arról is nevezetes volt, hogy örökké jött-ment, tevékenykedett. Ócska bőrtáskájából mindig előkerült valami: belépőjegy az óvodások műsoros délutánjára, az általános iskola tánccal egybekötött kultúrestjére, Budapestről érkezett művészek előadására. Túlbuzgó tettvágya mintha soha nem nyert volna kielégülést. Előfordult, hogy hajnalban felébredt, s közölte álmélkodó férjével, hogy utazik Somogyba vagy Budapestre vagy Vácra, egyik vagy másik fiához. Begyömöszölt valami ruhafélét szokatlan nagyságú retiküljébe, s már indult is. Mindenkit ismert Visegrádon, és mindenütt jelen volt. Egyik este rávette Örvösnél, hogy menjen vele moziba. Lilla is erőszakoskodott: ő lefekszik, miatta nem kell nyugtalankodnia. A mérnökné nem bánta meg, egészen kellemes volt kimozdulni egyszer, emberek között lenni – a patikusné szünetben és előadás alatt boldog-boldogtalannal hosszú és élénk megbeszélést folytatott.

A felszólítás még el sem hangzott, a vendég már ült egy fonott széken, s táskáját, mint valami igen becses tárgyat, az asztalra helyezte. A fiú a kertbe vezető lépcsőhöz sétált, két kezét zsebre dugta, lomhán és unottan álldogált. A patikusné egyenesen a tárgyra tért:

– Mit hallok, Mária, megnősült a fiad? Kit vett el?

– Egy kolléganőjét.

A válasz túlságosan gyors volt, s a mérnöknében megint felkeltette a kínos érzést, hogy elárulta a fiát.

– Úgy. Róbert, kérlek, ne rugdald a kavicsokat, ez a legújabb! A fontos, ugyebár, hogy ő elégedett legyen. Hallom, valami egyszerűbb nő a felesége, talán munkásnő, de a szóbeszédre én nem adok, tőled akarom hallani. Nos?

A patikusné határozott föllépésével úgy kényszeríti vallomástételre az embereket, amilyen könyörtelenül behajtja a három forintokat az általános iskola tánccal egybekötött kultúrestjeire. A lábát keresztbe vetve, felhúzott szemöldökkel várakozott, és Örvös Lászlóné máris belekezdett:

– Említettem neked, hogy boldogult férjem az Általános izzó laboratóriumának vezető mérnöke volt. Ott dolgozott ez a Pápai is, a leány apja, azt hiszem, az asztalosműhelyben… valami fontosabb pozícióban…

Halványan sejtette, hogy ezt fölösleges volt mondania, de már megtörtént, mindegy. Kiöntötte a szívét, és most várta a másik asszonytól az együttérzés oly jóleső szavait. De az csak hümmögött, majd azt mondta:

– Tudod, Mária, legjobb nem beleszólni a fiatalok dolgába. Megváltozott a világ, nekünk jó nagyokat kell lépnünk, hogy el ne maradjunk a gyerekeinktől. Eleget prédikálom az ittenieknek, mert vannak Visegrádon is elegen… Hát az unokád hogy fogadta a nagy eseményt? Emlékszik az anyjára?

– Hiszen még csak három éve… és nagyon szerette…

– Itthon van?

– A kertben sétál.

Cseh Lajosné arcszíne lilás árnyalatokat öltött, ilyenkor a cserzett bőrét behálózó erekben sebesen száguldozott a vér.

– Róbert – szólt a fiához, s a táskájából előkotort újságlappal hevesen legyezte az arcát –, eredj, üdvözöid a kis Lillát.

Róbert, aki mindeddig csupán egyetlen szóra nyitotta a száját, nem felelt, nem is mozdult. Lilla ekkor már ott állt a lépcső aljában, s nézett fel a fiúra. Pillantásával makacsul követte akkor is, mikor az lomhán elfordult, és cipője

orrával a lépcső korlátját rugdosta. Az özvegy mérnökné ajka megrándult, mintha kínosan érintené az önfeledten bámészkodó, nyúlánk, törékeny kislány és a közönyös, csinos kamasz látványa. Róbert kék szemű volt és szőke hajú, karcsú és izmos, egyetlen vonásában sem emlékeztetett az anyjára. Örvösné fájdalmasan érezte háta mögött a két néma alakot, ideges sietséggel folytatta társalgást:

– Laci egy fiút kívánt Lilla után, de a menyem félt a gondoktól, a felelősségtől, tudod, élénk asszony volt, szeretett élni, szórakozni… Egészen kétségbeesett, mikor szinte tíz évvel az első után megint gyermeket várt. Világra jött a kisfiú. Egy órát élt. Délután a menyemhez bement az orvos, mindent rendben levőnek talált. Az ajtóból visszafordult, hogy elköszönjön, s addigra szegényke halott volt. Embólia lépett fel. Míg az orvos azt a néhány lépést megtette…

– Szörnyű!

Elhallgattak, nézték a szelíden bólogató fákat.

– Micsoda idő – mondta a patikusné. – Azelőtt május végén a Dunában fürödtünk, most meg akár befűthetnénk. Igaz is, Mária, szép cseresznyéje van mellettünk Szabónénak, nem akarsz eltenni néhány kilót?

– Köszönöm – tétovázott a mérnökné –, itt körülményes, üvegem sincs.

– Az a legkevesebb, árulnak a népboltban. De ahogy gondolod – fejezte be olyasféle sajnálkozással, hogy két embernek tehetett volna szívességet, s íme, elutasítják. – Kellemes itt üldögélni nálad. Eszembe jut az öreg Molnár Ambrus nyugalmazott kúriai tanácselnök, ugyebár. Kérlek, fogalmad sincs, milyen szelíd, finom öregecske volt, naphosszat a rózsáival foglalatoskodott, a bokrait nyesegette. Az én fiaim meg csak úgy emlegették: az a vén gyilkos! Azt mondják, nem volt nála vérszomjasabb vadállat a harmincas évek kommunista pereiben, hogy ez a bájos kis öreg kegyetlen, embertelen, korlátolt fráter volt. Nem kell még készülnöd? – A háziasszony egy elhárító mozdulatára tovább firtatta: – Lemész eléjük az autóbuszhoz?

– Nem hagyhatom egyedül Lillát.

– Te tudod. – Felállt, fakókék kötött kabátját gombolgatta. – Mennem kell, én is várom az enyéimet Vácról. A menyem tizenhét, a fiam tizenkilenc éves,

s a gyerek négy hónapos, az embernek megáll az esze. Ezeknek az élet pingpong, semmi más.

E sejtelmes megállapítás után indult a kapu felé, s mentében süvítette:

– Róbert!

A fiú sietett, a vállán keresztül leszólt Lillának:

– Jól tette a papád, hogy elvett egy munkáskádert. Az majd leszoktat a hencegésről.

– Semmi közöd hozzá!

– Nono, nem kell ugrálni!

Ment az anyja után, közönyösen rugdalva a kavicsokat. Kissé távolabbról Lilla nagyra nyílt szemmel nézett utánuk.

Háromnegyed négy. Az öregasszony ült a karosszékben, két összekulcsolt keze az ölében pihent.

3.

Valamennyien a verandán ültek, s mert a vakító napsütés ellenére is hűvös idő volt, a két asszony, anya és lánya, még a kabátját sem vetette le.

– Erre a temető mellett vezet az út a Malomvölgybe – mondta az özvegy mérnökné, mintha röpke látogatásra betért vasárnapi kirándulóknak mutogatná a környék nevezetességeit. – Valóságos alpesi vidék, a hőmérséklet-különbség már itt is érezhető.

– Szép kis temető – állapította meg az öreg Pápainé, s megoldott kendőjét a nyakába eresztette. Most teljes egészében látszott nagy arca s szürkésbama, erős szálú, szoros kontyba tűzött haja.

– Szép.

Kis csönd következett. Örvös László öltönye felső zsebében kitapogatta szép rendben sorakozó íróeszközeit, és halk köhintés után megkérdezte:

– Kellemesen telik az idődd?

– Hogyne, nagyon kellemesen – és magában hozzátette: „Eddig legalábbis…”

– Van társaságod?

– Igen, megismerkedtem néhány emberrel.

Említeni akarta a patikusnét, aki az imént járt itt, és hogy milyen eredeti, mulatságos asszony, meg hogy Lillának is van pajtása a gimnazista Róbert személyében, de nem tudott úrrá lenni rendkívüli elfogódottságán. Szinte lihegett, homlokán repkedtek a rövid ősz hajszálak, s nemcsak gyomrában érzett remegést, hanem valóságos rémülettel állapította meg, hogy a feje szabályos időközökben kis, lökésszerű mozdulatokat végez. A fiatalasszony állhatatosan figyelő tekintete is zavarta. Ha tisztában van a helyzettel, miért nem siet a segítségére, miért hallgat? Mintha gyönyörködne az ő vergődésében, a pillantása kárörömről vagy valami hasonlóról beszél; nem kétséges, hogy diadalmaskodik. Szólni kellene valamit, hiszen ma volt az esküvőjük, de mi legyen az a,szó, mit mondhatna!

Mindennél jobban gyötörte a fia mélységes hallgatása, ha szól is, mint valami idegen. Úgy látszik, nagyon szívére vette, hogy nem várta őket az autóbusznál. Talán ha mentegetőzne, Lillára hivatkozna – de a két idegen asszony előtt? Egészen más volna, ha most megfoghatná a fia kezét, és természetesen kellő tapintattal, elmondhatná az aggodalmait, kétségeit, de így… Ezek az asszonyok távol állnak testétől-lelkétől, a jelenlétükben nem mer a fiára nézni, mert menten sírva fakad.

– Hát a kislány, a Lilla merre van? – kérdezte Pápainé, mikor már kínossá lett a csönd.

Mintha vörösrézből öntötték volna ezt az asszonyt, az életnagyságúnál valamivel nagyobb formába. Ő a legkevésbé sem zavarodott: ül szélesen, vaskosan, s csupán a keze mozog egyenletes lassúsággal föl és le, föl és le. A mérnökné sietve fölállt.

– Az előbb még itt volt. Utánanézek.

Szokatlan eréllyel mondta a fia:

– Fölösleges. Majd előkerül.

– A leánygyerek szégyenlős, időt kell neki adni – mondta az öreg Pápainé. – Valahol a kertben rejtőzik, aztán várja, hogy szólítsák. Teri, nézz utána.

Teri az anyjához támaszkodva állt. Mindig egész fejét fordította a beszélő

felé, a szünetekben meg ide-oda kapkodta a tekintetét, mintha unszolná őket: no, mondjatok valamit, olyan érdekes ez! Nagyanyja felszólítására kelletlenül vonogatta a vállát, s meglóbálta a kezében tartott tömött vászontáskát.

Az anyja ekkor ellódította magától, s némi eréllyel püfölt egyet a hátába.

– Süket vagy?

A kislány virgoncan, ugráló léptekkel iramodott a lépcső felé. Pápainé utánaszólt:

– Hagyd azt a táskát, hová viszed?

A táska jókorát csattant a kövön, az özvegy mérnökné enyhén összerezzent, a kislány meg elszaladt a bokrok felé.

– Ez is egészen megkótyagosodott – folytatta zavartalanul az öregasszony. – Igaz is, három napig a bolondját jártuk Pesten meg odahaza. Csomagolás, esküvő, utazás…

Azzal, hogy kimondta, valamelyest enyhült a hangulat. A másik öregasszony is megmozdult, és rekedtes hangon kérdezte:

– Pesten volt?

– Micsoda?

– Az… esküvő.

– Nem is tudom, melyik kerületben. Gyorsan megy ez manapság, nem jár vendégséggel. – Mivel a fiatalok még mindig hallgattak, egészen a háziasszonyhoz fordult, és csupán annak mondta: – Én bolond, leányfejjel holtra dolgoztam magam az esküvőm előtt. Sütöttem-főztem, senkit közel se engedtem a tűzhelyhez, aztán mire a templomba mentünk, alig éltem. De legalább emléknek szép.

– Igen. Remélem, majd nektek is… édes fiam…

Kis mozdulatot tett a fia felé, s annyi könny érződött a hangjában, annyi szomorúság, zavar és könyörgés, hogy az sebesen elkapta az anyja kezét, és többször egymás után megsimogatta. Valamennyien mozgolódtak, Eszti is felhagyott a kíváncsi szemlélődéssel, és megszólalt józan hangján, amelyben mindig bujkált valami kis nevetőkedv.

– Mamuskám, jó volna, ha maguk elhelyezkednének. Segítek kicsomagolni,

mert aztán lassan készülődnünk kell hazafelé.

Örvösné végre rászánta magát, hogy a menyéhez intézze a szót:

– Még ma visszamentek Pestre?

– Csakis – mondta Eszti. – Holnap el kell szállítani a bútorokat Fótról, s még néhány dolgot elintézni utazás előtt. A beutalásunk holnapra szól. Különben is, éjszakára el sem tudna helyezni minket a… néni. Hány szoba van?

– Kettő. És a hall.

– Az is van? Nahát!

Míg mentek befelé, az anyósba karolt. Könnyed volt az érintése, idősebb Örvösnének mégis úgy tűnt, mintha roppant erős kar támogatná. A férfi mögöttük topogott két bőrönddel, Pápainé meg a verandán hagyott és a lépcsőre hajított szatyrokat szedte össze. Eszti lelkesedett: milyen szép nagy szoba! Csak egy fekhely van? Igen, mondta a mérnökné, ideiglenesen így kellett megoldani. Talán sikerül két összecsukható ágyat szerezni, majd megkéri a patikusnét, hogy nézzen utána. Járt-kelt a szobában, magyarázott. A komódban sok minden elfér, fektetve néhány ruhadarab is, meg ott van a fogas, akasztósnak… Egyetlen kisebbfajta szekrény van a lakásban, s az tele van az ő holmijukkal. Valahogy belezavarodott, s a fiáról a menyére rebbentette mélyen fekvő, szürke szemének riadt pillantását. Az öreg Pápainé ekkor nyitogatta már a bőröndöket, szatyrokat, s végét vetette az akadozó beszédnek.

– Nem mondom, szekrény jó lett volna, mert a kislányt most stafíroztuk ki drága pénzen, de ha nincs, megleszünk anélkül is. A kofferban is maradhat egy és más, ezen ne törje a fejét a…

A lánya anyósára nézett. Örvös László sietve mondta:

– Máriának hívják az édesanyámat.

Az öregasszony bólintott, tovább rakosgatta a fiókos szekrénybe a fehérneműt, amit a lánya hordott oda a bőröndből.

– Az én nevem Borbála. De Borinak rövidebb.

A férfi ügyetlenül botorkált az asszonyok között, nem tudott mihez kezdeni. A szekrényügy nem tetszett neki, valamiféle szándékosságot érzett benne, hiába érvelt magában, hogy egy szekrényt semmiképpen sem lehet két

részre szabdalni. Sürgősen, lehetőleg holnap szerezni kell egy szekrényt. Ámbár senki nem bántotta a feleségét és annak családját, folyton úgy érezte, hogy védelmeznie kell őket, résen lennie, hogy elejét vegye az esetleges sértéseknek. Időnként elsétált az ajtóig, várakozón megállt. Hol marad Lilla? Rendkívül bántotta a kislány viselkedése. Vágyódott sápadt arcocskája után, ugyanakkor keserű haragot érzett iránta. Hasonló érzelmeket keltett benne az anyja kisírt szeme, meggyötört vértanúarca. „Nem látja, hogy boldog vagyok?” – mondogatta magában, telve indulattal. Képtelen erőt venni a levertségén? Milyen jogon nézi ie a másik öregasszonyt? Mert lenézi, nem kétséges. Ha ismerte volna Pápai Lőrincet, ha tudna a múlt eseményeiről, talán akkor sem becsülné sokra az öreg munkásasszonyt! De ugyanakkor szánalmát és gyengéd szeretetét is felkeltette az anyja riadtsága, s e különféle érzelmek egészen feldúlták. Szeretett volna olvasni a felesége gondolataiban, de azok nem voltak Eszti arcára írva. Otthonosan tevékenykedett; a karosszéket az ablakhoz penderítette, belehuppant, nevetett, hogy miért, azt csupán ő tudta, s a férfiban valami halvány sejtelem ébredt, hogy éppenséggel az ő arcáról leolvasható vívódások okozzák nagy jókedvét, de ez a nevetés oly gyermeki volt, hogy őt mindig újra elragadta.

– Mamuska – mondta Eszti –, itt aztán meditálhat a múltakon.

– Én is az ablaknál szoktam olvasni meg kézimunkázni – mondta az özvegy mérnökné – hűvös időben.

– Később megnézzük a néni szobáját, szabad?

– Hogyne, tessék.

– Megyünk, amint itt elkészültünk – mondta Eszti, s ezzel szinte küldte ki őket a szobából. A mérnökné nyomban indult, a fia kissé kelletlenül követte, s amint csukódott utánuk az ajtó, Eszti az anyjához fordult. – Mit gondol, mamuskám, kijön majd az anyósommal?

– Miért ne? – felelte az öregasszony. – Volt nekem dolgom mindenfele emberrel, ilyen rátartiakkal is.

– Sajnálom, hogy úgy egyszerűen itt hagyom magukat, de ha nem megy másként!

– Miattam ne fájjon a fejed.

– Akkor jó. Hát rakodjunk, addig ők is kibeszélgetik magukat.

Vagy negyedóra múlva idősebb Örvösné ismét megjelent. Előbb még dúlt arca kissé kisimult, s a hangja is derűsebben csengett. Míg keresztülvonultak a kis halion, Pápainé megállt.

– Ha meglesz az a két ágy, a lánykák elalhatnak itt a pitvarban – mondta.

Mintha Császárnét hallaná! Még hogy Lilla aludjon a pitvarban! Az özvegy mérnökné nem tett megjegyzést, előrement. A szobája küszöbén önkéntelenül a menyére nézett, valami mentegetőzésfélére készült, de Eszti lelkendező hangja megelőzte:

– Milyen szép itt! De kedves, barátságos! Látja, mamuskám, miért nem tanult meg kézimunkázni? Laci, kérd meg anyádat, hogy majd a Csokonai utcában… anyád tud a terveinkről?

– Részben – felelte a férfi. Kényelmesebben elhelyezkedett a rekamién, fejét a falhoz támasztotta. – Most mindent megbeszélhetünk.

Teri bolyongott a kertben, arcán izzott az öröm. Mennyi minden, mennyi gyönyörűség! Hűvös rejtekhelyek és heverő szoborroncsok, bizonyosan őskori bálvány, valóságos barlang a bokrok mélyén, tengerként hullámzó, térdig érő fű, sejtelmes zümmögés és illatok! Valahol egy kislány is van, alig valamivel idősebb, mint ő, Lilla a neve, egy új pajtás, talán barátnő!

Utat tört az ágak kusza bozótjában, minden suhogott, recsegett és ropogott, amerre járt. Nagy mámorát kissé lehűtötte, hogy a széthajtott repkény mögött magas kőfalba ütközött – hát máris végére ért a végtelen vadonnak! Halkan mondta:

– Hahó! – s fülelt. A kerítésen túl, az utcán léptek koppantak, józan hétköznapi beszéd hallatszott. Ez sehogy sem felelt meg Teri hangulatának, hát folytatta felfedező útját. Az egyik vadgesztenyefa roppant kiterjedésű törzse mögött piros színfolt villant egy vékony árnyalakon, eltűnő és csalogató. Teri hatalmas ugrásokkal törtetett a gesztenyefához, körbevágtatott kergetőzve, s örvendezett:

– Megvagy!

A válasz nem is lehetett volna vérfagyasztóbb:

– Ne ordíts!

A piros kabátos kislány, aki ezt mondta, nem mozdult. Két kitárt vékony karja a fa törzséhez simult, merevségével, lankadtan megereszkedő tenyerével olyan volt, mintha mindhalálig a fához volna szögezve. Terit ez meglepte, kissé együgyűn kérdezte:

– Miért?

– Mert.

– Nahát!

Szilárd anyag híján öklével szilajul a levegőbe sújtott. Így fest hát az új papa szelíd és beteges gyermeke! Teri élesen és hosszan füttyentett, karját keresztbe fonta a mellén, s kihívóan nézett a fatörzshöz tapadó kislányra. Meglehetősen lesújtotta, hogy az magasabb nála, s jóval soványabb, kitárt karjának s lankadt kezének tartása oly kecses, hogy mellette ő tömzsinek és esetlennek tűnik. Hirtelenében nem tudta, hogyan viselkedjék. A fóti általános iskola hetedik osztályában ő igen közkedvek egyéniség volt, barátkozó kedvét nem szokták elutasítani. Egyetlen szó kellene, amivel vérig sérti… Egyszer az anyjával a fogaskerekű vasúton utazott, sok évvel ezelőtt. Az ablaknál állt egy idegen kisfiúval, nézegették a tájékot, élénken és barátilag beszélgettek. A fiú, hatéves lehetett, később énekelt, egyre hangosabban. Tenyerével ütögette a taktust, egészen belevörösödött, az emberek nevették, ő is. A kisfiú egyszerre megdühödött, ordított:

– Mit röhögsz, te békafejű disznó?

Akkor érzett hasonló meglepetést és tiszteletfélét a gyerek iránt, akinek ilyen különleges és válogatott gorombaság jutott eszébe. „Békafejű disznó – mondogatta most magában, s nézett a sápadt arcocskában izzó fekete szempárba –, te békafejű disznó!” Milyen szép vasárnap délután volt az anyjával, az úttörővasúton utaztak a Ságvári-ligetig. Hazafelé az autóbuszon ő már aludt, anyán fekete ruha volt, és nem nevetett olyan jó hangosakat… Te békafejű…

– Keresnek – mondta végül is lelohadt kedvvel. – Aszongya a nagymamád, hogy gyere föl.

– Aszongya, aszongya! – A mély hangú kislány most sipított, és úgy tartotta előre az ujját, mintha undorodna valamitől. – Menj magad. Engem hagyj békében!

Az egyetlen méltó válasz volna sarkon fordulni, hogy soha többé szóba se álljon vele. De valami visszatartotta Terit. A sovány kislány szeme elhomályosodott, szája széle megrándult – csak nem sír? Teri tétován álldogált, a falevelek között megmutatkozó tenyérnyi égboltra nézett, ujjaival egy fűszálat sodorgatott, ugrásszerű mozdulattal bal lábáról a jobb lábára nehezedett, s nem tudta, mihez kezdjen érzelmeivel. Ez a Lilla, micsoda hülye név, barátságtalan és goromba lány. Mégis, hiszen sír… És olyan szép és olyan szomorú! Nem lehet szó nélkül faképnél hagyni! Alltak mindketten, nagy csend volt köröskörül.

Lilla még mindig mozdulatlan, valóságos csoda, hogy a karja nem ficamodik ki e természetellenes tartásban, és mikor megszólalt, a szája is szinte csukva volt.

– Áprilisban operáltak stenosis ostii venosi sinistriben.

– Hol?

– Ostoba. Ez a betegség neve. A Sebésztovábbképző Intézetben operált egy professzor, vagyis tanár – tette hozzá oktató és egyben megvető hangsúllyal. Szünetet tartott, várta szavai hatását, azután mély, csüggedt hangon hozzátette: – Bár haltam volna meg akkor.

Teri egészen elképedt, majd nevetni kezdett.

– Nahát! – mondta, és kezével végigsöpört a fűszálakon.

– Ne mondd folyton, hogy nahát.

– Miért ne mondjam?

– Mert közönséges.

Ez sok volt Terinek. Az iménti öröm egészen lekopott az arcáról, s bár erős kezének egyetlen lendítése elegendő lett volna, hogy a gesztenye törzséhez szegezett kislány ott kalimpáljon a földön, s nyávogjon, mint egy macska, s bár arról is volt némi halvány sejtelme, hogy ő viruló színeivel, ragyogó kék szemével, szőkeségében és virgoncságában felülmúlja e bágyadt és bájos semmiséget, valahogy legyőzöttnek érezte magát. Nem kétséges, hogy első

összecsapásukban alulmaradt. Elhatározta, hogy erről a találkozásról soha az életben senkinek nem tesz említést, mert az ő szerepe szégyenletes és megalázó. Ha legalább megjegyezte volna a különleges betegség nevét, s azt oly könnyed és magától értetődő módon tudná kimondani, mint Lilla, és egyáltalán, maga a betegség, s hogy professzor operálta a… hol is, miféle kórházban?…

– Hat hétig voltam a Sebésztovábbképző Intézetben – szólalt meg Lilla, mintegy folytatásaként a másik gondolatának, s azért is, mert a jövevény lány érdeklődését nem találta kielégítőnek. – A professzor mindennap bejött hozzám, kétszer is. Rettenetesen szeretett. Rettenetesen.

Teri végre magához tért. Heves mozdulatától a két szőke hajfonat előreesett, és ott ficánkolt az új kötött kabátkán.

– Süsd meg a professzorodat – mondta. Lilla minden szava felháborította, ugyanakkor csodálta hanyag tartását, keskeny arcának báját, még különös mély hangját is. – Mit jössz folyton a betegségeddel? Mások azzal hencegnek, hogy milyen erősek meg egészségesek.

Gőgösen elfordult, és mentében vadul gázolta, két kézzel söpörte maga előtt a fűszálakat. Hűvös volt a fák között, és sebesen terjengett a sötétség. Mögötte surranó léptek, de ő nem nézett hátra. Csattogó szandállal vágtatott fölfelé a hat lépcsőfokon, mégis hallotta maga mögött a nesztelen, tétova lábak topogását. Teri a verandához ért. Itt égett már a villany, kávészag terjengett, négyen ültek az asztal körül. A hirtelen kivágódó ajtó zajára felnéztek, az özvegy mérnökné összerezzent, és rosszallóan csóválta a fejét. Teri egyenesen az anyjához rontott, és vallanak támaszkodott. A másik kislány megtorpant az ajtóban, törékeny alakja szánalmat keltő volt. Örvös László hevesen eltolta a csészéjét, két hosszú lépéssel elérte a lányát, magához ölelte, suta és gyengéd mozdulatokkal simogatta a haját és a vállát. Lilla sírt.

– Apa… Apukám…

Ez szíven ütötte Terit. Most már döntött: gyűlöli Lillát. Gyűlöli, és ezen semmi nem változtathat, gyűlölni fogja, amíg él.

4.

A nap tűzvörös golyója megjelenik a Fellegvár fölött, lángolva és imbolyogva. Odalent hajnal van, békesség és csönd. Ekkor lassan enyhül haragos izzása, s megkezdi mindennapos vándorútját Visegrád egén. A Kálvária-dombot beborítja sápadt aranyszíneivel, de amikor eléri a Malomvölgyet, derűsen sugározza már fényét és melegét a szürke palatetős és piros cseréppel fedett házakra, emberre, állatra és a természetre, amely ebben az 1955-ös esztendőben megkésve kapkodta magára zöld alapon pompázó tarka öltözékét.

E fényből néhány villanás, a hajnali szélben kergetőző napsugárcsík érinti a vadszőlő fölfelé törekvő friss zöld lombozatát, szédült lidércként bomlik a frissen súrolt szoba padlóján, azután teljes hosszúságában, lihegve elterül, éppen a rekamié előtt. A kislány pislogva bámészkodik az idegen, csupasz falra – otthon első pillantása két bekeretezett, nagyított fényképre esik. Egyiken a nagyszülők esküvői díszben: nagymama támlátlan széken, nagypapa mögötte áll merev tartásban, katonásan, a háttérben ligetrészlet pálmafákkal. A másik mellkép: anya mosolyog, nyaka megfeszül, fejével érinti apa vállát. Apának kerek, fekete a szeme, széles a mellkasa, a homloka domború, s furcsa elgondolni, hogy az oxigéntartály felrobbant, és egyetlen másodperc alatt végzett vele.

Emlékezete rakétasebességgel haladt nyomról nyomra: a fényképeket elnyelte egy láda a fóti lakásban, hurcolkodásra készülnek, mert anya és… a papa! Ők kerten nagymamával… autóbusz, Visegrád és Lilla!

Átgurult alvó nagyanyján, s e kalandos át végén két meztelen talpa földet ért. Az öregasszony csukott szemmel dörmögte:

– Nyughass! – A kislány azonban izmos kezével a vállába kapaszkodott, s a fülébe ordította:

– Itt a szemetes!

Özvegy Pápainé riadtan és restelkedve eszmélt. Ült a rekamié szélén, s bámész arckifejezésével, a kontyából hegyesen kiálló, hajszálakkal szorosra

tekert, kunkorodó hajtincsével igen mulatságos látvány lett volna akkor is, ha eltekint az ember különleges éjszakai öltözékétől – nagymama inget viselt, rendkívüli méretű, térdig érő búzakék reformnadrágba gyömöszölve, és kötött ágykabátot. Feltápászkodott, és tenyerével arrább lódította a viháncoló Terit.

– Hajnalban kezded a happárét – mondta. A vekkerórára nézett. – Fél hét, jól elaludtam. – A fogasról, amely szekrény híján tele volt aggatva ruhadarabokkal s kábátokkal, leemelt egy terebélyes flanelpongyolát. – Te se ugrálj itt nekem félmeztelenül, kapj magadra valamit. – Míg jött-ment, egyre morfondírozott. – A szemetessel jön, én meg bolond fejjel mintha a csöngetését is hallanám. Eredj, nézz utána, hol tartják a seprűt meg a lapátot.

Így vette kezdetét az első nap, jókora csatazajjal. Míg az öregasszony a kitámasztott ablakokba rakta az ágyneműt, Teri fürge ajtócsapkodás közepette keresztülcsörtetett a halion, a verandán találta magát, s onnan kiáltozta befelé:

– Itt nincs semmi. Hol keressem?

– A konyhán! – érkezett a válasz odabentről.

– Az merre van?

– Ejnye már, ne tehetetlenkedj!

Teri emlékezett, hogy előző napon látta a konyhát, mikor is? Igen, az öreg néni szobáját nézegették, anyának tetszett a sok kézimunka meg cserépkancsó, azon túl volt a fürdőszoba, utána valami folyosóféle és úgy a konyha. Már-már benyitott a bal oldali szobába, de ott nagy volt a csönd, és különben is, Lilla… éppenséggel nem vágyódott a látására.

A veranda kertre nyíló ajtaja zárva volt, de két kulcsot is látott a pitvar asztalán – ezek hallnak mondják, nagyzolásból. Ügyesen mesterkedett a kulcsokkal, s egyszerre kint volt a borzongatóan hűs hajnali levegőn. Hat lépcsőfok alatt a kert, az égig érő vadgesztenyefák, zizegő és susogó hangok! Jó volna belegázolni a fűbe, de hát a seprű meg a lapát!

Teri a ház túlsó oldalára került, s ott valóban megtalálta a bezárt konyhaajtót. Visszaszáguldott a másik kulcsért, ment minden, mint a

karikacsapás: az ajtó melletti sarokban sorakoztak a takarítóeszközök, ahogy Császárné hagyta előző napon. A kislány diadalmasan cipekedett befelé, s míg nagyanyja ágyazott, takarított, ő közölte mindazt, amit tudni kell a kulcsokról, a konyháról, amelynek egyik ajtaja a ház és a szomszédságtól elválasztó kerítés közötti szűk sikátorra nyílik. Arról is beszámolt, hogy Örvösék tájékáról nem hallatszik semmiféle mozgás, és hogy a konyhában nyoma sincs a reggeli előkészületeknek, se tej, se kenyér, semmi. Mire azt mondta az öregasszony:

– Utánanézünk.

Két törülközővel, szappannal fölszerelve kivonultak a konyhába. Pápainé tisztára súrolt egy viharvert bádoglavórt, s megkezdődött a mosakodás, nem csekély zajjal és vízcsobogással.

A másik szobában még mindig csönd volt, a napsugár kint rekedt a leeresztett zsalugáterek mögött. Örvösné nyitott szemmel feküdt az ágyban. Mintha valaki szemetest kiáltott volna, de lehetséges, hogy csupán nyugtalan álmában hallotta az éles hangot. Hajnal óta nagy a jövés-menés – mi van ezekkel a Pápaiékkal? Ha nem tudnak aludni, ami érthető, hiszen az első éjszakájuk idegen helyen, maradjanak csöndben, és ne zavarják mások pihenését. Ezek az emberek nem tudják, mi a tapintat. Ő is ébren töltötte az éjszaka nagy részét, mennyit tépelődött, legszívesebben az asztalhoz ült volna, hogy kirakjon egy pasziánszot, mégsem mozdult Lilla miatt.

A sötétség, ami kibírhatatlan súllyal nehezedik a felzaklatott leiekre, és bármerre fordul a gondolat, ráteríti fekete leplét, eloszlott végre, a szoba meghitt félhomályában jó volna lecsillapodni. De odakint ajtó csapódik, a kislány, valóságos medvebocs, egy gránátos dübörgő lépteivel vágtat keresztül a hallon, a hangja éles, mint a havasi kürt – lehetséges, hogy az öreg Pápainé kissé nagyothall? Tegnap nem vette észre, mindazonáltal nincs kizárva. Ebben a korban rohamosan kopik már a szerkezet, romlik a hallás, a látás, az ember hol a derekát fájlalja, hol a lábát, de legtöbbször mind a kettőt. Odabent, a test belsejében valami pusztít, alattomosan és kérlelhetetlenül, rettenetes ez.

Rendes körülmények között a reggeli órák a legkellemesebbek. Néhány

nappal ezelőtt még elégedett volt, és a Lilla miatt érzett aggódástól eltekintve boldog, határozottan boldog. Az ágy finom, bágyasztó melegében apró-cseprő napi kérdések foglalkoztatták, figyelte Lilla halk lélegzetvételét, és oly boldogító tudat volt, hogy a kislány, ha még gyöngécske is, meggyógyult, és övék, kettőjüké az egész hosszú nyár meg a szép ősz. Bárhogy töri a fejét, nem tud visszaemlékezni ilyen gyötrelmes ébredésre, míg egyszer csak jött a távirat, vagy harminc szó, a vörös képű postás kedvesen és szolgálatkészen vigyorgott, mikor átadta.

Megtörtént, rendben van – Lacikám, drága fiam, a fontos, hogy te elégedett és boldog legyél… Felnőtt ember, úgy rendezi be az életét, ahogy jónak látja, különben is hol van az az idő, mikor a szülők beleszólhattak a fiatalok szívügyeibe! Rendben van. De aludni szeretne! Ezt az óhaját Laci sem minősíthetné túlzottnak. Mondjuk feladna egy táviratot: „Örvös László, Galyatető. Érezd jól magad, édes fiam, mi egészségesek vagyunk, intézkedj, hogy hagyjanak aludni, szerető anyád.” Mit felelne? Talán a Pápaiékat ért rendkívüli sérelemnek minősítené, mint a szekrény esetében, hiszen a vak is láthatta, hogy szívvel-lélekkel az új családjához húz. A kislány persze úgy mondaná: a vak is láthassa… Laci fülét nem sérti az effajta beszéd? Ennyire elfogult? Különben az ő dolguk, semmi köze hozzá, remélhetőleg Lillára nem ragadnak rá majd az ilyesfajta, enyhén szólva pongyolaságok. Ámbár Lillát nem kell félteni, okos, művelt kislány, szereti a jó irodalmat, korához képest túlságosan is komoly. Mindenképpen keserves helyzet, igazán nagyon keserves.

„Kedves gyermekem, az ajtókra kiváló minőségű rézkilincseket szereltetett néhai Molnár Ambrus kúriai tanácselnök, azzal a rendeltetéssel, hogy a kilincset lenyomva, lehetőleg zajtalanul csukjuk be az ajtót, értesz engem?” Á, bolondság, a Pápai unoka nem érezné meg a szavaiban rejlő keserű gúnyt. Másképpen kell megfogni a dolgot, sok tapintattal, de erélyesen, végre is ami sok, az sok!

Idősebb Örvös Lászlóné szabályos vonalú, fonnyadt szája egészen keskenyre zárult, szemében megjelent a düh és elkeseredés könnye. Ekkor erőteljesen kopogtattak az ajtón, ő összerezzent, és rekedtes, elfúló hangon

szólt:

– Tessék.

A küszöbön megjelent egy terebélyes asszonyalak, lehetetlen barna flanelpongyolában. Kedélyesen mondta:

– Maguk még lustálkodnak?

– Igen. Lilla… éppen kérni akartam, hogy valamivel csöndesebben…

– Hiszen nappal van.

A mérnökné felült az ágyban, és ideges kézzel simította el halántékából a repkedő, töredezett ősz hajszálakat. Túlzottan halk, fojtott hangon mondta:

– A kislány beteg volt. Két hónappal ezelőtt súlyos szívműtéten esett át. A tanár a legteljesebb nyugalmat írta elő, semmi izgalom, megrázkódtatás…

– Tudom én, elmondta a fia. – Az öregasszony alakja betöltötte az ajtónyílást, nem hatok beljebb a küszöbről. – Azt mondja, sikerült az operáció, ezután csak erősödnie, gyarapodnia kell a lánykának. Gondoltam, ilyenkor már sétál valamerre, vagy elment tejért. Aztán hogy mégsem mutatkoztak, beszóltam. Mert mi jócskán megéheztünk – tette hozzá nagy nyugalommal, és nézte figyelmesen a láthatatlan hajszálakkal hadakozó sovány asszonyi kezet.

– Azonnal jövök – mondta Örvösné most már a jó háziasszony kissé erőltetett mosolyával.

– Jó. – De még nem mozdult a küszöbről. – Ne nyissak ablakot?

Felemelt kézzel tiltakozott a másik öregasszony. Isten őrizz! Lillának óvatosan kell adagolni a levegőt, a mozgást, lassacskán kell visszavezetni az életbe. Egy meggondolatlan lépés hátráltathatja a gyógyulását.

Pápainé legyintett.

– Márpedig az kell neki, hogy futkározzon a levegőn, az áldott napsütésben, aztán jól teleegye magát zsíros kenyérrel. Éppen elég hitványkа.

Lilla ekkor már nyitott szemmel feküdt nagyanyja mellett, és hallgatta a párbeszédet. Megszólalt:

– Mi nem szoktunk zsíros kenyeret enni. Én utálom.

– Mi szoktunk. – Pápainé ellépett a küszöbről, és egyszerre világosabb lett a szoba. Az ajtót csöndesen tette be maga mögött.

Időbe telt, míg az özvegy mérnökné a fürdőszobában rendbe szedte magát. A mosdó fölé akasztott zöldes csillogású tükör könyörtelenül mutatta megviselt arcának barázdáit, árnyékos szemét tele bánattal és könnyel. Sokáig rakosgatott, pepecselt, az időt húzta. Rendkívül megerőltetőnek érezte a reá mért feladatot. Lesz-e elég ereje nap nap után, reggeltől estig fegyelmezni magát, válasz nélkül hagyni a fia anyósának tapintatlan megjegyzéseit? Az előbb is kis híján kimondta: „Kérem, bízza csak rám az unokám gondozását, ahhoz én jobban értek…” Mihez kezd heteken át ezzel a tenyeres-talpas Pápainéval, miről társalog majd vele, hogy oldja meg a közös életet? Csupán most kezdenek megmutatkozni a nehézségek, ezernyi apróság adódik, amire nem gondolt. Higgadtan közölni fogja velük a kívánságait, a szokásait, amelyekhez ragaszkodik, igenis, bizonyos dolgokat meg kell tanulniuk, ez ellen Lacinak sem lehet kifogása…

A kislány fázósan gunnyasztott a padon, két sovány lábszárát egymáshoz dörzsölte, lassan és elgondolkozva. Engedelmesen forgatta a fejét nagyanyja keze alá, tűrte, hogy az százszor is végigszántson a kefével sima fekete haján, míg minden szál mintha lakkozva volna. Az öltözködésben, fésülködésben régen nem szorult már segítségre, de ha nagymamának örömet szerez! Nagymama azt képzeli, hogy az unokája elveszne, megsemmisülne nélküle, boldog, ha őt dédelgetheti, és szánakozhat fölötte – Lilla tudta ezt, és mert most éppen olyan hangulatban volt, alaposan ki is használta.

Valóban, az öregasszony szúró fájdalmat érzett az elmélázó tekintet és a szelíd, átlátszó arcocska láttán, végtelen gyöngédséget és szánalmat. Letérdelt a kislány elé, felhúzta a harisnyáját. Nem mert megszólalni, nehogy túlterhelt leikéből kicsorduljon a panasz. Lillát meg kell hagyni elfogulatlanságában, nem szabad őt a jövevények ellen hangolni, azokkal szemben sem lenne méltányos, végre is…

– Azt álmodtam – kezdte Lilla váratlanul és igen mély, dünnyögő hangon –, hogy nagy útra mentem. Éjszaka volt, de azért világos. Tudtam, hogy éjjel van, mégsem féltem. Hegyek voltak ott, talán házak is, arra nem emlékszem… Magamban mondogattam, hogy nincs mitől félni. Olyan jó volt,

nem furcsa? Olyan jó volt, én nem is tudom…

Félig hunyt szeme sarkából, a sátorként föléje boruló pillák alól figyelte a nagyanyját, és megvonagló arcáról leolvasta, hogy a sejtelmes álom szívéig hatolt. A felidézett, fájdalom őt is magával ragadta.

– Furcsa – folytatta szinte suttogó, lágy hangon –, hogy ti, felnőttek úgy féltek a haláltól. Én, álmomban, én tudtam, hogy meghalok. Megyek azon az úton, a végén ott a halál, és emlékszem, arra gondoltam, hogy egyáltalán nem félelmetes, inkább mintha repültem volna feléje, és boldog voltam és büszke…

– Szegény kislányom…

Az álmot a végtelenségig folytathatná, Lilla úgy van ezzel, hogy mikor belekezd, maga sem tudja, mi lesz a következő mondat, azután egyik adódik a másikból – de nagymama feje reszket, és szemében annyi a szomorúság! Leugrott a padról, egész tartása, a hangja, de még az arca is megváltozott, és feledve álmot és mélabút, erélyesen mondta:

– Ülj le, nagymama!

Az öregasszony engedelmeskedett, s a kislány mögéje állt. Vékony ujjaival lassan és egyenletesen simogatta nagyanyja halántékát, majd a tarkóját, a nyakszirtjét, s kérdezgette:

– Jó? Hogy érzed magad?

Az özvegy mérnökné lihegése alábbhagyott, bólintott: jól, egészen megkönnyebbült…

Készültek elhagyni a fürdőszobát, de Lillának még volt mondanivalója.

– Vedd tudomásul, nagymama, hogy azzal a lánnyal én nem beszélek, nagyon közönséges. Te se beszélhetsz a nagymamájával.

Az öregasszony egészen elhűlt.

– Lehetetlen, kislányom, mit szólna az apád? Nem bánthatjuk meg az… új családját, hiszen azzal őt is vérig sértjük! Te okos és jó vagy… kérlek, ne búsítsd szegény nagyanyádat…

– Nem bánom – mondta Lilla lassan és jelentőségteljesen; az imént még lágy és szelíd kifejezésű arca most konok volt és ellenséges. Sötétkék mackóruhában állt a nagyanyja előtt, a sima, fekete haj úgy simult fejéhez,

mint valami sapka, ezért tetőtől talpig felöltözöttnek látszott. – Ha neked mindegy, hogy én izgatom magam. Érzem, hogy belebetegszem…

Az öregasszony visszaroskadt a padra, magához húzta az unokáját, és kétségbeesetten magyarázott: itt élnek majd egy fedél alatt, egy asztalnál étkeznek, hogyan képzeli Lilla, hogy nem szólnak egymáshoz? Vannak dolgok, amiket feltétlenül meg kell beszélni, éppen Lilla nyugalma érdekében. S míg felsorakoztatta érveit, igazságszeretete is ébredezett. Szemrehányást tett magának a gondolataiért, a viselkedéséért; hiszen ha ő nem ilyen levert, nem mutatkozik ilyen kétségbeesettnek, Lilla sem ennyire ellenséges.

– Különben is, mit vétettek? – folytatta izgatottan. – Nem tehetnek semmiről, a dolgok alakulásáért egyedül apád felel, és őt nem szabad bírálni soha semmiért.

Mikor a kislány erre is makacs hallgatással felelt, más oldalról igyekezett megkörnyékezni.

– Gondolj arra, hogy ők egyszerű emberek, nekünk kell jó példát mutatnunk. Bármi történik, mi tartózkodók és udvariasak leszünk; no, ígérd meg nekem!

– Te is ígérd meg, hogy csak a legszükségesebbről beszélsz velük.

– Igen, igen…

– Az az Eszti csúnya és utálatos. Gyűlölöm! Te is?

– Hát…

– Gyűlölnöd kell! Folyton vihog!

Az öregasszony összetörtén ült a padon. Mit mondjon? Dehogy csúnya, ellenkezőleg. Pápai Eszti viruló fiatal nő, erőteljes és élénk, a haja folyékony arany, a tekintete, a szája, a nevetése valósággal elragadó… Később talán olyan lesz, mint az anyja, de most… Halkan mondta:

– Nem ismerjük eléggé, kislányom, miért gyűlölnénk?

– Csak.

Ez történt a fürdőszobában. A verandán egyedül találták az öreg Pápainét. Békésen üldögélt a nyitott ablak mellett, szemmel láthatólag élvezte a kora reggel szépségét, a tétlenségnek és magánynak szokatlan perceit. Szívélyes

mosollyal fordult az érkezőkhöz, többször egymás után bólintott súlyos fejével. Az üdvözlést a mérnökné kényszeredett mosollyal viszonozta, nem érintette kellemesen, hogy az öregasszony olyan kényelmesen elterpeszkedik az ő karosszékében. Ezeket a kérdéseket tisztázni kellene jó előre – így hát éppen kapóra jött, hogy azt mondta az öreg Pápainé:

– Jó kis hely ez, levegős. Mindig mondtam az Esztimnek, hogy széletli kellene odahaza, a fóti házhoz.

– Igen, kellemes hely – hagyta helyben a mérnökné, s nyájasan, de kellő nyomatékkal hozzátette: – Itt szoktam üldögélni egyedül, a könyveimmel, kézimunkával.

Egy pillanatig csönd volt, s nehogy elhatalmasodjék, Örvösné Lillát tuszkolta befelé, menjen a szobájukba, itt huzat van, a kislány azonban nem mozdult. Jelentőségteljes pillantással adta tudtára nagyanyjának, hogy ellenőrizni kívánja, valóban a legszükségesebb szavakra szorítkozik-e az „óriásasszonnyal” folytatandó megbeszélésben – magában így nevezte Pápai Lőrincnét –, azonkívül a kíváncsiság is fogva tartotta.

– A néni majd becsukja az ablakot – mondta ellenségesen, de belepirult.

– Szívesen, kedves.

Halkan csörrent az ablaküveg. Pápainé most már állva maradt, s míg a másik asszony szedegette össze magában a mondanivalóját, ő egyenesen a tárgyra tért:

– Terit leküldtem tejért meg kenyérért. Nem tudtam, hol tartják az élelmet, keresgélni meg nem akartam. Mondtam neki, hogy kérdezősködjön, majd útba igazítják. Az új nadrágjába bújt, meg a kötött blúzába, rongy kis vászonnadrág, aztán hetvenöt forintot adtunk érte, tán csak lesz annyi esze, hogy vigyáz rá… Úgy gondolom, egy nap ő megy a boltba, másnap a másik lányka, a ház körüli munkát, főzést, egyebeket elvégezzük mi ketten. Szóljon, Mária, ha okosabbat talált ki.

A másik asszony vele szemközt foglalt helyet, a háta mögött mozdulatlanul állt Lilla, és ez a tudat kissé megzavarta: mármost hogyan foglalja össze egy-két szóba a mondókáját? Nehézkesen belekezdett. Lilla mindmáig nem volt a kapun túl, semmiképpen nem mehet egyedül a Népboltba, majd

másodnaponként ő helyettesíti Lillát. Főzni egyedül szokott, minden más munkára átjárt a szomszédságból egy asszony, Császárné, egészen tegnapig. Kitakarított, elmosogatott…

– Aztán most nem jön többé?

– Nem, azt mondja, hogy nem jön többé.

– Értem. – Egy pillanatig csend volt, Pápainé lassan, kényelmesen sepregette flanelpongyolájáról a láthatatlan morzsákat. – De a szobáját csak ki tudja takarítani?

– Hogyne – sietett a válasszal Örvösné.

– Én meg a magunkét. Ha megfőzte az ebédet, majd elmosogatom azt a kis edényt. Teri megtérít, és leszedi az asztalt, odahaza is így szokta. Mást nem kívánunk tőle, az ilyen lányka csak tanuljon, okosodjon, az a dolga.

A mérnökné megint csak ennyit mondott:

– Hogyne.

– Maga majd mindent megmutogat, úgy legyen ezután is, ahogy megszokta. Annyit már tudok, hogy szeretnek sokáig lustálkodni, jó is az, bizony finom dolog. Mi meg korán kelők vagyunk. Az ajtócsukással, hangos beszéddel vigyázunk, míg felébrednek, de azután Teri csak futkározzon, lármázzon kedvére, szórakozzon, arra való a nyár. – Egy utolsót simított a ruháján, keze egy pillanatig a térdére nehezedett, mintha ezzel a nyomással segítené lassan emelkedő testét, – De jól kipihentem magam – mondta. – Messze van a bolt?

Örvösné is felállt. Most már nem Lilla jelenléte zavarta, valami más, aminek hirtelenében nem is tudott nevet adni. Bosszantó és megszégyenítő, hogy míg ő körülményesen kerülgeti a mondanivalóját, ez az asszony kereken és határozottan előadja a kívánságait és javaslatait. Az is tagadhatatlan, hogy nem mutatkozik kicsinyesnek, nem akadékoskodó, magától értetődően átveszi a háztartásban Császárné örökét, helyesebben annyit tart meg belőle, amennyit jónak lát. A következő napok eldöntik, hogy mi lakozik benne. Talán ő túlságosan sötétnek ítélte a helyzetet, talán elviselhető lesz majd az együttélés, de jó volna!

– Teri jöhetne már – mondta az öreg Pápainé –, jó messzire elcsatangolt, azt

szereti. Pedig tudom, szívesen szórakoznának már a kertben, ugye, Lillácska?

Felhúzott vállal, hűvösen felelte a kislány:

– Nincs szükségem társaságra. A kertben olvasni szoktam.

Az öregasszony arcáról lassan távozott a szíves mosoly, s végül igen megkeményedtek a vonásai.

– Azt is lehet – mondta, lassan elfordult a kislánytól, és ment a konyha felé.

5.

A temetőnél végződik a Mátyás király utca, azon túl is látszik néhány épület, de csak elvétve, a domboldalon, tehát a Népbolt ellenkező irányban lesz. Teri lóbálta a tejeskannát, nagy iramban tette meg a lefelé vezető utat, ott megint szétnézett. Hát most merre? Egy út felfelé kapaszkodott, egy másik félkör alakban az ellenkező irányban tért el, a harmadik körülbelül egy vonalban haladt az alanti Fő utcával, itt emeletes villák is voltak és igen szép kertek, de volt egy negyedik is, tetszetős elnevezéssel: Zách Klára köz. Zách Klára… valami híresség lehetett, rémlik, mintha tanult vagy olvasott volna róla! Jó dolog, ha az emberről nő létére utcát neveznek el, még akkor is, ha az az utca tulajdonképpen csak egy köz.

Teri a Zách Kláráról elnevezett közt választotta. Ugrándozott egyik macskakőről a másikra, a szekérnyomokban megülepedett víztócsákat kerülgette, meg-megállt, nézelődött. Fót talán nagyobb és rendezettebb hely, Visegrád azonban sokkal érdekesebb. Csupa hegy és völgy, folyó is van meg patak is, az utcák nem egyenesek, hanem összevissza kanyarognak. Tegnap az autóbusz ablakából úgy tűnt, hogy Visegrád nem egyéb, mint az országút folytatása, kétoldalt beépítve házakkal, de tévedett, szerencsére tévedett.

Egy-egy kerítésen át bekémlelt az udvarokba, és újólag megállapította, hogy Visegrád nem Fót. Ott sok az egymáshoz hasonló földszintes ház, a kertek is afféle szabályos négyszögek, egy kevés virág, némi vetemény,

fiatal gyümölcsfák – itt úgyszólván minden ház különbözik a másiktól. Egyik apró ablakával szinte a földbe süppedt, udvara háromszögletű és siváran üres. Mellette megint egészen másforma épület, jóval nagyobb, belső tornáca van, az udvaron kerekes kút, hatalmas farakás, kapirgáló tyúkok. A keskeny köz túlsó oldala egyszerre csak emelkedik, magas kőfal fölött épültek a házak, s az utat szinte elzárják az egyenes fal aljában heverő nagy, szürke kövek. Egy-egy gyümölcsös felhúzódik a domboldalra, a végét is alig látni, azután megint egymáshoz nyomuló, apró házak sora. De a töpörödött, ütött-kopott ház is meg a díszesebb is vénségesen vénnek tűnik, meglehet, annak a bizonyos Zách Klárának idejében is itt álltak már.

Mentében Teri gyerekekkel és kutyákkal találkozott. Három kislány összebújva sugdosott mögötte, a kutyák ugatva követték, de néhány lépés után elmaradtak, és egykedvűen szaglásztak a házak tájékán. Teri kezében csörömpölt a tejesedény – fogója volt meg födele –, önérzetesen lépkedett rövid, sötétkék vászonnadrágjában, és időnként futó pillantást vetett ujjatlan sárga kötött blúzára, amelynek csipkemintája volt; nem lehetetlen, hogy a kislányok éppen erről suttogtak valamit. Új volt a nadrág, a kötött blúz, és az egész kislány szappantól illatozó, fénylő és kicsattanó arcával, szőke hajának két tömött fonatával úgy festett, mintha újonnan került volna ki valamely műhelyből, ahol ritka emberpéldányokat gyártanak.

Végére ért a Zách Klára köznek, s újra felmerült a kérdés: jobbra vagy balra? Az út ismerős, a túlsó oldal füves sikátorából előcsillan a folyó egy sávja, a napsütésben úgy fodrozódik a víz, mint a krepp-papír. Jó volna leszaladni a Dunához, és azt is jó volna tudni, merre van a Népbolt, és hogy egyáltalán árulnak-e ott kenyeret és tejet.

A Fő utca meglehetősen kihalt volt, egy kapu előtt két asszony beszélgetett, az útközépen kerékpárosok haladtak, néhány gyalogos férfi is, sietősen. Valakit meg kellene szólítani. Tétován álldogált, kissé fázott az ujjatlan blúzban, ezt azonban magának sem vallotta be. Időnként az állat melléhez támasztotta, tokája kigömbölyödött, úgy nézegette csupasz térde fölött az új nadrágot és blúzának viruló sárga színét, nagy gyönyörűséggel. Megfigyelte, hogy a kislányok, akikkel útközben találkozott, jobbára ócska

kezeslábast viselnek, talán idősebb testvérük örökét, pulóvert, kiskabátot és köténYt – akárcsak ő, fóti lakos korában. De anya azt kívánta, hogy Teri öltözködésben se maradjon papa Lillája mögött, az rossz vért szülne, így mondta anya, és tudásban, magaviseletben még kevésbé. Anyát persze bántaná, hogy tegnapi első találkozásukon ő alulmaradt. Lilla mindjárt mellének szegezte kimondhatatlan nevű betegségét, és ő, aki sajnálatos módon mindig egészséges volt, ilyesmivel szemben tehetetlen. Ehhez járul most Zách Klára; könnyen lehet, hogy az iskolában tanultak róla, onnan ismerős a neve. Ha most kiderül, hogy Lilla emlékszik a tanultakra, ő meg nem, hát arra nem jó gondolni! Lilla cseppet sem kedves, szörnyen sovány, öklömnyi arcában az a nagy, fekete szem, nahát! Lilla őt a legkevésbé sem érdekli – szögezte le Teri, míg gondolatai örökösen Lilla kis, kényes személye körül keringtek, furcsa sóvárgásban. Enyhe izgalmat érzett a gondolatra, hogy rövidesen ismét szemtől szemben állnak; vajon miről beszélgetnek majd?

Egy fiú jött a templom felől, kosárral a kezében. Először csak a szőkesége tűnt fel, a Terihez oly hasonló aranyosan fénylő haja, de egyébként is csinos fiú volt, úgy tizenöt esztendős, talán már gimnazista. Teri elindult szemközt a fiúval, semmi kétség, amerről az jön, ott árulják a tejet. Most nem nézelődött, inkább igyekezett nagy méltósággal lépkedni, büszke arcáról bárki leolvashatja, hogy neki levegő ez a jóképű visegrádi fiú. Elmentek egymás mellett, a fiú kissé a postaház falának szorult. Az úttesten nagy zakatolással, dudálással éppen jól nekirugaszkodott a pesti autóbusz, alig lehetett hallani a fiú hangját:

– A Népboltot keresed?

Teri hátranézett, lassított.

– Azt.

– Ott nem kapsz tejet.

– Hát hol?

– Itt a szövetkezetben.

– Kösz.

Teri virgoncan nekilódult. Lám, nem is kell kérdezősködnie, az emberek

látják, hogy idegen, megismerik a ruhájáról – és ismét leszegte az állat, pillantásával végigsimogatta a nadrágot a kötött blúzt. Egy cseppet sem fázott már, a nap magasan járt, az a kis szellő még kellemes is a felhevült arcnak. A fiú egyszerre ott volt mellette, és a könyökénél visszafelé fordította.

– Hová rohansz? Elhagytad a szövetkezetet. – Egymás mellett lépkedtek, és megint a fiú szólalt meg: – Az Örvösék rokona vagy, mi?

– Honnan tudod?

– Tudom. Ismerem a mostohatestvéredet.

– Kicsodát?

– Lillát.

Teri kezében megállt a kanna, arcán megdöbbenés volt és méltatlankodás. Neki nincs testvére, ő egyetlen gyerek, mi köze Lillához, ilyet se hallott még! A fiú erre megint csak megmarkolta a karját, tuszkolta fel néhány lépcsőfokon, egy üzlethelyiségbe. Itt már álldogált néhány asszony. Egy fehér köpenyes nő kannából mérte a tejet, az agyagos padlón apró tócsák fehérlettek. Meglehetősen nagy volt a zaj, a fehér köpenyes nő időnként a tölcsérrel hadonászva elegyedett a beszélgetésbe, senki nem sietett, és nem törődtek a belépő gyerekekkel.

Teri az asszonyok mögé állt, a fiú lerakodott az ajtó mellé, és zsebre dugott kézzel, egykedvűen várt. A fehér köpenyes nő megtöltötte Teri kannáját, s addig se hagyta abba a beszélgetést, míg a tízforintosból visszajáró pénzt számlálta.

Odakint Teri harciasan meglóbálta a kannát, a tej kilöttyent a fedő alól, a fiú vigyorgott. Kosarával most kis távolságba került Teritől, az útközépen bandukolt, kiáltozva folytatták a megkezdett beszélgetést.

– A te anyád meg az ő apja férj és feleség, tehát a gyerekeik mostohatestvérek, hiába dühöngsz. – Látta, hogy a kislány duzzadt szája kinyílik, keresgélve a méltó választ, hát megelőzte: – Undok varangy a mostohatestvéred.

– Ne mondd ki még egyszer!

– Ahányszor akarom – mondta a fiú, és hányavetin vonogatta a vállát.

A kislány szó nélkül be akart fordulni a templom mellett.

– Mást nem veszel? – szólt utána a fiú.

Azám, a kenyér! Nem felelt, de engedelmesen visszafordult. Úgy látszik, okos fiú. Neki az sem jutott eszébe, hogy rokonságba került Örvösékkel, elgondolni is nevetség – és Teri már nevetett is, kuncogva maga elé.

– Rajtam mulatsz? – kérdezte most már kíváncsian az idegen fiú.

– Persze. – Valójában nem akart felelni, az imént éppen eléggé szemtelen volt ez a fiú, de szabadulnia kellett felgyülemlett mondanivalójától, és bizonyos kérdéseket tisztáznia:

– Azt képzeled, hogy engem Örvösnek hívnak?

A fiú megint csak a vállát vonogatta. Egy patkószöget rugdalt maga előtt, s míg ide-oda ugrált, ügyesen, mintha táncolna, hol közeledett Terihez, hol távolodott tőle. Kissé foghegyről mondta nagy sokára:

– Ilyen butaságot én nem képzelek. Hogy hívnak?

– Nem tartozik rád. – Rossz volt így kiáltozni egymás felé; Teri leugrott a járdáról, és úgy igazgatta lépteit, hogy megint egymás mellett haladjanak. Szeme sarkából leste hetyke válaszának hatását, de a fiú kizárólag a patkószöggel foglalkozott, hát kénytelen volt folytatni: – Talán először bemutatkoznál!

Kis gunyoros meghajlást tett feléje a fiú.

– Cseh Róbert, apámat leütötte a hajókötél, anyám mosónő volt.

A patkószög vagy két lépés távolságban megállapodott. Teri a fiút megelőzve akkorát rúgott a kis vasdarabba, hogy az valahol egy kerítés mögött kötött ki, és nyoma veszett a fűben.

– Jó balösszekötő lennél – ismerte el a fiú. – Szóval hogy hívnak?

– Veled nem lehet beszélni, mindig hülyéskedsz. Hajókötéllel jössz, meg ilyenekkel…

Szép lassan meneteltek a kocsiúton. Egy patakmeder fölött kis híd vezetett, az útkanyarulat után tenyérnyi dombon magányos kápolna állt, körülötte vaskorlát. A Duna felőli oldalon egy-egy beépítetlen telek húzódott a folyóig, majd egymást követték a szép, új villaépületek, azután megint gyümölcsöskert és a folyó.

A fiú a kosarat lóbálja, a kislány a kannát, lépteik nyomát fehéren pettyezte a kiloccsant tej. Róbertra, úgy látszik, hatással volt a kislány erélyes fellépése, mert fölényes arckifejezésén ugyan nem változtatott, de a „hülyéskedést” abbahagyta. Az apjának gyógyszertára volt Budapesten, mondta, persze a felszabadulás után államosították. Első időben éppen eleget méltatlankodott ezért. Járt-kelt az öreg, mint valami száműzött király. Mamának több esze van, jóval több esze. Mama nem nyafog, hanem cselekszik, Teri majd meglátja, milyen jóalak a mama. Az egész pereputtyal kiköltözködött Visegrádra, a lakás meg egyebek eladásából szerzett egy kis pénzt, papát addig nyúzta, míg állást keresett magának, a fiúkat taníttatta, egyszóval egészen klasszul elrendezte az életüket. Róbert említette a három bátyját is, majd így fejezte be a családi beszámolót:

– Dezsőék tegnap megjöttek Vácról egy négy hónapos sráccal, egész éjjel bömbölt, Dezső azt állítja, hogy jön a foga – halljuk, hogy hívnak?

Ekkor Kis Teréz is vázolta rövid életének jelentősebb eseményeit. Mesélt Fótról és kissé ünnepélyes hangon apáról, aki vidám volt és egészen fiatal, akárcsak Dezső, a harmadik Cseh fiú, és akinek a keze alatt felrobbant az oxigéntartály. Azóta anyával és nagymamával élt a fóti házban, pedig nagyon jó lehet, ha az embernek annyi testvére van – ennél a témánál azonban nem időzött, nehogy Róbert megint előálljon Lillával. Azután kiderült, hogy a Népbolt messze mögöttük maradt, a visszafelé utat rohamlépésben tették meg. A kenyeret Róbert kosarában vitték fölfelé a Nagy Lajos utcán, és a sarokházra erősített táblát olvasva Terinek eszébe jutott:

– Ki volt az a Zách Klára?

Róbert a homlokát ráncolva nézett le a kislányra.

– Azt se tudod? Hányadikba jársz?

– A hetediket végeztem. De az én fejem nem kalendárium! – Büszkén kihúzta magát, majd rövid csönd után megkérdezte: – És te?

– Második gimnáziumba járok.

– Most jössz?

– Ősszel.

– Hát ha így veszed, én nyolcadikos vagyok.

– Mindegy. Zách Feliciánról már tanultál.

– Klára…

– Tudom. A lánya volt Feliciánnak.

– Az ki volt?

– Királygyilkos.

A hatás nem maradt el; Teri csupa álmélkodás volt, huhogott, borzongott. A fiú némi időt akart nyerni. Különleges szerencse, hogy Teri kérdése a magyar történelemnek arra a korszakára vonatkozott, amely szorosan összefüggött Visegrád múltjával. Róbert mint visegrádi lakos, ismerte a régi királyi székhely fennmaradt emlékeinek, a Fellegvárnak, a Salamontoronynak úgyszólván minden töredezett kődarabját. Ha Mátyás király palotájának feltárása során napfényre került valamely föld alatt rejtőző érték, Róbert azt személyes ügyének tekintette, és nyomban fellobbant szenvedélyes érdeklődése. Tudott természetesen a Róbert Károly ebédlőjében történtekről, Zách Felicián eszelős vérengzéséről s annak kegyetlen megtorlásáról, hiszen otthon egész kis könyvtáruk volt Visegrád történetével foglalkozó művekből, a legrégibb kiadványoktól Héjj Miklós múzeumigazgató 1954-ben megjelent *Visegrád történeti emlékei* című munkájáig – éppen csak az évszámokkal volt némi baj. Róbert Károly… XIV. század… mikor is történt a merénylet? Nem árt, ha otthon alaposabban utánanéz. Egész kellemesen érinti az embert, ha ez a lány, ez a Kis Teréz olyan nagy, kerek szemet mereszt. Kis gömböc, állapította meg a fiú, de legalább nem olyan affekta majom, mint Lilla, aki meg fog pukkadni, ha ő ezzel a Terivel mászkál…

A Mátyás király utcai hámlott vakolatú ház előtt álltak. Azt mondta a fiú:

– Holnap megnézheted velem az ásatásokat. Én mindennap ott vagyok, ismerem az igazgatót. Meglátod, milyen érdekes.

Teri a rozsdafoltokkal tarkított vasajtóhoz támaszkodott, az nyekeregve megmozdult. A kislány ijedtében nagyot ugrott, és öklével úgy csapott az ajtóra, hogy csak úgy dongott.

– Te csak rendelkezel az emberrel – mondta –, olyan flegmásan.

– Flegmásan? Ezt hol mondják? Fóton?

– Ott.

Róbert vigyorgott, füttyösre igazgatta a száját. Azután újra megkérdezte:

– Egyszóval? Tíz órakor érted jövök.

– Jó. – Teri lenyomta a kilincset, tétován kérdezte:

– És… csak mi ketten menjünk? Azt gondolom, talán Lilla is…

– Á, Lillának nem szabad mászkálnia. Eszem ágában sincs cipelni a mostohatestvéredet.

– Ne mondd ki még egyszer!

Kiragadta a fiú kosarából a kenyeret, öklének súlyától a vasajtó csikorogva kitárult. Róbert szétvetett lábbal állt az utcán, a vállát vonogatta, és a kislány után kiáltott:

– Üdvözlöm a mostohatestvéredet! – Mikor nem kapott választ, még jobban felemelte a hangját. – Halló, Zách Klára, holnap tízkor!

„Ördög vigyen – mondta magában Teri, és a kanna vészjóslón himbálózott a kezében. Szemtelen ez a fiú. Nem mondható butának, de iszonyúan szemtelen.”

Egyenesen a ház oldala mellett húzódó szűk sikátorba fordult; a konyhát üresen találta, lerakta a kannát és a kenyeret. Amint kicsapta a verandaajtót, megjelent nagyanyja vaskos alakja s a nyomában Örvösné. Teri túláradó kedvében megkísérelte átölelni nagyanyja derekát, s alighogy az leszögezte: „Másfél órát csavarogtál!” – áradt belőle a szó. Kissé zűrzavaros előadás volt ez Zách Kláráról, a visegrádi házak három- és hatszögletű udvaráról, egy fiúról, akivel holnap megnézi az ásatásokat, az a fiú mindent tud, Róbertnak hívják, a papája patikus volt és…

Éles hangja visszhangzott a kertben, míg vonultak hárman a konyha felé. Pápainé tüzet gyújtott, lábosba öntötte a tejet, és időnként az unokájára nézett, bólogatva jelezte odaadó figyelmét, s egy-egy szót kérdezett is, felelgetett. Teri végül is pontot tett nagy kalandja végére, s érdeklődött:

– Kell még valami, nagymama?

– Semmi, de ne mászkálj nekem messzire, hozom a reggelit.

Mikor szélvészként kirontott a konyhából, a ház sarkán éppen eltűnőben

volt egy kis árnyalak, sötét és idegenszerű. Teri kettesével ugrálta át a lépcsőfokokat, kitárt karral gázolt át a csupasz lábszárát simogató nedves fűbe. Kis foltokban hatolt át a napfény a falombok között, helyenként parányi tisztásra világított, azután megint hűvös volt és borongós félhomály. A reggel fényében tarkább volt a kert, és valahogy kisebb, mint az elmúlt alkonyaton. Kőfallal bekerített négyszöge áttekinthető volt, a heverő szoborcsonk korántsem őskori bálvány, hanem meglehetősen mocskos, esőverte és oszlásnak induló, szánalmas gipszöntvény, az egymásba fonódó bokrok áthatolhatatlan rengetegéről kiderült, hogy keskeny sövény, szélessége a megreccsenő ágak között görnyedten kúszva csupán két lépés, s ha amúgy istenigazában nekilódul az ember, minduntalan kőfalba ütközik – mindez kiderült, a varázs mégsem oszlott el.

Teri bomlottan keringett, kurta szavakat rikkantott a csöndbe. Fejében nem volt gondolat, csak sokféle érzés nagy zűrzavara. Gyönyörűséges volt a napnak reá tűző sugara és az árnyék egyaránt, az áhítatos csönd és a madárcsicsergés, az utcáról beszűrődő hétköznapi hangok és az is, ami a lélek mélyén szólt, a sárga, ujjatlan blúz alatt.

Érzéseinek alig volt szövege, egyszerűen örült, hogy végre-valahára kivirult a nyár, és hogy napok óta csupa érdekes és váratlan dolog történik vele s körülötte. Képek és színfoltok villantak – egy keskeny ajkú asszony az autóbuszon, a zöld lódenkabát, egy katona öngyújtót csattogtat, papa csinos kis logarléce, cserépkancsók, a néni feje megmozdul, mintha igent intene, a Galyatető valami óriás szikla lehet, az ásatások, érdekes szó, olyan fontoskodó hangzása van… új ismerősök, egy fiú, iszonyúan szemtelen, egy lány, magas termetű, képtelenül sovány, az idegen fiú azt állítja…

Itt tartott, ekkor lába megtorpant egy tenyérnyi tisztáson. A sötétkék mackóruhás lány árnyékban állt, bizonyos távolságban Teritől, egy fához támaszkodva. Farkasszemet néztek, azután Lilla megszólalt mély hangján:

– Az a fiú szerelmes belém. Rettenetesen szerelmes belém.

– Melyik? – kérdezte Teri, mert hirtelenében nem tudta, mit feleljen.

– Róbert. Nem mondta neked?

Hogyan is mondta? Undok varangy, azt mondta. Teri leszegte a fejét, kis

toka kerekedett az álla alatt, majdnem elnevette magát.

– Ilyesmiről nem beszéltünk. – Majd azt is hozzátette sietősen: – Az ásatásokról volt szó, holnap megmutatja, tízkor értem jön.

– Tőlem!

Teri, amint szembekerült Lillával, elfelejtkezett gyűlöletéről, sérelmeiről, és csupán az ellenállhatatlan vonzást érezte, valami forró elragadtatást a karcsú kis alak, a mélységesen fekete szempár láttára. Hirtelen kinyújtotta a kezét, mintha el akarná érni a másik lányt.

– Gyere te is – mondta, s hogy Lilla szája kinyílt, sebesen megelőzte: – Nem mászkálunk sokat. Én szívesen… én majd segítek, jó?

– Van eszemben! Ha kedvem tartja, megnézem egyedül az ásatásokat. Te persze megszoktad az úttörőknél, hogy mindenhová csapatostul mentek. Köszönöm, nem kérek belőle. Utálom a közös kirándulásokat. Utálom.

Most meg az úttörőkkel van baja? Ugyan mit tud róluk Lilla, a magántanuló? Érezte már egy színielőadás előkészületeinek izgalmait és mámorát? Részt vett már üzemi látogatáson? Utazott már valamerre „csapatostul”? Hiszen akár egy villamosutazás is vidám, közös kaland, ha ők „csapatostul” megtöltik a kocsit! Azt sem tudja, mi fán terem egy jó szakköri foglalkozás álmos téli délutánokon, villanyfénynél, mit tud Lilla? Ugyan mire olyan büszke! Az olvasmányaira? Nekik is van könyvtáruk az iskolában, és ezt mind meg kellene mondani Lillának!

De a fekete kislány a maga részéről befejezte a társalgást, s most állt, behunyt szemmel, arcán a már ismert szenvedő kifejezés. Lillát megdöbbentették a lelkében feltámadó gonosz indulatok, de úgy tekintette, mint az édesanyjáért hozott áldozatot, s most már nem is küzdött ez újfajta érzelmek ellen. Állt behunyt szemmel, s magában suttogta: „Anyukám… drága anyukám…”

Teri kinyújtott keze egy pillanatig még a levegőt markolta. Azután ment tovább, de nem olyan leverten, mint az első hasonló alkalommal. Lilla most is röviden végzett vele, csodálatosképpen mégsem érezte magát legyőzöttnek, szívében tovább áradt az öröm.

A konyhában meg a két öregasszony beszélgetett tejforralás, kávéfőzés

közben.

– Maguk ilyen szabadjára engedik a kislányt? – kérdezte az özvegy mérnökné. – Nem féltik?

– De, nagyon is – felelte Pápai Bori. – Inkább csak betegségtől, balesettől. Amúgy nem kell rá vigyázni. Olyan feje van neki, hogy abban nem fér el egyetlen rossz gondolat sem. Odahaza is elcsavarog, mert neki mindent látni kell, kíváncsi természete van. Én meg nem bánom, hiszen abból tanul; mert hát én foglalkozok vele, az anyja nem ér rá.

– Érdekes.

Mentek a veranda felé, elöl Pápainé a tálcával, mögötte a mérnökné, és mindketten szólították a magukét:

– Teri!

– Lilla!

6.

A visegrádi lakos, ha a házától kétszáz méter távolságban levő Népboltba készül, azt mondja: „Megyek a városba.” Az idegen arcán ekkor múlhatatlanul megjelenik a lokálpatriotizmusnak szóló elnéző mosoly, s míg szétnéz maga körül, hitetlenkedve csóválja a fejét.

A „város” a hosszú Fő utcából s néhány, a hegyoldalban kanyargó, meglehetősen szűk, járművel bajosan megközelíthető utcából áll. Kereskedelmét két Népbolt, néhány szövetkezeti bolt és műhely, egy trafik, két borbély, cukrászda, patika és három vendéglő bonyolítja le, az utóbbiak közül egy kizárólag nyáron működik.

Mintegy kétezer lakosa van Visegrádnak, ezeknek nagy része földszintes falusi házban lakik; szép számmal láthatók kisebb, csinos nyári lakok és néhány nagyobbfajta, emeletes villa és kastélyszerű épület – ezekben a felszabadulás óta különböző vállalatok dolgozói üdülnek.

A nyolcosztályos általános iskola tágas épülete a dunai átkelést lebonyolító révállomás közelében látható, a nagyobb iskolásokat autóbusz szállítja

Esztergomba és Szentendrére. Újabban óvodája is van a községnek, állandó mozija, nagyméretű kultúrterme – mindez azonban nem teszi indokolttá a hangzatos „város” elnevezést, állapítja meg a felületes szemlélő, mondjuk Kis Teréz fóti lakos, amikor elindul Cseh Róberttal az ásatásokhoz.

Róbert éleset füttyentett a nyitott ablak előtt.

– Jövök! – süvítette Teri.

Az utcán azt mondta a fiú:

– Egy kis kerülővel megyünk a városba.

– Miféle városba? – álmélkodott Teri.

– Hát le, az ásatásokhoz.

Teri jól kilépett, nem akart elmaradni, olykor úgy tűnt, hogy szalad a fiú mellett, s most még el is hagyta, mert Róbert váratlanul lassított, mint aki hosszabb magyarázatra készül.

– Így szoktuk meg – mondta. – Visegrád azelőtt város volt.

– Mikor?

– A középkorban, ha nem tudnád.

Teri az állát leszegve kuncogott egyet: Róbert a középkor óta nem tudott leszokni a város elnevezésről? De a fiú nem zavartatta magát, lendületesen belekezdett az előadásba, amelyre alaposan felkészült Cseh Lajos patikus otthoni, Visegrádra vonatkozó kézikönyvtárából. Hadarva és sajátos módon vegyítve szavait az egyik kézikönyvben talált kifejezésekkel, elmondta, hogy a valódi város Visegrád múltjában keresendő, romjaiban a hegytetőn, részleteiben feltárva a hegy lábánál, egy-egy kőemlékbe beépítve a szerény falusi házak falába; de olyan ház is van Visegrádon, amelynek szinte érintetlenül fennmaradt pincéje sok évszázaddal ezelőtt a Duna menti világhírű reneszánsz palota háromszázötven helyiségének egyike volt. Hogy honnan vette nevét a város? Az elnevezés szláv eredetű, és magas várat jelent. Akadnak olyanok is, akik ősmagyar szónak jelölik meg, s Vízivárra vezetik vissza mai formáját. Vízivárnak nevezték a régi római katonai települést, amely megvetette tulajdonképpeni alapjait a városnak a telepen dolgozó családos munkások részére épített lakóházakkal. Romjaiban ma is látható a Dunához vezető lépcső, vízi grádics, amely fölött a katonai telep

létesült. Vízi grádicsból később Vízigrád lett, majd Visegrád, de ez csupán a regényes szófejtés játéka, nélkülöz minden tudományos alapot. A római légiókat a IV. század végén kivonták a birodalom tartományaiból, emléküket néhány kiásott pénzdarab, tégla- és cserépmaradvány – és egy temető őrzi.

Mentek, meg-megálltak, Teri áhítatos figyelemmel hallgatta társát. Mennyi tudás, micsoda ékesszólás! Róbertnak még az arca is más, ha nem hülyéskedik! Teri inkább őrá figyelt, de azért hallotta, hogyan vonult el a római légió, s hogy néhány évszázadon át ezen a területen is egymást váltották fel vándorló és pusztító néptörzsek, míg a betelepülő szlávok lerakták alapjait a későbbi vármegyei központnak s a még későbbi királyi székhelynek. Ahol a két ágra szakadt Duna ismét egyesül szélesen hömpölygő folyammá, egy kanyarodó után feltűnik a hegytetőre épült magas vár romjaiban is impozáns kőtömege. IV. Béla király építtette a XIII. században, felesége elzálogosított ékszereiből. Sok viszontagság után vagy fel évszázaddal később ismét birtokába vette az akkori magyar király, Róbert Károly, újraépíttette és megerősítette a várat, megtette székhelyének, és a Salamon-toronytól déke, a Duna mentén reneszánsz palotát emelt. Az udvartartáshoz tartozó főurak és főpapok is követték uruk példáját. A királyi lakhely körül rövidesen felsorakoztak a kisebb, de nem kevésbé díszes és pompázatos főúri paloták. Idegen fejedelmek, külföldi követek fényes kísérettel, sorsdöntő tanácskozásokra érkeztek a Duna menti városba, s a hatalmas forgalom odavonzotta a polgárságot is, kézműveseket és kereskedőket. A pékek ezerszámra sütötték a kenyeret, a kovácsok kényes paripák patájára verték az ezüstpatkót, bognár, köntösszabó és csizmadia akkor sem győzte volna a munkát, ha száz keze van. A polgárság gyarapodott, a város fejlődött, méghozzá két irányban.

Cseh Róbert megállt, és kezével széles mozdulatot írt le.

– A német városrész ott volt, a Kálvária-domb környékén, ahol akkor egy gótikus Mária-templom állt. A magyaroké volt a Szent György-kápolna a Lepence-völgyben, majd egyszer elviszlek arrafelé.

– Jó.

– A városnak volt szabadságlevele és pallosjoga. Kiváltságai fennmaradtak

Róbert Károly halála után is, a város maga azonban hanyatlott – Nagy Lajos Budára tette át székhelyét. Pusztult a magas vár, a Salamon-torony, de veszített jelentőségéből a Duna-parti palota is – hol börtöne volt a magyar királyoknak, hol pihenőhelye. A változást megsínylette a polgárság, amelynek jól ment dolga, ha a főurak a városban tartózkodtak, és felkopott az álla, mikor az udvar távol volt.

Dicsőségének tetőpontján Hunyadi Mátyás korában volt Visegrád.

A XV. század közepén jelentékenyen kibővítette a palotát, páratlan szépségéről, fennmaradt okmányok tanúsága szerint, áhítattal emlékeztek meg a szemtanúk, s „földi paradicsomnak” mondták. Mátyás király után a pusztulás és a hanyatlás időszaka következett, s ma már csupán hajdani fényének áldoznak az őslakók, mikor a Népboltba indulóban azt mondják: „Megyek a városba.”

Hirtelen hallgatott el a fiú, éppen mikor Teri egy nagyot szipogott. Zavarában ide-oda forgatta a fejét, mert Róbert furcsán nézett rá, felülről lefelé. A Széchenyi utcába fordultak, amely az országút felé kanyargott. Törökdúlás, gyújtogatás, fosztogatás – a kislány mindezt fél füllel hallgatta, miközben diszkréten szipákolt, s azon törte a fejét, hogyan fordulhatna vissza zsebkendőért. Egy terjedelmes, földszintes, ódon villaépület előtt Róbert megállt.

– Itt lakunk – mondta. – Anyám majd ad neked zsebkendőt.

A kerítéstől hosszú veteményágyások húzódtak majdnem a ház bejáratáig, a kert két oldalán néhány gyümölcsfa, szárítókötelekkel úgy keresztül-kasul hálózva, mintha félős volna, hogy erőszak alkalmazása nélkül a fák egy szép napon odébbállnak. A ház régi, díszes faragványokkal ellátott, súlyos tölgyfa kapuja mellett esővizes hordó állt, elszórtan kerti szerszámok, egy teknő s nagy halomban felaprított fa.

A háziasszony veteményeskertjében tevékenykedett, s ez alkalommal széles és szakadozott karimájú szalmakalapot, férfinadrágot és kurta bekecset viselt. Ásójára támaszkodva így üdvözölte legifjabb gyermekét:

– Tárva-nyitva hagytad a kaput, Róbert, ez a legújabb! Kit hoztál magaddal?

Tenyerét szemellenzőnek használva vizsgálgatta a közeledő Terit, majd a bemutatkozás után nyájas mosoly terült lila hajszálerekkel behálózott arcára. Róbertot küldte zsebkendőért; egy ócska is jó lesz! – mondta, s míg a fiú eljárt küldetésében, alaposan kikérdezte a kislányt: hány éves, mikor halt meg az apja, a mamának mi a beosztása az Általános Izzónál, összebarátkozott-e már Lillával. Búcsúzóul megsimogatta Terit, s tenyere nyomán apró homokszemek peregtek le a kislány arcáról.

Az országút felé haladva kissé bizonytalan hangon mondta Teri:

– Nagyon kedves asszony a mamád.

– Jóalak – hagyta helyben Róbert. – Ismerni kell őt. Olyan, mint egy férfi.

– Tietek a ház?

– Persze. Az apai nagyapám építtette vagy hatvan évvel ezelőtt. Az én apám itt töltötte a gyerekkorát, elég érdekeseket szokott mesélni arról az időről.

– Miket?

– Hát kérlek, akkor még a lakosságnak háromnegyed része német volt. A föld itt nem alkalmas mezőgazdaságra, hát gyümölcsöt termeltek, a kofahajón szállították Esztergomba és Szentendrére, a piacra. De a komoly jövedelem a nyaralókból adódott. Akinek háza volt, a nyári hónapokra kiadta pesti családoknak jó pénzért. Azt mondja apám, hogy a visegrádi gyerek, amint megtanult járni, kereskedelmet űzött: apró emléktárgyakat, képes levelezőlapot és bélyeget árult, árvalányhajat, friss vizet és málnaszörpöt a kirándulóknak, felcsapott idegenvezetőnek a Fellegvár és a Salamon-torony romjai között. Nagy vadászatok is voltak errefelé, ott is kerestek egy halom pénzt a nagyobb fiúk meg a férfiak. Akinek háza volt, az egész éven át megélt a nyári hónapokból, de a falu lakosságának fele analfabéta volt, ehhez mit szólsz?

Kiértek az országútra, Róbert megállt.

– Látod arra, Gizellatelep felé terjeszkedik a falu, egészen a hajójavítóig kiépült. Az itteniek közül sokan dolgoznak a hajójavítóban meg másutt is, a Faipariban meg az erdőgazdaságban, Pestre meg Vácra, Esztergomba járnak üzemekbe, mégiscsak más az, mint nyaralókból élni!

– Persze! – Teri buzgón helyeselt, és csodálata egyre nőtt, növekedett a fiú iránt.

Amint mentek tovább, a fiú mutogatta.

– Ez a Művészeti Dolgozók Szakszervezetének üdülője, az meg a Népbolt dolgozóié, a két egymás melletti villa a magyar írók alkotóháza – itt meg is álltak, és a kerítésen át a kertbe kémleltek, hátha sikerül alkotás közben meglesni egy magyar írót –, arra följebb a kereskedelmi és pénzügyi dolgozók s a hegytetőn, elrejtve hatalmas fák között, a Nemzeti Bank alkalmazottai töltik szabadságidejüket.

– Szóval megérkeztünk – fejezte be Róbert Visegrád történelmi és közelmúltjával foglalkozó szakszerű előadását, s gizgazos falusi udvarra tessékelte Terit.

– Itt vannak az ásatások? – kérdezte kissé csalódottan Teri.

– Itt.

A baloldalt álló falusi ház tornácszerű bemélyedésében néhány töredezett kődarab, a falon hatalmas ábrák – ez volna? A kert felső végébe értek, a kislány nagyot lélegzett, s szaladni kezdett az elébe táruló érdekes látvány felé, de Róbert a karjánál fogva visszatartotta.

– Úgy képzeld el, hogy régen itt virágos mező volt. Körülbelül itt lehetett a lépcső, négyszögletes kövekből, volt vagy tizenhét méter széles, tudod, mennyi az, tizenhét méter? Rengeteg! Az vezetett a függőkertbe.

Róbert hangja roppant határozott volt, s Terit végül is elfogta a kételkedés:

– Honnan tudod?

– Ezek tudományosan megállapított tények – mondta a fiú hangsúlyozottan és szigorúan. – Van egy tudomány, amit régészetnek neveznek, sose hallottad hírét?

– De…

– Szóval soha. Én meg, ha kiásnak egy követ, itt vagyok, jól ismerem az igazgatót jár hozzánk; ne kérdezd mindenre, hogy honnan tudom!

A hajdani állítólagos virágos mező dudvával benőtt, gidres-gödrös terület, falrészletekkel; különböző nagyságú kődarabok támaszkodnak a domboldalhoz – nehéz elképzelni, hogy itt valamikor dísznövények, árnyas

sétányok voltak, és lépcső, amely a függőkertbe vezetett. A két gyerek kerülgette a földhányásokat, s ámbár Teri mindeddig csak követ és követ látott, a fiú fontoskodó hangja tiszteletet ébresztett benne, és kötelességtudóan ő is lenézett a pinceszerű mélyedésekbe. Felmentek a „dongalépcsőn”, s a mindenfelé kifüggesztett figyelmeztető táblák ellenére is végiglépkedtek egy keskeny falrészleten. Teri a fiú mögött haladt, óvatosan rakosgatta egymás elé a lábát, s csak akkor pillantott fel, mikor szerencsésen túljutottak a nem éppen biztonságos útszakaszon.

– Nahát! – mondta ekkor, és mindkét karját kitárta.

Róbert a nagylelkű adakozó ünnepélyes arckifejezésével nyújtotta át társnőjének a nagyszerű látványt. E pillanatban ő volt Mátyás király és az ásatások vezetője, nagyúr és tudós egy személyben. A hatalmas területen, a múlt napsütötte romjai között egyedül ők voltak élőlények. Fejük fölött kiterjesztett szárnnyal húzott el egy fecskecsapat, hosszan elnyúló kukorékolást hallatott egy kakas, az alanti országúton autó dudált; a kövek között szerény sárga és lila virágok bújtak meg, szívósan ragaszkodva az élethez, legyen az bármilyen küzdelmes és sivár. Langyos szél futkározott a fűszálak fölött, azok összebújtak, s halk susogással becsmérelték a tehetetlen szellőt; a falakra zöld növényzet kapaszkodott nagy igyekezettel. A fokozatosan emelkedő domboldal egy tisztásán négyszögletes udvar látszott, oszlopos csarnok, fölötte egy terasz kőkorlátja – Teri rohanvást, a köveken átugrálva akarta megközelíteni, de Róbert megragadta a könyökét.

– Mit ugrálsz? Sorba megyünk.

– Mindegy az!

A fiú sarkon fordult.

– Akkor alászolgája – mondta.

Indult, de Teri élesen felívelő kiáltása megállította:

– Magamtól is látom, hogy mi ez!

– Nos?

– Hát templom… olyasmi.

A fiú bőszen felnevetett. Kaviccsal célba vett egy, a romok között sündörgő macskát, majd a kezét zsebre vágta, s a lábával két közeli kődarabon

egyensúlyozva magát, lenézett a kislányra, mint valami épségben maradt szoboralakja az elvarázsolt kertnek. Teri egészen elkeseredett. Mit mondhatott olyan nagy butaságot, hogy ez a fiú kineveti érte? Ha nem templom, hát micsoda? Arra felfelé is van még lépcső meg mindenféle látnivaló, furcsa elgondolni, hogy itt valamikor hatalmas palota volt. Róbert csak egyensúlyoz a köveken, őt meg furdalja a kíváncsiság… Mikor megszólalt, már nem volt olyan magabiztos.

– Te persze jobban tudod – mondta kedvesen –, én nem vagyok itt ismerős.

A fiú szemmel láthatólag megkönnyebbült, s máris leugrott a kövekről. Szűk, rövid folyosórészleten át vezette a kislányt – ez valamikor a palota két szárnyát kötötte össze –, kiértek a díszudvarra, amit Teri templomnak nézett. Róbert elmondta, hogy azelőtt mind a négy oldalon lakószobák vették körül a díszudvart. A kút az udvar közepén vörösmárványból készült, három épségben maradt lapját a Hunyadi-család címerei díszítik.

– Ez kút? – kérdezte Teri, és ágaskodott, mert nem látott mélyedést.

– Szökőkút. Eredetileg nyolc ilyen lapból készült, és sokkal magasabb volt, szobrokkal. Ha akarod tudni, ebből a kútból vörös- és fehérbor folyt Mátyás idején, nagy ünnepségeken.

– Jé!

A fiú most már elemében volt. Járkáltak a gótikus boltozatú kerengőn. A hűvös falak között Róbert elmagyarázta, hogy a palota négy szinten épült a hegyoldalban, jelenleg a második szinten vannak.

– Emeleten? – kérdezte a kislány.

– Nem, ez a második szint! Az emelkedés teraszos – és mutatta a kezével, hogyan kell azt elképzelni. Lakószobákban jártak, mennyezetük a kék égboltozat; egyik falban tisztán kivehető volt a régi kőkandalló helye. Lépcső vezetett a kerengő fölötti teraszra, s Teri a kőkorláthoz támaszkodva már így mondta:

– Most a harmadik szinten vagyunk.

Ringó és lebegő deszkapallón is jártak, bolyongtak a kápolna kiképzett falrészletei között s újabb termekben, majd hosszú időt töltöttek a főcsatorna üregei előtt. Nagyszabású csatorna gondoskodott a hegyről lefelé

áradó esővíz elvezetéséről. Később, amikor a palota lakatlanná vált, a csatorna megrongálódott, s a hegyről patakokban zúduló esővíz homokkal és egyéb hordalékkal mindent elborított.

A visszafelé vezető utat is nagy cikcakkban tették meg, alaposan megvizsgáltak minden egyes kődarabot. Az „első szintre” kiránduló társaság vonult be hangos beszéddel: egy tarka inges fiatalember, az oldalán fényképezőgép, kezéből tölcsért formálva nagy habozással a visszhangot kereste.

– Ostoba fráter – mondta Róbert. – A visszhangért jött ide?

Teri buzgón helyeselt. De ahogy betört a külvilág, vége volt a mesének, és mindenütt csak kő volt, rengeteg kő. Ugráltak egyikről a másikra, lihegve szaladtak lefelé, nagyokat nevettek. A kanyarodóból előbukkant a pesti hajó hosszú fehér teste, s úgy hasította maga mögött a vizet, ahogy a darvak szállnak. Szürkésbarna füst bodrozódott az ég felé, csilingelve megszólalt a kis hajóharang, s utána mély kongassál a falusi templomé. Dél volt, az első szép nyári nap abban az évben.

– Megnézzük, kik jöttek a hajóval – mondta Róbert.

Sűrű tömegben özönlöttek a kirándulók, a hajó szinte kiürült. Gyerekek százai érkeztek tanárok kíséretében, s indultak a Salamon-toronyhoz vezető széles lépcső felé. Az állomás környéke elcsendesedett. A hajó ferde vonalban szelte át a Dunát Nagymaros irányában, a két gyerek a vaskorlátra könyökölve nézett utána.

– Nyáron mindig így tele van – mondta Róbert –, rossz időben is. Azt meséli az apám, hogy azelőtt csak a harmadik osztály volt zsúfolt, úgy festett, mint valami tengeri hajó fedélköze. Most mégiscsak más, nem igaz?

Indultak visszafelé. Egy szép, méltóságteljes külsejű fehér épület előtt Róbert megállapodott.

– Tudod, ki lakott itt?

– Honnan tudjam?

– Görgey Artúr.

A kislány elbiggyesztette a száját.

– Nagy eset – mondta.

– Hallanád az apámat – mondta a fiú vigyorogva, míg mentek egymás mellett az útközépen, ahol minden második fara kifüggesztett tábla figyelmeztetett: „Gyalogosoknak az úttesten közlekedni tilos!” – lévén a Fő utca az országút folytatása, és nagy volt a gépkocsiforgalom. – Tudod, mit mesél? Hogy az ő gyerekkorában, valamikor az első világháború előtt Visegrád egyik nevezetessége volt Görgey.

– Hiszen áruló volt! – kiáltotta Teri felháborodottan. Mindenki tudja!

– Most! De akkor még meghamisították a történelmet. Azt mondja az apám, hogy sovány, ősz szakállú ember volt, akkor már iszonyú öreg. A pesti nyaralók azért is ácsorogtak itt a hajóállomás körül, hogy megpillantsák, és összesúgjanak a háta mögött: Görgey, Görgey… Volt neki egy kis, fehér hajója, a villája előtt horgonyzott. Az én apám, kisfiú volt még akkor, meglátogatta egyszer a hajóján, kapott tőle egy fehér szegfűt, lepréselte a *Hazánk történet*ében, ehhez mit szólsz?

Mit szólhatott Teri?

– Nahát! – mondta, és igyekezett lépést tartani a fiúval, s ő is a nadrágzsebébe dugta mindkét kezét, ahogy Róbert. – Ilyeneket mesél a papád?

Róbert vállat vont.

– A legidősebb bátyám megtalálta a szegfűt a *Hazánk történet*ében, akkor mesélte, még vitatkozott is a bátyámmal. Azután egyszerre eltűnt a könyv a szegfűvel együtt, sokat röhögtünk rajta! Az apám tavaly megnézte a *Fáklyaláng*ot, és persze Illyés Gyulának jobban elhitte, mint nekünk.

Így érkeztek a Mátyás király utcai ház elé, és Teri megkérdezte:

– Bejössz?

– Van eszemben! – felelte a fiú. – Majd összetalálkozunk másutt.

– Jó.

A fiú egykedvűen bandukolt lefelé, s hiába nézte Teri – nem fordult hátra.

7.

Lassan kialakult a házirend. Eltelt egy hét, a második közepén jártak, de az élet a Mátyás király utcai házban éppenséggel nem volt kedélyesnek mondható. Négy ember és két tábor – az Örvösök és a Pápaiak. A jobb oldali szobában hajnali hét órakor, puha papucsban óvatosan csoszogva megkezdte a rámolást özvegy Pápai Lőrincné, Teri pedig ment, a Népboltba. Az érkezésüket követő másnapon, mire az özvegy mérnökné úgy kilenc óra tájt elkészült – az arca gyűrött volt, s a szeme alatt a nyugtalan éjszaka sötét árnyéka –, minden ott volt a konyhaasztalon. Teri azt mondta:

– Én rettenetesen szeretek bevásárolni. Tessék nézni, szalámit is hoztam.

Azzal iszonyú nagyot csapott a konyhaasztalra; a kanna csörömpölt, egy kés rémülten felágaskodott, és idősebb Örvösné összerezzent. A kislány nagy hirtelen átölelte Lilla nagymamájának derekát, de máris elengedte. Az öregasszony nyájasan mondta:

– Ügyes vagy.

Több szó nem esett erről, magától értetődő volt, hogy a napi bevásárlást Teri intézi. A fürdőszoba kérdése így egykettőre megoldódott. Mikor a mérnökné felajánlotta a fürdőszoba használatát, a másik öregasszony azt felelte:

– Mi korán kelők vagyunk, minek ébresztenénk fel magukat a járkálásunkkal? Otthon is a konyhában mosakszunk – meg kell mondani, a fóti vizünk finomabb –, szombatonként meg majd begyújtok, és lefürdetem a kislányt.

Így azután Pápai Lőrincné tennivalói közé tartozott a tűzgyújtás is, a konyhai és fürdőszobai egyaránt – mindeddig a szomszédasszony szaladt át e bonyolult munka elvégzésére.

– Semmi az nekem – mondta Pápainé a kissé zavartan mentegetőző mérnöknének –, maga meg csak a gyújtóst pocsékolja. – Készségesen vállalta a nehezebb munkát, csupán az ebédfőzés idején vált láthatatlanná. Míg idősebb Örvösné a konyhában tevékenykedett, ő az ablak elé penderített karosszékben újságot olvasott vagy varrogatott. A verandán Örvösné tartózkodott szabad idejében. Az asztalon könyv, kézimunka, fonott kosár tarka pamutokkal, s a pamutok alatt kis doboz. A mérnökné

hamarosan könnyű sóhajjal féketette a könyvet, a kézimunka is megerőltette a szemét, s előkerült a kosár mélyéről a kis doboz. Egymagában kártyázott a mérnökné, akár órák hosszat is. Rakta a lapokat egymás mellé vagy furfangos mintákban, s nagy töprenkedés után cserélgette őket – egyik került föl, a másik le. Megint kevert, halkan pattogtak a kártyalapok, s alakult a játék a sors különös szeszélye szerint. Egy alkalommal az öreg Pápainé megállapodott az asztal mellett.

– Miféle játék ez? – kérdezte.

A másik öregasszony sietett a válasszal; annyi volt benne az igyekezet, hogy végül minden szaván érződött holmi kényszeredett nyájasság.

– Pasziánsz – mondta, majd magyarra fordította: – Türelemjáték.

– Azt elhiszem, hogy türelem kell hozzá.

– Tud kártyázni? – szíveskedett tovább a mérnökné, s egy oldalpillantást vetett a lapok állására.

– Effélét nem.

Azzal ment tovább dolgára.

Teri meg szívvel-lélekkel belevetette magát a Visegrád nyújtotta örömökbe. Voltak már ismerősei, gyerekek és felnőttek a szomszédságból, nevükön szólította a környékbeli lompos szőrű kutyákat. Barátnője is volt Császárné kislányának személyében. Ugyanis a szomszédasszony lelkiismeretét, de nem utolsósorban kíváncsiságát furdalhatta valami, mert egy szép napon beállított egész kosárka cseresznyével – kóstolóba hozta Lillácskának. Az özvegy mérnökné bántódott arca és hűvösudvarias hangja nem volt marasztaló, hát a pirospozsgás, dalos kedvű szomszédasszony felkapta a kosárkát.

– Viszem a konyhába, minek legyen itt útban – mondta, és nagy sebesen már ment is.

A háznak a szűk sikátorra nyíló oldala mellől hamarosan élénk terefere hangzott: az öreg Pápainé öblös hangja, a szomszédasszony pergő szóözöne és Teri ki-kirobbanó kacagása, időnként pufogás; a kislány megint odasózott egyet – állapította meg kesernyésen a mérnökné. Egy-egy értelmes mondat is érkezett a konyhából, amely igen kellemetlenül érintette idősebb

Örvösnét.

– Pasziánsz – hallotta Pápainé hangját –, azt mondja, türelemjáték. Mondom, hát türelem, az kell hozzá, rakni egymás mellé a lapokat, aztán nincs, aki ráadja az adutot…

A mérnökné érezte, hogy elpirul a haja tövéig, s felháborodása nem ismert határt. Micsoda közönséges asszony! Az első idegennel odaáll pletykálkodni, s nevetségessé teszi őt, akinek a vendégszeretetét élvezi! De ne képzelje Pápai Bori, hogy az ő kedvéért változtatni fog a kedvtelésein és a szokásain!

Hosszú idő múltán Császárné megint előkerült, az arca majd kicsattant a jőízű nevetéstől, s látszott, hogy a csorba, melyet a mérnökné tartózkodó magatartása ejtett önérzetén, ki van köszörülve.

– Jót nevettem Borinak meg ennek a kislánynak, de helyes jószág – mondta a verandán, és egyszerűen rátenyerelt a kártyalapokra. – Mondom, jöjjön át délután, a Marikám is megérkezik addigra Esztergomból, elszórakoznak együtt.

– Hogyne – hangzott a válasz.

– A nagyanyja derék teremtés, jól tetszett járni vele. Azt mondja, meghámozza a pityókát, ne tessék vele vesződni.

Pityóka… Majd Császárné nem pityókának mondja a krumplit! Hát csak menjen Teri, legalább Lilla szabadon mozog a kertben.

Mert Lilla szinte árnyékként élt a házban. Olykor váratlanul megjelent a verandán vagy a konyhában, mintegy ellenőrizni a nagyanyját, nem vált-e a kelleténél több szót a másik öregasszonnyal. Teri távollétében, könyvvel a hóna alatt, lement a kertbe. Ilyenkor nem hallatszott szaladgálás, ének vagy füttyszó, fülhasogató rikkantás – mert tagadhatatlan, hogy a jövevény kislányt ily sokféle hang, recsegés-ropogás kísérte útján. Nem, Lilla nem énekelt, fütyülni meg éppenséggel nem is tudott, öröme s bánata egyaránt néma volt.

Míg ment át a kitaposott, keskeny kerti ösvényen, az utóbbi időben az arcvonásaira erőszakolt zárkózott kifejezés helyébe valami gyermeki derű, izgatott öröm költözött. A bokrok eltakarták, ekkor szaporábban lépkedett, szinte futott, s ahogy a kőkerítés végéhez közeledett, halk, cuppantó hangot

hallatott. A válasz éppoly halk volt s éppoly örvendező: csaholás, vinnyogás, mámoros vakkantgatás, szűkölés és eszeveszett kapargálás odaát a másik kertben.

Lilla elhengerített egy nagy követ, s az így keletkezett nyílásban megjelent egy bozontos fej. A kislány hasra feküdt, a két fej – mindkettő fekete, az egyik mintha simára lenne lakkozva, a másikon fürtökben lóg a gubancos szőrzet – egészen közel került egymáshoz. A kutya igyekezett keresztülhatolni a nyíláson, akár testi épsége kockáztatásával, s hogy ez sehogy sem sikerült, valósággal emberi hangon nyöszörgött. Lilla könnyű, simogató keze alatt végül megnyugodott, kissé lihegett, a nyelvét kilógatva mereven nézett a kislány szemébe, s e tekintet végtelen imádatról és hűségről beszélt.

Lilla cukrot vett elő a zsebéből, s a kutya szinte kelletlenül vette el, mintha mondaná: nehogy azt hidd, hogy azért… Tudom, tudom – súgta a kislány, s az állat ekkor már virgoncan és mohón kapott az egyéb falatok után, amelyek a mackóruha zsebéből előkerültek.

Mindketten a nyíláshoz furakodtak, a két fej most egészen összeért. Csönd volt itt is, odaát is. Lilla hangja a felismerhetetlenségig gyengéd volt:

– Zsivány, édes, drága Zsivány, kiskutyám… – Az állat szuszogott, forró lehelete a kislány arcát érte. A külső szemlélő talán sivárnak és magányosnak, örökös rabságnak ítélte Zsivány életét, de mit tudhat a közönyös szemlélő arról a sóvárgásról, lélegzetelállító várakozásról, amiben Zsivány napjai teltek!

Gazdái korán reggel, mielőtt munkába indultak, két fa közé feszített vastag drótra erősítették a kutya láncát, s e kifutópálya éppen a kőkerítés végén tátongó résig terjedt. Zsivány elfoglaltsága így is elég sokrétű volt: a közelében ténfergő szárnyasokra rontott, s ha a lánc azt mondta: „Ne tovább!” – két lábra állva toporzékolt és méltatlankodott. Ugatta az utcai járókelőket, híreket szerzett a szomszédos kutyáktól, és továbbította. örökké résen volt, nem téved-e a kertbe valami kóbor macska – de lelkének csupán az egyik és éppen az értéktelenebb fele időzött e sokféle tevékenységnél. A másik fele, az, ami a lélekben örök és elpusztíthatatlan, ott járt a túlsó

kertben, s a legdühödtebb, rekedt ugatás közben is meghallotta a könnyű leányléptek surranó neszét. E titkos találkozások éltették Zsi-ványt, és láncra vert lelkét felmagasztosította a forró baráti érzelem, amit nem pazarolt méltatlanra.

Zsiványnak cipőgombhoz hasonló, csillogó és hűséges szeme rebbenés nélkül hallgatta a történetet ifjabb Örvös mérnök házasságáról, a betolakodott Pápai családról, az anya fényképéről, amely lekerült a falról, és ott lapult a kerítés végében, a nagy kő mögött. Zsivány nemegyszer végigélvezett egy-egy szép regényrészletet, míg feje a kislány ölében pihent, látott könnyeket, és hallott bánatról, és minderről természetes adottságainak megfelelően hallgatott, mint a sír. Mintha arról is tudott volna Zsivány, hogy a Kis Teréz nevű lány mostanában sokat mászkál a Cseh Róbert nevű fiúval, és hogy ebbe egyszerűen bele kell halni… Odaadó figyelméről szinte arra kellett következtetni, hogy tud fogadkozásokról, tervekről, s hallgatásával mindent jóváhagy, hiszen ő egyaránt szerette Lillát, a gonoszt és bosszúállót éppúgy, mint a gyengédet és nagylelkűt.

Amint Teri megjött a „csatangolásból” – így mondta a nagyanyja minden él nélkül, inkább elégedetten és jóváhagyólag –, Lilla búcsút vett a kutyától, helyére gurította a követ, fölfelé baktatott a hat lépcsőfokon, s fáradt, törékeny alakja eltűnt a lakásban. Mintha egyetlen életcélja lett volna: ügyesen és fondorlatosan elkerülni a találkozást Pápaiékkal. A napok múltával egyre jobban belehajszolta magát új szerepkörébe: az ő végtelenül szeretett édesanyját sérelem érte, s ezt a sérelmet a rendelkezésére álló eszközökkel neki kell megtorolnia. Valóban szenvedett, és gyakran sírt valódi könnyeket, de lassanként örömét is lelte az új játékban. Haditervet dolgozott ki, a legapróbb részletre is kiterjedő figyelemmel. Az első és a legfontosabb szempont, hogy őt, Lillát ne érhesse gáncs, se szemrehányás. Ezért mindenekelőtt eleget kell tennie az udvariasság összes követelményének, ilyenformán: ha reggel összetalálkozott az öreg Pápainéval, nem csupán a fejét, de egész felsőtestét meghajtva, hangosan és előzékenyen mondta: „Jó reggelt kívánok, Pápai néni.” A válasz elhangzott, és ő ment tovább, járta a maga bujdosó útját, míg Teribe ütközött. Kínosan ügyelt, hogy a

köszöntésben megelőzze a kislányt, s így, amint feltűnt a sötétkék vászonnadrág, amely kurta volt és feszes a két izmos, napégette lábszáron, és amelyért hetvenöt forintot adtak, Lilla kecses főhajtással így szólt: „Jó reggelt kívánok, Teri.” A választ azonban most nem várta meg, mert az elképedt kislány csak állt és tátogott. Lillában e látványra némi gyengéd részvét ébredezett, hát sietve elmormolta a varázsigét: „Anyukám… drága, jó anyám…”

Délben és este nem mulasztott el jó étvágyat kívánni mind Pápai néninek, mind Terinek, s csak ha e szertartáson túl volt, foglalta el helyét az asztalnál. Mereven ük, és csupán a kérdésekre felelt készségesen, de szűkszavúan. „Adjak még, kislányom?” – kérdezte a nagyanyja. „Köszönöm, elég volt” – felelte ő kimért hangon. Az ételt éppen csak kóstolgatta, s vékony ujjai káprázatos mutatványokat végeztek késsel, villával. Egyszer Teri kemény marhahússal hadakozott, s ez meglehetős zajjal járt. Evőeszköznek és tányérnak egy hevesebb összecsapásánál Lilla felállt.

– Csöngettek – mondta, és úgy tett, mintha indulna a kapu felé, majd észbe kapva mentegetőzött: – Bocsánat, tévedtem.

Azzal visszaült a helyére.

Az öreg Pápainé szó nélkül felszeletelte Teri húsát, eléje tolta a tányért, és azt mondta:

– Egyél, lelkem.

Olykor Lilla váratlanul beszédesnek bizonyult, de kizárólag nagyanyjával, ilyenformán:

– Nagymama, te melyik Shakespeare-drámát szereted a legjobban?

Az özvegy mérnökné motyogott:

– Nem is tudom… – S zavarában majd elsüllyedt, de a kislány könyörtelenül folytatta:

– Én rettenetesen szeretem a *Hamlet*ot. Rettenetesen!

Az öregasszony már-már kimondta: „Soha életedben nem olvastál Shakespeare-drámát! Azt sem tudod, mi fán terem a *Hamlet!*” – de csak nem szégyeníti meg az unokáját? Teri szája kinyílt, izgatottan feszengett a helyén, végül megkérdezte:

– Hányadikba jársz?

– Magántanuló vagyok – felelte Lilla, és elnézett Teri feje fölött.

Az özvegy mérnökné, nem tehetett róla, legszívesebben megsimogatta volna a leforrázott Teri kedves kis arcát, ezt azonban nem tehette Lilla jelenlétében. Kínosan érintette a barátságtalan gondolatoktól terhes csönd, hát jobb híján azt mondta:

– Milyen szép az a kis aranylánc, Terike. Kitől kaptad?

Teri összemarkolta nyakán az aranyláncot, szájába vette a kis érmét, amelyre a neve és az 1942-es évszám volt vésve, úgy felelte:

– A keresztapámtól, Deák bácsitól.

Újabb szünet, majd Lilla a nagyanyjához fordult.

– Az Általános Izzó igazgatóját is Deáknak hívják, ugye, nagymama?

– Igen, kislányom, Deák Mihály.

Lilla csökönyösen a nagyanyjához intézte a szót, de nyilvánvalóan nem neki szánta a mondanivalóját:

– Az igazgató apa barátja.

– Igen, jó embere – helyesbített a mérnökné. Teri szája kinyílt, de a nagyanyja megelőzte.

– Nyughass – mondta, s a kezére ütött, az érme kiesett a kislány szájából. – Nem való ennek az ilyen drága holmi. – Észrevette Terin a piros kötött kabátot, és erélyesen utasította: – Azt a kabátkát máris vedd le, jó lesz itthonra az ócska is! – És magyarázólag fordult Örvösnéhez: – Kétszázhúsz forintot adtunk egy ilyen semmiségért, ő meg elhordaná idehaza.

Váratlanul megszólalt Lilla:

– A szandálért mennyit tetszettek adni?

– A szandálért? – Az öregasszony csak pillanatok múlva eszmélt, ekkor az arca megkeményedett, és kurtán mondta: – Sokat adtunk a szandálért, Lillácska.

A mérnökné köhintett, homlokán vidám táncot jártak a pehelykönnyű hajszálak.

Étkezés után Lilla mindenkinek külön-külön, a haditervének megfelelő hűvös és tartózkodó hangon eldarálta: kedves egészségére, kedves

egészségére. Nagyanyja felemelkedett a helyéről, ekkor ő is nyomban távozott. Erezte, hogy kellemetlen hangulatot hagyott maga után, s ezzel, mintha anyja emlékének áldozott volna, elsuttogta magában a bűvös szavakat: „Anyukám… drága anyukám…”

Így teltek a napok, és az öreg Örvösné kezdett kétségbeesni. Kínszenvedésnek érezte a közös étkezéseket, elviselhetetlennek az asztal köré telepedett, olykor hosszan tartó csöndet és a beszélgetéseket egyaránt. Néha elfelejtkezett magáról, és szólt valamit a másik öregasszonynak. Tüstént magán érezte egy fekete leányszempár átható tekintetét. A hang torkába szorult, egy-egy szót hebegett még, ideges kézzel a haját simítgatta, majd elhallgatott, és szokásától eltérően felugrált az asztaltól, hozta és vitte a tálakat, hogy szabaduljon a nyomasztó légkörből.

Lehetséges, hogy csupán ő érezte nyomasztónak? Mert a két Pápai, nagyanya és unokája többnyire elfogulatlanul falatozott, társalgott és nevetgélt, érthetetlen! Az a kislány örökösen tele van élménnyel, és mindenről részletesen beszámol a nagyanyjának. Tudja nagymama, hány lakosa van Visegrádnak? Hallotta nagymama, mennyi pompás vizű forrás van a hegyekben? Arról mi a véleménye nagymamának, hogy lakik itt egy tábornokné, a férje Horthy Miklós alatt szolgált, az tegnap este az italboltban együtt borozott a vörös képű postással. Hát ahhoz mit szól, hogy ma két hajó érkezett Pestről? A *Körös* nevezetű úttörőket hozott, ebéd után találkozik velük a Fellegvárban, majd mindent megmutogat nekik. Mert a legtöbb ember felmászik oda, s csak romokat lát, ócska kőfalakat, közönyösen elhalad egy vén kulipintyó előtt, és nem sejti, hogy valamikor ötszögletű torony volt, amelynek pincéjéből Kottanerné ellopta Erzsébet királyné részére a magyar koronát! Hévvel magyarázta nagyanyjának, hogy Kottaner Ilona udvarhölgy mikor, miért és miképpen lopta el annak idején a magyar koronát, ahogyan azt Cseh Róberttól hallotta – így fizetett a *Hamlet*ért.

De Teri az ideges, kisírt szemű Örvös nénivel is társalgott. Cseh néni, a volt patikus felesége üdvözletét küldi, hamarosan meglátogatja; most két napot Vácott tölt az unokájánál, mert Dezsőék végül is megölik azt a gyereket a

tudatlanságukkal, azt mondta Cseh néni. Az özvegy mérnökné bólintott, s csupán egytagú, kényszeredett válaszokat mormolt a makacsul arcára szegeződő pillantás kényszerítő hatására. Nem tehetett róla – isten őrizzen, hogy Lilla valaha is megsejtse –, kedvesnek találta ezt a kislányt a kirobbanó életkedvével, viruló szőkeségében, úgy van, egészen kedves…

A szobájuk meghitt magányában elővette Lillát.

– Miért vagy velük ilyen barátságtalan?

– Én?

– Te, te! Értsd meg, drága kislányom, az apádat bántod vele! A levelezőlapot is közösen írta, valamennyiünknek, családjának tekinti őket. Hiszen nekem se könnyű… Ugyan beszélgess velük néha egy-két szót!

– Miről beszéljek?

– Bármiről.

– Igazán sajnálom, de nincs semmi mondanivalóm.

De hogy nincs semmi mondanivalója Pápainé számára, az nem egészen így volt, nem pontosan így. Lilla az első reggel mereven elutasította az „óriásasszony” barátságos közeledését azzal, hogy: „Nincs szükségem társaságra!” – s az öregasszony ezt megjegyezte magának. A Lillával való társalgásban csupán a legszükségesebbre szorítkozott: „Hogy van, Lillácska? Jól aludt?” – úgyszólván ez volt minden. Jött-ment otthonosan, mint a szülőházában, amelynek ismeri minden zegét-zugát, szokását és törvényét, nyugalma rendíthetetlen volt, a kedélye egyenletesen derűs. Dolga végeztével elvonult a maga négy fala közé, foltozgatott, és „meditált a múltakon”, ahogy Eszti lánya megjegyezte, estefelé meg kiállt a kapu elé.

Nem vitt magával széket, nem is támaszkodott a vasajtónak; a mellén összefont karral nézegette az utcát és arra följebb a temető sok tarka nyári virágát. Sétálni nem szokott Pápai Lőrincné, cél nélkül nem járta az utcát sem Fóton, sem Visegrádon, de szeretett nézelődni, és két-háromszori látás után már köszöntötte az asszonyokat: „Jó estét, lelkem.” Mások őt megelőzve mondták: „Jó estét kívánok” – s így alig néhány nap elteltével népszerű alakja lett a Mátyás király utcának. Az idősebb asszonyok is Pápai néninek szólították, mint a gyerekek, akik – ki tudja, miért, hiszen nem volt ő

kedveskedő, hízelgő természet – messziről örvendeztek neki. Pápainé csak álldogált ott a járda szélén, míg az asszonyok a távollevőket szapulták, s nagy néha ennyit mondott: „Ugyan ne beszéljen!…” – mire még jobban megeredtek a nyelvek. Elég volt annyit kérdeznie: „Hát az ki?” – máris részletes élettörténettel szolgáltak, egymás szájából kapkodva a szót. „Hát ez meg kicsoda?” – kérdezte egy alkalommal Pápai Bori egy különös asszonyi figura láttán, s elindult a halk, majd egyre erősbödő szóáradat. A különös asszonyi alak magas volt, deszkaegyenes, sűrű ősz haja az arcába lógott, mintha vihar tépázta volna, a szemét is eltakarta. Kalapot viselt, de ruházata úgyszólván rongyos volt, pecsétes és lompos; fejét kissé előrebillentve ment a temető felé, s nem nézett senkire. Az illető báróné, mondták, történelmi név viselője, néhány esztendő óta visegrádi lakos. Azt beszélik, hogy azóta nem mosakodott, mert nincs, aki elkészítse a fürdővizét. A fehérneműjét néha beáztatja egy lavórba, megszárítja, és úgy veszi magára, vasalatlanul. Azt is mesélték az asszonyok, hogy az óvodában állást kínáltak a bárónénak, de ő kereken visszautasította. Amije van, eladogatja, ez a rendszer amúgy is megváltozik, minden úgy lesz, mint régen, addig valahogy kihúzza – így felelt.

– Van ám itt elég csodabogár! – Ezt szinte kérkedve mondta Császárné, aki jelen volt mindenütt, ahol alkalom kínálkozott némi tereferére. – Hát a tábornokné?

– Az meg részeges! – kapott rajta egy másik asszony.

Mindenki tudott valami érdekfeszítő részletet a tábornokné alkoholszenvedélyéről és viselt dolgairól. A volt Horthy-tábornoknak – javakorabeli férfi – állást ajánlottak fel az erdőgazdaságban, ő azonban hallani sem akar állásvállalásról.

– Hát mivel tölti az idejét? – érdeklődött Pápai Lőrincné.

Az asszonyok dühösen mondták, egymás szavába vágva:

– Sétál!… Büdös neki a munka!… Egész nap a hegyeket járja, magában morfondíroz, a botjával hadonászik, mintha valamennyiünket le akarna kaszabolni!… Azt szokta meg, hogy alázatosan hajlong előtte a nép, de azok az idők már elmúltak!

Nem csupán emberszólás járta. A szomszédságban lakó asszonyok életkörülményeivel is megismerkedett Pápai Bori. Sok panaszt is hallott, és ilyenkor alamuszi arccal a múltra terelte a beszédet: hogyan éltek a háború előtt, mennyit kerestek, iskoláztak-e a gyerekek? Nemegyszer parázs vita alakult ki, s ő csak bólogatott, furfangos keresztkérdésekkel vezette az asszonyokat a kívánt eredményhez.

– Azelőtt a nyári hónapokra bérbe adtuk a házat, aztán még télen is megéltünk belőle – mondta egy asszony. – Most meg ha kiadná az ember, mindjárt be is utalna valakit a tanács, mert hát fölösleges a szoba, azt mondják!

– És maguk hol laktak nyáron át? – érdeklődött Pápainé.

– Mink a nyári konyhában.

– Hányan?

– Hát mink meg az anyósom meg a gyerekek… heten.

– No lássa. Most nyáron is, télen is a szép otthonukban laknak és megélnek, igazam van? Tán még vásárolnak is ezt-azt?

– Ami éppen kell. Legutóbb rádiót, világvevőt. – Ezt már némi dicsekvéssel mondta az asszony, és végül el is nevette magát.

Ilyenkor mintegy varázsütésre a többi panaszos asszony is rákezdte a dicsekvést, mintha egymást akarnák túllicitálni.

– A férjem a kőbányában dolgozik – mondta egy pirospozsgás fiatalasszony, és diadalmasan tekintett végig az arcokon. – Azelőtt három hónapig tartott a munka, s háromnegyed éven át a templom falát támasztották. Most van munka egész esztendőben, az ember számolhat azzal a kis pénzzel, nem kell dugdosni nehezebb időre, hiszen az ember egyebet sem tett, mint verdeste a fogához a nyomorult garast. Én is bejárok dolgozni a pénzügyi üdülőbe, a konyhára.

– Gyerek nincs? – kérdezte Pápainé.

– Van, kislány. Jól elvan az óvodában, tud már szép énekeket.

– No lássa…

Olykor Pápai Lőrincné is rákezdte a magáét, és volt nagy nevetés. Elmondta, hogy a türelemjátékot magában játssza az ember, senki nem tesz

rá adutot! Meg hogy náluk milyen finoman megy minden, a sajtot is késsel-villával eszik, a társalgás is, akárcsak a színházban – s a felharsanó nevetés felkeltette a verandán tartózkodó idősebb Örvösnében a gyanút, hogy fiának az anyósa az ő személyével szórakoztatja a szomszédságot.

Ilyesfajta érdekfeszítő beszélgetéssel töltötte az időt Pápai Lőrincné, míg a Malomvölgy vagy a „város” felől száguldva közeledett egy barnapiros arcú, izmos, tömzsi kis alak. Akkor vége-hossza nem volt a mesének, hol járt, mit látott Teri.

Így ismerkedett, barátkozott s gyűjtötte a sok-sok tapasztalatot Pápainé, csupán Lilláról nemigen vett tudomást az emlékezetes reggel óta. De vagy két hétbe telt, míg a kislány rádöbbent fonák helyzetére. Eleinte rendkívül élvezte, hogy úgy megy el az óriásasszony mellett, lehajtott fejjel, látszólag gondolataiba mélyedve, mintha nem is látná. Egyetlenegyszer sem mulasztotta el e tüntető semmibevevést. Ha az öreg Pápainé történetesen a hallban tartózkodott, Lilla sietősen surrant ki és be, s lesütött szemére boruló sűrű pillája alól leste megjátszott közönyének hatását. „Ha megszólít, udvariasan, csak úgy menet közben felelek neki!” – ez volt Lilla haditervének egyik sarkalatos pontja. De a nyájas megszólítás elmaradt. Lilla most már kereste az alkalmat, maga tett egy-egy kezdeményező lépést. Ha az öregasszony egyedül tartózkodott a konyhában, megjelent ott, és fújtatva, lihegve, kezét a szívére szorítva keresgélt valamit a szekrény legfelső polcán, s magában mondogatta: „Köszönöm, majd egyedül…” Erre azonban nem került sor. Az óriásasszony mosogatott, és ügyet sem vetett a kislány mesterkedésére.

Lilla más fegyvernemmel is kísérletezett: a gúny mérgezett nyilaival vette célba ellenségeit. Minden lehető alkalommal, különféle változatban elmondta a nagyanyjának:

– A kendődet keresed, nagymama? A pitvarban hagytad… Olvasok egy kicsit a pitvarban, ott hűvösebb van… – Máskor meg minden ok nélkül így kezdte: – Mikor keresztüljöttem a széletlin… – Ha a szék nyikorgott alatta, rászólt a Pápainé öblös hangján: – Nyughass! – Időnként az asztalra csapott, és hosszan elnyújtva sivította: – Nahát! Látod, nagymama, az ember sohase

tudhassa… – Terinél meglehetős sikereket ért el: a kislány elvörösödött, zöld szemében szikrákat vetett a harag, s kezdett több gondot fordítani a beszédére, az öreg Pápainénak azonban csak annyi volt Lilla buzgólkodása, mint a szúnyog döngicsélése.

Fájdalmas volt a felismerés: nem ő az, aki keresztülnéz az öregasszonyon, éppen fordítva történik! Lilla egyszerre kicsinek érezte magát, valóságos emberparánynak. És lassan nőtt, növekedett benne a vágyakozás: szóljon már valamit! Én is itt vagyok, hát nem látja? Ácsorgott a vasajtó mögött, míg odakint az utcán beszélgettek az asszonyok, hancúroztak a gyerekek, s lassan ereszkedett lefelé az este. „Pletykás vénasszony! – füstölgött magában. – Képes kiállni az utcára, szóba ereszkedik mindenkivel!” Hosszú órákat elüldögélt a kert végében, simogatta Zsivány mozdulatlan fejét, és színezgette magában: jön majd a bokrok mellett, megáll… Ő gyorsan helyére teszi a követ, de talán nem… talán úgy marad, ölében a kutya. Hát te mit búsulsz, Lillácska? Nem búsulok, gondolkozom. Ugyan miről? Akkor Pápai néni leül, simítgatja a szoknyáját, a kezén nagy barna foltok vannak, s a körme töredezett, mintha örökké rágcsálná. Lassan járnak az ujjai föl és alá, föl és alá, ő meg elmondja, hogy min gondolkozott. Az óriásasszony ámuldozik, a fejét csóválja: Ez a lányka, hogy ez mit ki nem talál, több esze van, mint akárhány felnőttnek. Teri meg éppen elbújhat mellette! Meg is mondja Terinek, aki a bokrok között ugrál, mint a bakkecske, a bőréből majd kibújik, neki is megmondja: – Tanulhatnál ettől a lánykától, olyan feje van, mint egy miniszternek!

Az öreg Pápainé azonban nem sétál a kertben, csupán Teri közeledik, ugrándozva, mint a bakkecske. Zsivány meg se mukkan, magától visszahúzódik, s Lilla a nyílás elé hengergeti a követ óvatosan, és mormol hozzá: – Vigyázz, drága kutyám… – Azután nem sietősen, kimért léptekkel – ez is egyik pontja gondosan kidolgozott haditervének – indul a vadul burjánzó fű és vadvirág között kitaposott keskeny ösvényen a lépcső felé, nesztelenül és némán, lehajtott fejéhez úgy simul fényes, fekete haja, mintha sapkát viselne.

Lilla némasági fogadakna nem terjedt ki Terire. Ha foghegyről is, de szóba

állt vele, sőt nem egy esetben ő kereste a találkozást, így azon az estén is, mikor Teri első ízben tett látogatást Császáréknál.

A kislány vacsoránál, szokásához híven, részletes beszámolóval szolgált a délután eseményeiről. Császár Marika nagyon kedves lány, képzős létére cseppet sem büszke, aszongya, hogy a két év korkülönbség nem számít, szívesen barátkozik Terivel. Esztergomban is vannak mindenféle romok meg műemlékek, a bazilikát Terinek feltétlenül meg kell néznie, aszón… azt mondja, helyesbített Teri, egy vasárnap majd kirándulnak a najóval. Lillára nézett, unszolón.

– Nem jössz? Hajóval igazán semmi…

– Sajnos lehetetlen – hangzott a hűvös válasz.

Teri várt egy pillanatig, azután folytatta:

– Császárék disznót hizlalnak, kettőt, az elsőből egy kiló zsírt Kell beszolgáltatni, a másodikból tízet, úgyhogy kifizetődik. Rengeteg csirke és kacsa van náluk, kutya is meg macska is és galambok, az a legizésebb – hadarta lármásan Teri. Marika egészen gyerekes, babával játszik, Császár néni varija a babaruhát mindenféle göncből, és az is olyan érdekes volt, hogy mikor Marika egyszer visszafeleselt, Császár néni pofont ígért neki, kergette Marikát, ő meg szaladt, mint a hess! Róbert elfogta a kutyaólnál, és hurcolta Császár nénihez iszonyú lármával, úgy, de úgy nevettek, hogy a kutya egészen megvadult, és rohant egyiktől a másikhoz, ugatott, mint aki megbolondult, és Császár néni… és Marika… és Róbert…

A lelkendező beszámoló után Teri a kertben összetalálkozott Lillával. Fekete este és lícium borult a kőfalakra, amelyek nappal megszabták határát a vadonnak. A végtelenség és a magány félelemmel és ugyanakkor megnevezhetetlen boldogsággal telítette a lelket, amely most szabadon bolyongott, mivel testi burkolatát elnyelte a sötétség. Az is inkább csak érzés volt, hogy immár ketten vannak, láthatatlan lelkek, csupán hangjuk van és indulataik. Lilla egyszerre ott volt, és mélyről jövő, de igen határozott suttogása megállásra késztette a másik kislányt.

– Te összevissza hazudozol – kezdte Lilla.

– Én?

– A nagymamád egyszerű asszony, mindent elhisz neked. De én nem.

Teri, ha egyáltalán foglalkozik a kérdéssel, maga is úgy gondolja, hogy az ő nagymamája egyszerű asszony, hát milyen legyen? De a láthatatlan kis alak egészen más hangsúlyt adott e megállapításnak. Teri érezte a sértő szándékot, s elraktározta magában, mint később tisztázandó dolgot, most volt egyéb, fontosabb.

– Nem szoktam hazudni. – Az arca lángolt, a hangja méltatlankodó volt. – És nem is veled beszéltem, hanem…

– A nagymamáddal – szögezte le Lilla. – A te hangodat azonban a süket is hallja. Folyton ordítasz.

Lilla kijelent valamit, és az ember egyszerre kicsinek, szánalmasan rútnak és nevetségesnek érzi magát. Teri is úgy érezte most, hogy ő valami tátott szájú szörnyeteg, ordít bele a világba cél nélkül, értelem nélkül. Mintha nem ő lett volna az a boldog halandó, aki úgy, de úgy nevetett Császáréknál; mintha valóban álmodta vagy kitalálta volna az egészet. Nem lehet, hogy Marika, az esztergomi képző növendéke neki barátságot fogadott, és Császár néni helyes kislánynak mondta A sötétkék vászonnadrág is eszébe villant, meg az új kartonblúzok; nagymama folyton mos, vasal, hogy őt mindennap tisztába öltöztesse, ezekben is bizonyára nevetségesen fest. A kertben talán békák vannak, éppen körülötte ugrálnak, s mintha már erezne is a lábszárán valami hideget, tapadósat, az egész testén. A mély, sziszegő hang könyörtelenül folytatta:

– Róbert nem jár Császárékhoz.

– Mondom…

– Kitaláltad az egészet.

Terit a felháborodás kissé magához térítette. Mintha mindeddig ő lett volna a céltábla, amelynek közepébe holtbiztosan beletalál valamennyi kilőtt nyílvessző, a szuroksötét estében is. A támadás őt mindig váratlanul éri, a jövőben fel kell készülnie rá. S e felismeréssel egyidejűleg azzal is tisztában volt, hogy a ropogósra keményített kartonblúzok igen jól illenek neki, és hogy Császár néni valóban úgy gondolta, hogy ő helyes kis teremtés. Megtépázott önérzetének sikerült valamiben megkapaszkodnia, s a hangja

ismét pattogott:

– Hát ezt honnan veszed? Miért ne járna Császárékhoz?

– Mert közönségesek. Ide se jön, mióta ti itt vagytok. A mamája se.

– Miért?

– Csak.

Rövid csönd után szinte fulladozva kérdezte a kislány:

– Mi is közönségesek vagyunk?

– Te mondtad.

Ha jól belerúgna… hogy a bokrok közé zuhan, és ott elnyúlik… a piszok! Nagymama, édes nagymamám, de jó, hogy nem hallotta! Meg anya, ha tudná ott Galyatetőn, hogy ez a békafcjű disznó… Teri nem rúgott, csupán az öklével sújtott egyet a levegőbe, és a felháborodástól egészen éles lett a hangja:

– A papa előtt nem mernéd mondani!

– Kinek a papája előtt?

– Az enyém… a tied…

Halk, hosszan tartó nevetés hangzott a fák alatt. Teri akkor is hallotta, mikor a veranda fénykörébe ért. Az asztalnál pattogtak a kártyalapok, elgondolkozva hajolt föléjük az özvegy mérnökné szép fehér feje. A vadul csapódó ajtó zajára felnézett s összerezzent, de fonnyadt szája körül máris megjelent egy nyájas mosoly. A kislány nem látta. Mintha lángok elől menekülne, úgy robbant a szobájukba, s megállt lihegve a nagyanyja előtt. Az lassan összehajtogatta az újságot, tokba tette a szemüvegét, s úgy mondta csöndesen:

– No, lelkem, elég volt a hancúrozásból?

A kislány sírt, s ahogy átölelte a nagyanyja derekát, keze le-lecsúszott.

– Szépen eltesszük magunkat holnapra – mondta az öregasszony. Agyat vetett, alaposan felrázta a párnákat, a kisebb került a fal mellé. Egyre beszélt, furcsa, öreges rezgése volt a hangjának. – Jó szoba ez, szép is, elvan benne az ember arra a kis időre, mint lakó, albérletben. Odahaza minden fejtetőn áll, míg elrendeződik, mi itt jól eltöltjük a nyarat. – Rázott egyet a kis virágmintás delén hálóingen, s áthúzta a kislány fején, begombolgatta. – Az

én Esztim elintézi majd, ha úgy látja jónak, hogy magunk leszünk odahaza mi ketten, ahogy megszoktuk. Okos ő meg jó is. A javunkat akarja, tudod te azt, csak mondom, mert éppen ez jár az eszembe. Most megyünk a konyhába kezet mosni.

– Nem!

Az öregasszony nem mutatott csodálkozást. Ült az ágy szélén különleges éjszakai öltözékében, egy hajszálat csavargatott nagy gondosan a vége felé egészen elvékonyodó hajfonatára, s úgy mondta, kis vállrándítással, mint aki jónak találja az ötletet.

– Hiszen ma már eleget pancsoltunk. Ha felmelegszik az idő, lejársz fürdeni a Dunára a pajtásaiddal. Az a Császár Marika, ahogy elmondod, igen kedves jószág lehet. Te csak tartsd magad hozzájuk, mással ne törődj, szórakozz. – Nyekergett az ágy, míg komótosan elhelyezkedett rajta a nagy, nehéz test s mellette a kicsi, amelyben lassan csillapult a háborgó lélek. Sötétben mormolta már az öregasszony, behunyt szemmel, amely így is oly sok mindent lát az élet dolgaiból. – Te maradj, aki voltál. Nekünk így vagy jó… lelkem…

Odakint tücsök cirpelt, a vadszőlő magasba kúszó indái fölött denevér körözött, valahol kutya vonított nyújtott hangon, s válasz is érkezett rá, talán éppen Császárék kertjéből, de az éjszaka sokféle sustorgását ők már nem hallották. Egyet-egyet horkantott az öregasszony, és szuszogott a kislány.

8.

A címváltozás miatt néhány napi késéssel, megérkezett özvegy Pápai Lőrincné nyugdíja. A vörös képű postás, aki estefelé már veszedelmes cikcakkban szokott kerékpározni a Fő utcán, nyolc darab százast számolt le a veranda asztalára, legyező formában, eltakarva a kártyalapokat. A mérnökné idegeskedett, a lapok állása biztató volt, s most a postás meg az a sok pénz…

A vörös képű postás még rendezgetett a táskájában, végül elvonult.

Özvegy Pápainé óvatosan fölszedte, majd összehajtogatva átadta a százasokat idősebb Örvösnének. Az szabadkozott: sok lesz, valamit tartson magánál, hiszen Laci… helyesebben Laciék mindenről gondoskodnak – de a másik öregasszony erélyesen elvágta a szavát:

– Esztivel így beszéltük meg, kár erre szót vesztegetni. Van nálam pénz, ha éppen kell valamire, de nemigen költök.

– Terike…

– Megvan mindene, mire neki a pénz? Eleget költöttünk rá mostanában. Eszti, az anyja ideadott ezerötszáz forintot azzal, hogy ruhafélét vásároljunk a lánykának. El is ment utolsó fillérig, maga a kabát kevés híján négyszáz forint, a piros kabátka kétszázhúsz, hát még a kis ruhák, cipő, fehérnemű, ami kell…

Az ajtófélfának támaszkodott, az arca gondterhelt volt, de elégedett. A mérnökné megkérdezte:

– Hát akkor… Esztike… szépen keres?

– Szépen? Nem tudom, maga, Mária, mit nevez szép keresetnek, én azt mondom, jól megfizetik. Ezerhétszáz forintot kap kézhez a levonások után, nagy pénz az a mai világban. Ehhez ha vesszük az én nyolcszáz forintomat, meg hogy lakbérre nincs gondunk, hát én úgy vagyok vele, hogy odahaza Fóton nem is igen mondom az asszonyoknak, meg itt sem, mert vannak elegen, akik jóval kevesebből élnek, igazam van?

– Persze.

– Esztit én arra szorítom, hogy mindig legyen félretett pénze. Azt mondja, minek az, mamuska, így meg úgy, most mégis jól jön neki, hogy beszerezhet egyet és mást, meg a nyaralásra is futja.

– Persze – mondta ismét a mérnökné, és bólintott.

Az öreg Pápainé csoszogva indult a konyha felé. Idősebb Örvös Lászlóné eltette a nyolc darab százast, és tovább rakosgatta a kártyáit, de szórakozottan, a gondolatai elkalandoztak. Különös világ ez, minduntalan meglepetéssel szolgál.

Ő igazán nem tartozik azok közé, akik okkal és ok nélkül visszasírják a régit, az isten is megverné, ha panaszkodnék. A fiát megbecsülik, aránylag fiatalon

egyik vezető mérnöke a megnövekedett Általános Izzóhoz tartozó Vákuumtechnikai Gépgyárnak. Mivé lett a kis gépjavító műhely! Örvösnét fiatalasszony korában a férje végigvezette a megyeri üzemen, akkor járt a gépjavító műhelyben is. Ma is emlékszik a zajra, kopácsolásra; sziszegő hangon surrogott a gépszíj, a kormos falú, zsúfolt terem ócskavastelepre emlékeztetett. Olaj- és petróleumszag terjengett, nagy volt a hőség, ő óvatosan lépkedett, nehogy hozzáérjen valamihez – földet seprő szoknyát viseltek akkor –, a néhány ott dolgozó munkás meg letette a szerszámát, és vigyorogva mustrálgatta Örvös mérnök feleségét. Ki gondolta volna, hogy a kis gépjavító műhelyből rövid néhány esztendő alatt hatalmas, modern berendezésű gyár lesz, külön nagy épület Rákospalotán, s a fia, Örvös László lesz egyik vezető mérnöke. Büszke öröm az ő anyai szívének, ugyanakkor, hiába, kénytelen arra is gondolni, hogy a fiú harminchat éves korában többre vitte, mint az apja, aki élete végéig ott pepecselt a kis laboratóriumban.

A mérnökné rakta egymás mellé a kártyalapokat, de a gondolatai egyebütt jártak. Laci szívvel-lélekkel a ma embere; olykor vitatkoznak egyről-másról, de azt Lacinak is el kell ismernie, hogy ő nem az a fajta, aki mindenben hibát keres, s nem akarja észrevenni az eredményeket, mint nem is egy az ismerősei körében. A nyilvánvaló igazságtalanságok azonban felháborítják, erről nem tehet. Itt van például ez a nyugdíjügy… Idősebb Örvös László közel harminc éven át lelkiismeretes és fáradhatatlan alkalmazottja volt az Általános Izzónak, hányszor feláldozta az éjszakáit, és most az özvegye nem egészen hatszáz forint nyugdíjat kap, míg az asztalosé…

Szabadulni szeretett volna a gondolataitól, magához méltatlannak érezte azokat – csak nem lesz irigy vénségére? Még szerencse, hogy mindez rejtve marad a lélek mélyén, mert tőle bizonyosan senki nem fogja megtudni, hogy milyen csúf és szégyenletes gondolatok foglalkoztatják.

Rakosgatta a kártyáit, s a játszmák is úgy alakultak, mintha bosszantani akarnák. Valósággal fellélegzett, mikor megjelent Cseh Lajosné tiroli parasztlánynak öltözve, kis tollas kalappal, amint mondta, egészen rövid kis látogatásra. Helyet foglalt a mérnöknével szemben, az asztalra tette

titokzatos kincsekkel zsúfolt, repedezett bőrtáskáját, és elegendő volt a mérnöknére vetett egyetlen pillantás, hogy így kezdje a társalgást:

– Mi az, Mária, rosszul megy a kártya?

Idősebb Örvös Lászlóné összeseperte a lapokat, kényszeredetten nevetett. Igen, mondta, néha minden összeesküszik az ember ellen. A patikusné kérdőn felvonta a szemöldökét, és ő máris belekezdett:

– Képzeld, itt volt a postás, és a fiam anyósának… az én férjem közel harminc éven át… igazán nem irigyli az ember, nehogy félreérts… Én elégedett vagyok a hatszáz forint nyugdíjammal, nem szorulok senkire. Nem jelentős összeg, különösen a volt menyem háztartásában… míg a Pápaiék életszínvonala mellett a nyolcszáz forint valóságos vagyon, tehát nemcsak a kétszáz forint különbségről van szó, hanem jóval többről!

A patikusné cigarettát kotort elő táskája mélyéről, rágyújtott, s hagyta, hogy a másik asszony elmondja mindazt, ami a lelkét nyomja.

– Persze ilyenkor minden eszébe jut az embernek, ami rossz érte az életben – panaszolta a mérnökné. – Itt ülök, és egyszerre csak látom, ahogy Lillát vitték a műtőbe. Egy nagydarab, bajuszos ember kiemelte az ágyból, ballagott vele a műtő felé, éppen csak nem fütyörészett. A kis unokám meg görcsösen ölelte az ember nyakát, az valamit pusmogott a fülébe, Lilla hallgatta, mint az orákulumot. Mentem mögöttük, a kezemet tördeltem, csodálatos, hogy mennyit tud elviselni az ember, csodálatos…

– Persze, a kis Lilla anyja akkor már nem élt – bólintott a patikusné, s bodor füstfelhőt eregetett a levegőbe.

– Hiszen most volt ez, éppen két és fél hónapja! De érdekes, hogy említed, Jolán, éppen mama annyit gondolok rá, szegényre… Okos, érdekes teremtés volt, sok jó, értékes tulajdonsággal, persze hibái is voltak, mint mindenkinek. – Hirtelen megmérgesedett, s valósággal felborzolódtak a homlokán lebegő hajszálacskák. – Az járt az eszemben, hogy negyvenhatban vagy negyvenhétben lehetett, itt volt egy francia házaspár, helyesebben az asszony francia, a férfi régi ismerőse a volt menyemnek. Uzsonnára hívta őket, és én egész délután készítettem a szebbnél szebb tálakat. Képzelheted a megdöbbenésemet, amikor délután megterített – négy személyre. Az én

herendi készletemmel! Az én kristálypoharaimmal! És hogy félreértés ne legyen, azt is mondta: „Szóval mi ketten Lacival és Morland-ék…”

– A fiad mit szólt?

– Ó, a fiam! Ő egyszerűen nem jelent meg a felesége uzsonnáján. A negyedik terítéket utolsó percben kellett eltávolítani az asztalról, mert akkor már hiába jött a volt menyem, hogy: „Anya drága, uzsonnázz velünk!… Jaj de érzékeny vagy, nem lehet kibírni veletek!” – isten nyugosztalja szegényt…

A patikusné harsogva nevetett, és megveregette az elkeseredett asszony kezét.

– Remélem, a fiad második feleségével nagyobb szerencséd lesz. A kislány bájos kis bakfis, ugyebár.

Elviharzott, s Örvösné ott maradt a verandán megoldatlan kérdéseivel. Most egyszerre a csöndet érezte nyomasztónak. Azelőtt mindig és mindenütt a nyomában volt Lilla. Mostanában mintha előle is bujdosna, a szavát is alig hallani, hiszen inkább a nyelvét leharapná, semhogy panaszkodjon, szegény, drága gyermek a sebzett kis szívével, ebben hozzá hasonlít, a nagyanyjához. A másik kislány éli világát! Ebéd után már pattant, azt mondta, kirándulnak a Malomvölgybe, a vízeséshez, Marikáékkal. Róbert nevét egy idő óta nem említi, de a fiú nélkül nem eshet meg efféle kiruccanás, s ez külön fájdalom idősebb Örvösnének, erre gondolni sem jó…

Estefelé, mikor Pápainé a verandán át indult az utca felé, a másik öregasszony megállította:

– Nem ülne le egy kicsit?

Könnyed és közvetlen akart lenni, de sehogy sem tudott uralkodni a hangja remegésén. – Szívesen.

Az öreg Pápai Bori kényelmesen elhelyezkedett az egyik fonott széken az ablak mellett, s keze a megszokott mozdulattal végigsimított fekete-fehér pettyes, bő kartonruháján. A lassan sápadó égboltra rajzolódó hatalmas vadgesztenyefákat nézte, a széles levelek örökös mozgását, hajladozását. Odakint szél van, eső lesz, jöhetne már az a lányka, ámbár nincs cukorból… A mérnökné feje ütemes, alig észrevehető kis lengéseket végzett, s ezért

örült, hogy a másik asszony éppen ellenkező irányban talált valami érdekes látnivalót. Az is jó, hogy hallgat, nem sietteti a beszélgetést, mert ő, amilyen ideges, egyenesen azzal kezdené, amit minden körülmények között el akar hallgatni – a nyugdíjüggyel. De valamit mondania kell, nem ülhetnek itt némán, valami egészen közömbös, jelentéktelen apróságot – s már bele is kezdett:

– A boldogult férje nagyobb állásban lehetett az Általános Izzónál, gondolom.

Belevörösödött, zavarában köhintett többször egymás után, s az engedetlen hajszálakat kisimította homlokából. A másik asszony az első szóra készségesen feléje fordult.

– Asztalos volt – mondta.

– Műasztalos?

– Nem. Az udvari csoportban volt, végig asztalosként.

– Úgy. Nem emlékszem a nevére. Az uram sohasem volt közlékeny ember, inkább csak a saját munkájáról beszélt, a laboratóriumáról, más nemigen érdekelte.

Az öreg Pápainé bólintott.

– Derék ember volt.

– Ismerte?

– Hallomásból. A férjem emlegette, nem is egyszer, aztán most, hogy a fia meg az én Esztim összekerült, sok minden eszembe jutott.

Elhallgatott, s nézett maga elé valami csöndes kis mosolygással. Az özvegy mérnökné nem tudott hirtelenében mit mondani. Annyit sikerült megtudnia, hogy Pápai Lőrinc egyike volt a műhelyben dolgozó asztalosoknak, s ettől nem lett okosabb, sőt!

Odakint csak a holdfény világított a fák fölött; az ablaknál ülő asszonynak kibontakoztak sötét körvonalai. A csönd jói-esőn beburkolta a felzaklatott idegeket, Örvös Lászlóné nem érezte már fejének apró rebbenéseit, s ettől egészen boldog volt. Érdekes asszony ez a Pápainé. A kérdésekre szívesen felel, de magától meg nem szólalna! Oktalanság volt ügy megrohanni. Most megint bezárkózott, „meditál a múltakon”. Az ifjúság tele van élménnyel.

Annyi van belőle, oly vad iramban követi egyik a másikat, hogy az agysejtek éppen csak befogadják azokat, ahogy jönnek nagy összevisszaságban. Azután eljön az idő, úgy hatvan esztendőn túl, mikor az összegyűjtött élményből emlék lesz, s az ember, hiszen egyre több szabad idővel rendelkezik, most már szépen, módszeresen rendet teremt a zűrzavarban. Az idő közben megtisztítja, fényesre csiszolja a hajdani élményeket; egyik összezsugorodik, másikat váratlan jelentőséggel ruházzák fel az évek – így kerül minden a maga helyére. Az özvegy mérnökné ismerte az efféle „meditálást”, nagyon jól ismerte, s mivel mindenáron végére akart járni a nyugdíjügynek, az emlékein keresztül igyekezett megkörnyékezni az öregasszonyt. Pápai Lőrincné egyszerű teremtés, el kell találni azt a hangot, amelyen ért, különben megtelik gyanakvással, visszahúzódik a maga csigaházába. Valahogy a Császárné közvetlen és keresetlen módján – hiába, minden elhatározás és meggondolás ellenére érdes és valósággal ellenséges hangon kezdte:

– Hát igen, az Általános Izzónál sokra becsülték a férjem tudását és szakképzettségét. Róla el lehetett mondani, hogy a saját erejéből lett ember. Az egyetemi évek alatt óraadásból tartotta fenn magát, és külföldi vegyészeti gyárak prospektusait fordította magyarra, fillérekért… a prospektus, egyszóval különböző hirdetések, tudja, gyógyszerkészítményekről…

– Aha!

– Mikor összeházasodtunk, bizony elég szűkösen éltünk, nem keresett többet, mint mondjuk egy szakmunkás, aki elvégzett valami tanfolyamot vagy ipariskolát. Egykettőre itt volt a gyerek, vesződtünk éppen eleget két kis szobában, egy kis mindenessel – de mit magyarázzak, hiszen maguknak se lehetett könnyű, igaz?

Az öreg Pápainé a térdét nyomkodta, bólogatott és ráhagyta: nem volt könnyű.

– Mikor ment férjhez?

– Én? Tizennyolc végén, mikor Lőrinc megjött az orosz fogságból. Össze kellett házasodni, mert nem kapott munkát.

Ezt nem értette a mérnökné.

– Hát mire házasodtak? Miért nem vártak, míg elhelyezkedik?

– Addig éppen éhen halt volna – legyintett Pápainé, és döcögősen nevetett. – Nekem meg volt munkám. Akkor már kilenc éve dolgoztam a dobozgyárban, Schilleréknél.

– Hány éves volt?

– Tizennyolcban? Hát kilencvenötben születtem, ki lehet számítani… huszonhárom talán?

Egy ideig csönd volt, az egyik asszony mintha ellenőrizte volna számításának helyességét, a másik meg azon tűnődött, hogy Pápainé tizennégy éves korában került a dobozgyárba. Mikor újra megszólalt, szinte természetes csengése volt a hangjának:

– Éppen harmincnyolc éve lesz júliusban, hogy menyasszony lettem. Odaát nyaraltunk Nagymaroson, a Bürger-házban.

– Innen nézve szép kis falunak látszik – mondta Pápainé.

– Az, szép kis falu. Akkoriban közkedvelt nyaralóhely volt, mi is évről évre odajártunk, Bürgerékhez. Sok jó ismerőst és barátot szereztünk ott, de régen volt! – Érezte, hogy idegen területre tévedt, ahova a másik nem tudja követni, de az emlékek sodra elkapta, s vitte előre, meg az is eszébe jutott, hogy íme, Pápainé is nyaral, és az unokája is! – Az öreg Bürgernek hentesüzlete volt a templomnál és szép, hatszobás háza a Dunaparton, nagy gyümölcsössel. Két házasember fia, egy asszony lánya, számtalan unokája, mind ott éltek együtt… vajon mi lett belőlük? Szőke volt és kék szemű az egész család…

Hirtelen abbahagyta – a története nem érdekelheti Pápainét. Némileg zavarodott és mentegetőző mosolyára az öregasszony szívélyesen bólintott, mint aki várja a folytatást. A mérnökné újra kezébe vette a kártyacsomagot, lassan kevergette, megállás nélkül.

– Évről évre ugyanazok jártak Nagymarosra, mondhatom, jól telt az időnk. Huszadik évemben jártam, mikor kitört a világháború. Apámnak nem volt nyugta, csomagoltunk, siettünk vissza Pestre, emlékszem, milyen boldogtalan voltam!

– Hát, bizony azok rossz idők voltak – szögezte le a másik asszony.

– Bizony, szomorú idők. A háború a fiatalság legszebb éveitől fosztotta meg az embert. A vége felé sokat nélkülöztünk, egész télen át fűtetlen lakásban… Tizenhét nyarán ott, Bürgeréknél is sok minden megváltozott. A régi barátok szétszóródtak, legtöbbjük a harctéren volt, a nagyobbik Bürger fiú elesett. Négy gyerek maradt utána. Hajnalban jött a távirat. Az öreg Bürger ült a tornácon, hangosan sírt, hat órakor mégis indult, hogy kinyissa az üzletét. Útközben mindenkivel elolvastatta az értesítést, egyre sírt, a keze fejével ütögette a papírlapot – emlékszem, anyám mennyire csodálkozott, hogy ilyen napon is bemegy a boltjába, mikor áru is alig volt már akkoriban.

– Meg pénz se.

– Igen, a pénz is egyre értéktelenedett.

Hallgattak, mindkettő a múltban kalandozott. Az egyik háromszobás lakást látott a Ferenc József rakparton; a kályhák hidegek, odakint sivít és rombol a szél, cserepek zuhannak a háztetőkről, a Dunán jégtáblák úszkálnak, a szülők arcán gond és félelem. Egy fiatal lány takarók között, naphosszat gunnyaszt a díványon, rosszkedve és reménytelensége határtalan, utálja a háborút, úgy érzi, hogy megöregedett, és befejeződött az élet. A másik asszony gondolatai egy Verseny utcai konyhában időztek, a konyha kövén két szalmazsák – négyen bérelik, dobozgyári lányok. Sötétben, a takaró alatt vetkőznek, s kendőkbe bónyálják magukat éjszakára. Ő meg az a lány, akivel megosztja a szalmazsákot, visszavárnak valakit a háborúból, a másik kettő nem vár senkit. Kezdenek kimaradozni, hajnaltájt botorkálnak haza, csapzottan, rosszkedvűen és reménytelenül. Mindenféle hírek járnak, hogy most már mégiscsak vége lesz a háborúnak, Oroszországban kitört a forradalom, és a foglyokat szélnek eresztik.

A két öregasszony között most végtelen nagy a távolság, és a csönd ezért kissé ellenséges. Végül megint az öreg Pápainé szólalt meg:

– Aztán ott lett menyasszony, ugye, azzal kezdte?

Igen… Az úgy volt, hogy Pesten a szomszédságukban lakott egy fiatal mérnök, albérlőként. Ha a folyosón, lépcsőházban találkoztak, üdvözölték egymást, később váltottak is néhány szót, a háborús időkben a szülei nem

ragaszkodtak már úgy a formaságokhoz. Szolid, rendes fiatalembernek ismerték a házban, mégis ő valahogy lenézte szegényt, mert „végiglógta” a háborút, ezért hetykén, csak úgy félvállról beszélt vele. Amint kiköltöztek Nagymarosra, meg is feledkezett róla. Egy szombaton azzal köszöntött be az édesapja – mindig csak a hétvégét töltötte velük –, hogy Örvös László, a szomszédjuk megkérte a kezét, s másnap a déli vonattal érkezik a válaszért… Letette a kártyacsomagot, halkan mondta:

– Milyen furcsa az ember, míg fiatal! Eltelt egy nap és egy éjszaka, s mire eléje mentem a vonathoz, már szerettem őt. Végig, haláláig.

– Mikor halt meg?

– Negyvenben. Tüdőgyulladást kapott, nem lehetett megmenteni. Milyen kegyetlen a sors! Ha előbb fedezik fel a penicillint, ma is élhetne. Három hétig feküdt a Pajor-szanatóriumban, igazán mindent elkövettünk, ami emberileg lehetséges volt.

Elfogta valami szégyenkező rossz érzés. Alaposan elkanyarodott az eredeti beszédtárgytól, vénségére még fecsegő lesz. Megkérdezte:

– Hát a maga férje?

– Mi van vele?

– Mikor halt meg?

– Negyvenöt januárjában, éppen a felszabadulás előtt – ingatta súlyos fejét, s ahogy két tenyerét kitárta a térdén, mintha azt mondta volna: „Lám, milyen kegyetlen a sors.” A mérnökné egyszerre megmerevedett: Lilla!… Az ő surranó léptei!… Fülelt, várakozott. Nem, semmi… Tovább faggatózott:

– Katona volt?

– Ugyan már, a hatvan esztendejével! Meg amúgy se ment volna.

– Hiszen nem az ember akaratán múlott.

– Dehogynem, csakis. – Olyan határozottan mondta, hogy a mérnökné nem ellenkezett, a másik asszony meg elgondolkozva mondta rekedtes, dörmögő hangján: – Az a legérdekesebb, hogy mégis fegyverrel a kezében, golyótól halt meg.

– Hogyan?

Pápai Lőrincné végigsimított keményített kartonruháján, nehézkesen felállt.

– Hosszú története van annak, elmondom máskor, Most utánanézek a kislánynak. – A verandaajtóból visszaszólt: –Jól elbeszélgettünk.

Az özvegy mérnöknét ez váratlanul kellemesen érintette, mint valami elismerés. Villanyt gyújtott, kiáltott:

– Lilla!

A kislány, aki kedvelte a színpadi hatásokat, a meglepő fordulatokat, egyszerre ott állt nagyanyja előtt, felbukkanva a semmiből, drámai mozdulatlanságban.

– Mindent hallottam – mondta, s mivel a szája felig csukva volt, ez úgy hangzott, mint a sziszegés.

Az öregasszony halkan sikoltott, s csak dadogni tudott:

– Hol voltál… hogyan…

– Itt, az ablak alatt. Olvastam. Nem tudhattam, hogy kibeszéled a titkaidat.

A mérnökné most mégis elnevette magát, hangosan és önfeledten, a Lilla szeméből lövellő szikrák záporában. Hát ez mi? Nagymama különösen viselkedik! Ígérete ellenére diskurál az óriásasszonnyal, s ahelyett hogy megbánást mutatna, olyan vidáman nevetgél, mintha semmibe venné az őket ért szerencsétlenséget. Lilla úgy nézett, szigorúan, táncolt homlokkal, mint aki magyarázatot vár.

– Nincsenek titkaim… Ugyan, drága kislányom, hiszen tudsz mindent a nagyapáról, a régi időkről.

– Nekem nem mondtad!

– Mit?

Lilla egészen a nagyanyja elé lépett, és roppant mélységből érkezett suttogó hangja:

– Hogy szerelmes voltál abba a Bürger fiúba. Aki elesett a harctéren.

Választ nem várt, kimért léptekkel vonult a szobájuk felé. Az özvegy mérnökné elképedése nem ismert határt. A Bürger fiúba, aki elesett a harctéren! Négy árva maradt utána, két kopaszra nyírt fiú és két szőke kislány, vizenyős kék szemük volt, az arcuk semmitmondó, kissé együgyű… Egyszer estefelé a kőkerítésen ültek, a háború előtt volt valamikor. Egy fiatal parasztlány fürdött a Dunában, a víz úgy felduzzasztottá fehér, bokáig érő

vászoningét, mintha léggömb tetején lubickolt volna. Hirtelen süllyedni kezdett, s egészen vékony hangon sikított. Elmerült, majd megint a víz színén lebegett, s iszonyúan hadonászott, bugyborékoló, hörgő hangokat hallatott. A nagyobbik Bürger fiú leugrott a kőkerítésről, máris a vízben gázolt, majd apró, gyors tempókkal úszott a lány felé, s prüszkölt hozzá. Megmarkolta a lány hátán a vastag vászoninget, s lökdöste a partnak. Hát akkor napokon, talán egész nyáron át elalvásig, de még álmában is a nagyobbik Bürger fiút látta, amint kutyaúszással törtet a halálra vált lány felé, s a nappalok telítve voltak enyhe izgalommal, hogy felbukkan-e valamerre a kertben, a tornácon vagy a disznóólnál a nagyobbik Bürger fiú nehézkes alakja. De hol van már az a nyár, a kamaszkori ábrándok! Következő nyáron nyoma sem volt, s az emlékek zsúfolt tárházában sem jutott parányi helyhez, honnan veszi hát Lilla! A kislányt kissé túlzottan foglalkoztatja a szerelem kérdése, állapította meg a mérnökné, és sóhajtott: persze, a betegség, a magány, a korához nem illő olvasmányok…

Nyikorgott az utcai rozsdás vasajtó. Teri csapzott volt, a homloka verejtékes, egyik hajfonata kibomlott, s ez furcsa kétféleséget kölcsönzött arcának, meztelen lábán, karján karcolások. Egyenesen a konyha felé tartottak, az öreg Pápainé beszólt a verandára:

– Viszem a csap alá, azután készítem a vacsorát.

9.

Vízcsobogás, az éles gyerekhang hol felívelt, hol akadozott, a nyári este csöndjében pontosan követni lehetett a konyhában történteket. Az öreg Pápainé most az unokája arcát csutakolja, mert a szavak mintha víz alól buzognának, azután a törülköző mögül, majd az öregasszony kiloccsantja a lavór tartalmát a konyha elé, ismét megereszti a vízcsapot, kefével súrolja a kislány lábát, egy-egy szót beledörmög a nagy szóözönbe, s olykor rekedtes nevetés is hallatszik. Azután Teri rohanvást jön a tálcával, vészesen összecsördülnek a tányérok, evőeszközök. A kislány lábszára vérvörös, a

haja két szoros fonalban, az arca fényük.

– Csókolom – mondja. – Terítek, jó?

– Jó.

Az özvegy mérnökné összehajtja a horgok asztalterítőt. Teri nagy dérrel-dúrral, hanyag összevisszaságban lerakja a tányérokat, az asszony minden kést, villát utánaigazgat, s végül szól is:

– Rendesen, Terike!

– Mindegy az!

Teri titokban kineveti Mária nénit, amiért olyan nagy fontosságot tulajdonít az asztalterítésnek. Elég, ha ki-ki megtalálja a maga evőeszközét, de Mária néni szeret affektálni.

A nagyanyja hívására megjelenik Lilla, s elvégzi a maga szertartását: „Jó étvágyat kívánok, Pápai néni, jó étvágyat kívánok, Teri…” Az özvegy mérnöknél ideges nevetés kínozza, halkan köhécsel. Kávét vacsoráznak, vajas kenyeret és sajtot. Lilla bűvészkedik a sajthámozással, apró darabokat szúr a villájára, kis falatokat tördel a kenyérből, a tartása egyenes, a mozdulatai nesztelenek. Az öreg Pápainé nagy karéj kenyeret szel, vastagon megvajazza, ráhelyez egy szelet sajtot, s biztatja az unokáját:

– Egyél, lelkem.

És Teri mesél. Nagymama el sem tudja képzelni, milyen szép a Malomvölgy, valaki… egy fiú azt mondta, hogy az ember Svájcban képzeli magát. A patak mentén jó kocsiút vezet, de közbül rét van, rengeteg kecske, azonkívül lovak és tehenek is legelnek arra, és jó nagy piszok van a fűben, hát ők inkább a patakban gázoltak, Császár néniék meg fönt az úton. A patak egészen sekély, persze ha sok az esőzés, kiárad, tavaly is elöntötte a rétet, csónakázni is lehetett, most meg bokáig ér, ehhez mit szól nagymama? Hosszú szárú lila meg sárga virágok nőnek a parton, Teri életében sem látott olyat. Hegyek és hegyek, mindig másfélék, mert az út kanyarog, de legszebb a vízesés, óriási, iszonyú nagy kövekről zúdul lefelé a víz! Nagyszerű dolog a köveken mászkálni, Marika akkorákat visított, de akkorákat, ők meg… hát a társaság többi tagja nevette, hogy olyan gyáva. Terinek szemmel láthatólag megtetszett a „társaság” kifejezés, mert most

egyre-másra beleszőtte mondókájába, fontoskodva és elégedetten. Közel a vízeséshez, a túloldalon van a Magda-forrás, micsoda pompás víz, az ember odatartja a markát, és iszik, iszik pukkadásig! Ott pihenőt tartottak, van egy szép tisztás, Császár néni hozott szalonnás kenyereket az egész társaságnak – a szalonna házi, saját ölésből való… Jó messze van a vízesés, de tovább is mentek, ugráltak egyik kőről a másikra, ki sem lehet mondani, milyen finom ott a patakban, az ember csak ráfeküdne, aztán vigye a víz szépen lefelé…

– Egészségére, Pápai néni.

Lilla sikoltásnak is beillő hangja Teri torkára forrasztotta a szót. A zajosan eltaszított szék kellemetlenül csikorgott a kőpadlón, s csapódott az ajtó.

A mérnökné összekulcsolta remegő ujjait, s érezte fejének ideges reszketését. Pápai Lőrincné újabb vajas kenyeret kent az unokájának, a kislány egy ideig a kezében tartotta, azután kelletlenül beleharapott. Az özvegy mérnökné egyenesen maga elé nézett, az asztalterítőre. A verandára telepedett csönd eltorzította az iménti éles gyerekhang sebes áradását, mint a visszhang, amely csak egy-egy szótagot közvetít, s ezzel éppen értelmétől fosztja meg az emberi beszédet. A mérnökné fülét sértette a visszacsengő néhány hangfoszlány, felkeltette haragját s már-már gyűlölködését. Hallgatnia kell, mert most semmiképpen sem tudná fékezni indulatait – ugyanakkor már mondta is:

– Lilla egész nap rosszul érezte magát. Mi mindig tekintettel voltunk az ő érzékeny idegrendszerére, és…

– Szedd le az asztalt, lelkem.

Mikor Teri elvonult a tálcával, kíváncsian hátra-hátranézegetve, azt mondta az öreg Pápainé:

– Hiszen ha az én unokámnak volna efféle érzékeny idegrendszere, tudom, mivel kúrálnám.

– Mivel?

– Egy jót húznék a hátuljára.

– Ugyan!

Idősebb Örvös Lászlóné egyedül maradt a verandán, a Csendes-óceán egy lakatlan szigetén sem lehetett volna magányosabb. A fia anyósa derék

asszony, de meglehetősen közönséges. Két hete, mióta betették ide a lábukat, állandóan puskaporos a levegő, nem lehet tudni, mikor és hol robban. Lilla bánatával és a rosszkedvével a kertben bujdokol. s ha ő, a nagyanyja utánamegy, idegesen küldi magától. Az egyetlen fia a Mátrában üdül egy vadidegen nővel, a terhet szépen az anyja vállára rakta, most cipelheti, míg bele nem rokkan!

Az özvegy mérnökné unatkozott. Mihez kezdjen az estéjével? Pápaiék a tyúkokkal fekszenek, s kakaskukorékolásra ébrednek, különben is mára éppen elege van az öregasszonyból, torkig van vele! Vágyódott a Lillával kettesben töltött régi, meghitt esték után – mi maradt belőle? Könyv, kártya, kézimunka – egyikhez sem volt kedve, sem türelme. A veranda egyetlen villanykörtéjének fénye is lehangoló, és nemsokára jönnek azok ketten! Mikor az ember szíve csordultig van, nyájaskodjon, mosolyogjon, jó éjszakát, Bori, szép álmokat, Terike, mert isten őrizz, nem szabad megbántani őket, mert Laci, mert Lilla… Délután nem kellett volna leültetni az öregasszonyt. De az emberből, ha van megfelelő hallgatósága, kikívánkozik a mondanivaló, s íme az eredmény: Pápainé megenged magának olyasféle megjegyzéseket, mint az imént is Lillával kapcsolatban. Fenn kell tartani a hűvös jó viszonyt, ez természetes, de a bizalmas beszélgetéseknek vége, maradjunk annál, hogy jó éjszakát, szép álmokat…

Pápai Lőrincné megjelent a verandaajtóban, eltakarta a mögötte csörtető kislánynak még az árnyékát is. A borongós hangulat elillant az estébe, mintha átengedné a terepet a belépő józan és vaskos valóságnak. Pápainé egyenesen a másik asszonyra nézett.

– Rendbe tettük a konyhát – mondta. – Mi az, Mária, ma nem kártyázik?

– De, majd…

– Nem kell idegeskedni – szögezte le az öregasszony, és egyet lódított a kíváncsian nézelődő Terin. – No, hát akkor szép álmokat.

Gyorsan, szinte kérlelve mondta az özvegy mérnökné:

– Nem ül le egy kicsit? Korán van még.

– Azt is lehet. Eredj feküdni – küldte a kislányt.

– Nekem is korán van még!

De a nagyanyai kéz egy erélyes lendítésére sarkon fordult, és vállát vonogatva ment a szobája felé.

A júniusi este langyos melege betódult az ablakon, a hatalmas vadgesztenyefák fölé óvatosan kúszott a hold. Lebegése bizonytalannak látszott, ő maga társtalannak, sehova nem tartozónak – égitest, amely hol itt, hol ott bukkan fel, egyik vagy másik arculatát mutatja, olykor tündöklő mosolyát, azután eltűnik a semmiben, nyughatatlan vándora a mennyboltozatnak. A veranda ajtaja elé halvány fénysávot vetít az utcai lámpa, kint még a nappal hangjai, léptek, hangos beszéd, szekérzörgés és olykor autótülkölés – a széles üvegablak előtt a kertben már néma éjszaka fölött úszik a bágyadt holdvilág.

A mérnökné jól tudta, hogy megint elhatározása és szándéka ellenére cselekedett. Nem fontos; megszabadult a magány terhétől és kellemetlen gondolataitól. Lehetséges, hogy Lilla ismét az ablak alatt lapul? Igen, lehetséges. „Majd jól összeszid – mondta magában a mérnökné –, megbüntet, amiért szóba álltam az óriásasszonnyal…”

Suttogva mondta:

– Milyen gyorsan telik az idő. Nem egészen két hét múlva megjönnek Laciék, remélem, alaposan kipihenik magukat.

– Négy hét untig elég pihenésre meg lustálkodásra.

– Ami a lustaságot illeti, a fiamnak majd megmondom a véleményemet. Összesen két levelezőlapot írtak. Semmit sem tudok róla.

– Jól van, egészséges, azzal kész.

Egymással szemben ültek az asztalnál, s mindketten a kert lomhán zizegő gesztenyefáit nézték. Hűvös a júniusi este, meg ne ártson Lillának! Némely ember okosan rendezi be az életét, nem tölti szakadatlan aggódásban a hozzátartozóiért, itt van éppen Pápai Eszti! A két levelezőlapra odafirkantotta Laci neve után: és Eszti! Az öregasszony fejében meg sem fordul, hogy írjon a lányának visegrádi életükről, Teriről; különös emberek…

– A lánya, Esztike, kire ütött?

– Hogy kire ütött? – Az öreg Pápainé hirtelenében nem értette a kérdést, mert a mérnökné időnként megkísérelt az ő szája íze szerint beszélni, s

ilyenkor a hangja is, a mondanivalója is mesterkélt volt és természetellenes. – Hát egyben-másban az apjára hasonlít.

– Milyen ember volt?

– Lőrinc? Elég jó természetű, nem hangoskodott, pedig azt mondják, az olyan kis emberek vérmesek.

– Kicsi volt?

– Az, kis termetű. Elég szelíd volt, de azért rigolyás. Nem tűrte az ellenkezést, az utolsó szó az övé volt, sokat nevettük Esztivel. Ráhagytunk mindent, hiszen nem mondom, többnyire igaza volt neki, mégis, ő utóbb is csak mondta a magáét, elökől kezdte a magyarázást, mintha mi valami értetlenek lennénk.

Csöndesen maga elé nevetett, két tenyerét a szétterpesztett, töredezett körmű ujjakkal lassan jártatta a térdén, az apró, fehér pettyes, új fekete kartonruha – nemrégiben vásárolták a különleges méretek áruházában – susogott, mint a selyempapír. A mérnökné idegeit enyhén borzolták ezek a hangok, s magában azt mondta: „Nyughass!” – meg azt is tudta, hogy a következő kérdésére az öregasszony szintén kérdéssel kezdi a mondókáját, de dörmögő beszédében, széles mosolyában mégis annyi jó nyugalom van!

– Megbízható ember lehetett, ha annyi évig volt az Izzónál – mondta, mintha olajat kenne az emlékezés nyikorgó kerekére.

Pápai Lőrincné szemében kis fény villant, s hunyorított is hozzá, sunyi módon és vidáman.

– A férjem? Hát megbízható volt, nem mondom, ami a munkáját illeti, de hát egyébként, ha az Izzó szempontjából nézzük, éppenséggel nem volt megbízható. Dolgozni szeretett, otthon se volt nyugta. Korán reggel már a nyulainál volt, és amint megjött, etette az állatokat, és tisztogatott utánuk.

– Nyulakat tenyésztett?

– Azt, házinyulat. Az állatok meg a biciklizés, az volt neki a szórakozás. De sokat nevettük Esztivel. Úgy hajtotta a biciklit, hogy örökké csak nézett jobbra-balra, mi meg gyalog előbb odaértünk. Féltette magát nagyon. A Dunában meg nem fürdött volna, nehogy belefulladjon.

– Érdekes – mondta a mérnökné. – Délelőtt mintha azt mondta volna, hogy

fegyverrel a kezében…

– Nézzék, milyen jól megjegyezte! – A térdét nyomkodta, de olyanformán, mintha csupán a ruháját simogatná tenyerével. – Hát úgy adódott, persze. Oda nézzen, denevér! Még belekap a hajába, Mária.

– Az ablakot…

Pápainé becsukta az ablakot, azután nehézkesen visszaereszkedett a helyére, s most már, hogy az üvegre vetülő villanyfényben végleg eltűntek a kinti fák, nézett maga elé, és súlyos fejével lassan bólogatott.

– Valami véletlen baleset?

– Véletlen? Annak is mondhatja, hiszen az volt, meg baleset is, ha úgy vesszük.

– Mert… azért kérdezem, mert maga, Bori, óvatos embernek írta le a férjét.

Az öregasszony helyeslőn bólintott: óvatos, megfontolt ember volt Pápai Lőrinc. Egyszer, negyvennégy végén, mikor már nagy volt a zűrzavar, s minden felbomlóban volt a németek oldalán, a partizánok meg egyre vakmerőbben és elszántabban dolgoztak Újpesten, Lőrinc elkapta Esztit, hogy piaci kosárban, krumpli alatt viszi a röpcédulákat. Micsoda patáliát csapott! Eszti maradjon veszteg, ne ártsa magát a férfiak dolgába, ügyeljen a gyerekére, és végezze a munkáját az üzemben, ott is van éppen elég tennivaló. Domonkossal, Eszti első férjével is lármázott, miért nem vigyáz a feleségére. Domonkos gyerek volt még, huszonkét esztendős, nevetett, és azt mondta hetykén: „Papa jól megnézte azt a kosarat? Volt abban szög is, sokágú, ott csinálják maguknál az Izzóban!” Pápai Lőrinc erre bevágta maga után az ajtót, hogy alapjaiban rázkódott meg a kis fóti ház, ő pedig megkérdezte a vejétől: „Mire kell a sokágú szög?” „Hát a német autóknak – felelte Domonkos vigyorogva. – Jót tesz a guminak. Akkorát szól tőle, mamuska, hogy még!” Hát így volt ez! Negyvennégy telelőjén nedves, lucskos idő járta. Pápai Lőrinc sokat kerékpározott Újpest, Megyer és Fót között, s hogy hol mindenütt fordult meg, csak ő tudta. A feleségéhez így szólt: „Ha kérdeznek, te csak az igazat mondod: nem tudsz semmiről.” Mert a feleségét is féltette az óvatos Pápai Lőrinc, jobban mindenkinél. Mikor először hozott magával egy idegent – katonaruhás, idősebb ember volt, a

vállán átvérzett, piszkos rongydarab, s igen reszketett –, amint a konyhában lefektették a katonát, mentegetőzve mondta Pápai Lőrinc: „Egy éjszakáról van szó, Bori, nem többről.” Azután már volt úgy, hogy negyedmagával jött, munkaszolgálatból menekültekkel, katonaszökevényekkel, régi bajtársakkal, s ezek beszédesebbek voltak, sok mindenről felvilágosították Pápai Lőrincnét délelőttönként a jó meleg konyhában, míg Domonkos vagy Lőrinc megjött az iratokkal, civil ruhával. Ezektől megtudott egyet-mást. Két ember beszélgetéséből kiderült, hogy mikor a német fasiszták váratlanul őrszemet állítottak a Kolozsvári utcai Munkásotthon elé, a partizánok egyesével-kettesével beszivárogtak az épületbe, és kicsempészték onnan a fontos iratokat. A famunkások tagnévsora kulccsal elzárt szekrényben volt, a kulcsot a szakszervezeti titkár őrizte. Pápai Lőrinc megszerezte a kulcsot, és kihozta a tagnévsort.

Nehézkesen beszélt az öregasszony. Az események akkor villámsebességgel követték egymást, s szokatlan feladat volt most összeilleszteni a láncszemeket.

– Az izzónál német katonai parancsnok intézkedett, de hogyan! Néhány perc késésért börtön járt a munkásnak, kenyéren és vízen, ott rendezte be a börtönt az épület pincéjében. Vitték az embereket Németországba, hogy a munkát ott kell folytatni. Elszökdösött, aki tudott. A gépeket leszereltette, hogy rakják ládákba az alkatrészeket, az is megy Németországba. No, hát azok meg mit fundáltak ki, mit gondol, Mária?

– Nem tudom – mondta az egészen elképedt mérnökné.

– Elhiszem, hogy nem tudja. – Megint hunyorított nagy ravaszul. – A ládákat az asztalosműhelyben csinálták Lőrincék, ott is csomagolták az alkatrészeket. Amint megszólalt a légvédelmi sziréna, a felügyelők iszkoltak az óvóhelyre. Ők meg azalatt megtöltötték a ládákat ócskavassal, nagy gondosan leszögezték. Az alkatrészeket meg befalazták vakolatlan téglafalba… Egyszer jön haza Lőrinc, leugrik a bicikliről, siet a szerszámládával a ház mögé, én meg utána. Nem szól, csak előszed egy közönséges villanydrótot, és kezdi elásni. Mondom: „Elment a jódolgod?” Azt mondja: „Hallgass, Bori, tartsd a szád, német telefonvezeték ez.”

„Leszerelted?” – mondom. „Le én!” – azt feleli. „Egyszer rajtavesztesz…” „Az vele jár” – mondta erre.

A mérnökné hallgatott, és sokára folytatta a másik asszony:

– Mikor már két nap, két éjjel nem jött haza, tudtam én mindent. A vége felé volt ez, január első napjaiban. Abban bizakodtam csak, hogy mások sem jönnek, az elvtársak hírekkel, szállásért, ahogy szokták… Talán elvágták az utat, hiszen a nyilasok is menekültek eszük nélkül. De nemigen hittem ebben, hiszen érzi azt az ember… Fóton ketten voltunk Terivel, harmadik évében járt. Azután, hogy bejöttek az oroszok, fellélegeztem, gondoltam, mégiscsak rendbejön minden. Indultam Terivel Újpest felé, hogy tudakozódjak, de még lődöztek arra, vissza kellett forduljak. Újra nekivágtunk, mert a lányka el nem maradt tőlem, jött mukkanás nélkül, és megint vissza, éppen csak sírdogált akkor már, halkan, csak a szipákolását hallottam. Két nap múlva befordul az udvarunkba Eszti, az apja biciklijén. Drapp kabátja volt neki, inkább tavaszi, mint téli, hát azt sem mondhatom, hogy valami nagyon gyászosan festett, mégis láttam én már rajta messziről…

A mérnökné furcsa szorítást érzett a torkában, és csupán dadogni tudott:

– Hogyan?… Mikor?…

– Vételezni mentek szekérrel. Hatan voltak, öt katona, azok is partizánok, meg Lőrinc, mind fegyverrel. Nyilas őrjárat feltartotta őket, azután, mert gyanúsak voltak, vissza akarták fordítani a szekeret. Ezek meg végre akarták hajtani a parancsot, amiért elindultak, hát jót húztak a lovak közé. Utánuk lőttek. Majdnem mind kapott sebet. Lőrinc estére meghalt. – Csöndesen hozzátette: – Azt mondja Eszti, szép temetése volt, ámbár a koporsóját csak úgy eszkábálták össze ládákból, de volt ének, és volt, aki megsiratta.

A mérnökné a homlokát simítgatta, egy pillanatra lehunyta a szemét.

– Istenem, de rettenetes – suttogta –, jaj, Bori, milyen szörnyű ez…

A másik asszony rábólintott.

– Az bizony, éppen elég szörnyűség történt a világban, emberi ész föl sem fogja. Nem akartam elrontani a kedvét – mondta azután már rendes

hétköznapi hangján. – De abban igaza van magának, hogy kérdezgetett, meg mesék egy és másról, nem jó az a nagy idegenség. – Felállt, topogott. – Még a lábam is elzsibbadt. Hanem itt a Dunánál van elég szúnyog, még ide a széletlibe is bejönnek. Magát nem csípik?

– Eddig még…

– Akkor jó.

10.

A kutya feje és leláncolt testének elülső része néhai Molnár Ambrus nyugalmazott kúriai tanácselnök kertjében volt. A fekete kislány s a fekete, bozontos szőrű állat a kerítés tövében gubbasztott, lomhán kúszott feléjük a holdvilág. A kutya kissé lihegett, a kislány sírt.

– …Nincs senkim. Apa… hiszen tudod. Nagymama jó asszony, de mégis öreg, és más az, ha Cseh nénivel beszél, vagy az óriásasszonnyal, hallom én, hogy velük másképpen beszél… Látod, az a lány csak idejön, és máris van barátnője meg minden, és én, nem tehetek róla, mindig gondolom, hát szebb ő nálam, vagy kedvesebb, vagy okosabb? Én nem tudom, szólj valamit, Zsivány, kiskutyám!

Az állat olyasféle hangot hallatott, mint a macskadorombolás, minden szenvedélye, határtalan elragadtatása torkában rekedt, hiszen a találka titkos volt. Zsiványt e kutyához méltatlan hang megalázta, de úgy tekintette, mint áldozatot, amelynél sokkalta nagyobbra is képes volna. Az ideges, vékony ujjak megpihentek dús szőrzettel borított fején, s a mély hang ott suttogott lebegő, áhítatosan figyelő fülének közvetlen közelében.

– …Hívott, hogy menjek velük. Persze csak úgy beszél… Ők mások… mindenen úgy, de úgy nevetnek! Hát én azt hallgassam? Nézzem őket? Kinek kellek én? – Hangosabban felsírt, a kutya ágaskodott, nyakát fojtogatta a lánc, sebesen végighúzta a nyelvét a forró kis arcon, amelynek sós íze volt. – Nem bírom elviselni, nem bírom! Mindenki szereti őt, nagymama is, nem vagyok vak! Kis kövér. Határozottan műveletlen,

határozottan! Mindig az úttörőkkel jön. Engem nem érdekel, hogy ők mászkálnak a romok között, csak tessék. Látom innen is, kő és kő… és hogyan menjek oda föl, a hegyre? Meghalnék, tudom, hogy meghalnék. Te még kicsi vagy, talán nem is érted… – Zsivány halkan, kétségbeesetten vakkantott, és két mellső lábával vadul kaparta a kislány mellén a mackóruhát. Lilla hüppögve sírt, s a hold megvilágította keskeny, nedves arcát. – Azért ne gondold, bánom is én. Senkit sem szeretek a világon, csak téged. Nagymama becsapott. Összejátszott az óriásasszonnyal. Majd én visszafizetem, ne félj. Az óriásasszony… neki is…

Helyeslő mormolás, kurta vakkantások, lihegő lélegzetvétel jelezte, hogy Zsivány mindent megértett, és mindent jóváhagy. Lilla a kőkerítéshez támaszkodott, a holdvilág felszárította arcán a könnyeket, és sejtelmes fényét özönével zúdította rá. Lilla tudta, hogy tartása könnyed és kecses. Szemében nagy indulatok szikráztak a könnyek fátyola mögött, s kezét is úgy igazgatta, hogy szinte áttetsző volt a hold reátűző sugaraiban. Lányka a holdfényben s hű kutyája – tisztán látta a képet, mégis, ha egy tükör volna előtte, egy jó nagy tükör…

A beszélgetéstől valamelyest megkönnyebbült. Sokáig csönd volt, onnan a kert végéből látszott a verandának egy megvilágított sarka. Nagymama pasziánszozik vagy beszélget az óriásasszonnyal. Rendben van, ez a kérdés is elintéződött. Az ember tudomásul veszi, hogy egyedül van a világon, és ennek megfelelően rendezi be az életét. Nagymama ellenség, továbbá apa, az a nő, az óriásasszony, az a lány, Császárék, Csehek, Róbert, drága Róbert!…

Hűvös volt az este, Lilla borzongott. Talán egy betegség, tüdőgyulladás, ilyesmi… Nagymama hogy kapkodna a fejéhez, gyötörné a lelkifurdalás, meg a többieket is, akik kiüldözték a hideg éjszakába. De talán ha egészséges volna, olyan erős és virgonc, mint egyesek… ha úgy, de úgy tudna nevetni és ugrándozni, mint a bakkecske!

Ezt el kell dönteni minél előbb, és azt is, mi előnyösebb, ha kisírt szemmel mutatkozik előttük, vagy márványhideg, megközelíthetetlen arccal?

Míg Lilla igazgatta arcvonásait márványhidegre, majd vértanúszelídre, s hol

elindította könnyei árját, hol száraz szemmel követte útján az imbolygó holdvilágot – Pápai Lőrincné csöndesen lenyomta szobájuk ajtajának kilincsét. Amennyire tőle telt, nesztelenül botorkált a sötétben. A padló meg-megreccsent léptei alatt, sóhaj, egy-egy szusszanás jelezte, hogy megszabadult ruhájától, s két tompa koppanással a cipőjétől. „Jó álma van a lánykának, a legkevésbé sem érzékeny idegrendszer” – állapította meg az öreg Pápainé, míg óvatosan kúszott a takaró alá. Buzgólkodása azonban feleslegesnek bizonyult, az ágy üres volt.

Fürgén pattant fel az öregasszony, a szobát elárasztotta a villanyfény. Kissé szokatlan éjszakai öltözékét jótékonyan leplezte a magára kapott barna flanelpongyola, s helyes ösztönnel egyenesen az ablakhoz tartott.

– Teri! – süvítette a Mátyás király utca éjszakai csöndjébe.

A temető felől érkezett a válasz:

– Huhú!

Vágtató léptek, két pár csattogó szandál az útközépen. A Cseh fiú nem lassított.

– Csókolom! – üdvözölte elfogulatlanul a roppant terjedelmű árnyékot, s alakját már el is nyelte a sötétség. Teri az ablakdeszkára lendült, s ragyogó arccal jelentette:

– Sétáltam. Holdvilágban.

– Veszem észre!

A nagyanyai arc nem ígért semmi jót, s az erélyes szorítás sem, amely Terit karjánál fogva a szoba közepére lódította.

– Elment a jódolgod?

A kislány arcán fokról fokra hervadozott a mosoly, enyhén borzongott; érdekes, eddig észre sem vette, hogy hűvös van odakint. Szeme haragoszöld színt játszott, s egész vászonnadrágba bújtatott teste megfeszült, mintegy ugrásra készen.

– Én nem tudom, nagymama mindjárt olyan izés – hadarta. – Róbert itt ment el az ablak előtt, és fütyült és…

– Te ugrottál! Ha neked füttyentenek, kimászol az ablakon?!

– Én nem értem, igazán. Sétálni csak szabad? Vagy nem szabad?

– Az ám, nappal! Ej, hát ilyen buta vagy te? Ilyen idős koromban gyárba jártam, ez meg itt…

A kislány kiabált, és öklével az asztalt csapkodta.

– Azt mondta, hogy szórakozzak! Arra való a nyár! Most mit akar tőlem nagymama? Mit jön a gyárral? Egyszerre az is baj, ha sétál az ember?

Az öregasszony nézte az izgatott kis arcot, a hadonászó gyerekkezet. Csöndesen mondta:

– No, eredj feküdni, ne lármázz. Micsoda kis pukkancs vagy te.

A sötétben, mikor a fal mellett szorongott a kicsi, s az ágy közepén elhelyezkedett a súlyos asszonyi test, megszólalt a rekedtesen dörmögő hang:

– Te még nem tudod, lelkem, az ilyen fiúgyerek komisz tud lenni. Befüttyent az ablakon, aztán ha a lány kapható a sétára, kibeszéli mindennek.

– Róbert a barátom!

– Örülök neki. Nem azért mondom, de hát barátja ő Császár Marikának meg Lillának is…

– Utálja!

– …Meg másoknak is.

– Nem igaz! Csak nekem… az én barátom!

– Jól van, lelkem, elhiszem. Éppen csak arról van szó, hogy este itthon a helyed.

Megfordult, a rekamié szövevényes rugózata nyöszörögve tiltakozott. Hiszen megtanulja még a saját kárán, a szavakból amúgy sem érti… Megtanulja mindenki előbb vagy utóbb, s ha a helyén van az esze meg a szíve, csak hasznára lesz, kár ezen töprenkedni. Szerelmes a Róbert fiúba, más is így volt ezzel tizenharmadik esztendejében. Újpesten volt annak idején egy pékinas, fehér trikót viselt, és olyan alsónadrágfélét. Egy szőke varkocsos kislány mindig ott ténfergett körülötte, és boldog volt, ha együtt tolták a kézikocsit. A fiú neve Poldi volt. Olykor megállította a kocsit és a templom hátsó falánál snúrozott a többi fiúval, elszedte a kislány krajcárjait, egy szép napon meg fütyörészve tolta a süteménnyel púposan megrakott

kétkerekűt Linuskával, a trafikos lányával, és pökhendin vigyorgott hozzá; hát ez is volt egyszer…

Másnap rövid levél érkezett Mátraszentimréről.

Kedveseim – írta Örvös László – *még nyolc nap, és otthon vagyunk. Amint szabad időnk lesz, meglátogatunk benneteket. Az üzemben sok a pótolnivalónk, a Csokonai utcában is megkezdik az építkezést, egyszóval alaposan be leszünk fogva. Az a fő, hogy egészségesek vagytok. Az idő itt kellemesen telik, a vidék nagyon szép, vadregényes, a szállásunk nem éppen komfortos, de nekünk megfelel. Visegrádi látogatásunkról jó előre értesítünk.*

Ölel benneteket

Laci, Eszti

Ennyi volt az egész. Az özvegy mérnökné a homlokát ráncolta, s idegesen hajtogatta egyre kisebb formátumra a levelet. Az ember mégis elvárná, mondta, hogy négy hét után első útjuk a családhoz vezet, legalábbis őt a pokol valamennyi ördöge sem tudná visszatartani. Laci meg a gyárral jön és az építkezéssel.

– Hiszen mi nem szaladunk el – mondta az öreg Pápainé. – Megtalálnak később is.

– Nem arról van szó. Utóvégre valami bajunk is lehet.

– Ha bajunk lesz, majd jönnek, ne féljen, Mária.

– Maga könnyen beszél.

– Én igen.

Teri is a levélről mesélt Cseh Róbertnak, míg mendegéltek a hajóállomás felé.

– A mostohaapádnak az apja is mérnök volt, mi?

– Persze, az Izzónál.

– Érdekes, egyes családokban így öröklődik a foglalkozás. Nálunk is az öreg sorra kísérletezett a fiaival, mégsem nevelt patikust egyikből se.

– Te mi leszel?

– Diplomata – mondta rá a fiú könnyedén.

Teri jó hosszúkat lépett, hogy el ne maradjon Róberttól. Az útközépen, ahol gyalogosoknak tilos a közlekedés, csoportokban sétáltak az üdülők beutaltjai, a nők hosszú-, a férfiak rövidnadrágban. Délre járt az idő, nemsokára feltűnik az égnek bodrozódó füstgomolyag, azután a fehér hajó, s megszólal a kikötést jelző harangkongás. Teri a stég pallóját a parttal összekötő láncra telepedett, s viharos gyorsasággal, a lábát lóbálva hintázott, a fiú meg előtte állt, s roppant magasságból nézett le rá.

– Én annyit fogok utazni, hogy megismerem az egész világot – mondta Róbert –, mert a diplomatákat egyik országból a másikba helyezik, és különben is, ha nem tudnád, a világ egyre zsugorodik.

– Ne hülyéskedj!

– Eszembe sincs. Ide figyelj, Zách Klára: százötven évvel ezelőtt Napóleon hónapokig futott Moszkvából Párizsba, mikor megverték az oroszok. Ma néhány óra alatt tenné meg ezt az utat.

– Repülőgépen.

– Csakis. Ha te férjhez mész mondjuk egy némethez, a mamád este nálad vacsorázhat, és másnap Újpesten reggelizhet.

– Miért mennék férjhez egy némethez?

– Nem mindegy neked?

– Nem. Magyar férjem lesz.

– Ejha! Rám ne számíts. – Szemében kis gonosz fény villant és kamaszos kíváncsiság, ahogy lenézett a lányra. – Nekem már van menyasszonyom.

Teri hangja akadozott:

– Kicsoda?

– Császár Marika természetesen.

A hajó nekiütődött a kikötőhídnak, a láncon hintázó Teri hátratántorodott, a fiú a karjánál ragadta meg.

– Tudtam – mondta –, a múltkor pont így gurult le egy nő.

Teri majdnem sírt. A lába nevetségesen kalimpált, s bizonyosan igen bamba arcot vágott, mert körös-körül mindenki őt neveti. Hátat fordított a hajónak, a beszállásra várakozó embereknek és Róbertnak, keze ökölbe

szorult a vászonnadrág zsebében.

– Szólhattál volna!

– Minek? Hiszen nem estél le.

A kirándulók nagy része a széles lépcsőn indul fet a Salamontoronyhoz, kisebb csoportok a Fő utcán menetelnek. A kötelet eloldották, kurta vezényszavak, sípolás, dübörögve lódult helyére a behúzott palló, s a hatalmas kerék kerepelve, fehér tajtékot szórva vitte a hajót Nagymaros felé.

– Ó, szegény báróné – mondta Róbert –, megint nem jöttek a felszabadító csapatok!

Várakozón nézett Terire, de a kislány zordonan hallgatott. A báróné, aki nem mosakodott, mert nem volt aki elkészítse a fürdővizet, mindennap megjelent a hajóállomáson, és sorra vette az érkezőket. Megállapította, hogy csalódott várakozásában, ekkor sarkon fordult, és ment tovább. Teri máskor mindenféle fintorokat vágott a báróné háta mögött, a kezével mintha illatfelhőt hessegetett volna, és „huhh”-okat és „nahát”-okat kiáltozott, most pillantásra sem méltatta a bárónét, de még a kirándulókat sem.

Néhányan megrohamozták a képeslapot, emléktárgyakat árusító pavilont, ásványvízért és málnaszörpért tülekedtek. Fiatal lány egy guggoló fiú hátán levelezőlapot írt, hórihorgas fiatalember a nyakába akasztott harmonikán játszotta, hogy:

Két piciny fehér balettcipő…

– mintegy kíséretéül a hangzavar fölött lebegő vékony női hang magányos szólamának: „Iszunk a Mátyás-forrásnál, ne vacakoljatok, iszunk majd a Mátyás-forrásnál!”

Naponta ismétlődő jelenet. Mintha a pesti hajó mindennap ugyanazt a fiatalságot, iskolákat és családokat, tömött hátizsákokat és harmonikát hordozná fedélzetén. A különbség szavakban, öltözékben és hangulatban elenyésző. Az érkezők mindig kissé nevetségesek a szabadság és a friss levegő mámorában, ilyennek látja őket a bennszülött visegrádi józanul bíráló

tekintete, mondjuk éppen Cseh Róberté. Minden délben várja a pesti hajót, hogy megtegye a maga találó és csípős észrevételeit a nőkre, férfiakra és gyerekekre, no meg Terire, aki ismerkedik, barátkozik és felvilágosításokkal szolgál. „A Fellegvár kék-fehér jelzés, nem lehet eltéveszteni… A Mátyás-forráshoz balra kell letérni… A Malomvölgyhöz a templom mellett vezet az út, s hogyne, a Nagyvillám megközelíthető a Kálvária-dombon át is, az út azonban ott köves és meredek.” Teri találkozót beszél meg az úttörőkkel, tárgyai a tanárokkal, kész nevetség a fontoskodása. Most azonban egyenesen a lába elé néz, alig lehet vele lépést tartani, s gyanúsan fénylő, haragoszöld szempárjához viszonyítva Császár Marika kerek barna szeme semmi, sekély kis tó a tenger végtelenségéhez mérten. A fiú felvillanyozva loholt a kislány mellett.

– Ne dühöngj – mondta. Mikor nem kapott választ, harsányan fütyörészte: „Két piciny fehér balettcipő…”, s a taktus közepén abbahagyta. – Tudod, miért nem szóltam? – Fürkészőn nézte a bíborpiros kis arcot, a lekonyuló, duzzadt, kedves gyerekszájat, s lendületesen folytatta: –Meg akartalak menteni! Szép kis hála, mondhatom. No mindegy, nem halok bele.

A néma menetelés közben felgyülemlett mondanivaló kikívánkozott Teriből. Hadarva, kiáltozva mondta:

– Ne hazudj! Te is nevettél, láttam! Azt akartad, hogy lezuhanjak a kövekre… a Dunába. Mit bánod, ha meg is halok, hiszen… van már menyasszonyod. – A fiú megérintette a karját, ő bőszen ellökte magától. – Hagyj engem békében!

De száguldását máris tétován lefékezte, mert Róbert elmaradt, s kis távolságból érkezett idegenszerűen csöndes hangja:

– Hát szervusz.

– Szervusz – mondta Teri. Lehajtott fejjel várakozott, sebesen kapkodta a levegőt. A fiú ismét mellette rótta az utcát, szandáljuk egyazon ütemre csattogott az aszfalton, milyen elmondhatatlan boldogság! A Mátyás király utcai ház előtt zavarodottan erre-arra nézegettek, s nagy sokára kérdezte Teri:

– Bejössz?

– Á – legyintett a fiú. – Anyám délután hozzátok készül, majd vele. – A kislány lenyomta a rozsdás vasajtó kilincsét, ekkor elállta az útját. – Akarod, hogy egy levélben megírjam?

– Mit?

– Mindent.

Teri csak dadogni tudott:

– Igen… hogyne… persze…

– Rendben – mondta Róbert. – Délután elhozom. Ne mutasd meg senkinek.

A vasajtó majd kirepült eresztékéből, ahogy az izmos ököl lesújtott rá, s a kislányt is szinte levegőbe emelte a mámoros öröm. Levél! Talán szerelmes levél! Átölelte a derekát Lilla nagymamájának, s mivel idősebb Örvös Lászlónét meghatotta s némileg meg is zavarta az efféle érzelmi kitörés, tartása a szokottnál is merevebb volt. Teri egy szuszra hadarta, hogy Cseh néni délután meglátogatja Mária nénit, nagymama készít majd uzsonnát, úgy szokás, ha többen jönnek, ugye, és sokáig maradnak!

A régmúltak halvány emléke volt a levegőben kalimpáló láb a hajóhadnál, s mi sem természetesebb, mint hogy az emberek nevettek. Róbert jól beugratta Császár Marival, és ő szamár módon elhitte. A sírásával meg mindennel elárulta magát, Róbert már tudja… és nagymama is meg mások, nem baj, most már semmi sem baj. Anyától kér majd egy kulcsos dobozt a levélnek és a következő leveleknek meg egyéb emléktárgyaknak.

A szobában félhomály volt, a tükörnek zöldes fénye, s Teri, ha látni akarta barnapiros arcát, kissé felágaskodott. Az öreg Pápainé a karosszékben szunyókált, időnként elhessegetett egy makacs legyet, amely hol zümmögve keringett a feje fölött, hol felfedező útra indult az állán vagy a homloka mély barázdáiban. Eleme a levegő, erre vall két hártyavékony szárnya, az élete ott viszonylag biztonságosabb is, mint szilárd talajon, mégis állhatatosan ragaszkodik az ember, e félelmetes óriás társaságához. Szereti? Megveti? Határtalan bizalmával tünteti ki, mikor az arcán és a karján sétál, vagy ingerelni akarja? Bőszítően egyhangú zurrogásával és temérdek lábának csiklandásával bosszút áll-e a hatalmas emberen a maga kiszolgáltatott voltáért, vagy ellenkezőleg, szárnyai birtokában röghöz kötött parányinak

látja az embert? Ki ismeri egy légy lelkivilágát? Pápai Lőrincné a maga részéről töprenkedésre érdemtelennek tartotta a kérdést, lehunyt szemmel olykor a pimasz légy felé sújtott, s szuszogott tovább, meg egyet-egyet horkantott.

Teri a tükör előtt fésülködött. Kibontott haja a szoros fonatok nyomán apró hullámokba fodrozódott, a végén pedig sima és kissé sörteszerű volt. Váltogatta a fésűt és a kefét; elválasztotta oldalt, majd középen a haját, azután simán hátrakefélte. Az ágaskodástól már görcsös fájdalmat érzett jobb karjában, az erős szálú szőke hajzat mégsem volt oly lakkosan fénylő, mint Lilláé s nagymama sem szándékszik abbahagyni a fűrészelést. A kefét teljes erőből földhöz vágta, az öregasszony riadtan pislogott.

– Megjöttek a vendégek, nagymama!

– Igen… igen… – mormolta az öreg Pápainé, s mert hirtelenében úgy értette, hogy Eszti lánya érkezett meg a Mátrából, fürgén felpattant, majd éberen és kissé csalódottan kérdezte: – A patikusné?

– Persze. Várja nagymamát.

– Ellesznek nélkülem is. Ide gyere, hadd fonom be a hajad.

– Majd én – mondta Teri, és elrántotta a fejét.

Végre-valahára csukódott az ajtó. Teri egészen közel nyomult a tükörhöz, s most már kapkodva egyengette kerek kis fejének bal oldalán a választékot. Gyönyörködött idegenszerű külsejében. Kényesen himbáló léptekkel tartott a fogashoz, hosszas válogatás után belebújt új barna bársonyruhájába, s a vadonatúj világoskék kardigánt magára vette. Izgatott volt és némileg bizonytalan, lelkét öröm és kétség hánytorgatta a bársonyruha alatt – az új hajviselet feltétlenül elegáns és nagylányos, de hátha téved? A bársonyruha szép és divatos – vajon jól illik neki? Talán kissé meleg van – s keze fejével gyorsan végighúzott verejtékes homlokán.

Míg ment át a halion, mindennel tisztában volt már, visszafordulni azonban nem lehetett, s mikor megállt a veranda ajtajában, zavara a küszöbhöz szegezte, s maga volt a kétségbeesés.

Öt szempár fordult feléje, öt álmélkodó szempár, közöttük Cseh Róberté, tele vigyorgással. A kislány mintha függönyön át látta volna az arcokat, öt,

majd tíz arcot, s bizonyos távolságból érkezett a nagy anyai hang:

– Színházba készülsz?

Nagymama kissé úgy ejti ki: szénház, s meggyőződése szerint minden színházi előadás a lehető legünnepélyesebb külsőségek között megy végbe. Azután Lilla gyűlölt hangja:

– Ez mi? – kérdezte, s szokatlanul élénken ugrott Terihez, fejét előreszegve meglebbentette az aprón fodrozódó, lebegő szőke hajat. – Dájer?

Teri tudta, hogy a „dájerral” Lilla őt gúnyolja, mert Lilla dauernek mondta a dájert, s tudta ezt Róbert is, mert füttyen-tett és nevetgélt. Meghalni volna jó, észrevétlenül megsemmisülni. Teri belekapaszkodott nagyanyja kezébe, s vaksin botorkált vele a szobába.

– Melegít az a sok haj, lelkem – mondta az öreg Pápainé –, jobb lesz amúgy, két fonatban.

A volt patikusné meg így szólt a verandán:

– Csinos gyermek, éppen a kamaszkorban, ugyebár. Az öltözködés nem nagy tudomány, minden nő megtanulja.

Ha ezt a határozott kijelentést egybevetette az ember a patikusné özönvíz előtti lila csíkos, itt-ott foltozott, másutt foszladozó krepdesinruhájával, amely a háta közepéig szorosan egymás alatt sorakozó gombokkal csukódott, s három fodorban végződött; ha egyetlen pillantást vetett keskeny, fekete cipőjére s fekete cérnakesztyűjére, valamint elmaradhatatlan, képtelenül tömött, repedezett és oszlásnak induló hatalmas retiküljére, ellenállhatatlan erő késztette nevetésre. Idősebb Örvös Lászlóné ideges köhécseléssel leplezte kikívánkozó nevetését. Lilla az asztal alatt keresgélni látszott valamit, s mintha vakkantott volna, Róbert éleset füttyentett.

– Ne fütyülj, Róbert, ez a legújabb – mondta az elfogulatlan patikusné, és lendületesen legyezte arcát az asztalon heverő újsággal. – Kiöltözött a vendégek tiszteletére, érthető, ugyebár. Egy örökkévalóság óta nem láttalak, Mária. Vácott voltam a fiamnál. Reggelire szalonnával etetik az unokámat, azután nyugodt lelkiismerettel otthagyják egyedül, a menyem fényképészműteremben dolgozik, a fiam a takarékban, ugyebár. A legszebb,

hogy a gyerek gyarapszik, kis vasgyúró. Nálatok mi újság? Mária, mesélj valamit, Róbert, kíséred a kertbe Lillácskát.

A kislány azonnal indult, nem nézett a fiúra, az lomhán, de készségesen követte. Mögötte bandukolt lefelé a lépcsőn, a keskeny ösvényen. Lilla a berberisz- s az orgonabokrok bozótjában könnyű kézzel hajlítgatta útjából az ágakat, s azok visszapattantak a fiúra. Róbert bosszúsan csörtetett utána, Lilla nemtörődömsége felháborító! A pillantása máskor csupa áhítat és könyörgés, most mintha észre sem venné őt. Máskor szinte vonszolja magát; oly ernyedt, mozdulatlan és néma, hogy az ember szeretné jól megrázni vagy elgáncsolni, esetleg egy jókora gorombasággal életre kelteni – most szökdécsel, mint a mókus. Mi az ördög történt vele?

– Halló – mondta, míg elhárította a visszapattanó ágakat –, kiütöd a szemem!

– Ó, bocsánat!

A fiú vékony hangon, kényeskedve utánozta:

– Ó, bocsánat…

Micsoda előkelőség! Róbert bosszankodott, de nem érezte magát oly kényszeredetten Lilla társaságában, mint eddig, s a bizonyosságból származó közönyét felváltotta a kételkedés: valóban olyan szerelmes belé ez a lány?

Karcsú, magas alak, oly könnyű, hogy a fűszálak alig hajladoznak a léptei alatt. Nem néz hátra, merevnek érzi arcvonásait, rettegve figyeli, nem marad-e el a fiú. De Róbert, a diplomata, nem foglalkozik lélektannal, mindebből szinte semmit sem észlel, és Lilla lassacskán megnyugszik. A kerítés végében leül, hátát egy kőhöz támasztja, a kő mögött halk neszezés, mintha gyík surranna a tarka virágok sűrűjében. Róbert vagy két lépés távolságban vékony vesszőt suhogtat. Szeretné áthidalni a csöndet, de Lillával korántsem oly egyszerű a társalgás, mint Császár Marikával vagy Terivel. Lilla elvárja, hogy az ember okos és mélyértelmű dolgokat mondjon, eh, szamárság! – s a pálcával éleset hasít a mozdulatlan levegőbe.

– Nos? – kérdezte, és szép kamaszarcán megjelent a jól ismert csúfondáros kifejezés. – Nos?

Lillának kissé hegyes az álla, az arca szív alakú. Ha az ember jobban megnézi, elég vonzó jelenség, a soványsága ellenére inkább szép, mint csúnya. Sokkal komolyabb, mint Császár Marika, aki képzős létére babákat öltöztet – Róbert meg is kérdezte:

– Szoktál babával játszani?

– Nem én – felelte Lilla. – Utálom a babákat. Utálom!

– Hát mit csinálsz egész nap?

– Olvasok.

Róbert leereszkedett a földre Lilla mellé, s a vesszővel a fűszálakat kaszabolta.

– Folyton-folyvást olvasol? Iszonyú unalmas lehet. Nincsenek barátnőid?

– Senkire sincs szükségem. – Lilla hangja száraz volt, de a szeme máris elhomályosodott, hát sietve folytatta: – Tanulni is szoktam, ha éppen nem vagyok beteg.

– Nem szeretnél iskolába járni?

– Minek? Te szereted az iskolát?

A fiú átkulcsolta a két térdét, s élénken fordult a kislányhoz.

– Hát a tanulásért nem rajongok – mondta –, az éppen csak vele jár. De az iskola nem rossz hely, mi legalábbis elég jól mulatunk. Ha csak az autóbuszutat veszed Esztergom és Visegrád között, mindig ugyanazok a lányok és fiúk, rengeteg heccet csinálunk. És az iskolában is van mindenféle, előadások, sport, a futballcsapatunk legutóbb hat kettőre verte a szentendreieket. Kirándulunk a hegyek közé, növényt gyűjtünk meg ásványokat. Bányában is jártunk már, az iszonyú érdekes. És tudod, azért a tanulásban is van valami. Az ember nem akar elmaradni, utóvégre miért nézzék hatökörnek? Végeredményben ez is sport, vagy hogyan is magyarázzam neked…

Valami módon azt is közölni kellene, hogy az esztergomi gimnázium első osztályát igen jó eredménnyel végezte, de míg a megfelelő formán gondolkozott, Lilla megszólalt:

– Sok barátod van?

Bús és vágyakozó volt a hangja, de Róbert füle érzéketlen volt a finom

árnyalatok iránt. Addig igazgatta a kis pálcát, míg egy hangya kapaszkodott rá. Akkor a levegőbe emelte, s nagy érdeklődéssel kísérte a hangya riadt csúszkálását.

– Van egy csomó. Meg ellenségem is – tette hozzá önérzetesen. – Tudják, hogy velem nem jó kikezdeni. És van persze néhány nyavalyás irigy alak is.

Lilla bólintott, mintha magától értetődőnek tartaná, hogy Róbertnak irigyei vannak.

– Te mi leszel? – kérdezte.

A következetes Róbert gondolkozás nélkül felelte:

– Régész természetesen. A múzeumigazgatóval már megbeszéltem. Apám barátja, jár hozzánk.

A hangya végül is döntött: inkább a halál, mint a bizonytalan lebegés ég és föld között! Görcsösen kapaszkodó lábai elengedték a vesszőt, a parányi feketeség hátán fekve kalimpált a földön, majd eszeveszett gyorsasággal iramodott a fűszálak jótékony rejtekébe.

– Egyszer én is megnézem az ásatásokat – mondta Lilla. Állhatatos és könyörgő pillantása eloszlatta Róbert kétségeit, s máris unalmasnak találta a tétlen üldögélést. Könnyedén talpra ugrott, messzire hajította a vesszőt, s fordult egyet a tengelye körül.

– Hát csak nézd.

Lilla is felállt, suttogott:

– Egyedül nehéz… ha nem tudja az ember…

– Ott mászkálni kell, köveken meg keskeny pallókon, azt hiszed, olyan könnyű cipelni valakit!

– Tudok én járni.

– Hiszen mindig itthon ülsz!

Ismét a bokrok között bujkáltak, most elöl a fiú, az ágak suhogva pattantak vissza Lillára. Halkan és lihegve mondta:

– Honnan veszed, hogy engem cipelni kell? Én már egészséges vagyok, csak hát elszoktam a járkálástól. Most majd… mindennap egy keveset…

Megálltak a tisztáson, sok sárga és kék virág között. A veranda nyitott ablakából beszélgetés zaja szűrődött.

– Hát tudod – mondta a fiú –, rám ne számíts, én nem sétálgatok a ház előtt. A hegyeket szeretem.

– A Malomvölgyben is voltál.

– Talán ott nincsenek hegyek?

– Kocsiút vezet oda… a patak mentén. Nem olyan nagy eset, oda-vissza legföljebb két óra.

– Neked?

– Nekem. És akkor már nyugodtan elvihetsz az ásatásokhoz, utóvégre engem is érdekel, és ha te régész leszel…

A fiú jókorát rúgott egy hosszú száron imbolygó, fürtös sárga virágba, s nyitott szájjal, gunyorosan Lilla tágra nyílt szeme közé nevetett. Hogyisne – gondolta –, őt nem lehet átejteni! Egy szép napon Lilla azzal jön, hogy megtette az utat a Malomvölgyig, most aztán hajrá, gyerünk az ásatásokhoz, ott meg kiderül, hogy hurcolhatja le meg föl, egyik szintről a másikra, mint valami középkori lovag! Lilla bántódott arca láttán legyintett: ismeri ő a nőket, egy kis füllentésért nem mennek a szomszédba. Tessék bebizonyítani, hogy valóban ott járt a Malomvölgyben. Hogyan? Mi sem egyszerűbb.

– Elmész a vízesésig. Valamivel följebb, a túlsó oldalon van a Magda-forrás, az árokban. Mondjuk egy hét múlva, a forrástól balra fekvő két nagy kődarab közé helyezek egy neked címzett levelet.

– Levelet?!

– Úgy van. Elhozod a levelet és kész. Bebizonyítod, hogy nem hazudtál. Rendben?

– Jó.

Annyi kétség, remény és félelem tükröződött a sápadt kis arcon, hogy némi szánakozást ébresztett a fiúban. Barátságosan mondta:

– Persze nem kötelező. De egy kis séta nem fog neked ártani.

– Nem hát.

Teri a veranda ablakából látta, ahogy jönnek elmélyült beszélgetésben, lassan és lehajtott fejjel egymás mellett. Teri igen egyenesen ült egy szék szélén, mint idegen helyen a nemkívánatos vendég, aki tisztában van helyzetével, és maradna is, menne is. Cseh patikusné az előző évi árvízről

mesélt; a Duna elöntötte a hajóállomást, a Fő utca alsóbb szintjén csónakkal közlekedtek, éppen csak a templom körül volt némi szárazföld, víz alatt álltak a kertek, a gyümölcs ott rohadt a fan, ugyebár, ezzel szemben az idén roskadásig van a cseresznye és a sárgabarack. Róbert meg Terike majd áthoznak egy kosárral, ugye, Terike – a kislány meg egészen vékony hangon rámondta:

– Igen.

Örökkévalóság, míg azok ketten a verandához érnek, és soha az életben nem fogja megtudni, miről beszélgettek oly sokáig, mi okozza a változást Lilla arcán, a mozgásában, és hogy miért mosolyog Lilla.

A három asszony búcsúzkodott, s Teri még egyre ült a szék szélén, két keze az ölében, verejtékes tenyerét időnként lopva végighúzta a ruháján. Róbert az ajtófélfához támaszkodott, szemmel láthatólag unta a vég nélküli bűcsúzkodást, cipője sarkával a küszöböt rugdosta.

– Köszönj, Róbert – rendelkezett a patikusné.

– Csókolom! – mondta a fiú oly vontatottan, hogy az utolsó szótag úszott utána a levegőben, míg néhány lomhán csosszanó lépést tett a kapu felé a három asszony és Lilla nyomában.

„A levél! A levelem!” – suttogta Teri, de hang nélkül, csupán magában. Valaki nyitja a kaput, úgy látszik, elmentek, mert visszafelé haladó léptek alatt csikorog a kavics. „A levelem!”

Róbert volt. Egy összehajtott papírlapot nyújtott feléje.

– Jól tedd el – mondta kelletlenül, és az arckifejezése is mogorva volt. – Ne mutasd senkinek. Válasz nem kell. Szervusz.

– Szervusz.

A levél eltűnt a kartonruha zsebében.

11.

Az özvegy mérnökné nesztelenül járt-kelt a szobában. A kinti napsütés a redőny hasadékain át vékony pászmákat vetített a padlóra. Ha járókelő

haladt az ablak előtt, a sugárcsíkok megtörtek, majd ismét egymáshoz illeszkedtek, nyílegyenes vonalban.

Lilla még aludt, s a mérnökné végül is úgy döntött, hogy a kislányt megelőzve felöltözködik. Lehangolt volt és csalódott. Azelőtt körülbelül egy időben ébredtek, s hűvös reggeleken az ágyban lustálkodtak, míg Császárné begyújtott a fürdőszoba vaskályhájába. Azután a mérnökné elkészítette Lilla fürdővizét. Míg öltöztette, fésülte, elhitette magával, hogy Lilla egészen kicsi, gyámoltalan gyermek, nagyanyja gondoskodása nélkül talán elpusztulna. A keskeny helyiség jó, párás melegében hány meghitt és élvezetes beszélgetést folytattak! Lilla szerette a régi történeteket az első világháborúról, idősebb Örvös Lászlóról, a nagymarosi nyaralásokról. Minden érdekelte: milyen volt apa gyermekkorában, miket mondott, hová járt iskolába, szeretett-e tanulni, és milyen volt anya, ugye nagyon szép és nagyon jó és okos, művelt…

A merev, csöndes kislány lelkében rejtőző jótékony melegséget egyedül a nagyanyja élvezte. Egyedül ő ismerte a keskeny kéz simogató gyöngédségét, és senki más nem hallotta a furcsa, mély hangot édesnek, lágynak. Hát most vége. Lilla hűvös és zárkózott, kimért és udvarias vele, a nagyanyjával is. „Jó éjszakát, nagymama” – mondja este, és máris behunyja a szemét, alvást színlel. „Jó reggelt, nagymama” – azután veszi a holmiját, és egyedül bezárkózik a fürdőszobába. Néhány héttel ezelőtt még szelíd, gyöngéd jószág volt, most valóságos kis nő.

Egyszerre nem tudja az ember, milyen indulatokat leplez a merev arc, miféle szenvedélyeket, talán szenvedést és bánatot. Mit ér az odaadó szeretet, ha nem tud segíteni az unokáján? Keserves helyzet, istenem, milyen keserves! Bár jönne már Laci, és rendet teremtene valami módon!

A mérnökné lábujjhegyen lépkedett a rekatniéhoz. Lilla fölé hajolt, és a régi, közvetlen hanggal kísérletezett:

– Egy-kettő, siessünk, kislányom, kész a fürdő!

– Igen? Köszönöm, nagymama.

Lilla után csukódott az ajtó. A mérnökné egyenként az ablakhoz cipelte a párnákat, takarókat, sóhajtozott. „Az öreg Pápainé vajon hogyan bírja a sok

hajladozást, cipekedést? Persze sokat tesz a megszokás, a gyári munka meg egyebek. Nehéz élete volt annak az asszonynak, a férje elvesztéséért nem kárpótolja a nyolcszáz forint nyugdíj” – s Örvös Lászlóné kissé elpirult, más irányba terelte a gondolatait.

Később Lilla új meglepetéssel szolgált. A sötét mackóruha helyett világoskék nyári ruhába öltözött, s távozóban közölte:

– Sétálni megyek.

Nagyanyja tiltakozó dadogása a hallban érte utol:

– Hová mész? Várj! Én is… – A kislány nem lassított, a verandán is éppen csak egy mondatnyira:

– Jó reggelt kívánok, Pápai néni. Köszönöm, majd séta után reggelizek.

Az elképedt mérnökné a függöny mögül lesett utána. Nyúlánk alak, a vékony nyak megfeszül kis fejének terhe alatt, tétován lépked a temető irányába, szorosan a fal mellett. Azután elmaradnak a házak, s e támasz nélkül egészen elhagyatottnak tűnik a kék ruhás kislány. A léptei bizonytalanok, mintha vánszorogna, két leeresztett karja olykor megrándul. Sokáig üldögél egy kövön, visszafelé szinte szalad. Végre, hála istennek, nyílik a vasajtó, végre!

Időbe telt, míg a mérnökné valamelyest úrrá lett izgalmán. Ez így nem mehet tovább! Lilla nem mászkálhat egyedül az utcán, alig három hónappal a műtét után, ki hallott ilyent! Ha jön egy autó vagy motorkerékpár, nem tud fürgén kitérni előle, gondolatnak is szörnyű!

Meg kell értetni Lillával majd egy alkalmas pillanatban, a kellő óvatossággal – s már a verandaajtóban lecsapott a kislányra:

– Ezt nem tűröm! Vedd tudomásul… drága kislányom… hogy nem tűröm!

Lilla a nagyanyjára emelte fénylő pillantását. A mérnökné mindkét kezével a fejéhez kapott, mintha nem tudná elviselni ütemes reszketését. Könyörgés volt a hangjában, bujkáló köny-nyek, míg magyarázott és érvelt, és kereste a szót, amely megteremti régi, bensőséges kapcsolatukat. Lilla szánakozást érzett, és ujjaiban vágyat, hogy elsimítsa nagyanyja homlokáról a redőket. De erőt vett magán.

– Nem értem, miről beszélsz, nagymama. Azt szeretnéd, ha örökké beteg

lennék?

– Én?!

– Hiszen most nincs szükséged rám, beszélgethetsz másokkal is.

Az öregasszony felháborodottan mondta:

– Hogy lehetsz ilyen kegyetlen? Szégyelld magad!

A kislány felállt, eltolta kávéscsészéjét.

– Bocsánat, nem akartalak megbántani.

Semmiképpen nem szabad elérzékenyednie! Tiltották az önmagának előírt szigorú szabályok. Most már a teljes magány, elzárkózás következik. Minden múló nappal fokozódott elkeseredése, s ez ellen már nem is akart küzdeni. Átengedte magát a boldogtalanságnak; úgy érezte, a sors őt örökös testi és lelki szenvedésre ítélte, s meglehetősen tetszetősnek találta ezt a szerepet. Mindenki utálja? Rendben van, nem fontos, ő sem szeret senkit. A szülei után elveszti a nagyanyját is? Helyes, legalább nincs semmiféle kötöttsége. Örökké a saját személye és az emberekhez való viszonya foglalkoztatta. Sziklaszilárd volt a meggyőződése, hogy a közei tizenhárom, betegségben töltött esztendő kkekesztette őt az emberi társadalomból, s nem ismerte fel, hogy mindaz a harag és gyűlölködés, ami az utóbbi hetekben oly vadul tépázza a lelkét, nem egyéb forró vágyakozásnál barátság, szeretet és mindenekfölött egészség után. Honnan tudta volna, hogy tulajdonképpen nem elkülönülésre vágyódik, hanem a közösségre, amelyhez oly magától értetődően tartozik Teri és Róbert, A vaskos kislány túláradó életkedve, harsány hangja, lelkendező mozdulatainak nyers bája első pillanattól kezdve megzavarta. Önmagának és környezetének is be akarta bizonyítani saját fölényét: apának észre kell vennie, hogy ő eszesebb és műveltebb, mint Teri, lehetetlen, hogy az óriásasszony ne tudja ezt, és Róbert… lehetetlen!

Hogyan tudott volna eligazodni a viharosan reá törő új érzelmek zűrzavarában? Gyűlölt mindent és mindenkit, engesztelhetetlenül. Tudta, hogy viselkedésével megrontja a házbeliek hangulatát, s ez kaján örömmel töltötte el. Ha nagyanyja az óriásasszonnyal beszélgetett, váratlanul megjelent Lilla mint élő szemrehányás. Elég volt végigmennie a verandán, némán, lehajtott fejjel, hogy nagyanyja belezavarodjék a mondatba, s

idegesen kapkodjon a fejéhez. De alig telt el néhány nap, azt is észlelte, hogy nagyanyja kezd lázadozni az ő zsarnoksága ellen. Ez a felfedezés megdöbbentette Lillát, minden további nélkül nem is tudott belenyugodni, még aznap bizonyosságot kellett szereznie.

Az emlékezetes beszélgetés óta a két asszony együtt töltötte az esti órákat. Teri a tyúkokkal feküdt, Lilla a kertben bujkált, az öreg Pápainé meg az első invitáló szóra letelepedett a verandán. Többnyire a múltról beszélgettek, fiatal lány korukról, s hogy milyen gyermekbetegségeken esett át Laci és milyeneken Eszti, egymást túllicitálva ecsetelték a betegség súlyos voltát. Hány hónapos korukban kezdtek járni és beszélni – Laci másfél éves volt, mikor értelmes mondatokkal lepte meg a szüleit, ezzel szemben Eszti a két esztendőt sem töltette be, de már tisztán énekelte, hogy: „Debrecenbe kéne menni…” Vetélkedésükben egyre mélyülő meghittség volt. Ismerkedtek egymás világával – az öreg Pápainé régi epekövének révén a mérnökné a Rókus-kórház huszonnyolc ágyas kórtermével, míg az ő vakbélműtéte nyomán a másik asszony bepillantást nyert a János-szanatórium különszobájába. Pápai Lőrincnének pontos képe volt a Ferenc József rakparti háromszoba-hallos lakásról, s tudta, hogy a szalonberendezés megvásárlására tízévi házasság után került sor, de akkor azután finom, szép bútort vettek Lingeltől; a mérnökné meg mintha járt volna valaha a Verseny utcai nyomorúságos, levegőtlen szobában, és saját szemével látta volna az egyetlen ágyat, a konyhaszekrényt s a két rozoga széket, az asztalt, a petróleumfőzőt és a lavórt, az egész sivár környezetet, ahol fiának anyósa és akkoriban munkanélküli apósa éveket töltött, és ahol világra jött Eszti.

Éppen Kis Domonkosról, Eszti első férjéről volt szó – hogy kissé hebehurgya, meggondolatlan fiatalember volt, s a keze alatt felrobbant az oxigéntartály –, mikor Lilla megjelent a verandán, és követelőn mondta:

– Nagymama, szeretnék lefeküdni.

– Menj csak, kislányom – bólintott a mérnökné.

Visszafordult Pápáméhoz, és várta az érdekfeszítő történet folytatását.

– No hát – mondta Pápai Lőrincné megfontolt lassúsággal – Domonkos meg Eszti együtt gyerekeskedtek Fóton. Ahová Eszti ment, ott volt Domonkos is.

Mi azt hittük Lőrinccel, hogy gomboznak valamerre, meg adj király katonát játszanak, merthogy mindig vidáman és kipirulva jöttek haza, szurtosan, fejtől lábig maszatosan. De nem. Ez a Domonkos mindenüvé vitte magával az én Esztimet. Gyalog mentek Fótról Megyerre, röpcédulákat csempésztek az üzemekbe. Eszti vitte a kendővel letakart kosarat, s mondta a portásnak: „Bácsi, kérem, a papám túlórázik, elhoztam a vacsoráját.” Rafináltak voltak, mert lábost is tettek a kosárba, nagy karéj kenyeret, a paksaméta meg alatta volt. Ha kiderül, hogy a gyárban röpcédulát osztott valaki, a portás amúgy sem mer szólni, tudták ők azt jól. Egyszer nagyon pusmogtak, nevetgéltek odahaza; hogy az országúton addig integettek egy autónak, míg az felszedte s bevitte őket Újpestre. Az autós úriember a hajógyár vezérigazgatója volt, azt nevették, hogy ők éppen a hajógyárba igyekeztek a kosarukkal, az meg, a bolond, maga szállította a röpcédulákat és a plakátokat, amivel teleragasztották neki a kerítést.

Döcögve maga elé nevetett az öregasszony, s ezt még hallotta Lilla, mert néhány percig a veranda ablaka alatt vesztegek. Azután ment tovább, és dúlt-fúlt magában, íme a bizonyság: nagymama áruló. Végérvényesen megfeledkezett ígéretéről, most már nyíltan összejátszik az óriásasszonnyal. Lilla később lefeküdt, s a sötétben várakozott nagyanyjára.

Teltek a percek meg az órák, és egyre nőtt a kislány elkeseredése. Fohászkodott magában: jöjjön már, miért hagyja egyedül! Mikor nesztelenül nyílt az ajtó, s a sötétben, kissé bűntudatosan, surranva lépkedett az öregasszony, Lilla alvást színlelt. A szobában nagy volt a csönd, idegen és félelmetes árnyak népesítették be, komor gondolatok, mindeddig ismeretlen érzések. A kislány egészen a falhoz nyomult, s a mérnökné nem merte megérinteni, sóhajtani sem mert; merevnek érezte a kezét, s a nyelve is mintha megbénult volna. Alszik Lilla? Ébren van? Vár valamire, ami feloldaná ezt a csöndet, vagy elutasítaná az ő közeledését? Mi változtatta meg ennyire?

Így töprengett, végül suttogva megszólalt:

– Tudod, kislányom, ez a Pápai néni sokat szenvedett és nagyon derék asszony. Mi azt nem is tudjuk, hogyan éltek ők… és különben is, ha az ember

itt él velük egy fedél alatt, nem térhet ki előlük, ugye?

Lilla nem mozdult. Az öregasszony most már inkább magának mondta, mert igazságérzete feltámadt, és méltatlannak érzett minden kertelést és mellébeszélést.

– Mi elfogultak voltunk, drága kislányom, ez helytelen. Tudom, egyszer ráébredsz te is, és elszégyelled magad, ahogy én…

Kis mocorgás, Lilla a falhoz fordult. A mérnökné ezen felháborodott, remegő hangon kiáltotta, mintha egy igen közeli hozzátartozóját érte volna sérelem:

– Egy ilyen csitri lány, mint te, hogyan merészeled! Ők valamennyien az életüket kockáztatták… a férje elpusztult, hogy a hozzá hasonlók emberi életet éljenek! És hogy te… te… ne olyan vakon éld le az életedet, mint… mint a nagyanyád!

Zavarba jött, meglepte, hogy egyszerre szavakká formálódott mindaz, ami egy idő óta foglalkoztatta. Lilla a fejére húzta a takarót, az öregasszony elhallgatott, s míg a fürdőszobában vetkőzött, halkan dúdolgatott magában.

Június vége volt, szürke, vaskos esőfelhők gomolyogtak Visegrád egén, s Lilla borongós hangulatban érkezett haza másnap a sétából. Aznap először jutott a temetőn túl, ott azonban le kellett ülnie. Nem érzett fáradtságot, valami szorongást; a szürkéskék hegyek mintha elzárták volna a további utat, a vízesés végtelen távolságban lehet, vállalkozása reménytelen. Soha nem jut ő a forrás bal oldalán levő két nagy kőhöz…

Lilla rövid, sötétkék kabátkát viselt, nagy fehér csontgombokkal. Az óriásasszony nem látta még ezt az elegáns ruhadarabot, talán mégiscsak tesz rá valamiféle megjegyzést – így hát Lilla először a konyha felé tartott.

– Jó reggelt kívánok, Pápai néni.

Megállt a küszöbön, mintha valamire várakozna.

– Jó reggelt, Lilla.

Az öregasszony nem nézett fel a mosogatódézsából. Ez a lányka szereti megijeszteni az embert, nem lehet tudni, mikor bukkan elő a semmiből, s a mély hang is mindig meglepetésként hat.

Lilla szöszmötölt a konyhaszekrényben, vizet ivott, a poharat eltörülte, s a helyére tette, de az óriásasszonynak erre sem volt megjegyzése. „Bánom is én” – mondta magában Lilla, s vonult lefelé a kertbe. Egy bokor alatt hason feküdt Teri, két öklére támaszkodott, egészen elmélyedt egy teleírt papírlap olvasásába.

– Mutasd!

Lilla a papír után kapott, de Teri rátenyerelt, mélységes meghökkenésében azt mondta:

– Nahát!

Lilla eléje guggolt, könnyed mozdulattal lefricskázott egy fűszálat a sötétkék kabátkáról, ezzel mintegy felhívta Teri figyelmét a borús időhöz alkalmazkodó öltözékére. Teri a markába szorította a gyűrött papírlapot, s a háta mögé rejtette. Most már ő is a sarkán himbálózott, a haragoszöld szempár és a fekete egészen közel volt egymáshoz.

– Kitől kaptál levelet?

– Semmi közöd hozzá!

– Apától?

Kissé megkönnyebbülten mondta Teri:

– Á, dehogy!

– A mamádtól?

– Nem… Hiszen együtt írnak, tudod jól.

– Éppen azért mutasd! Nekem is jogom van… én éppen úgy olvashatom, mit képzelsz te! Az én apám!

– Nekem meg az anyám!

– Szóval ők írták. Megint hazudtál.

Teri keze után kapott, a kislány felugrott, és pulykavörösen mondta:

– Ne hülyéskedj, mondom, hogy nem tőlük jött. És hát… nem is levél.

– Hazudsz – ismételte konokul Lilla. – Láttam a megszólítást.

– Akkor sincs közöd hozzá. Nekem küldte valaki.

Valami iszonyú sejtelem támadt Lillában. Az arca megvonaglott, és furcsán megrándult a szája széle.

– Fiú?

Teri hebegett: ugyan, dehogy fiú… Egy lány… osztálytársnője a fóti általános iskolában, úgy hívják, hogy… Ekkor Lilla, az udvarias, kimért Lilla, aki fukar módon bánt a mozdulatokkal és a szavakkal, a kényes és finnyás kislány most azt mondta:

– Te piszok! Piszok hazug!

Váratlan erővel kapaszkodott Teri karjába, hogy maga felé csavarja. Hegyes körme hosszú vörös vonalat hasított a kislány napbarnított alsókarján, majd belevájt a tenyerébe, amely az izgalomtól verejtékesen tapadós volt; másik kezében görcsösen markolta a levelet. Szótlanul dulakodtak, meg-megbotlottak, a bokor lehajló ágai tépázták a szőke haj szoros fonatait s a sima fekete hajat, amely lakkosán fénylett. Teri elvágódott, arccal a két karjára borult, mozdulatlan volt és lihegett.

– Piszok! – sziszegte a mély hang.

Azután csönd volt, s mikor Teri nagy sokára fölnézett, egyedül volt a bokor tövében. Széteregette a tenyerétől lucskos, gyűrött cédulát, a szegény kis levelet, amely a következőket tartalmazta:

Kedves Teri,

szívesen barátkozok veled, de azért ne bízd el magad. Tapasztaltam, hogy a lányok folyton szerelmesek, és akkor mindjárt nyavalyogni kezdenek. Nem mondom, te eddig rendes voltál, nem kényeskedsz, hát ez jó. Gondolkoztam a dolgon, lehetséges, hogy író leszek, jó a stílusom. Persze ahhoz is sokat kell utazni, apám ismer egy írót itt Visegrádon, az Hamburgban volt kikötőmunkás. Az a dolog a délelőtt említett lánnyal nem perfekt, csak úgy mondtam. Ő eléggé tetszik nekem, mert nagylány létére olyan gyerekes, jól áll neki. Te is eléggé tetszel nekem, mert szeretsz a hegyekben mászkálni, és fiatal korod ellenére lehet veled mindenféléről beszélgetni, nem nyavalyogsz, mint a mostohatestvéred.

Hát szervusz!

Róbert

Eddig volt a levél. Teri betéve tudta minden szavát, s este, elalvás előtt

mondogatta magában: „Te is eléggé tetszel nekem, mert szeretsz a hegyekben mászkálni…” A levél éjszaka a párnája alatt volt, nappal a ruhája zsebében, időnként elővette és olvasgatta. Róberttal továbbra is úgyszólván az egész napot együtt töltötte, a levélről azonban nem esett szó; Róbert, az író nem várt választ, csupán stíluskísérletnek tekintette írásművét. Sokat jelentett mégis, hogy közös titkuk van, és most előáll Lilla… te piszok… piszok hazug…

Teri feküdt a fűben, arccal a két karjára borulva. Szemét, száját fűszálak csiklandozták, meztelen lábszárán rovarok mászkáltak, mégsem mozdult. Nem a tagjaiban érzett fáradtságot, valami egyéb okozta nagy ernyedtségét. A szeme égett, a torka is kiszáradt, jó volna vizet inni, de hogyan kerüljön nagyanyja színe elé ilyen megtépázottan? „Menjünk haza, nagymama, menjünk haza Fótra!” – motyogta maga elé. Soha nem jutott eszébe, milyen szép is az a Fót község, most azonban tudta, hogy nincs annál szebb a világon. A fóti templomnak nincs párja! Azt mondják, Zsámbékon van egy hasonló, á, az meg sem közelíti az ő templomukat, műemlék, Róbert ámulna, ha látná. Hol vannak olyan kedves, barátságos szőlőskertek, mint Fóton? Vörösmarty Mihály verset írt róla, a *Fóti dal*t, erről nem is beszélt még Róberttal, jó lesz őt emlékeztetni Vörösmartyra és a *Fóti dal*ra, mert Róbert gunyorosan szokta emlegetni Teri faluját, azt mondja: „Ezt hol tanultad? Fóton?” Milyen szép volt a Károlyi-kastély meg a kis házak, a sok ismerős, az iskola és minden, menjünk haza, nagymama, menjünk haza. Aztán megint a levelet betűzte: „Nem mondom, te eddig rendes voltál, nem kényeskedsz…”

Delet harangoztak, mikor feltápászkodott a földről. Róbert a hajóállomáson van, talán ha sietne… Kezével végigszántott a haján, zsebre gyűrte egyik elhullatott fehér selyemszalagját. A ruháján zöld fűnyomok éktelenkedtek és gyűrődések, nedves tenyere sáros volt, és torkában az az elviselhetetlen szárazság!

Lehajtott fejjel bandukolt a ház felé, egyenesen a nagyanyjába ütközött; az sopánkodott:

– Hát te hol jártál? Elment az eszed? Sikálhatom rólad a koszt! A karodat mivel sértetted fel?

Teri csak úgy találomra mondta, nagy csöndesen:

– Ástam.

– Hol?

– A kertben.

– Mi az ördögöt ástál?

– Csak úgy… ültetni fogok…

Hirtelen átölelte a nagyanyja terebélyes derekát, arcát a mellére szorította, a bő kartonruhának olyan jó, ismerős szaga volt. Az öregasszony furcsán nézett rá, azután taszigálta a konyha felé, és kedélyesre vált hangon mondta:

– Zsákot kellene rád húzni, kár a drága pénzért. Oda a szép ruhád, nyolcvan forintot adtunk érte, kapsz majd anyádtól! Akárcsak egy rossz fiú, no, van nekem elég bajom veled!

Míg zsörtölődött, hideg vizet engedett a lavórba, Teri meg engedelmesen kibújt a ruhájából. A különös ernyedtség lassan engedett, a dörmögő hang visszatérítette élete megszokott medrébe. Az öregasszony vitte a levesestálat, Teri mögötte kullogott. Lilla az asztal mellett állt, jó hangosan mondta:

– Jó étvágyat kívánok, Pápai néni.

– Jó étvágyat.

12.

Idősebb Örvös Lászlóné ideges volt. Arra ébredt, hogy valami nyugtalanság motoszkált benne; az álom és valóság közötti néhány pillanat kábulatában nem volt ennek neve és tárgya, azután fokozatosan alakot öltött: Lilla!

Lilla sétáim megy, s ő már nem ajánlja fel a kíséretét, megjegyzést sem mer tenni. A kérdéseire Lilla egytagú szavakkal felel, s kitér a nagyanyja útjából. Mátraszentimréről levél érkezik, ifjabb Örvös Lászlóék bejelentik, hogy négy nap múlva, június 30-án érkeznek; Lilla nem kíváncsi a levélre, szó nélkül tudomásul veszi a hírt. S ahogy múlik a nap, lassan délután lesz,

majd alkonyodik, az özvegy mérnökné idegessége eléri a tetőfokot. Hol van Lilla? Miért bujkál? Mire gondol?

Lassan besötétedik, és idősebb Örvös Lászlónéra ránehezedik a magány. Ül a verandán, és nem tudja, mihez kezdjen. A kézimunkát, amelynek alakulása, színeződése mindeddig lekötötte a figyelmét, türelmetlenül félreteszi, s fellapozza a könyvet. A betűk összefolynak szeme előtt, s észreveszi, hogy nem emlékszik az olvasottakra. Következik a kártya. Kevergeti a száznégy lapot, s töpreng, hogy melyik játszmába kezdjen, végül egyikhez sincs kedve, s csak ül, és nézi a vadgesztenyefák sötét lombozatát – az elvadult kert mélabás hangulatától menten sírva fakad.

Az egyedüli megnyugtató hang a konyhából szűrődő edénycsörömpölés. Az öreg Pápainé nem kér a segítségéből, hát a mérnökné ül ölbe tett kézzel, és várakozik. Végre közelednek a csosszanó léptek, elhaladnak a veranda alatt, s haladnak tovább az utca felé. Eltelik néhány vigasztalan perc, az utcáról sokszólamú asszonyi nevetés harsan.

A mérnökné lassan felemelkedik a helyéről, s ő is indul. Utóvégre nincs abban semmi, ha járkál a ház előtt, rövidke esti séta… A kapunál hallja a dörmögő hangot:

– Az jó lehetett, az a halászlé. Nálunk is van hall, de csak keresztüljárunk rajta, egyébre nem használjuk. Ki hitte volna, hogy így felviszi isten a dolgom, járok-kelek a hallban! – Az asszonyok nevetnek, és Pápai Bori folytatja, de a mérnökné ezt már nem hallja, menekül befelé.

Visszaül a karosszékbe, az arca tüzel, bosszankodik. „Nagy pletyka ez a Bori, szereti kifigurázni az embert, csúfot űz mindenből, de végre is nincs benne rossz szándék” – s amint ezt megállapítja, folytatja a várakozást.

Végre közelednek a csosszanó léptek, a hatalmas alak benyit a verandára.

– No, Mária, tegyük el magunkat holnapra – mondja.

Magától le nem ülne a világért sem, de az első invitáló szóra az ablak elé telepszik, s most jó darabig együtt hallgatnak, ez a csönd azonban már a legkevésbé sem nyugtalanító, egyikük maid csak megtöri, és elindul a jóízű beszélgetés.

Így történt azon a június végi napon is, mikor levél érkezett

Mátraszentimréről.

– Nem ül le, Bori? – kérdezte este a mérnökné.

– Lehet. – Az öreg Pápainé kényelmesen elhelyezkedett, két tenyerével úgy simított végig a ruháján, mintha fáradt lábának keresne valami nyugvópontot, és máris megszólalt: – Jól odamarad az a lányka.

– Korán van még.

Teri három nap óta éppen csak ebédidőben jelentkezett. Gyorsan és mohón evett, s a kapu előtt felhangzó füttyszóra máris pattant. Fürdőruhát viselt Teri, vadonatúj piros trikót s hosszú kartonpongyolát, a haja nedvesen fénylett, s izmos teste bronzbarna volt. Terit úszni tanította Róbert és Császár Marika. Róbert egyszerűen benyomta a víz alá, ő prüszkölt, köpködött és krákogott, de úszott néhány tempót, hát az iszonyúan jó volt – így mesélte este a nagyanyjának. Nagymarosra is átmennek csónakkal, Róbert evez, Marika kormányoz – így aztán Teri ismét tele volt élménnyel, de részletes beszámolóját csakis nagyanyjának szánta. Lillát csupán ebédnél látta, s újabban az étkezések néma csöndben zajlottak le.

Az özvegy mérnökné a kártyáját kevergette, és azt mondta:

– A kislányok sehogy se tudnak összemelegedni. Igazán sajnálom.

– Megjön az is.

– Gondolja, Bori? – A hangja kissé éles volt és bosszús. – Mondhatom, irigylésre méltó természete van. Maga valóban úgy gondolja, hogy minden a világon elintéződik annak rendje és módja szerint?

– Azt én.

– Hát én nem! Bevallom, alig várom a fiamat és… Esztikét. Olyan tehetetlen vagyok – tette hozzá csöndesebben és búsan.

– Minek az a sok töprenkedés? Csak ül itt és gondolkozik, az meg nem vezet jóra.

– Mit csináljak?

– Hallja, Mária, a maga korában még van elég tennivaló. Azt hiszi, használ a lánykának, hogy örökké csak vele foglalkozik? Hagyja szabadjára, és maga is járja az útját.

– Hiszen beteg!

– Ugyan már! Rossz, az a baja!

Érdes volt az öregasszony hangja, és olyan határozott, hogy a mérnökné nem felelt, de különösképpen felháborodást sem érzett. Sokára mondta, akadozva és halkan:

– Járjam a magam útját… Miféle utam van nekem? Kinek van rám szüksége? A fiam… hát nehogy félreértsen, Bori, de ő… ott a felesége, jó kezekben van. Lilla is eltávolodott… lassanként felnőtt ember, és nincs szüksége a nagyanyjára.

– Nono, de nekikeseredik. Hiszen a természet rendje, hogy a fiúk házasodnak, a lánykák a maguk lábára állnak. Azért éppen úgy szeretheti őket. Meg ők is, hát miért változnának? A maga szívében nincs helye csak a családnak?

– Mi egyebe van az embernek?

– Okos asszony létérc minek mond ilyet? Mi egyebe!… Ugyan már! Szépen volnánk, ha mindenki így gondolkozna. A lányka kinő egyszer a keze alól – azzal még nincs vége a világnak. Keres majd egyéb elfoglaltságot.

– Hatvanéves múltam.

– Hát aztán? Elmúlt hatvanéves, de nagy eset!

A mérnökné kissé megmérgesedett, letette a kártyacsomagot, hogy az szétszóródott az asztalon.

– És maga, Bori? Nekem prédikál, de mi a különbség kettőnk között? Maga sem egyéb, mint Terike nagyanyja! És az a sok asszony, fiatalabb meg vénebb is nálunk, aki mind azt csinálja, gyereket sétáltat és bevásárol, mert másutt nincs rá szükség és…

– És mert nem akar mást csinálni, inkább azt mondja, Mária. Hallok én eleget itt Visegrádon is. A volt nagyságos meg méltóságos asszonyok inkább rongyosan járnak, mint hogy hasznos munkát vállaljanak a mi rendszerünkben. Valahogyan csak lesz, míg jön a változás, azt mondják, ők nem ártják bele magukat, mert a végén még elmarad a jutalom, így gondolkoznak. Ezekhez soroljam magát is? – A mindig egyenletes kedélyű öregasszony hangján izgalom érződött, s ez oly szokatlan volt, hogy a mérnökné hirtelenében felelni sem tudott, csupán egy elhárító mozdulattal.

Azután megint a régi dörmögő, kissé rekedtes hangon folytatta Pápai Lőrincné: – Ami meg engem illet, hát nem mondom, most nyaralok, sokallom is már a lustálkodást. De odahaza Fóton volt nekem elég tennivalóm.

– Micsoda?

– Társadalmi munka, hiszen hallotta hírét. – Részletekkel nem szolgált; nehézkesen felemelkedett a helyéről, becsukta az ablakot, és átült az asztalhoz. – Hűvös van, minek öltözik olyan semmiségekbe? Amúgy is csak én látom, nekem meg az ócskában is tetszik. Ha megbetegszik, hogyan tölti be nagyanyai hivatását? – Békességesen döcögő nevetése elvette a szavai élét, a mérnökné is elmosolyodott, s nagyot fújt, a homloka felett libbenő táncba kezdtek az apró ősz hajszálak. – Csakhogy nem búslakodik. Rakja ki a kártyáját, én majd nézem.

– Nem akarja megtanulni? Kellemes szórakozás.

– Hiszen a lapokat se ismerem.

A mérnökné rakta egymás mellé a kártyákat, és magyarázott: a négyszögletű pirosat káronak hívják, a fekete lóherést treffnek. Egytől tízig mennek a számok, azután alsó, felső, király, mint a magyar kártyában. Az öreg Pápainé nagyon figyelt s bólogatott: ez treff, ez meg káró. A másik asszony hirtelen összecsapta a lapokat, és élénken mondta:

– Ketten is játszhatjuk! Megtanulja maga egykettőre.

Szétválogatta a két csomagot, és mutatta: először le kell tenni egy lapot nyitva, utána egyet csukva, majd kettőt, hármat egészen hatig, arra egy sort megint nyitva. Úgy, helyes. Na most az egyes jön a középre, rá a kettes ugyanabból a színből… De ezt már nehezen értette az öregasszony, s minden egyes lapon az ujjával számolgatta össze: ez ötös, ez meg hetes. Lassan ment a játék, Pápainé hamarosan abbahagyta.

– Nem ismerem én ezt, csak a magyar kártyát.

– Van itt olyan is, de azzal meg én nem tudok játszani.

– Nem nagy eset. Lőrinccel sokat snapszliztam én valamikor.

– Snapszli?

– Snapszli, igen. Zekszumzekcignek is szokták mondani, úgy talán ráismer.

Zekszumzekcig… hát az sechs und sechzig lehet, hatvanhat… Nem, a

mérnökné nem ismerte a snapszlijátékot, de ment a kártyáért. Pápainé kevert, osztott, s máris minden magyarázat nélkül hívott.

– Adjon csak rá – mondta.

– Mit?

– Amit akar.

– Színt színre?

– Á, viheti aduttal is.

– Mi az adu?

– Még semmi.

Ebből nem sokat értett Örvös Lászlóné, de lassanként kiviláglottak a játékszabályok. Az öreg Pápainé nyert, és diadalmasan csapkodta a lapokat. Azután fordult a szerencse kereke, ettől igen elkomorult, s most már a mérnökné ütögette az öklét az asztal lapjához, hogy jókorát csattantak a kártyák.

– Szerencséje van, Mária.

– Nem szerencse ez, hanem tudás!

– Ugyan már, tudás!

Később, keverés közben azt mondta Pápai Lőrincné:

– Tudja, mire gondoltam én? Az jár az eszemben, hogy ha bent lakunk már Újpesten, valami okos dologba kezdünk. Szövetkezetet csinálunk, olyasmit, ahhoz mit szólna?

– Milyen szövetkezetet?

– Hát amire éppen szükség van, meg amihez értünk. Azután csupa ilyen hatvanévest veszünk oda, csupa nagymamát.

Ezen nevettek, megint indult a játék, és az újabb szünetben elgondolkozva mondta a mérnökné:

– Nem bolondság, amit mond, Bori.

– Nem hát. Piros a hívás.

Sötét este volt, hűvös júniusi este, s ahogy a szél himbálta a gesztenyefák lombját, megvillant az égbolt egy-egy darabkája, telehintve távoli csillagok apró fényeivel. A kapu előtt hangos beszéd, nagy nevetés és búcsúzkodás jelezte, hogy megérkezett a „társaság” a Dunáról. Lilla is feljött a kertből, s

lehajtott fejjel, semerre sem nézve vonult át a verandán. A mérnökné megzavarodott, elhibázta a hívást. Szólni akart, valami egészen elfogulatlan, közvetlen mondatot az unokájához, de Lilla után már csukódott a szobaajtó. Az öregasszony kapkodó kézzel végigsimított a homlokán, és kelletlenül eltolta a kártyacsomagot.

– Készítem Terinek a vacsorát – mondta Pápainé, s indulóban azt is hozzátette: – Mit akar, Mária, lássa, már snapszlizni is tud!

Eltelt egy nap és megint egy, eseménytelenül, a kis háztartás kialakult rendje szerint. Pápai Lőrincné a maga kényelmes, csoszogó módján elvégezte a házimunkát, nem volt abban semmi fennakadás. Kitakarította a szobájukat, a pitvart is, de a széletlit az özvegy mérnöknére bízta, s az nyögdécselve engedelmeskedett. Teri, a lelkes bevásárló a hajnali órákban iramodott lefelé a Zách Klára közön kannával, kosárral, s minden három- és hatszögletű udvarba kiáltozott: „Jó reggelt! Szervusz! Jó reggelt!” Ismerős kutyákkal találkozott és ismerős gyerekekkel, a tejszövetkezetben meg Cseh Róberttal, az „íróval”. Hosszú kitérők és ácsorgások után megjött a kannával és a kosárral, azután magára kapta az új piros fürdőtrikót, a hosszú kartonpongyolát, és a sebesen összeverődött társaság vonult le a Dunához. Volt úgy, hogy összetalálkoztak a sétából hazafelé tartó Lillával, de nem álltak meg, és a lehajtott fejű, kissé görnyedt tartású kislány úgy tett, mintha nem látná őket.

Azután idősebb Örvös Lászlóné ebédet főzött a konyhában, a másik asszony ezalatt az ablak elé gördített karosszékben foltozgatott, szunyókált és meditált a múltakon. A délután langyos unalmát olykor enyhítette Cseh Lajosnénak, a volt patikus nejének látogatása. Császárné is benézett egy kis tereferére Pápai nénihez, majd jött az alkony, az este, a néma csendben elköltött vacsora és a hovatovább szenvedéllyé fajuló snapszliparti.

Figyelemreméltó változás mindössze annyi volt, hogy Lilla egy este, mielőtt megkezdte a kertben titokzatos életét, kint álldogált a ház előtt. Nem vitt magával széket, nem támaszkodott a rozsdás vasajtóhoz, csak állt, mellén összefont karral, és nézte az utcát s a járókelőket. Jókora csatazajjal

közeledett a fürdőző társaság. Mikor meglátták a mozdulatlan kis fekete alakot, sietve búcsúzkodtak, s a nevetésükben volt valami erőltetett. Lilla, mintha észre sem venné a társaság többi tagját, egyenesen Róberthoz lépett.

– Szervusz – mondta, s a fiú is rámondta kelletlenül:

– Szervusz.

– A temetőn túl jártam máma – suttogta Lilla mély és jelentőségteljes hangon –, szép arrafelé a vidék.

– Jó, jó – felelte a fiú, önkéntelenül ő is suttogva.

– Nem felejtetted el? – kérdezte tovább a kislány.

– Ne izgulj, még nem telt le a hét, szervusz!

– Szóval legkésőbb harmincadikán. Utálom, ha becsapnak – Lilla hangja fenyegető volt –, utálom! – Azzal ment befelé, s a fiú kissé meghunyászkodva állt ott. Azon töprengett, hogy mit tud róla Lilla, mivel állhat bosszút rajta, az arca nem ígért semmi jót, végül is kénytelen lesz megírni azt az átkozott levelet! Császár Marika izgatottan rontott Róbertnak:

– Mit akart tőled? Miről sugdolóztatok? – Róbert ismét fölényes volt és hetyke.

– Ne törődj vele – mondta –, törődj a babáiddal.

Éppen csak ennyi történt. Az élet menetén nem változtatott, a Mátyás király utcai ódon házacska hangulatában mégis érződött valami a vihart megelőző csöndből.

Felvirradt ifjabb Örvös Lászlóék érkezésének napja, és ámbátor sok szó esett erről, mindenki a maga módján várakozott, és terveket szőtt. Az özvegy mérnökné valósággal betege volt a türelmetlen vágyakozásnak. Remélhetőleg adódik alkalom, hogy egy órácskát kettesben töltsön a fiával, s alaposan kiöntse a szívét, elmondja Lillát illető aggodalmait, az elmúlt hónap eseményeit. Olykor szövegezte is már a mondanivalóját: „Elfogult voltam az anyósoddal, eléggé bánt a dolog, drága fiam, ő igazán derék asszony…” Lacinak ez feltétlenül jólesik majd, hiszen a vak is látja, mennyire ragaszkodik új családjához. Ilyenkor sóhajtozott a mérnökné, és Eszti ragyogó arca, elragadó nevetése a szívébe hatolt. „Isten segítsen meg, én

édes fiam – fohászkodott –, adja, hogy ne érjen csalódás…”

Pápai Lőrincné is örült a lánya érkezésének, de várakozásában jóval kevesebb volt a szenvedély és a türelmetlenség. Remélhetőleg jót tett a nyaralás, és Eszti összeszokott a férjével. Sokat erről nem kell majd beszélni, elég, ha ránéz a lányára, tud ő mindent. Az a fontos, hogy Terivel nincs baj, egészséges, nőtt is valamicskét, és él-hal Visegrádért.

A szülők közeledő látogatása foglalkoztatta a két kislány gondolatait is. Lilla jó előre kidolgozta haditervét. Hűvösen köszönti majd azt az asszonyt, valamint apát is – udvariasan, de hűvösen. Apa figyelmét nem kerülheti el, hogy ő mennyire megváltozott, milyen magányos, kiközösített és boldogtalan. Gyötörni fogja a lelkifurdalás, hogy egyetlen gyermekét kiszolgáltatta idegenek kénye-kedvének. Észre kell vennie, hogy a lánya az utolsó személy a házban, hogy a nagyanyja elidegenedett tőle, és azt is észre fogja venni, hogy egy fénykép lekerült a falról… Mikor gondolataiban idáig jutott Lilla, sírt, és sűrűn potyogó könnyei határtalan izgalmat váltottak ki a kutyából, az önkívület és a kétségbeesés lefojtott hangjait, mintha Zsivány soha, egyetlen pillanatra sem felejtette volna el, hogy találkáik ott a kert végében titkosak.

Teri is készült a maga beszámolójára. Legutóbb kereken negyven tempót úszott, de mire anya megjön, lesz abból ötven is! Az ásatások, Róbert Károly és Mátyás király, a Fellegvár és minden! A pesti hajó, a báróné, Császár néni, Cseh patikusék, ahol van egy fiú… Lilla… á, Lilláról nincs mit mondani.

Anya meg sem értené, mert furcsa az egész… hogy ő annyira gyűlöli Lillát, mint senkit a világon, és persze az is furcsa, hogy gondolatban azért örökösen Lillával foglalkozik, ezt-amazt elmesélne neki, és valahogy más volna a fürdés meg a kirándulás Lillával, annak ellenére, hogy gyűlöli.

Július elsején megjelent a vörös képű postás, és közölte idősebb Örvös Lászlónéval, hogy tíz órakor a postán meghívásos telefont kap Budapestről, ifjabb Örvös Lászlótól. Az özvegy mérnökné azt sem tudta, mihez kapjon. Lányos fürgeséggel sietett a konyhába, és rövid tétovázás után nagylelkűsége legyőzte féltékeny anyai szeretetét.

– Együtt megyünk, Bori, bizonyára Esztike is…

De az öreg Pápainé csak legyintett mosogatólétől lucskos kezével.

– Megtudom magától, minek menjek?

– Nem akar beszélni a lányával?

– Beszélünk még eleget, nem szeretem én a telefont.

– Jó természete van, azt meg kell adni.

– Nekem igen.

A mérnökné ekkor már kissé lelohadt kedvvel Lillát kereste fel a kert végében.

– Megyünk a postára, drága kislányom! – jelentette. – Apád Pesten van, tíz órakor felhív.

A kislány egy nagy követ hengergetett a kerítés mellé, az erőlködéstől egészen kipirult, a hangja is remegett.

– Igen? – mondta. – Kérlek, nagymama, add át üdvözletemet apának.

– Ezt nem teheted vele…

– Sajnos, ma már sétáltam. Ha tudtam volna… igazán sajnálom.

Csüggedten várakozott még a mérnökné, de az unokájának nem volt több mondanivalója. Visszament a házba, lassan öltözködött. Milyen magányos az ember, milyen nagyon magányos! Ha lemenne a Dunához, Teriért… Ki tudja, hol mászkál a kislány, talán éppen áteveztek Nagymarosra, s ő végül is elkési a telefont. Elindult egyedül a posta felé.

Pápai Lőrincné seprűre kötözött vizes ronggyal a konyha kövét mosta, mikor a küszöbön megjelent Lilla. Vékony, magas alakja oly kevéssé töltötte be az ajtóközt, hogy a napfény mellette szabadon özönlött a konyhába, s rézvörösre festette a kényelmesen csoszogó asszony tömött barna kontyát. „Mindjárt megfordul – elmélkedett Lilla –, észrevesz. Jöjjön csak, Lillácska, nem árt a kőnek, felszárad egykettőre ilyen meleg időben… Köszönöm, várhatok. Víz kellene, Lillácska? Igen, köszönöm, de majd én…”

A hatalmas asszonyi alak valóban megfordult seprűjével, s csúsztatta előre a vizes rongyot, de nem nézett a mozdulatlan kislányra, és nem is szólt. Így telt el néhány perc.

Oly szokatlan volt, hogy ketten vannak a lakásban, és mégis… mégsem beszél! Akkor sem tenne megjegyzést, ha Lilla rálépne a frissen mosott

konyhakőre, micsoda utálatos, lehetetlen asszony!

Pápai Lőrincné szakértő mozdulattal kicsavarta a felmosórongyot, s ahogy kifelé tartott a vödörrel, Lilla önkéntelenül utat engedett neki. A víz szerteloccsant a kis sikátorban, az öregasszony a kötényébe törülgette a kezét, majd a kötényt egy szögre akasztotta, és a kislány megint csak félreállt a küszöbről.

A verandán reggelizett Pápainé, mikor megjött a másik asszony. Messziről kiáltotta:

– Este érkeztek, pompásan érezték magukat. A gyárból telefonáltak. Beszéltem Esztikével is!

Lilla kijött a szobából, lehajtott fejjel, sietősen, a hóna alatt könyv. A mérnökné túláradó örömmel magához vonta.

– Apád sok csókot küld, kicsi Lillám. Azt üzeni, alig várja, hogy viszontlásson. Délután az építésszel tárgyalnak, de holnap…

A kislány merőn nézett a nagyanyjára, és azt suttogta:

– Valóban?

Szelíden kibontakozott az ölelésből, s jól kiegyenesedve, mereven baktatott lefelé a hat lépcsőfokon. A mérnökné kissé együgyű arccal bámult utána, majd a másik asszonyra, s bosszúsan, ideges nevetéssel mondta:

– Valóban! Szeretném tudni, honnan veszi ezeket. Valóban!

– A könyvekből – felelte Pápai Lőrincné. – Hogyan mondták? Holnap ide készülnek? Mikor?

– Arról nem beszéltek. A fiam szerint azt sem tudják, hol áll a fejük. Lehet, hogy tévedek, de olyan jó frissnek tűnt a hangja. Talán csak telefonon keresztül…

…Zsiványnak volt mit hallgatnia, panaszt és vádakat, bánat- és tehetetlen dühkitöréseit. Megmondja apának, hogy neki ebből elég! „Kérlek, apa, én ugyebár nem szólhatok bele, kívánom, hogy legalább te boldog legyél, de én nem bírom tovább, nem bírom! Holnap idejön az a nő, és folyton vihog… Anyukám, drága anyukám! És tulajdonképpen mit képzel magáról az óriásasszony? Ott hagyja állni a küszöbön, egyetlen szóra sem méltatja, hát mit képzel?!”

Lilla csalódott volt, és ezt magának sem vallotta be. A kutya alázatos és feltétlen hódolata is azt hangsúlyozta, hogy megbocsáthatatlan sérelem érte a személyét. „És ki az, aki méltatlanul bántalmazza őt? Egyszerűen elnéz a feje fölött? Egy műveletlen öregasszony! Kiféle-miféle az a Pápainé, hogy ezt merészeli? Az ő férje nagypapa alantasa volt az Izzónál, nagypapa szóba sem állt vele. Kérlek, apa, ha neked megfelelnek ezek az emberek, a te dolgod, de nekem elegem van belőlük!”

Hajszolta magát a kétségbeesésbe, dühe egyre fokozódott, s minden gondolat egyszerre tört rá vad kavargásban. „Az a lány a Dunában lubickol, míg ő itt kuksol a kertben! Róbert és a levél… a vízesés… Apukám, nem bírom! Róbert, drága Róbert!…”

A pesti telefon kissé felbolygatta a házirendet.

Ebéd után mindkét asszony, szokás szerint, elvonult, hogy a hűs szobában egy félórácskát pihenjen. Míg máskor csak estefelé mutatkoztak, oly hosszúra nyúlt a félórácska, most öt perc elteltével nyílt az egyik, majd a másik ajtó, s a verandán összetalálkoztak.

– Tudja isten – mondta a mérnökné –, cseppet sem vagyok álmos. Felizgatott az a telefon.

– Maga mindenért izgatódik, Mária – mondta Pápai Lőrincné. – Mire jó az?

– Hát maga miért nem alszik?

– Én? Nem vagyok én délutáni alvó.

– Nem hát! Hallom én mindennap, hogy nem alszik.

– Horkolni szoktam?

– De még milyen jóízűen! – A mérnökné elhelyezkedett a fonott karosszékben, s mikor látta, hogy a másik asszony indul az utca felé nézelődni, szinte rémülten mondta: – Üljön le egy kicsit,

– Igaz, még utóbb elolvadok a napon. Éppen ide tűz, a kapunkra.

Pápai Lőrincné leült és ásított. Az ideges mérnöknének máris megvonaglott a szája széle, s ő is ásítást rejtett a tenyere mögé. Így üldögéltek egy ideig. Egy légyraj kergetőzött zümmögve a lámpa körül. Egyik-másik olykor lecsapott siklórepüléssel, valamiféle megfontolás alapján választása egyiknek a mérnöknére esett, a másiknak az öreg Pápainéra, és

semmiképpen nem akarták tudomásul venni, hogy kedveskedésük terhes, s a személyük fölösleges. A két asszony méltatlankodva hessegette a legyeket, s a tolakodó társaság elpusztításának különböző módozatait vitatták meg. Gezarolt kell hozatni Pestről… Ugyan már, gezarol! Légypapír is megteszi. Egy tálkába cukros víz, azt mondják… Ki mond efféle bolondságot? Élnek-halnak a cukros vízért! Egyenként agyon kell csapni őket, és kész!

De nem mozdultak; bágyasztó volt a délután szikrázó napsütése s a csönd, a zümmögés, az ablakon olykor betóduló langyos szellő, amely meglebegtette az asztalterítőt és a mérnökné homlokán a rakoncátlan ősz hajszálakat.

– Ne kártyázzunk egy kicsit? – kérdezte Örvös Lászlóné.

– Nem bánom, snapszlizhatunk.

A kézimunkakosár mélyéről előkerült a kártya. Eleinte kissé langyos tempóban folyt a játék, majd egyre szenvedélyesebben, a szerencse forgandóságát híven tükrözték az arcok és a hangok. A mérnökné amúgy sem szeretett veszteni; ő némiképpen sorsüldözöttnek érezte magát három-négy sikertelen játszma után, és ki nem fogyott a keserű és epés megjegyzésekből.

– Majd éppen nekem sikerül! – mondogatta. – Miért lenne pont a kártyában szerencsém?… Magának ebben olyan gyakorlata van, Bori, mintha egész életében csak snapszlizott volna.

– Nem mondom, játszottam eleget Lőrinccel, de inkább az elején, még a Verseny utcában – kezdte az emlékezést a másik asszony. – Esténként kisétáltunk a Ligetbe, azután ő mondogatta, hogy jó volna valahová beülni egy pohár sörre, de az csak mondva volt, mert pénz nem volt effélére, hát járkáltunk, nézelődtünk. Egy napon meg, esős időben, ültünk odahaza, hiszen elmondtam magának, miféle szobánk volt a két rossz székkel meg a rozoga asztalfcával… Makk negyven, és ezzel le is van zárva!

A mérnökné sietősen összeseperte a lapokat, dühösen kevert, s csak amikor az ő javára fordult a játék, kérte a történet folytatását.

– Egyszóval ülünk ott ketten, az eső csapkodja az ablakot, és az én

Lőrincem lógatja a fejét, búslakodik, hiszen munka nélkül is volt akkor, nem csoda. Vettem a kendőmet, és a cserépkorsót alája, hogy ne lássa, gondoltam, hadd legyen egy kis meglepetése, s hoztam a kocsmából csapolt sört, egy krigli meg egy pohár fért a kancsóba.

– Zöld húsz, takarok. Örült?

– Lőrinc? Azt elhiszem. Volt egy poharunk meg egy bögrénk, látni kellett volna, hogy szaladt, öblögette. Azt mondja: snapszlizzunk, Bori. Mondom: hát az hogyan megy? Így és így, mondja Lőrinc. Mindjárt elsőre jót rávertem, ő meg éppen úgy mérgeskedett, mint maga, Mária.

– Ha az embert üldözi a balsors…

– Magát üldözi a balsors, nekem meg szerencsém van?

– Persze.

– Hát én másképpen nevezem. – Az öreg Pápainé ismét nyert, és döcögősen, diadalmasan nevetett maga elé. – Én tudásnak nevezem.

Idősebb Örvösné most már nagyon bosszús volt, s hogy haragja ki ne robbanjon, szűkszavúan, lefékezett mozdulatokkal játszott, és úgy tett, mintha nem hallaná a kedélyes nevetést, a lapok csattogását. Komor csöndben folyt a játék, majd egy idő múlva a mérnöknének kedvezett a szerencse.

– Hatvanhat – jelentette.

– Ugyan már – legyintett a másik öregasszony. – Hatvanöt az, adja csak össze.

– Kérem – mondta bántódottan a mérnökné. Újból számolt. – Stimmel – mondta.

Pápainé erősködött, hogy egy felsőt királynak vett, nem stimmel az, már hogy stimmelne! A mérnökné alig tudta türtőztetni magát, úgy kapott a fejéhez, mintha nyakához akarná rögzíteni, és fojtott hangon mondta:

– Kétszer megszámoltam, elég az. Csak nem képzeli, hogy csalok?

– Olyat is hallottunk már – vágta rá az öregasszony.

– Akkor ne játsszon velem!

– Nem is.

A mérnökné legszívesebben otthagyta volna fiának goromba anyósát, de

attól tartott, hogy távozásával beismeri vereségét. Soha többé, az életben többé nem ül ic vele kártyázni! Az idegeire megy a döcögő kaján nevetés és a csípős megjegyzések!

– Ha kifújta magát, osszon, Mária.

A mérnökné, mit tehetett egyebet, megkeverte a kártyát.

13.

Amint alkonyodott, Lilla kiállt a kapu elé. Nyugtalanul nézegetett minden irányba. A hét letelt, vajon Róbert megtartja a szavát? Forró vágyakozás élt benne a levél után, amely eloszlatja majd minden kétségét és bizonytalanságát. Ha megteszi az utat a Magda-forrásig és vissza, s elhozza a „bizonyítékot”, Róbert feltétlenül hozzá pártol, feltétlenül! Csupán jobb híján járkál Császár Marikával és Terivel, de ha látja, hogy ő, Lilla egészséges… és magában, végtelen áhítattal suttogta: „Szeretnék egészséges lenni… erős és egészséges… Szeretnék fürödni a Dunában és mászkálni a romok között…”

Ha Róbert a Malomvölgy felől jön, akkor betartotta ígéretét, és a két kődarab között lapul a levél, az ő levele! Ha a Duna irányából érkezik, akkor… akkor persze mindennek vége, hiszen reggel óta lent vannak a strandon, mikor járt volna a Malomvölgyben? Lilla remény és kétség között hányódott, mérhetetlen izgalom emésztette. Bizonyosan megint csalódik, ilyen napon, mint a mai, nem érheti semmi jó az embert – s megint az óriásasszonyt látta, ahogy mossa a konyhakövet, és őt egyszerűen levegőnek nézi, kényszeríti, hogy félreálljon az útból…

Ha a tizedik járókelő férfi, akkor már volt Róbert a Malomvölgyben. Ha nő lesz az illető… hát arra gondolni sem jó.

Két öregasszony; de mielőtt Lillát elérnék, megállapodnak a szomszédos kapu előtt és sipítozva társalognak. Számít a két öregasszony? Hogyne… Hiszen arról nem volt szó, hogy a járókelőnek el kell haladnia előtte! A túlsó oldalon egy katona kisfiúval, tehát négy, a kisfiú is ember természetesen.

Azután hosszú ideig kihalt az utca, majd egyszerre hárman közelednek az út közepén, idős asszonyok virággal, temetői látogatók. Hét… A nyolcadik is ott jár a nyomukban, görnyedt öregember két vödörrel, moslékot visz hazafelé. Lilla nyugtalansága fokozódik, jobbra tekint, majd baka, mintha élet és halál kérdése volna, hogy nő vagy férfi.

A kilencedik rohanvást közeledett a Malomvölgy felől, s nemigen lehetett megállapítani, nő viseli-e a rövid barna nadrágot, vagy férfi. Valamit rugdalt maga előtt, s ahogy követte azt a bizonyos tárgyat, ide-oda ugrált, mintha táncolna. Észrevette a járda szélén a mozdukdan kis alakot, s egy utolsó, igen erélyes rúgással adott kifejezést érzelmeinek. A kezét zsebre dugta, a képe meglehetősen kelletlen és mogorva volt, de a kislány mindezt nem látta, csak a fiú szőke fejét, s hogy egyedül jön a Malomvölgyből

– Szervusz

– Szervusz.

Róbert megállt az útközépen, kis távolságban Lillától, kiáltozni kellett, hogy megértsék egymást.

– Tudtam, hogy itt találllak – mondta a fiú –, ismerem én a lányokat.

– Ott voltál?

– Ott, nekem most már ne nyafogj. Hülyeség az egész, majd azzal jössz, hogy isten tudja, mennyire kifáradtál, és a nagymamád…

– Ne ordíts! – Lilla lelépett a járdáról, szaladt a fiúhoz; az megragadta a karját, bosszúsan mondta:

– Mit ugrálsz, elüt az autó! Jó kis Pobeda – tette hozzá, és mindketten felugrottak a járdára.

Egy gépkocsi jött a „városból”, meglehetősen lassan. A vezető kihajolt az ablakon, és odaszólt a sipítozva beszélgető öregasszonyoknak:

– Hol laknak Örvösék?

Az egyik néni szaporán a kocsihoz lépdelt, s kíváncsian bekémlelt az ablakon.

– A pesti nyaralók?

– Pestiek, mama.

– Mert vannak Örvösék visegrádiak is, hát azért…

Akkor már Lilla is ott volt Róberttal. Két férfi ült a kocsiban, egy idősebb, a másik olyan harminc év körüli. Lilla élénken mondta:

– Örvös Lászlóné itt lakik, ebben a házban.

A fiatalabb férfi kibújt a kocsiból, s bal lábát a járda széléhez ütögette:

– Akkor jó helyen járunk.

Az idősebb férfival a hámlott vakolatú ház elé ért a kocsi, s most az is kiszállt. Tömzsi alak volt, a feje búbja kopasz, de kétoldalt sűrűn nőtt az ősz haj. Nyírott bajusza is őszes volt, s az állán kiütköző kis sorté is. Két tenyere közé vette Lilla kezét, megpaskolta.

– Az Örvös Laci kislánya?

– Igen…

– No, ez derék. Én Deák Mihály vagyok.

Lillának szavát vette az öröm. Az Általános Izzó igazgatója látogatóba jött hozzájuk autón, s Róbert, micsoda szerencse, tanúja a fontos eseménynek. De nem csupán Róbert! Száguldva közeledik Császár Marika és egy vaskos kislány, a kezében törülközőt lobogtat, s csak úgy lángol az arca. Lilla mintha nem látná Terit, befelé tessékeli a vendégeket. Deák Mihály megy elöl, a fiatalabb férfi udvariasan előreengedi Lillát, felemelő érzés, hogy Róbert szeme láttára mint felnőtt hölgyet kezelik. Lilla egyszerre megkönnyebbül, a járása, a tartása is megváltozik. Az sem érinti fájdalmasan, hogy Róbert indul Teriék felé, bizonyosan nem akar zavarni, s különben is, a levél ott van a kövek között…

…Örvös Lászlóné sietve összeseperte a kártyákat, s szíves méltósággal lépett az érkezők elé. Deák Mihály, ó, hogyne, a fiam gyakran említi… Predmerszki Gusztáv mérnök… Nagyon örvendek… a kis unokám és… tessék csak beljebb…

Mindez a verandaajtóban történt, s most jöttek beljebb; Örvös Lászlóné kissé szemrehányóan nézett a fia kényelmesen üldögélő anyósára, igazán megmozdulhatna, ha a vezérigazgató…

A tömzsi férfi meg sietősen ment a nagy termetű öregasszonyhoz, kétfelől megcsókolta az arcát, a vállát ölelgette és örvendezett:

– Mégis megtaláltuk, Bori néni! Hadd nézzem, de jó színben van!

– Hallod-e, megborotválkozhattál volna – mondta az öregasszony. Az arcát tapogatta, azután gyors, meleg csókkal eltolta a férfit. – No, örülök, üljetek csak le, te is, Guszti.

A fiatalabb férfi – magas volt, széles vállú, apró, igen átható tekintetű kék szempárral s kissé kiálló felső fogsorral, az álla közepén forradás – mindeddig verejtékes homlokát törülgette, de ekkor önkéntelenül az állához kapott, a kezét végighúzta rajta, s hirtelen elnevette magát. Vele nevetett a tömzsi Deák Mihály meg Pápainé az ő csöndes, rekedtes hangján, a mérnökné és az unokája azonban állt továbbra is az ajtó közelében, mint akikre az egész dolog nem tartozik. A fiatalabb férfi nyájasan széket kínált Örvös Lászlónénak.

– Köszönöm – mondta méltósággal az özvegy mérnökné. Foglaljanak helyet.

Csikorogtak a székek a kőpadlón. A mérnökné merev arca és a kislány mozdulatlansága néhány pillanatnyi kényszeredett csöndet eredményezett, csupán az öreg Pápai Lőrincné nem zavartatta magát.

– Hogy kerültök ide, Miska? – kérdezte. Lassan, komótosan végigsimított pöttyös kartonruháján, s titokban megnyomkodta a térde tájékát.

A kapu előtt nagy volt a zajongás, nevetés, motorzúgás, majd csönd.

– Esztergomból jövünk – mondta Deák Mihály –, volt ott egy kis elintéznivalónk. Délelőtt hallottam Esztitől, hogy Bori néniék Visegrádon vannak, olyasmit is említett, hogy ők holnap készülnek ide. Kérdeztem, mit üzen, mert visszafelé, ha futja az időből, benézünk.

– Aztán mit üzent?

– Mit is? Semmit.

A mérnök is beleszólt: Eszti kérdezteti, Bori néniék el vannak-e látva mindennel, hozzon-e húst vagy egyebet Pestről, elegendő-e a ruhaféle, s hogy ő mindezt levélben is kérdezte, választ nem kapott, hát most nyilatkozzon Bori néni.

– Megvan mindenünk, igaz, Mária?

Kissé remegő, hűvös hangon érkezett a halk válasz:

– Hogyne.

Deák Mihály vaskos termetével feléje fordult, mintha külön-külön nem mozognának a tagjai, csak egy tömbben az egész test.

– Kellemes hely, látom, szép kert is van. Jól telik az idő, asszonyom?

– Igen, hogyne. A fiamat… a fiammal is találkozott?

– Ma még nem voltam a Vákuumtechnikaiban, dél óta Esztergomot járjuk. Holnap délelőtt lesz a műszaki tudományos tanácsunk havi ülése, akkor feltétlenül találkozunk. Átadjak valami üzenetet?

– Nem, köszönöm, hiszen azt mondta… holnapra ide is várjuk…

– Ne izguljon, Mária – mondta az öreg Pápainé –, ha nem délelőtt, hát majd jönnek délután, mindegy az.

Deák Mihály megint egész testével tett egy fordulatot.

– Hát Terike? – kérdezte.

– Megvan, egészséges.

– Guszti fiam, hozd csak be azt a doboz cukorkát. Esztergomban vásároltuk, nem felelek érte. – A dermedten álldogáló Lillára mosolygott. – Elosztoznak rajta a kis kisasszonnyal.

– Köszönöm – hallatszott Lilla természetellenesen vékony hangja –, nem szeretem a cukrot.

A tömzsi férfi gyors mozdulattal végigsimított a fejének két oldalát sűrű tömegben ellepő ősz haján, kissé felborzolta, s mulatva, csodálkozva megnézte Lillát.

– Szórod a pénzt – mondta Pápai Lőrincné. – Soha nem jön meg az eszed?

A férfi jóízűen nevetett, most meg a bajuszát borzolgatta.

– Remélem, soha. Emlékszik Bori néni a libára?

– Én? Már hogyne emlékeznék!

A fiatal mérnök jelentette, hogy az autó nincs a ház előtt. Csurka megkocsikáztatja a gyerekeket, a szomszédból az öreg mama azt mondja, hogy hárman mentek, két leányka meg egy fiú; valószínű, hogy a gavallér Csurka a cukorkát is átadta már Terikének.

Pápai Lőrincné a másik asszony meg-megrebbenő fejére nézett, és oly kifejező merevegyenes derekára. Hát ezt mi leli? Orrol valamiért, meg a leányka is. Közelebb tolatott a székével, s barátságos pillantását a

mérnöknére szögezte.

– Az úgy volt a libával, ha érdekli, Mária, hogy a háború után egy szem bab sem volt a kamrában, se liszt, se zsír, az égvilágon semmi. Sokat nem is törődtem én effélével, akkoriban tudódott ki a dolog Lőrinc körül. De ott volt a lányka, alig múlt kétesztendős, és enni kért – hiszen bizonyára maguk is így voltak ezzel. – A mérnökné kényszeredett bólintására folytatta: – Jöttek a Lőrinc régi emberei, ki ezt hozott, ki amazt, Eszti is, amint szerzett valamit, felkapott a biciklire, vagy Domonkost küldte, hát éltünk valahogy.

– Persze, Esztiék akkor bent laktak Megyeren – mondta Deák Mihály.

– Ott, a háború alatt. Egyszer meg jön ez a Miska – az öregasszony még közelebb csosszantotta székét a lánya anyósához, hogy ne zavarja a nagy távolság –, tudnia kell, Mária, hogy nagy barátságot tartottak Lőrinccel, ámbár vagy tíz év volt a korkülönbség. – A férfi hevesen bólintott többször egymás után, és köhintett lehajtott fejjel. – Ő volt az esküvői tanúnk, akkor töltötte be a tizennyolc évet. Csokorral jött, a pénzt nem tudta megbecsülni. Az Esztimhez nem hívtuk keresztapának, mert akkor éppen munka nélkül volt, ezért meg is orroltál, igaz, Miska?

– Mesebeszéd!

Az öreg Pápainé ügyet sem vetett rá, kizárólagosan a másik asszonyhoz intézte a szót.

– Esztiék azután, rá tizenkilenc évvel, meghívták a lányka keresztapjának, de akkor már nevette az egészet, minek az a sok formaság. Azért csak jött, és aranyláncot vásárolt a lánykának.

A mérnökné hamutartót hozott a hallból, s visszajövet jóval szívélyesebb hangon kérdezte:

– És a liba?

– Azám, a liba! Hát egy szép napon beállít Miska Fótra, irdatlan nagy csomaggal, egy izgalomban, hogy ő libát hozott a Garayról. Az egész piacon nem volt több annál az egynél, de ő ügyeskedett és megszerezte. Csak ügy dagadt a melle, engem ráncigált a konyhába. Bontom a csomagot; nem mondom, erősebben vert a szívem, nagy szó volt akkoriban egy egész liba!

Deák Mihály köhögve és prüszkölve nevetett, az asztal szélét markolta a

nagy rázkódásban, s a cigarettázó mérnök is elmosolyodott.

– Halljuk már, Bori néni: mi volt azzal a libával? Alaposan próbára teszi az ember idegeit. A legrosszabbra is elkészültünk, ne kíméljen bennünket, igaz, asszonyom?

Örvös Lászlóné igent intett, és feléledő arccal nézett körül. Az imént itt volt még Lilla, vajon hová tűnt? Mégsem illendő, hogy egyszerűen odébbáll! Első percben őt is szíven ütötte, hogy a látogatás nem nekik szól, bizonyosan Lillát is ez bántja – a mérnökné titkon sóhajtott. De a vendégek igazán kedvesek, udvariasak és közvetlenek, meg Bori is… ebben az asszonyban van tapintat és jóérzés, ami igaz, igaz.

Kiszólt a verandaablakon:

– Lilla!

Válasz nem érkezett. Az asszony egy idő után újra kiáltott:

– Lilla! Gyere fel, kislányom!

Mély csönd a kertben. A nyári este sebesen szállt a fák fölé, szél kerekedett a Duna felől, susogó és bólogató lombok köszöntötték. A három fej egészen közel volt egymáshoz az asztal fölött, rövid tétovázás után az özvegy mérnökné is közéjük könyökölt.

…A liba a legöregebb gúnár volt a földkerekségen. Aszott bőréből vaskos tüskék meredeztek. Se konyhakés, se bárd nem boldogult vele, fejszével vágták szét. Hat óra hosszat tüzeltek, míg úgy-ahogy megfőtt; akkor Pápai Lőrincné beszaladgálta Fótot egy csipetnyi zsírért, mert egy csepp nem sok, annyit se adott ki az átkozottja! Hát ilyen volt a Deák Miska libája.

A nagy nevetés kellős közepébe toppant Teri, hóna alatt a cukrosdoboz. Az öröm majd szétvetette, vörös arccal lármázott s hadart: Csurka bácsival Gizella-telepig voltak, iszonyú jól mulattak, egy fiú is… Csurka bácsi vezetni tanította… Meddig maradnak Miska bácsiék, és honnan jönnek és minden!

– Nyughass! – mondta a nagyanyja kedélyesen, a két férfi meg ide-oda forgatta a kislányt. Megnőtt és megszépült, mondta a mérnök, ámbár az anyjától még messze van. Deák Mihály szerint a nagyanyja is jóképű asszony volt a maga idejében.

– De arra már csak én emlékszem, mi, Bori néni?

Az öregasszony legyintett.

– Olyan voltam, mint a többi, nem szebb és nem csúnyább, te meg kölyök voltál, mit tudsz te!

– Éppen eleget – mondta határozottan és melegen a férfi.

Egyik karjával magához ölelte Terit, néztek tűnődőn egymás szemébe. Szokatlan volt a nyughatatlan Teri szomorkás, csöndes hangja:

– Én emlékszem, mikor édesapámat temették, nagyon sokan voltak és énekeltek. Valaki beszédet mondott, és a végén olyan vékony volt a hangja, sírt, és mások is sírtak. Anya ott állt nagymamával egészen közel a gödörhöz, fekete ruhában, mindig arra gondoltam, hogy anya beleesik… vagy beleugrik, nem is tudom, de úgy féltem…

– No, gyerekem, hogy jut most ez eszedbe? – mormolta a férfi.

– Mikor most megölelt… Akkor is, Miska bácsi fölemelt, és mintha egészen kicsi volnék, vitt engem, és ringatott. Egy nagy sírkő volt ott, mögéje álltunk, azt tetszett kérdezni, el tudom-e olvasni rajta a felírást. Emlékszem, az volt a kövön: Pilisi család… Több név is, és én még gondoltam, hogy Emília, élt hét évet, én is éppen annyi voltam, sajnáltam Emíliát, hogy csak hét évet élt, és akkor nem is nagyon figyeltem, hogy zuhog a föld édesapám koporsójára…

Hallgattak, egy idő múlva megszólalt Predmerszki Gusztáv:

– Szegény Domonkos.

Cigarettára gyújtott, Örvös Lászlónét is kínálta, az asszony halkan mondta:

– Köszönöm, nem szoktam. – A vaskos termetű igazgató nem engedte el a kislányt, vele együtt fordult a mérnökné felé.

– Okosan teszi, asszonyom, irigylem érte. A megveszekedett emberiség önmagát pusztítja a nikotin és koffein mértéktelen élvezetével.

A mérnökné fürgén és frissen felugrott, valamelyest még el is pirult.

– Jó, hogy mondja, igazán restellem! Van egy kis kávénk, Lacinak tartogattam, egy pillanat!

– Pompás lesz, asszonyom. – Deák Mihály kissé megrázta Terit. – Jó diplomata vagyok, mi?

– Direkt azért tetszett említeni a kávét?

– Direkt azért.

– Nahát! Szóval… a diplomaták…

– Éppen ilyen ravasz rókák!

„Diplomata leszek” – visszhangzott Teri fülébe a határozott kijelentés. Persze, Róbert ezek szerint valóban diplomata! Mindig mesterkedik, kifundál valamit, és az ember nem tudja, hányadán van vele. A strandon Császár Marika célzást tett egy levélre, de az ő egyenes kérdésére mindent tagadott, s ijedezett, nehogy Teri említést tegyen Róbertnak a dologról, hiszen csak tréfált, szó sincs levélről. „Minek leveleznénk, mikor naponta találkozunk?” – mondta az esztergomi képző növendéke. Teri minden további nélkül elfogadta ezt a magyarázatot, mivel oly kézenfekvő volt, és ő oly jóhiszemű!

Mégis, hátha a diplomata-író valamely újabb kísérletéről van szó? „Ne említsd senkinek!” – neki nem ezt mondta? Elég piszok dolog csúfot űzni a lányokból, egyiket a másikkal ugratni. Mert ezek után nem lehetetlen, hogy Róbert így szólt Marikához: „Rám ne számíts, nekem már van menyasszonyom. – Kicsoda? – Kis Teri…”

A kislány állat leszegve, behúzott szájjal elvakkantotta magát: no hiszen, ő és a menyasszonyság! De az elképzelésben mégis volt valami kellemesen borzongató és felemelő – ha az ember meggondolja, anyának tizenkilenc éves korában gyereke volt! Mikor Örvös Lászlóné jött a tálcával, Teri eléje sietett, és hirtelen támadt felnőttes kellemmel kiosztotta a csészéket, kínálta a cukrot. A nagyanyjának feltűnt a sürgölődése, de nem tett megjegyzést. Valamennyien kikísérték a vendégeket az utcára.

– Ez jó volt – mondta Deák Mihály, és két tenyere közé szorította Örvös Lászlóné kezét. – Egészen felfrissültem maguk között, asszonyom.

– Ennek igazán örülök…

A fiatal mérnök Terivel évődött:

– Én nem kapok csókot?

Teri kissé felemelte lángvörös arcát, a száját szorosan összezárta, s barátságos, tartózkodó mozdulatára homlokát érte a csók. Nagyanyjához húzódott, integetett a kocsi után, s tűnődött: „Tizenhárom éves vagyok… Anya tizenkilenc volt, mikor születtem… Mindössze néhány esztendő, és igazán elkezdődik az élet! De addig is, július, augusztus, az egész szépséges

visegrádi nyár, most még kár ezen töprenkedni” – s mikor mentek befelé, öklével egyet sújtott a vasajtóra, hogy csak úgy dongott, és túláradó hévvel átölelte Mária néni derekát.

14.

– Terítsd meg az asztalt, azután együnk.

A két asszony követte a száguldó Terit. A mérnökné a lépcsőről kiáltott:

– Lilla! Vacsorázunk, kislányom!

Csüggedten állt ott. Az öreg Pápainé lelassította csosszanó lépteit.

– Ha megéhezik, jön magától is – vigasztalta. – Az ilyen lányka csak megmakacsolja magát a sok invitálástól.

– Nem is értem… Olyan sötét van, én bizony isten félnék.

– Innen nézve, mert hátba kapjuk a villanyfényt. Holdtölte lesz máma, már hogy volna sötét!

A mérnökné mégis elindult botorkálva. Amint túljutott a veranda fénykörén, csipkésen rajzolódtak a bokrok az ég alja áttetszőén halvány hátterére. Édes virágillat és fanyar fűszag áradásában óvatosan lépdelt az asszony, nyugtalanul nézelődve, s halkan mondta újra és újra:

– Lilla…

– Tessék, nagymama?

Az asszony összerezzent. Egy kinyúló ág belekapaszkodott szépen elrendezett, csupán a homlokán rakoncátlankodó ezüstös hajába, s középen kiragadott egy maroknyit. Lilla állhatatos pillantása erre a pontra szegeződött. Volt idő, amikor figyelmeztette volna a nagyanyját, vagy ő maga eligazította volna az ágaskodó hajat, gyengéd, simogató ujjaival, de ezek az idők elmúltak. Ha nagymama tudná, milyen nevetséges az aggodalmas arca azzal az égnek meredő, kusza ősz hajtinccsel! S hozzá a félénken szemrehányó hang!

– Miért nem felelsz, ha szólítalak?

– Nem hallottam. Parancsolsz valamit, nagymama?

– Parancsolok! – Belekarolt a kislányba, görcsösen magához szorította. – Ne beszélj így velem, mit vétettem? Isten látja a lelkemet, nincs más gondolatom… hát miért?

– Hagyjuk, nagymama! – A kislány hangja megint természetellenesen elvékonyodott, mintha sikoltott volna. – Vacsorázunk? – kérdezte azután, s a mérnökné csak dadogni tudott:

– Igen…

– Azonnal jövök.

A verandán kissé vaksin pislogott az asszony. Fáradtan ereszkedett a fonott székbe, nézett maga elé, s kezét többször egymás után végighúzta a homlokán. Az öreg Pápainé kávét meg tejet töltögetett a csészékbe, s vajat kent Teri kenyerére. Csönd volt, tücsök zenélt távolabb; odaát Nagymaroson hosszan fütyülve száguldott a vonat, az ember úgy képzelte, hogy a kerekek ütemes zakatolása is átkel a víz fölött, s mindez együtt, az imbolygó hold képével réges-régi nyári esték emlékét idézte. A végtelen vágyakozásban, ami hirtelen elkapta a mérnöknét, annyi minden volt, annyi elfelejtett, megkopott érzés, hogy egyetlen másodpercre terhesnek és fölöslegesnek érezte az elmúlt negyven esztendőt. Ha 1916 szép, szomorú nyarán megállt volna az idő, s nem követi semmi – se házasság, se gyerek, se Lilla! Mennyi gyötrelem, szívet szorongató féltés, és miért? A kérlelhetetlen halál vagy a könyörtelen élet elválasztja azoktól, akiket szeret. Istenkísértő gondolatok!

A mérnökné lassan kavargatta a kávéját, és szívszakadva várakozott az unokájára. A másik asszony komótosan kente egymás után a vajas kenyereket, és jó lélekkel mondogatta:

– Egyél, lelkem.

A mennyezeten szunnyadó legyek örökét elfoglalta egy nesztelenül szálldosó éjszakai lepkeraj; az özvegy mérnöknében ez is megnevezhetetlen vágyakozást keltett a soha vissza nem térő elmúlt idők után.

– Hosszú, nyitott tornácunk volt Nagymaroson – mondta mélázón. – Szélvédős gyertya égett az asztalon, a körülötte ezrével röpködtek az éjjeli lepkék.

– Akkoriban azt használták – bólintott az öreg Pápainé.

Lilla jött a kertből, szó nélkül elfoglalta a helyét. A mérnökné készségesen eléje igazgatta a vajat, kenyeret, s gyáván rebbenő mozdulattal megsimogatta a kislány kezét. Egy ideig valamennyien hallgattak; hogy ne hatalmasodjék el s ne váljék ellenségessé a csönd, az asszony ismét belekezdett:

– A Kék Dunában szólt a cigányzene. Egész héten a szombatot vártam. Megjött apám Pestről, s vacsorázni vitt minket. Mindig nagy társaság verődött össze, házaspárok és az egész marosi fiatalság. Színes lampionfüzérek között táncoltunk, cigánymuzsikára.

– Villany nem volt? – kérdezte Teri.

– Volt, de inkább csak városban. Falun petróleumlámpát meg gyertyát égettek – magyarázta a nagyanyja.

– Hiszen akkor megvolt már az Izzó!

– Hogyne – bólintott a mérnökné, s a hallgatag Lillára mosolygott –, valamikor a múlt század végén alapították. Emlékszik, Bori, milyen furcsa égők voltak azelőtt? Olyan körte formájúak, és a fémszálak rezegtek, sisteregtek benne.

– Ahá! Hogyan is hívták?

– Volfrámszálas izzó. De sokat hallottam én ezt odahaza!

– Mária néni férje már akkor is az Izzónál volt?

Az asszony elgondolkozva számolt: tizenegyben fejezte be a tanulmányait, egy évvel később, mint kezdő mérnök, az Izzóhoz került. Huszonhat évet töltött ott, igen, pontosan annyit. Teri örvendezett: akkor ismerte az ő nagypapáját és Miska bácsit!

Váratlanul megszólalt Lilla:

– Nem hiszem.

A mérnökné megütközve kapta fel a fejét.

– Honnan veszed ezt, kislányom?

– Nagypapa mérnök volt. Nem érintkezett a munkásokkal.

Most már az öreg Pápainé is Lillára nézett és Teri is, nyitott szájjal. Örvös Lászlóné hebegett:

– Mi jut eszedbe? Amit mondasz, nemcsak ostoba, de sértő is…

A másik öregasszony azonban itt félbeszakította érdes, rekedtes hangján:

– Kire nézve sértő?

Lilla felrántotta a vállát, egyet taszított a csészéjén, a kávé az asztalterítőre loccsant. Az öregasszony keményen mondta:

– Ne csapkodjon.

– Bori, kérem… – suttogta a mérnökné.

Lilla felugrott torz arccal, magánkívül.

– Bori, kérem! – utánozta a nagyanyja hangját selypesen, negédesen, majd kiáltva lecsapott rá: – Csak hízelegj neki, mit bánom én! Nem ezt ígérted, becsaptál! Mindent elfelejtettél… de én nem! Nekem nem imponálnak, mert az igazgató a barátjuk! Az is csak… olyan…

– Proli, ugye?

Az öreg Pápainé arcát sötétvörösre festette a feltoiuló vérhullám. Széles, érdes tapintású keze a töredezett körmökkel súlyosan nehezedett az asztalra, s hallhatóan kapkodta a rövid lélegzetet. A kislány remegett, kicsinek és védtelennek érezte magát az ültében is hatalmas asszonyi alak mellett, de megállni már nem tudott, az indulat kiáradt, mint mikor gát szakad, elemi erővel.

– Nem én mondtam! Minek jöttek ide… maguk mind! Mi boldogok voltunk, és minden-minden megváltozott! Nekem volt anyám… én nem akartam és… más ne mondja az én apámnak… Hogy merészeled, mi közöd hozzá? – fordult Terihez, mintha neki akarna ugrani, s imbolygott, rázkódott egész teste.

– Szent isten – motyogta a mérnökné –, szent isten!

– Te vagy az oka! – Lilla most már sírt, kezével vadul hadonászott a nagyanyja arca előtt. – Gyűlöllek téged is! Mind, ahányan vagytok, gyűlöllek! Meg akarok halni, meg akarok halni!

Felsőteste előre-hátra lendült, szeme előtt homályba vesztek az alakok, úgy rémlett, hogy nagyanyja fején egy hajtincs felágaskodik. Egy szék csikordult a kövön, és izgatott, magas hang hadarta:

– Menjünk innen, nagymama, menjünk haza!

– Menj, menj! – sivította Lilla. – Ki hívott ide, te dög!

Hadonászó karját elkapta egy érdes kéz, s egyszerre ütés érte a hátulján, váratlanul súlyos, hogy egyensúlyát vesztve tántorgott, s e félszeg mozdulat és a meglepetés szavát vette. Gyerekesen lebiggyedt szájjal, segélyt kérően nézett a nagyanyjára. A mérnökné azonban csak állt, és a kezét tördelte. A kislány szemében lángolt a panasz: megütöttek, nagymama, megütöttek…

Várt még, eltelt néhány másodperc. Akkor lehajtott fejjel indult a szobájuk felé, s igen csöndesen becsukta maga után az ajtót.

Teri leborult az asztalra, s egyre hajtogatta, dünnyögve, kétségbeesetten:

– Menjünk innen, nagymama…

Az özvegy mérnökné sebesen fel és alá járt a verandán, neki-nekiütődött az asztalnak, széknek. A másik asszony arcából lassan lefutott a vér, s most ólomszürke volt az egyetlen villanyégő fényében.

Nehézkesen mondta:

– Sajnálom, Mária. Van úgy, hogy nem vagyok ura magamnak.

Örvös Lászlóné mentében felelt, oda sem nézve:

– Hiszen igaza volt.

Két tenyerét a halántékára szorította, fel és alá száguldott a szűk helyen; olykor lassított a haliba vezető ajtónál, azután folytatta nyugtalan járkálását. Az öreg Pápainé az unokájához lépett.

– Gyere, lelkem, lefekszünk.

– Menjünk haza – mormolta a könnyekben fulladozó gyerekhang. Az öregasszony szinte erőszakkal felemelte a helyéről, és korholta:

– Hajtod a magadét. Alszunk egyet, aztán holnap erről is beszélünk.

A kemény hang megállította a mérnöknét.

– Az istenért, Bori, csak nem gondol effélére! Igazán azt sem tudom, mit mondjak. Maguk ugyanúgy itthon vannak…

– Elhiszem. Ezen ne törje a fejét. Okosabb, ha maga is lefekszik, bizonyára jócskán elfáradt, vendégség meg egyebek. Szép álmokat, Mária.

Tuszkolta befelé a kislányt, az ajtóból visszanézett, s volt valami megrendítő szürke, széles arcának fájdalmas kifejezésében. A mérnökné szerette volna visszatartani. Így nem válhatnak el, lehetetlen! Mindent meg kell beszélni, tisztázni a dolgokat, hiszen Lilla még gyerek! Magányos és

beteg, vele szemben nem lehet ugyanazt a mértéket alkalmazni. A világtól elzártan él, kettesben a nagyanyjával, iskolába nem jár, amit tud, a nagyanyjától tanulja, értse meg Bori, s ámbár az asszony és a kislány után becsukódott a szobaajtó, egyszerre mintha közvetlen közelségből hallotta volna az érdes, szigorú hangot: „Hiszen épp az a baj, Mária, hogy azt tudja, amit a nagyanyjától tanul…”

Döbbenten állt, árnyéka hosszúra nyúlt a meszelt falon, tisztán látta fejének reszketését. A hajával is történt valami, furcsa tótágast áll a feje búbján – gépies mozdulattal a helyére igazgatta. Azután folytatta a gyors járkálást, időnként egymásba kulcsolta fonnyadt kezét, az ujjait tördelte, majd leeresztett karral botorkált az összevissza taszigált székek között, oda és vissza.

…Hiszen jót akart. Isten a tudója, hogy tiszta szívből, önzetlenül Lilla javát akarta. Közel tizenhárom éve a karjába tették a parányi, fekete jószágot, s ő többé nem engedte el. Az élet elment mellette, észre sem vette, mert a kislány szívhibával született, és meg kellett őt menteni, mindenáron. Eszébe jutott, hogy három hónapos visegrádi tartózkodása alatt egyszer volt moziban a patikusnéval, és érthetetlen módon ezt most mindennél keservesebb mulasztásnak érezte, valósággal jóvátehetetlen mulasztásnak. Milyen kellemes este volt, és mégsem ment többé. „Gyűlöllek téged is!” – amíg él, hallani fogja ezt a hangot.

Egészen összetört. Bármily ékesszólón védelmezte magát, nem tudta elhallgattatni a mindenek mélyén lappangó vádló hangot: „Valahol elvétetted, nem kételkedem a jó szándékodban, mégis te követted el a hibát.”

Kibogozhatatlan zűrzavar, a feje beleszédül és fáradt, talán egész élete folyamán nem érzett még ilyen kimerültséget. A veranda közepén egy ferdén álló székre roskadt, s itt üldögélt, míg rá nem ébredt szokatlan elhelyezkedésére. Ha bemegy, Lilla alvást színlel, s az ellenséges csöndet most nem tudná elviselni.

Sóhajtott egy keserveset, nagyon mélyről, s átült az asztalhoz, fonott székébe. Megkeverte a kártyát, és csüggedt lassúsággal rakosgatta egymás

mellé a lapokat.

Kilenc óra, és olyan néma a ház, mintha éjszaka volna. Nincs más hátra, le kell feküdni. Reggelre talán Bori is másképpen ítéli meg a dolgot, hiszen Laciékat nem várhatják ilyen hangulatban!

Elrendezte a székeket, s az asztalt beborította a horgolt térítővel, a veranda megszokott képe némileg csillapította belső háborgását is – szétnéz az ember, és elhiteti magával, hogy éppenséggel semmi nem történt, olyan este ez is, mint a többi. Eloltotta a villanyt, az első tétova lépés után a hold bevilágította útját, s ő lenyomta szobájuk ajtajának a kilincsét.

Néhány másodperc telt el, akkor kivágódott az ajtó, majd a másik szobáé is, a két alvó felriadt. A mérnökné állt a küszöbön, és sikoltott:

– Lilla! Lilla!

Az öreg Pápainé máris kint volt az ágyból, s lebegő hálókabátja, bő reformnadrágja fölé sebbel-lobbal felkapta a barna flanelpongyolát. A fal mellett látható lett Teri bámész és ijedt arca, azután kattant a villanykapcsoló.

– Mi van vele? – kérdezte Pápai Lőrincné, de már útközben, a hallon keresztül.

– Eltűnt! Le sem feküdt! Nincs a szobában!

Az öregasszony megállt, rosszallóan csóválta a fejét.

– No hiszen, maga jól ráijeszt az emberre. Azt hittem, meghalt.

– Jaj, Bori!

Teri is ott topogott mellettük, rövid delén hálóingben, mezítláb.

– Odalent bujkál a kertben, nézzen csak utána.

A mérnökné legyintett; lehetetlen. Ő mostig a verandán tartózkodott, Lilla csakis azon át juthat a kertbe, észrevette volna.

Mégis, elsősorban ott kell keresni, állította a másik asszony, az ilyen lányka surran, mint a gyík, eredj csak, Teri.

A lépcsőnél álldogált, míg azok ketten kiáltozva átkutatták a kertet: Lilla! Lilla! Odaát a másik kertben halk vakkantás, nyöszörgő hangok, mint a gyereksírás. A mérnökné holdfénytől bevilágított, zilált arcán verejtékcseppek csillogtak. Úgy állt szorosan a másik asszony elé, mintha az

óriás test védelmébe húzódna.

– Nincs… tudtam. Mondja meg maga, hová menjek, merre keressem?

– Várjon csak, várjon. Talán az utcán járkál.

A kapu előtt szétnéztek. Teri bő, tarka szoknyát vett hálóinge fölé, az utcán csatolta be a szandálját. A mérnökné tehetetlenül szaladgált, és szólítgatta Lillát. Egy nyitott ablakból rádiózene szűrődött, a temető felől egy ember ballagott két kecskével, s egészen közelről vad kutyaugatás hallatszott. A mérnökné rohanvást érkezett oda, hol négyfelé ágazik az út, itt érte utol a papucsban csoszogó Pápainé és a kislány, aki addigra kikérdezte a kecskés embert. Nem, a kecskés ember nem találkozott Lillával. Hát akkor hová-merre fussanak?

– Beszólok Császárékhoz – ajánlkozott Teri.

– Jó lesz – hagyta helyben a nagyanyja –, de ne verd félre a nagyharangot. Szétnézel és kész.

Megint a ház előtt álldogáltak, míg visszajött Teri. Császáréknál nem járt Lilla. Ő éppen csak bekukkantott az ablakon, alváshoz készülnek. Talán ha Cseh patikuséknál érdeklődne? A mérnökné reménytelenül ingatta a fejét. Miért ment volna Lilla Cseh patikusékhoz?

– Hát… csak – mondta a kislány, és elpirult.

A patikusék nem tudtak Lilláról. Nagyobb társaság volt náluk, a kertben boroztak. Úgy látszik, a harmadik Cseh fiú is megérkezett Vácról tizenhét éves feleségével, mert Cseh néni roppant hangosan szidalmazta őket a gyerek miatt. Teri a kerítés mögött hallgatódzott. A mérnökné a hámlott vakolatú falhoz támaszkodott, félő volt, hogy menten összerogy, a másik asszony erőszakkal hurcolta befelé, de a verandaajtóból visszafordult, mint az alvajáró.

– Hová megy, Mária? – kapta el a karját Pápai Lőrincné.

– Nem tudom. Szétnézek.

– Hol?

– A Dunánál.

Ahogy kimondta, feljajdult, öklével csapott a halántékára. Egyebet is akart szólni, de képtelen volt rá, a másik asszony mondta ki helyette:

– Csak nem képzeli, hogy valami bolondot tett?

– Nem tudom… Olyan feldúlt volt!

– Ugyan már! – Az öreg Pápainé vörös arccal méltatlankodott. – Mire odaért, meggondolta, hiszen az ujját se dugja hideg vízbe! Ijesztgeti magát, arról van szó. Jó, nem szóltam semmit, de isten úgyse itt hagyom, ha nem tér eszére. Hová szaladna, bele a vakvilágba?

Leültette a verandán, kis ideig álldogált, azután érdes tenyerét végighúzta az asszony haján. Az csöndes sírásba kezdett, amely egyre fokozódott, szinte érthetetlen szavak bugyboré-koltak a szájából. Itt várakozzon? Meddig? És ha nem jön… ha soha többé… szent isten, hogy lehet ezt elviselni? Az öreg Pápainé megzavarodott, elfogta őt is a bizonytalanság, s mikor Teri ajánlkozott, hogy lemegy a Duna-partra, kapva kapott rajta: jó lesz, nézzen szét, talán ott sírdogál valahol a folyó mellett.

Görnyedten ült a mérnökné, a válla meg-megrándult. A másik öregasszony kendőt borított rá, s időnként a szobaablakból az utcára kémlelt. A szemközti házban még egyre szólt a rádió, később beszélgető csoport jött fölfelé, úgy látszik, vége a mozielőadásnak, tíz óra körül jár az idő. A mérnöknét még mindig úgy találta, mozdulatlanul gunnyasztva, ahogy otthagyta, s most már őt is emésztette a nyugtalanság.

Végre jött Teri. Lillát nem találta, pedig „óvatosan” érdeklődött a járókelőktől.

– A Dunán nem történt semmiféle baleset – mondta némi fontoskodással –, beszéltem a révésszel, tessék egészen nyugodt lenni.

– Hát akkor? – A mérnökné tanácstalanul nézett fiának anyósára, s mivel annak arcáról tisztán leolvasható volt a zavar és a kétség, egyszerre elvesztette a fejét, kiabált:

– Nem bírom tovább! Meg kell őt találni, nem bírom! Értesítem a rendőrséget, hiszen elpusztul! A fiamat… hogy vállaljam egyedül!

– A postán tíz óráig van telefonszolgálat.

Ezt már az utcán mondta Pápai Lőrincné, míg egymásba karolva botorkáltak lefelé. Alaposan ráijesztenek Esztiékre, de egyedül valóban nem vállalhatják a felelősséget – hátha a lányka mégis elkövetett valami

esztelenséget? Teri tarka szoknyája lobogott, amint repült lefelé a Zách Klára közön; ő ugyanis jó ismeretségben volt a postán alkalmazott két idősebb nővel, előrement, nehogy bezárják a hivatalt. Szandáljának csattogása egyre távolodott, a két nő lihegett.

…A szolgálatot teljesítő idős nő sietősen becsukta az ajtót, mert a sikoltó hangok az utcára hatoltak, két fiatalember kíváncsi arca az ajtó üvegéhez nyomult.

– Azonnal indulj… nem tudok semmit… eltűnt! Taxival… azonnal! Ne haragudj, édes fiam, jaj, ne haragudj… indulj máris!

Fel és alá sétáltak a ház előtt, valamivel nyugodtabban, s olykor szóltak egy-egy szót, meg nézegettek a szélrózsa minden irányába. Körös-körül közeli és távoli hegyek. A Fellegvár töredezett vonala élesen kirajzolódik a tejszínű égboltra; fehér és merev síremlékek a temetőben, apró földhányások, s ahogy elönti a holdfény, látszanak a hervadt koszorúk is és itt-ott tompa csillogása aranyozásnak, fémtáblának. Arrább egész hegyláncok, kisebb és nagyobb alakulatok, kúpok, félgömbök és háromszögek. Az utca végén, a híd alatt virgoncan csörtet a patak a Duna felé.

– Autóbusszal vagy másfél órát jöttünk.

– Sok a megállóhely, azért. Taxival nem lesz több egy óránál.

– Kérdés, hogy kapnak-e…

– Miért ne kapnának? Van Pesten elég taxi.

Csöndesen fohászkodott Örvös Lászlóné:

– Hátha addigra előkerül!

– Az jó volna.

Járkálásuk merőben céltalan volt, az öreg Pápainé unszolására visszatértek a házba. Elhelyezkedtek két szemközti széken, két szürke, fáradt, elkínzott arcú öregasszony. Nagy sokára megszólalt Pápai Lőrincné, mintha régóta furdalná a mondanivaló:

– Nem értek én magukhoz, hiába. Ahányszor én elfenekeltem az Esztimet, aztán oda se neki! Bőgött egy sort, és odábbállt. Terit is nemegyszer, mert van úgy, hogy hirtelen elkap a harag. Hiszen ha tudtam volna, dehogy

nyúlok hozzá.

A mérnökné legyintett, készült a feleletre, de észrevette a kíváncsian fülelő Terit.

– Eredj feküdni – mondta az öreg Pápainé –, holnap is nap van.

– Megvárom anyát… Hátha el kell szaladni valahová.

– Nyughass! Mindjárt tizenegy óra.

Teri a vállát vonogatva, igen kelletlenül távozott, és a mérnökné nagyot sóhajtva belekezdett:

– Nem arról van szó, nem is az ütés fájt Lillának. Régóta gyűjti a keserűséget, most kirobbant belőle. Egyre inkább magába zárkózott, én, a nagyanyja sem tudtam a közelébe férkőzni. Abban bíztam, hogy jön valami, az idő enyhülést hoz. Hiszen ha már erről van szó, eleinte én is idegenkedtem az új arcoktól, helyesebben… de ahogy mi ketten összemelegedtünk, reméltem, hogy Lilla és Terike is… Olyan helyes kislány, és az én kis unokám is, aki ismeri őt…

Pápai Bori arca kifürkészhetetlen volt, nem szakította félbe a zagyva beszédet, csak mikor a mérnökné a mondat közepén abbahagyta.

– Maradt abból a jó kávéból?

– Igen… azt hiszem.

– No, az jó lesz, majd én megmelegítem. Hozom egy perc alatt.

Lassan kavargatták a kávét, ideig-óráig megnyugodva a tudatban, hogy Visegrád felé útban van egy gépkocsi. A mérnökné egyre sírt, de ő maga nemigen tudott róla, olykor letörülte arcáról a könnyet és a verejtéket. Az imént Bori nem felelt, bizonyára nem tartja alkalmasnak a pillanatot magyarázkodásra, fölösleges erőszakolni a dolgot. Alighogy a mérnökné ezt eldöntötte magában, bele is kezdett, mert képtelen volt egyedül vívódni elintézetlen kérdésekkel. Úgy beszélt, ahogy előre megfogalmazta magában:

– …Lillára nem lehet ugyanazt a mértéket alkalmazni, mint mondjuk… mint más hasonló korú lányra. Beteg és magányos. A világtól elzártan él, kettesben velem. Iskolába nem jár, amit tud, tőlem tanulja…

Reménykedőén várt: hátha a dörmögő öregasszony elintézi egy kézlegyintéssel – ugyan már, mit töprenkedik ezen, megtett mindent a

lánykáért, ami embertől tellett –, mégis, mikor kérdés formájában elhangzott a válasz, mintha ezt az egyetlen lehetséges választ várta volna:

– No és maga mire tanította?

Mire!… Becsületes, tiszta életre természetesen. Művelt és érdeklődő emberré akarta formálni, a kislányban annyi a tudásszomj… Elakadt, peregtek lefelé a könnyei.

– Nem jó effélébe avatkozni – mondta Pápai Bori –, de hát maga előhozta. Itt élünk együtt, nem hunytam be a szemem, láttam eleget. Megmondom én, mire tanította a lánykát, Mária. – Súlyos keze fel-alá járt a flanelpongyolán, gépiesen, lassú mozdulatokkal, s bólintott minden mondat után, mert keresgélnie kellett a megfelelő szavakat.

– Olyan… hogyan is mondjam… életforma becsülésére és áhítására, ami soha nem tér vissza, és akkor, mondja meg maga, miféle hasznát veszi?

A történetei, a tanításai mind arról szólnak. Most azt gondolja, én elítélem, amiért szép beszédre, finom modorra szoktatja, á, nincs arról szó. Látom én négy hét óta, hogy ebben igazsága van, és megmondom, ahogy van, örülök szívemből, hogy a mi Terink is megtanul egyet-mást beszédben, viselkedésben.

– Hát akkor…

– A lányka első perctől nem állhatott minket. Restellte a proli rokonságot, mondjuk ki úgy, ahogy van. – Most már folyékonyan és keményen beszélt az öregasszony. – Hogyan lehetséges, hogy egy leányka, aki a régi világra nem emlékszik, ilyesfajta különbséget tesz? Az iskolában nem ezt tanítják. Csakis odahaza.

– Tőlem azt a szót, hogy proli, soha életében nem hallotta!

– Lehetséges, nem vonom kétségbe – bólintott az öregasszony.

– Iskolába meg nem járhatott, hiszen tudja.

– Honnan tudjam? Járhatott volna, ha maga küldi. Mielőtt operálták, de maga váltig hajtogatta, hogy beteg a lányka, gyönge meg ideges, hiszen beszéltem én erről a fiával. Mert féltette járványos betegségtől, meg hogy eltanulja a csúf beszédet, rossz szokásokat, igaz? – A mérnöknébe egyetlen intéssel belefojtotta a szót. – Nem mondom, eltanulnak egymástól olyat is,

ami helytelen, így volt mindig. De el is felejtik, ha megjön az eszük. Gyerekbetegség is volt, mióta világ a világ. Egyéb a fontos, bizony nem is tudom, hogyan magyarázzam. A múltból, amihez maga úgy ragaszkodik, Mária, csupán azt kapják, ami hasznukra válik, de legalább megismerik ezt a mai világot. Várjon, hiszen nem is csak erre gondolok, elmondom azt is, pedig tudom, megharagszik érte. Feleljen igaz lelkére – olyan beteg az a lányka? Ugyan már, mesebeszéd! Baj volt a szívével, nem mondom az ellenkezőjét. Megoperálták, utána négy hétig kíméletre szorult, aztán most már a három hónap is letelt. Maga jobban szerette úgy… hogy babusgassa, óvja a szellőtől, és mindig maga mellett tudja. Miféle szeretet a magáé? Önzés, nem egyéb. Mit gondol, Mária, nekem nem éppolyan kedves a magamé? Nincs abban különbség, egy szikrányi különbség sincs.

Örvös Lászlóné az asztaka könyökölt, két tenyerével elfedte az arcát. Máskor tiltakozott volna, méltósággal visszautasítja a súlyos vádakat, de a szörnyű, kísérteties éjszakán úgy érte minden szó, mint a figyelmeztetés, saját lelkiismeretének szózata, s fülébe egy harmadik hang is visszacsengett: „Azt akarod, nagymama, hogy örökké beteg legyek?” Az fájt Lillának olyan keservesen, hogy a másik kislány életvidám, és a feje búbjáig benne él a jelenben. Ő, a nagyanyja elfojtotta Lillának az egészséges élet utáni vágyait. Ő befolyásolta rossz irányba, és ő volt az, aki meggyűlöltette vele az új rokonságot.

Micsoda éjszaka! A hold egyenesen meggyötört arcára világít, s fényében először látja tisztán önmagát. Ha nem jönnek látogatóba Deák Mihályék, ha nem robban ki az a jelenet vacsora közben, ha nem tűnik el Lilla…

Lilla, drága kislányom, mi történt veled, hol vagy? Feljajdult, reszketett, a szemében iszonyat volt. Nemsokára itt lesz Laci, hogyan álljon eléje, mit mondjon? Tizenegy óra elmúlt, hol maradnak? El kell indulni valamerre, intézkedni kell, cselekedni! Hirtelen felugrott, két kezével meg kellett kapaszkodnia az asztal szélében. A másik asszony azt mondta:

– Megnézem a lánykát, jövök egy perc múlva.

Idősebb Örvös Lászlóné kisietett az utcára. Valaki jött az úton, eléje ment, és fulladozva kérdezte:

– Nem látott, kérem, egy kislányt, az unokámat…

Az illető, középkorú, szikár asszonyság nagy kérdezősködésbe kezdett, hogy miféle kislányról van szó, egy egészen aprót, olyan hat év körülit az imént látott a révnél, még gondolta, hogy szidást érdemelne az anyja, hogy nem ügyel rá – az öreg Pápainé szabadította meg a bőbeszédű asszonyságtól. Karon fogta a mérnöknél, és csöndesen mondta:

– Teri nincs odabent. Az ablak tárva-nyitva…

Nézték egymást, a mérnökné remegett Az országút felől mintha autóberregés hallatszott volna. Éjfélt harangoztak.

15.

A Malomvölgyön keresztül vágott szekérúton éppen elfér két szemközt ballagó kocsi, de a hold sejtelmes világításában összeolvad a patak medrét kísérő füves sávval, s így szélesebbnek tűnik a budapesti Körútnál is. A kis tarka szoknya parányi pont az éjszakában, alig nagyobb egy pillangónál.

A temető mellett futott Teri, a világért sem pillantott volna a dermedten meredező síremlékekre – megannyi kővé vált visegrádi halott!

A temető elmaradt, nyájas, és szelíd volt a tájék. Balról, a domboldalon egymás mellett két oszlopos ház, világos ablakok. Nyikorog a kút, koccan a tele vödör, és valaki azt mondja, öreges férfihang: „Én inkább éjszaka szomjazom. Kiinnám a Dunát.” Azután két vadonatúj épület, emberlakta vidék – Teri biztonságosan lépegetett a szekérúton. Kellemesen érintette, hogy a tarka szoknya meglebben hosszan elnyúló árnyéka körül, derekát riszálva segítette elő hullámzását.

Visszanézett a világos ablakra, éppen eltűnt a kanyarodóban. Az árnyék nem tágít, a fodrozódó szoknya néha váratlanul ugrik előre a háta mögül – mit ijesztgeti az embert? Teri a fűben gázolt, óvatosan, mert meglepetés is érheti a gondtalanul lépegetőt, arra való tekintettel, hogy tehenek és olykor lovak is legelésznek a patak partján. Kackiásan libegett a szoknya, meztelen lábának jólesett a fűszálak játékos simogatása, s az a kis borzongás is jó volt

a karján, vállán. Ki hitte volna, hogy ilyen szépséges lehet az éjszaka? Szelídek a hegyek, mintha védelmezőn kísérnék útján, meg a patak is, egyre duruzsol a fülébe, lubickol a kövek között, s madarak szálldosnak, kiterjesztett szárnyú fecskék, félelemre igazán nincs ok.

A fecskének azonban, amely szeme előtt cikázik, kering, elmarad és visszatér, különös módon néma a szárnyalása, s valahogy a formája is más, van az egész fecskében valami kísérteties és borzongató! Teri iszonyút ugrik. – Huhh! – lihegi, és kezével a szeme előtt hadonászik, eszeveszetten rohan egyenesen a patakba, halkan csobban a víz. Denevér! Nem nézi, hová lép, ugrál a köveken s a kövek között, bokán felül vizes a lába, körülnézni sem mer, hátha idáig követte az ocsmány madár.

Nem, úgy látszik, elmaradt, jó kis kaland volt! Az éjszaka csöndes, Terinek hiányzik a madárfütty, amely nappal oly változatos szólamokban zeng a völgyön át. A vízcsobogás sem oly szelíd és vidám zene, mint egyébkor, inkább kissé ijesztő, ahogy loccsan a lába alatt, a kő is csuszamlós. Az ember egyszerre azon veszi észre magát, hogy békára lép, vagy sikló tekeredik a bokájára, és bizony nehéz a választás, hogy denevér, béka vagy sikló.

Megint a füvet tapossa, vizes lábbal, a gombának igen átható szaga van, erőszakosan terjeng a mező fölött. Végeredményben csak megy, megy, s maga sem tudja, meddig. Az bizonyos, hogy Lilla mindennapos sétaútja erre vezetett, Lilla egész Visegrádból ezt az egy utat ismeri. A Dunánál nem járt, óvatosan kikérdezte a révészt, valószínű, hogy oda indult világgá, ahol némileg otthonos. Talán el is hagyta már, valahol üldögél egy kövön, bokor tövében.

– Huhu! – kiáltott Teri. Önmagának is váratlan volt az éles hang, összerezzent, futólépésben tartott az útnak, szandáljában cuppogott a víz.

A szekérút kanyargós sávja halványszürke, mint a Balaton homokja. Az árnyék kitartóan követi a kislányt, s kifigurázza olykor tétova, máskor nekiiramodó lépteit, csúfondárosan kinyújtja a tagjait, torzkép, amelyben utálkozva ismeri fel magát az ember. Teri nézeget minden irányba, szeretne huhuzni, de az árnyék képes felelni az ő hangján, és akkor neki menten vége!

Akár vissza is fordulhatna… Lilla képtelen megtenni ekkora utat. Azóta talán anya is megjött, és ott van nagymama, ég a villany, az ágy megvetve, csak bele kell bújni! Teri megállt, és halkan mondta:

– Lilla! – s valamivel hangosabban, éles, nyújtott hangon: – Lilla!…

Bandukolt tovább. Fejét kapkodva az út menti bokrok felé kémlelt. Csak nem ijed meg a saját árnyékától? Egy vaksin szálldosó denevértől? Az éjszaka neszeitől? A csöndtől? Nem jár itt most kívüle élőlény. És ha mégis jönne valaki, egy kislányt, akinek az égvilágon semmije sincs… Mondjuk feltűnik egy ember, egy férfi. Szakállas, rongyos alak, itt bujkál a hegyek között, a külseje elvadult, a szeme zavaros, talán részeg.

– Huhu! Lilla! – üvöltötte és hadonászott. – Huhu!

A hegyek éppenséggel nem olyan békés zöld halmok, mint nappal! A holdfényben sötét és zord vadon, rejtekhelyekkel és szakadékokkal; az erdő vadjai éjszaka szabadon járnak-kelnek, egy bot kellene, jó vastag husáng, legalább védekezne utolsó leheletéig, míg torkon ragadja a… halál!

Ha futólépésben tenné meg az utat, vajon mennyi idő alatt érne haza? Tizenöt-húsz perc. Tulajdonképpen miért nem építkeznek a visegrádiak itt a patak mellett, a völgyben, jó levegőn, hiszen valóságos svájci tájnak mondta Róbert! Mégis más érzés, ha itt-ott világos ablakot lát az ember, s valaki azt mondja: „Én inkább éjszaka szomjazom…” – de ha sehol semmi… És visszafordulni sem lehet, mert Lilla feltétlenül ezt az utat választotta, feltétlenül!

– Huhu! Lilla! Huhu!

Teri megállt, és nyomban kővé merevedett az utat keresztbe szelő árnyéka is. A háta mögött vágtató léptek ütemes, könnyű koppanása, de lehet, hogy szárnyát csattogtató hatalmas madár. Száguld feléje, mint a végzet, és liheg, vadul hörög.

– Lilla – motyogja kissé szemrehányóan és fájdalmasan, de haragot nem érez, csupán vállalkozásának hiábavalóságát; jó lett volna egyszer az életben mindent megbeszélni Lillával, és most már késő.

A fújtató szörny – ember, állat vagy kísértet? – forró lehelete érinti a lábát, s eszeveszett rohanásban eléje kerül, a földre hemperedik, fekete és

bozontos szőrű valami. Talpon van ismét, majd a hátán dobálja magát, vinnyogó hangja mint a gyereksírás. Teri lassan éled, rémületét öröm váltja föl, és elborítja talpától a feje búbjáig. Leguggol, és igyekszik magához nyalábolni a féktelenül tomboló állatot.

– Zsivány – suttogja csillapítóan. – Zsivány… no… jól van, Zsivány…

A kutya elnyúlik lógó nyelvvel, lihegve néz a kislányra, s tűri, hogy az magához vonja. A simogató kéz valami tapadósat érint, Teri sietve a szoknyájába törli véres ujjait, s ahogy óvatosan vizsgálódik, Zsivány nyakán, az áll alatt felfedezi a vérző sebet. Ugyan hogy szabadult örökös rabságából? És miért követte őt? Mindegy, a fontos, hogy most már ketten vannak az éjszakában. Elég nevetséges, hogy holmi denevérek és békák riogatták, hiszen már-már szégyenszemre visszafordult.

A kutya talpra állt, szemközt Terivel, és ugatott. Hátrált egy-két lépést folyvást vakkantgatva, kapirgáló hátsó lába nyomán kis porfelhő szállongott. Mikor Teri is nekieredt, Zsivány hol előtte, hol mellette trappolt; volt úgy, hogy jó darabon előreszáguldott és megint vissza. Teri egyre bátrabban huhu-zott, nevén szólongatta Lillát, mire a kutya viharosan csóválta a farkát, a kis tarka szoknya menyecskésen himbálózott, s így vándoroltak ők ketten tovább.

Egy óra telt el, vagy annál is több? Tíz óra elmúlt, mikor megjöttek a postáról. A verandán beszélgettek, nagymama jól odamondogatott Mária néninek. Akkor nem is figyelt úgy oda, Lilla járt a fejében, és hogy meg kellene találni Lillát. „Te dög…” – igaz, hogy ezt mondta, de csak dühében, nem úgy gondolta, majd még beszélnek erről. Mária néni sírt, mintha miatta szökött volna meg Lilla, nagymama mondott is effélét. Szerencsére nem törődtek vele, kávéztak és vitatkoztak, de mindennél jobb, hogy Zsivány utána jött, drága, kedves Zsivány! Nem a végtelen és fenyegető semmihez intézi egy-egy kikívánkozó szavát, hanem élőlényhez, amely felel a maga módján csaholással, vakkantgatással, farkának viharos lóbálásával.

Mélyen bent jártak a völgyben. A patak eltűnt a magas dombszegély mögött, hatalmas kövekről csobogott alá a víz, s a levegő is élesebb volt itt. Teri felkapaszkodott a patak menti dombra, innen jól látszott a vízesésnek

nevezett sziklás zuhatag, a vízmosta sima kövek s a keskeny ösvény, amely a patakmederhez vezetett. A hold kerek képe lassan vonult egy közeli, magas hegycsúcs mögé, a tájék élesen kirajzolt körvonalai tejszínű homályba vesztek. A dombtetőn a kislány Lilla nevét kiáltozta; zordon morajlással feleltek a falombok, egyéb semmi. Csönd.

– Hát most… – kezdte Teri, és kereste a pulikutyát. De Zsivány eltűnt.

Repült lefelé a magaslatról, az utolsó szakaszt már kinyújtott lábbal, csúszva tette meg, vakrémületben. Füttyre igazgatta a száját, de csak sziszegett és fújt, s mikor végül is visszanyerte a hangját, az csupán ijedt nyöszörgés volt.

– Zsivány! – szólítgatta a kutyát, és cuppogott.

Kissé távolabb, a túlsó oldalról hallatszott vinnyogása és olykor kurta kis vakkantások. Néhány lépést itt is felfelé kellett kapaszkodni, vékony törzsű fák kereteztek egy kis tisztást. A bujkáló hold bágyadt sugarában vibrált a levegő, mintha könnyű pára kavarogna. A kis fekete kutya a földön feküdt, elnyúlva és mozdulatlanul, cipőgombszeme fénylett, s két széles mellső lába Lilla karján volt, mintha fogva tartaná zsákmányát.

Teri leguggolt, a tarka szoknya, mint a szappanbuborék, felduzzadt körülötte. Félve érintette a behunyt szemű kislányt, ernyedt kezét paskolta. A tisztás alatt egyhangúan csordogált a forrás, ez eszébe juttatta Terinek, hogy az ájult embert vízzel élesztik. Futva tette meg az utat, de mindössze nedves tenyerét hozta, a víz kicsurgott ujjai között. Zsebkendője nem volt; kibújt a szoknyájából, azt tartotta a forrás alá.

Dörzsölte Lilla arcát, karját. A kislány mocorgott, érthetetlen szavakat dünnyögött, s Teri a sikerén föllelkesedve egész szoknyáját ráborította Lilla arcára.

– Na! – hallatszott a mély hang, s tulajdonosa kezdte lehámozni magáról a vizes szoknyát.

A guggoló Teri az éledő kislány fölé hajolt, egészen közelről bámultak egymás szemébe.

– Elájultál – jelentette Teri.

– Én? Á, nem lehet, hiszen álmodtam. Azt gondoltam, hogy itt pihenek egy

kicsit… azután elaludtam.

Forró lehelet érte Lilla arcát, a szusszanó hangok hallatára elmosolyodott édesen, gyengéden, és a kutya nevét mormolta.

– Ismered Zsiványt? – kérdezte Teri.

– Persze.

– Együtt jöttünk.

Lilla azóta sem mozdult, előbbi merevségével ellentétben most mégis úgy tűnt, mintha valóban csak rövid pihenőre, könnyedén a fűbe heveredett volna. Teri sem változtatott tartásán, két szőke hajfonata Lilla nyakát súrolta. A fűbe tenyereit, nehogy egyensúlyát veszítve orra bukjon. Szívszakadva várta, hogy Lilla ismét megszólaljon, és ez rövid idő múlva meg is történt.

– Miért vagy hálóingben? – kérdezte a szigorú, mély hang.

Miért? Hiszen szoknyában jött, de benedvesítette a forrásnál, azzal keltette életre Lillát mély álmából. Még most is csavarni lehet! A fekete kislány lassan simogatta a kutya fejét, és dünnyögve kérdezte:

– Messze van a forrás?

– Nem hallod? Itt alattunk. De… hogy hívják?

– Magda-forrás, egy tábla is van, de nem ott, ahol a víz folyik – s a kezével mutatta, hogy a tábla jobb oldalon van, ellentétben a bal oldali csurgóval. Lilla kezdett feltápászkodni.

– Megnézem – mondta színtelen és közönyös hangon, azután visszahuppant a földre, mintha lába felmondta volna a szolgálatot. Csodálkozva nézett Terire, el is mosolyodott, azután csöndesen sírni kezdett. A kislány melléje kuporodott, vállát a kókadt kis fej alá igazgatta, s most így ültek sokáig, talán szunyókáltak is valamicskét, mert Teri arra riadt, hogy a feje a mellére zuhan.

A kutya békésen elheveredett a fűben, s nézte a sárga gömböt, amely kibukkant a közeli hegycsúcs mögül, s megint ott lebegett a semmiben. A fekete és a szőke fej oly közel volt egymáshoz, hogy csak suttogni lehetett.

– Hány óra lehet?

– Tizenegy óra tájt indultam… Egy óra van most, talán kettő… Szólj, ha

kipihented magad, itt egész biztosan megbetegszel!

– Á, nem fázom, a föld meleg, nem érzed?

– Délután idesüt a nap, azért.

– Persze, azért… – De mindketten remegtek, egyik a kurta hálóingben, másik az állig csukott mackóruhában.

– Honnan tudtad, hogy itt vagyok?

– Gondoltam. Mindenütt kerestünk, Mária néni telefonált a papának… a papádnak. Én nem vártam meg őket, mert gondoltam… Zsivány utolért, és igazában ő talált meg.

Természetesen így nem jó. Teri csordultig volt érzelemmel, egyetlen szóra volt szüksége, hogy áradjon belőle a mondanivaló, de Lilla hallgat, szórakozott. Valahogy tudtára kellene adni, hogy mennyi veszedelem között vergődött idáig, denevér üldözte, és láthatatlan vadállatok, egy csavargó külsejű emberrel… találkozhatott volna utóvégre! Vízben gázolt, csúszkált, elesett – hát Lilla? Kíváncsian kérdezte:

– Hogy tudtál idáig jönni? Nem féltél?

Lilla lassan nemet intett.

– Nem emlékszem. Furcsa, ugye, de nem emlékszem pontosan. – Titokzatosan dünnyögött a mély hang. – Egyszer megtettem ezt az utat álmomban. Akkor is éjszaka volt, és én mentem, mentem… Az út végén a halál várt rám, és olyan nagyon jó volt!

– Nahát! – Teri sebesen beszippantotta az alsó ajkát, Lillának ellenszenvesek az ő „nahátjai”; egy pillanatig várt, nem inti-e le a fölényes hang. De Lilla arca sápadt és merengő volt a hold fényében, szánalmas kis arc, és ha az ember elképzeli, hogy egyedül tévelygett az éjszakában, s végül leroskadt itt a tisztáson! – Szerencsére nem haltál meg – mondta Teri tárgyilagosan.

– Reggelre meghaltam volna. Meg akartam halni!

Teri józansága ezt már nem tudta elviselni. Erélyesen megrázta Lilla vállát.

– Butaság! És itt nem maradhatsz. Állj fel, hazamegyünk. Segítek, támaszkodj rám.

– Nem!

– Mit nem?

Súgva mondta a kislány, behunyt szemmel:

– Soha többé. Engem mindenki gyűlöl.

– Téged? Hát ezt honnan veszed? Amit nekem… á, én tudom, csak úgy mondtad, mert annyi minden bántott. Én is, ha dühös vagyok, mindenfélét odavágok nagymamának, aztán olyan rossz. Arra gondoltam, te is akarsz beszélni velem ezekről, csak nehéz elkezdeni, hát utánad jöttem. Olyan nagyon rossz volt, de most már nem faj semmi, és nem is tudom, mit kellene kimagyarázni, te nem így vagy?

Néma és ünnepélyes bólintás volt a válasz. Azután így szólt Lilla:

– A forrástól balra két nagy kődarab között van egy levél. Hozd fel, és… többet nem mondhatok.

Teri máris talpon volt és hüledezett. Levél a kövek között! Cseh Róbert, az író, Lillával is levelezik! Micsoda rafinált alak! Hát ezért… idebolondította Lillát éjnek idején, a hülye leveléért!

A cédula valóban ott lapult a kő alatt, ázottan és gyűrötten, Róbert elmosódott írásával, nahát!

– Tessék. És most megyünk. Én fázom.

A levél a mackóruha zsebébe süllyedt, és Lilla minden további nélkül engedelmeskedett az erélyes felszólításnak. Zsivány csaholva bomlott körülötte, s máris iramodott lefelé a dombról, visszatekingetve, hívogatóan.

– Köszönöm, majd egyedül – mondta Lilla, de néhány bizonytalan lépés után Teri karjába kapaszkodott, s másik kezével a kinyúló faágakba, az ösvényt szegélyező cserjékbe.

Lent voltak az úton, egy ideig lassan és hallgatagon mendegéltek.

– Bírod?

– Persze… – ennyi volt az egész. Teri a kezében lóbálta vizes szoknyáját, füttyentgetett Zsiványnak, s a méreg majd szétvetette. Mától kezdve Róbertot levegőnek tekinti, és éreztetni fogja vele megvetését. Azt sem tűrheti, hogy Lilla ezentúl éjjel-nappal magolja: „Te is eléggé tetszel nekem, mert így meg úgy…” Kötelessége figyelmeztetni Lillát. Természetesen a pillanat nem alkalmas, Lilla egyre nagyobb súllyal nehezedik rá, a karja, a

válla egészen elzsibbadt.

– Várj – mondta Teri.

Szoknyáját áttette a másik kezébe, helyet akart cserélni Lillával, de a kislány megtántorodott.

– Elájulsz? – kérdezte Teri ijedten.

– Dehogyis! Valahogy gyenge a lábam, soha nem jártam még ennyit.

– A szíved nem fáj?

– Nem. De ha akarod, leülhetünk.

A kutya előttük állt, csóválta a farkát, vörös nyelve hosszan lelógott.

– Milyen kicsi – mondta Lilla. – Én mindig csak a fejét láttam. – Teri felugrott.

– Ha ül az ember, mindjárt elálmosodik! – Két kezénél fogva húzta Lillát.

Egymásba kapaszkodva botladoztak, Teri arca vörös volt az erőlködéstől. Vastag fekete felhő úszott lomhán a hold előtt, s egyszerre minden homályba borult, alakot cserélt. Egy útszéli fa kinyújtott karral, mintha éppen feléjük intett volna, egy szikladarab guggoló óriásként lesben áll, s igen nagy magasságban éles vijjogás hallatszott. Ők ketten mentek tovább, de most már görcsösen szorongatták egymás kezét, vánszorgásukat sűrűn megszakították pihenőkkel. A sötétség egyre terjedt odalent az úton és fent az égbolton, s mintha gomolygó füstoszlop között szikrák pattannának, itt-ott csillag bukkant elő, halványodó fénnyel. Teri kétségbeesett. Hiszen így soha nem jutnak haza! Az út negyedrészét sem tették meg! Ha Lillát lefektetné valahol, és segítséget hozna… Papa érte jönne a pesti taxival! Teri magában mérlegelte ezt a lehetőséget, mikor megszólalt a csüggedt kis hang, telve szorongással:

– Engem hagyj itt… ha akarsz…

– Hogyisne! – A szoknyát vállára csapta, s mindkét karjával szorosan átfogta Lillát, vonszolta előre. – Majd… valahogy…

Azután inkább gyötrelmes álomhoz hasonlított az egész. Botladoztak, elestek, és megint tovább. Mindketten hangtalanul sírtak, s most már nemigen látták, hová lépnek. Hol a fűben gázoltak, hol az úton, majd meg víz loccsant a lábuk alatt, s ha két rohanó felhő között tisztult az ég, megint

visszataláltak az útra. Teri minduntalan megállt.

– Várj, így jobb lesz – mondta, és úgy ölelte Lilla derekát, hogy szinte a levegőbe emelte. – Várj, majd így – és új fogással kísérletezett. A fekete kislány engedelmesen tűrte, hogy Teri a hátán hurcolja néhány méternyit, s azt is, hogy húzza maga után, ezen még nevettek is, és végül mindketten a fűbe gurultak.

Mikor az újabb pihenő után feltápászkodtak, valami nagy ijedtség volt bennük, és egészen elcsöndesedtek. A kutya is kétségbeesetten keringett körülöttük, Teri hörögve kapkodta a levegőt. A könnyű és kecses kis alak teljesen tehetetlen volt, súlyos, mint a zsák. Lilla néha felszisszent, ha kő sértette fel a lábát, vagy a kemény kis kéz túlontúl erősen markolta a karját, vállát.

Teri fújtatott, s alig érthető szavakat motyogott: „Valahogy… most már akárhogy… Ott vannak a házak, ne félj…”

Valóban, Lilla kissé összeszedte magát, félelemérzete megszűnt, és ha lassan is, ment tovább a másik lány mellett. A domboldalon aludt még a két vadonatúj épület, de az egyik oszlopos ház mögött nyikorgott a kútlánc, s koccant a tele vizesvödör. Úgy hangzott ez, mintha végét vetné a sok szenvedésnek, emberek vannak a közelben, most már megpihenhetnek, nem kell tartani semmitől. A lakóházakkal szemben leheveredtek a fűbe, és már aludtak is.

Eltelt vagy másfél óra. A Fellegvár fölött szakadoztak a felhők, s igen-igen távoli, sárgás fénnyel közeledett a hajnal. Gyorsan terjedt a völgy fölött, máris megjelent a nap vérvörös golyója. Az éjszaka legyőzötten kotródott, s úszott utána a fényét vesztett hold.

Bicegő, idős ember közeledett az úton, vékony husánggal terelt egy fehér és egy fekete kecskét; az oldalán tarisznya volt s a fején széles karimájú szalmakalap. Lassacskán ballagott, míg a kecskék nagy körültekintéssel keresgélték a legelésre alkalmas helyet, s hűvös tartózkodással fogadták a kis fekete pulikutya barátkozó viháncolását. A tolakodó állat azonban nem tágított, el-elkapta a kecskék karcsú bokáját, a méltatlankodó rúgásokat fel sem vette, s következetesen terelte a nyugodalmas legelészésre vágyákozó

állatokat egy bizonyos irányba. A sántikáló ember is odaért, és a husángját lóbálta.

– No te, megveszekedtél? – A pulikutya akkor belekapaszkodott a nadrágszárába, vad ugatásba kezdett, s rángatta az embert. Az bölcsebbnek bizonyult szakállas állatainál, és követte őt.

Két kislány feküdt a fűben; az egyik csupán hálóinget viselt tömzsi kis alakján, és két karjával szorosan ölelte a másikat, akinek furcsán lekókadt a feje. A sántikáló ember azt mondta:

– No! – Azután ismételte: – Nono! – Hibás lábát kinyújtva a fűbe ereszkedett, óvatosan rángatta a szőke kislány vállát, s a fülébe dörmögte: – No! No!

Teri hunyorgott.

– Ne félj! – suttogta. Felegyenesedett, és a térdére húzta hálóingét. Most már éberen, hadarásba kezdett:

– Itt tetszik maradni? Elszaladok segítségért a Mátyás király utcába, addig tessék vigyázni, jó? A kecskéknek van itt fű, éppen elég, ígérje meg… ne tessék innen elmozdulni!

Rohanás közben vissza-visszanézett, figyelmeztetően lengette a karját. Az ember meg ült a kutyával, őrizte a kókadt fejű kislány álmát; az olykor mocorgott, nyöszörgött, fel-felsírt, máskor meg mosolygott. A sántikáló ember rámondta:

– No!…

16.

Ki tudja hányadszor már az éjszaka folyamán, ismét a dombon épült kápolna előtt álltak, és néztek szerteszét. A szürke folyóra kis arányló csillámokat vetített a felkelő nap. Közeli és távoli kakaskukorékolás, az országútról szekérzörgés, kerékpárcsöngetés, a kápolna mellett elterülő gyümölcsöskerlben egy kék köténves, a fák körül piszmogó férfialak s a Duna közepén lefelé úszó halászcsónak jelezte az új nap kezdetét. Örvös

László arcára kékes árnyékot vételi a serkenő szakáll, a végtelenségig kimerült volt, és teljességgel határozatlan.

– Menjünk.

– Hová?

– Talán vissza a hajóállomáshoz. – Örvös László hátat fordított a Dunának, és tekintetével sorra vette a környező hegyeket. – Valahogy meg kellene szervezni a tanácsban… vagy mégis értesíteni a rendőrséget, mit gondolsz? Menjünk az országúton, itt minden bokrot átkutattunk, azt hiszem, felesleges…

Karon ragadta feleségét. Szép, árnyékos fasor vezetett a kápolnától az országútig, két oldalán gyepsáv, azon túl gyümölcsöskertek. Éjfél óta barangoltak a Duna-parton, a Salamon tornyánál, az országúton, megint a folyónál, s minduntalan elhangzott a bizonytalan kérdés: „Mit gondolsz?” Pápai Eszti elcsigázott volt, bosszús és aggodalmas. Sok mindenre gondolt, többek között arra, hogy szép kis komédiát csinált az a hóbortos kislány. Amikor a férfi sóhajtott: „Szegény anyám, ha valami történik, belepusztul, mit gondolsz?” – Pápai Eszti nem árulta el a véleményét, amely nem hízelgett az özvegy mérnöknének. „Ha megtaláljuk épségben, amit már remélni sem merek, kérdés, hogy túlél-e egy ilyen éjszakát, mit gondolsz?” „Ugyan, ugyan, súlyosabb csapásokat is túlél az ember” – felelte erre hangtalanul Eszti. „Mit gondolsz, lehetséges, hogy ketten együtt… hogy Terike is…” „Azt gondolom – pattogott magában az asszony –, hogy a mi Terink nem olyan kényes jószág. És ha valaki, a mi Terink megtalálja és hazahozza a lányodat…” S azt is gondolta Eszti, hogy éppen ezért legokosabb volna otthon, a verandán bevárni őket, forró teával, ő is majd eleped érte, de hogyan értesse meg ezzel a kapkodó, szegény, feldúlt emberrel, hogy bolyongásuk immár céltalan, s az aggódása túlzott? A két lány, ha elege lesz a kalandból, szépen hazajön magától. Mert abban biztos volt Eszti, hogy Lilla nem követett el öngyilkosságot, s ezt a hitét arra az egyszerű tételre alapozta, hogy amelyik kutya ugat, az nem harap.

Kiértek az országútra, tanácstalanul nézelődtek.

– Talán – kezdte tétován a férfi –, talán már otthon vannak, mit gondolsz?

– Fogalmam sincs – felelte Eszti, és diplomatikusan hozzátette: – Mindenesetre lemehetünk a hajóállomásig.

De a férfi már vonta magával a templom felé, s magyarázta, hogy fölösleges időveszteség volna, valószínű, hogy a kislányok közben megérkeztek. Az út végső szakaszát már rohanvást tették meg.

A verandán felrezzent a két bóbiskoló öregasszony. Az özvegy mérnökné a fia elé sietett, a kezét szorongatta és sírt.

– Semmi? – kérdezte.

A férfi nemet intett. Napbarnított arcbőre ólmosan szürke volt a kora hajnali világításban, és még kapkodó keze is sápadtnak tűnt. Fel és alá járkált, hol tipegve, hol meg óriás léptekkel, s időnként megállt egyik vagy másik asszony előtt, mintha szólni akarna, azután ment tovább.

– Mamuskám, főzzön teát, úgy kívánom a meleget – mondta Eszti.

– Teát? Főzhetek.

Az öreg Pápainé csoszogva indult az ajtó felé, kikerülte a vakon száguldozó férfit; az hirtelen megtorpant az anyja előtt.

– Nem értem, ne haragudj, nem tudom felfogni! Hogyan fajulhattak idáig a dolgok? Mi történt itt tulajdonképpen? Ha nem tudtatok összemelegedni, találtunk volna más megoldást. Rettenetes ez, kétségbeejtő! – Eltakarta a szemét, majd öltönye felső zsebét tapogatta, elkínzott arccal a küszöbön álldogáló anyósára nézett, mintha tőle várna választ.

Az özvegy mérnökné felsírt:

– Édes fiam, nekem ne tegyél szemrehányást, én… ami tőlem telt… Nem tudhattam…

– Nem hát – mondta a másik öregasszony, s valóságos jótétemény volt az ő erőteljes és józan hangja. – Ha volt is bajunk egymással, elintéztük magunk között. A lánykák meg – hát egyik ilyen, a másik olyan, elkerülték egymást, azért még nem köllött félreverni a nagyharangot és külön futárt meneszteni a Mátrába. Megtörtént a kellemetlenség, azon kell töprenkedni, hogyan találjuk meg őket. A rendőrségen jelentettétek? – fordult a lányához, mert a vejével sehogy sem állt a szája tegezésre.

– Eddig nem – mondta Eszti, és kissé csúfondáros pillantást vetett a férjére.

– Miért?

– Csak.

Bővebben nem nyilatkozott Eszti. Ugyanis az éjszaka folyamán kétszer is találkoztak az országúton kerékpározó rendőrrel. Örvös László mind a két alkalommal megállította a rendőrt, egy-két szót hebegett, azután sietve elvonszolta a feleségét. Mégsem teheti, hogy a rendőrséggel kerestesse a lányát, mondta, csak végső esetben fordul a hatósághoz – mit gondolsz? Eszti azt gondolta, hogy a kerékpáros fiatal rendőrök egykettőre Lilla nyomára akadnának s hazahoznák, míg ők csak tévelyegnek a vakvilágban – de nem szólt, mert Eszti okos asszony volt, tudta, hogy bármit mondana, a férje annak pontosan az ellenkezőjét cselekedne.

– Hát főzöm a teát, addig törjék a fejüket – vonta fel a vállát az öreg Pápai Lőrincné.

– Én megyek – mondta Örvös László.

– Hová? – Eszti máris ott volt mellette, s belekarolt.

– Talán erre feljebb, a temető felé…

– Mehetünk – felelte készségesen Eszti.

Az öreg Pápainé visszafordult.

– Kiskabátot vigyetek, Eszti, a lánykáknak. – Azzal ment a konyhába.

Ez is jó volt, a kiskabátokkal; Örvös László egy pillanatig úgy érezte, hogy a két lány itt van valahol a közelben, éppen csak rájuk kell adni a kiskabátot, és a dolog elintéződött. De ez csupán villanásnyi jóérzés volt, a kapuig tartott, és semmivé lett az utcán, amely üres volt, kihalt és közönyös.

Ha ugyan nem számítja az ember azt a repülő kis alakot. Kurta hálóingben szaladt ki valamelyik közeli házból, pedig nappal van már, és a lány is nagyocska, lehetne annyi esze… Azután a férfi elengedte a felesége karját, hatalmas léptekkel törtetett a kislány felé, ordítva:

– Teri! Terike!

Kitárt karjával készült felfogni a bukdácsoló, hadonászó kislányt, de az a kezébe kapaszkodott, vonta magával, és hadart éles hangján, nagy összevisszaságban.

– Itt van! A temetőn túl már láthatja, papa, vele maradt a kecskés ember

meg Zsivány, egyáltalán nem kell félni. Elájult, vizes ruha kell az arcára… nem is biztos, talán csak alszik, papa, ne nyugtalankodjon és…

– Miért vagy hálóingben?

Teri éppen csak tündöklő mosolyát villantotta az anyjára, aki nagyokat fújtatva beérte őket, és Teri vállára borította a kötött kabátot.

– Elmesélem, anya, hogy vagy, úgy, de úgy örülök…

A sántikáló ember kényelmesen üldögélt a kis kék batyu mellett, s lanyha érdeklődést keltett benne a közeledő, izgatott csoport. A kutya két mellső lába Lilla karján nyugodott, mintha fogva tartaná zsákmányát, kurta kis morgásokat hallatott, s csupán akkor kezdett bomlott táncba, mikor Örvös László felnyalábolta Lillát a földről. A kislány halkan felsírt:

– Apa… Apukám…

A menet ünnepélyes csendben érkezett a Mátyás király utcai hámlott vakolatú házhoz, s ott iszonyú lótás-futás kezdődött, amihez a kísérőzenét a mérnökné jajveszékelése, csukló zokogása szolgáltatta, míg Pápai Lőrincné meg nem unta a dolgot.

– Hallja, Mária, ezzel ugyan nem sokra megy. Dugja ágyba a lánykát, egy bögre teát neki, aztán aludja ki magát.

Lilla szorosan átkulcsolta az apja nyakát, nem nézett senkire, érzéketlen volt nagyanyja könnyeivel és simogatásával szemben, nem vett tudomást a környezetéről, s a szemét sem nyitotta ki.

A mérnökné a kezét tördelte.

– Orvost!… Orvost kell hívni!

A férfi szobormereven állt, karján a mozdulatlan, könnyű kis alak, s mintha azt latolgatta volna, hová tegye, míg orvosért megy.

Eszti szó nélkül átvette tőle a kislányt, és ment vele befelé.

– Nézze meg, mamuskám, meg van vetve az ágy?

Valamennyien vonultak befelé Eszti után. Lilla az ágyon feküdt, és halkan mondta a férfi:

– Hol lakik az orvos?

– Ugyan már – legyintett az anyósa –, minek az orvos?

Eszti vizes ruhát tett Lilla homlokára, melléje ült, a párnával együtt

megemelte, s a makacsul bezáródó szájat szétfeszítve, teával itatta. A kislány végül is elernyedt, csukott szemmel nagyokat kortyolt, és kényelmesebben elhelyezkedett Eszti karjában. A levél járt az eszében, a levél, ami ott van mackóruhája zsebében, egyéb nem érdekelte. Menjenek már ki, menjenek már ki, ismételgette magában, de olyan kimerült volt, hogy a következő pillanatban már aludt, s nem tudott semmiről. A két öregasszony fojtott hangon vitázott.

– Hiszen alig él – hajtogatta a mérnökné. – Ilyen megpróbáltatás, az ő szívével! – Támogatást várón nézett a fiára, az meg a felesége keze járását figyelte, az arca fokozatosan éledt.

– Az kell neki, hogy kipihenje magát – makacskodott a másik asszony. – Kár minden semmiségért az orvost zargatni!

– Semmiség! – Idősebb Örvös Lászlóné az unokája párnáját, takaróját igazgatta, a lábfejét dörzsölte, s a kezét simogatta, megannyi fölösleges mozdulat, szerencsére a kislány aludt, mint a tej. Az özvegy mérnökné most méltatlankodva kiegyenesedett. – Ki tudja, mit élt át szegény kislányom, ilyen szörnyű éjszaka… ez magának semmiség? Egy egészséges ember is megadhatja az árát…

A férfi is beleszólt, és az arcáról leolvasható volt, milyen kínosan érinti a vita.

– Nem kell túlozni, anyám, hiszen szép nyugodtan alszik.

– Kutya baja se lesz – recsegte Pápai Lőrincné.

A mérnökné a fejéhez kapott, és vadul támadt az asszonynak:

– Micsoda érzéketlenség! Ne vegye rossz néven, Bori, de ha én így látnám a maga unokáját…

Terire néztek. A kislány ott kuporgott az ágy lábánál, hálóingben és piros kötött kabátban. A szandáljában cuppogott a víz, karján, arcán sárfoltok éktelenkedtek, felsőteste imbolygott a fáradtságtól és álmosságtól, a szája széle kék volt, és a keze remegett. Zöld szemét kíváncsian járatta egyikről a másikra.

Csöndesen megszólalt az öreg Pápainé:

– Menjünk, lelkem, elfáradtál te is. – Érdes tenyerébe vette a meg-

megrándúló gyerckkezet, és vezette kifelé a szobából.

Pápai Eszti az órájára nézett.

– Nyolc órakor indul a közvetlen autóbusz Pestre, ha sietünk, még elérjük.

– Igen, igen…

Örvös László az anyjára nézett. Az özvegy mérnökné egyenesen ült a fonott székben, szeme dagadt volt a sírástól, s a feje szabályos időközökben megrebbent, mintha kis lökés érné, s ezt a könnyű ütést érezte a férfi is a mellkasában. Az anyjának reszket a feje, mint valami öregasszonynak! Hatvan év még nem az a kor… Végtelen szánalmat érzett. Lassan simogatta az anyja kezét.

– Tíz órakor kezdődik a műszaki tudományos tanács ülése. Feltétlenül ott kell lennem, fontos gyártási kérdésekről… igen fontos gyártási kérdésekről lesz szó. Az eddig végzett kísérletekről én tartom a beszámolót. Ugye megérted, hogy milyen sok múlik a mai napon? Nemcsak az én szempontomból, de az üzem… majd egyszer, nyugodalmasabb időkben megmagyarázom neked, hogy miről van szó… és mamuskának is, ha érdekli.

Nézett egyik öregasszonyról a másikra, azok konokul nem vettek egymásról tudomást. Eszti magasra emelt ballonkabáttal állt a férje háta mögött, és végét szakította az izgatott dadogásnak.

– Bújj bele! – mondta, és hirtelen elnevette magát. A hangok oly frissen, tele zengéssel gyöngyöztek az ajkáról, hogy a férfi is elmosolyodott, és sietve vállára terítette a kabátot. A mérnökné mereven ült, a mellét felduzzasztottá egy keserves sóhaj. Eszti cuppanós csókot nyomott a homlokára. – A kislányok remélhetőleg nem ébrednek fel estig. Azt ajánlom, a… néni is meg maga is, mamuskám, aludjanak egy jó nagyot. Mi majd felébresztjük magukat, helyes?

– Visszajöttök? – suttogta a mérnökné.

– Délután, legkésőbb este. Indulás, Lacikám, lemaradunk.

Egymáshoz igazodó hosszú léptekkel, karonfogva siettek lefelé a Mátyás király úton, duzzadó vitorlaként lebegett a két ballonkabát. A templom előtti térségen többen várakoztak az autóbuszra, aktatáskás férfiak, kosaras asszonyok. Mozgalmas volt a kis térség, a visegrádiak a két Népbolt felé

igyekeztek, mások a révhez, hogy elérjék a Nagymarosról induló vonatot. A házaspár fel és alá sétált. A férfi szorosan ölelte a felesége karját, csöndesen és búsan mondta:

– Hát nem sikerült. Tulajdonképpen előre látható volt; ha alaposabban meggondoltuk volna a dolgot, nem áll elő ilyen kínos helyzet. Az én anyám derék… igen, nagyon derék asszony, de bizonyos szokásokat, nézeteket belénéveltek, ezeken, úgy látszik, nem tud változtatni. Láttad, hogy reszket a feje?

– Láttam – bólintott Eszti. – Idegesség, majd elmúlik.

Örvös László sóhajtva nézett a felesége viruló arcába.

– Mindenesetre intézkedni kell, hogy az építkezést… egyelőre nem folytatjuk. Este majd megbeszéljük az öregekkel, keresünk valami békés, valamennyiünk részére kielégítő megoldást. Nagyon bánt a dolog… igazán sajnálom, Eszti. Gondolom, torkig vagy a családommal.

Jött az autóbusz, az utasok megrohamozták a lépcsőt. Eszti fürgén törtetett előre, és kezénél fogva húzta maga után a férfit. Az egyik bőrülésre huppant, és erélyesen rántott egyet a férjén, aki a két padsor között tétovázott.

– Így is éppen elég fáradt leszel, légy szíves, ülj le! – Mivel a férje nyílt arcáról mindenfele érzelem leolvasható volt, tudta, hogy választ kell adnia az előbbi kérdésre. A leghétköznapibb hangján mondta:

– Az anyád nagyon rokonszenves asszony. Én nem hiszem, hogy olyan áthidalhatatlan volna a különbség két egykorú, rendes, jóérzésű asszony között.

– Látod… Folytonos nézeteltérések, veszekedés…

– Beszéltél erről az anyáddal?

– Nem… hiszen alkalom sem volt. És a te anyád… mondott valamit erre vonatkozólag?

– Egy szót se. – Rövid szünet után, anélkül hogy a férfira nézett volna, meglehetősen száraz hangon mondta: – Végeredményben ez a különbség fennáll kettőnk között is. Gondolod, hogy áthidalhatatlan?

– Nem! – Örvös László tiltakozón felemelte a kezét, és kiáltott: – Nem! Nekem te… közelebb állsz hozzám mindenkinél, mindenestül! Ha kimondasz

valamit, mintha a magam gondolata volna… Te vagy nekem… te vagy…

Mély megindultságában nem tudta folytatni, de Eszti megértette. És ha Pápai Eszti nem is volt érzelmes lélek, magában befejezte a szakadozott mondatot: „Nekem is te… a fejed formája, a kezed, a suta mozdulataid, amit mondasz és amit gondolsz, minden ismerős, mintha együtt jártunk volna a fóti iskolába, és jó, nagyon jó veled lenni.”

Hangosan meg így szólt:

– Tudod mit, Lacikám? Gondolj a beszámolódra, ez a legfontosabb. Este mindent megbeszélünk.

– Igen. – De a férfit szemmel láthatólag még furdalta valami, s akadozva belekezdett: – Terike… nem is tudom, mit mondjak. Nagyszerű kislány, bátor és okos, kedves… igen…

– Gyerek, mint a többi. – A férfi szája szélén elmélyült a két kesernyés vonás, Eszti gyorsan egyébről kezdett beszélni: – Fél tízkor érkezünk, és mivel amúgy is benne vagyunk a taxizásban, az értekezlet meg tíz órakor kezdődik, azt ajánlom, Örvös elvtárs…

Egymásra mosolyogtak nagy egyetértésben.

– Éhes vagyok – jelentette ki az asszony.

– Én is…

17.

A mérnökné a karosszékben bóbiskolt, időnként az unokájához lopakodott. Mély szusszanásokkal aludt a kislány, érthetetlen szavakat mormolt, de egyszer friss, örvendező hangon kiáltotta: „Zsivány!” – s ez egyetlen pillanatra megállította az özvegy mérnökné amúgy is nyugtalan szívének verését. Miféle zsivá-nyokkal akadt össze Lilla? Teri is emlegetett ilyesmit, úgy van, egy kutyáról beszélt, pulikutyáról! Mintha ez a bizonyos Zsivány vezetett volna Lilla nyomára – micsoda zűrzavar, mennyi rejtelem!

Három óra tájt egészen éber volt idősebb Örvös Lászlóné, és ámbár úgy látszott, hogy Lilla túl van a veszélyen, mégsem könnyebbült meg, inkább

bosszúságot és némi restelkedést érzett. Ha Lilla túlélte ezt a szörnyű éjszakát, akkor egészséges, hála érte Istennek. Az egészben csak az a kellemetlen, hogy megint Pápai Borinak van igaza, az orvoskérdésben és egyebekben. Mindenesetre fölösleges volt Laciék előtt jelenetet rendezni, végre is nem csupán az ő unokájáról volt szó.

Az özvegy mérnökné tudta, hogy a lelkére nehezedő nyomástól csupán akkor szabadulhat, ha megbeszéli a dolgot Borival – tulajdonképpen meddig akar aludni az az asszony? Három óra, és horkol az egész ház!

Lábujjhegyen az ágyhoz lépkedett. Lilla szeme megrebbent, különben nem mozdult. Az öregasszony kiment a verandára.

Idegtépő éjszaka volt. Az ember vasból van, másképpen nem lehetséges, hogy most itt ül, a fáradalmait úgy-ahogy kipihente, éhséget érez és – unatkozik. Vajon melyik autóbusszal jönnek Laciék? És addig mihez kezdjen? Borinak ugyancsak jó idegei vannak, képes és átalussza a napot.

Nem; nesztelenül csukódik a jobb oldali ajtó, halkan csosszanó léptek a hallban. A mérnökné elégtétellel állapítja meg, hogy a csapkodásról, csendháborításról egyszer és mindenkorra leszoktatta a Pápai családot. A szeme sarkából látja a küszöbön megjelenő lehetetlen barna flanelpongyolát, de nem moccan, várakozó álláspontra helyezkedik.

– Hogy van a lányka, Mária?

A mérnökné kimért udvariassággal felelte:

– Köszönöm, egyelőre még nem mutatkozik semmiféle utóhatás.

– Miért mutatkozna? Mindent bír az ember, míg fiatal. De maga nem sokat ad az én beszédemre, aztán ha mégis igazam van, mintha a fogát húznák. Kávézott?

– Nem. – A távozó asszony után szólt: – És Terike? Alszik még?

– Nemigen akaródzik neki felkelni, de kizavarom az ágyból, minek ijesztgesse az anyját. A Lillácskának beviszi a kávét?

– Megkérdezem.

– Hát csak kérdezze.

A mérnökné köhintett az ágy előtt, halkan szólította a kislányt, az pislogott, de máris újra behunyta a szemét.

– Mit érzel, kislányom? – kérdezte gyengéden a nagyanyja. – Fáj valamid? – A homlokát, az érverését tapogatta, állt az ágy előtt, és válaszra várt. Végre megszólalt Lilla tragikus, mély hangján:

– Ti már ebédeltetek?

– Nem – felelte az özvegy mérnökné –, ők is aludtak az éjszakai virrasztás után, most készülnek kávézni. Hozom neked is a kávét, kislányom – mondta, és fürgén tartott az ajtó felé, ott utolérte a dünnyögő hangocska:

– Kaphatok rántottát?

– Hogyne.

– Három tojásból, nagymama.

A konyhában kissé zavarodottan jelentette a kényelmesen tevékenykedő Pápainénak:

– Rántottát kér. Három tojásból.

– Lám. Ehetünk mi is rántottát, megéheztem.

Nehézkesen a tűzhely elé térdelt, papírt gyújtott az aprófa alá, s arcát felfújva élesztgette a tüzet, úgy mondta:

– A doktor miatt meg nem kell orrolnia, Mária. Aggódtam én is, ha nem is tudom úgy kimutatni. De láttam a lánykán, hogy csak teszi magát. – A másik asszony felháborodott hangot hallatott, ő azonban legyintett, és zavartalanul folytatta: – Az álmosság meg a fáradtság, a nagy izgalom leterítette. Mikor az apja hozta, tudott ő már mindenről. Figyeltem, hogy sandít erre-arra, úgy szokta meg, hogy az egész háznép körülötte forgolódik. Szereti ijesztgetni a nagyanyját, mert maga okkal, ok nélkül rémüldözik.

– Éppen elég okom volt! – csattant fel a mérnökné, s egy villával erélyesen ütögette a tojást.

– Megmondom őszintén, később magam is megbántam. Cselekedett volna belátása szerint, és ha az orvos megnyugtatja, minek avatkoztam bele. Nincs annál borzasztóbb, mint a beteg gyerek, tudom én azt. Nedves ez a fa, vagy mi lelte? – A hatalmas fújtatástól kivörösödött az arca, végre ropogva égert a tűz. Térdét támogatva föltápászkodott, a tűzhelyre állította a tejeslábost, tálcára csészéket és tányérokat rakosgatott, s közben a maga csöndes, lassú módján mesélte: – Hallott éppen eleget a Verseny utcai

lakásunkról, csak azt nem mondtam eddig, hogy onnan kilakoltattak minket, mert hát az ember nem szívesen emlegeti a régi nyomorúságát. November vége volt. Az Esztim a három évet töltötte be, Lőrinc munka nélkül sétált, egy reggel meg kirakták a két rozoga székünket, a szekrényt meg a matracot a kapu alá. Lőrinc nekiindult, hogy kölcsönpénzt szerezzen, mink meg ültünk Esztivel a matracon. Beszélgettünk egyik-másik lakóval, aki éppen megállt, mert az emberek, ha nem tudnak segíteni, hát inkább továbbmennek, igaz?

– Igen…

– Azok meg ott a Verseny utcában olyan magunkfajták voltak, meg nálunk is szegényebbek. Az éjszakát is ott töltöttük.

– A kapu alatt?!

– Ott. A baj nem jár egymagában, hát eleredt a havas eső. Nem vert be a kapu alá, de a sok gönc, amivel takaróztunk, átnedvesedett a levegőtől, Eszti reggelre köhögött, a mellét fájlalta. – Zsírt tett egy lábosba, azután kenyeret szelt. – Lakott a házban egy fiatal pár, sofőrék, az asszonyka bevitt magukhoz. Egy díványuk volt, eléje rakták a négy széküket, a sofőr spárgával körülkötözte az egész miskulanciát, úgy aludtunk széltében a díványon, mind az öten.

A mérnökné homlokán rebbenve szálltak az ősz hajszálak, idegesen simítgatta az arcából.

– Esztike…

– Estére nem tudott magáról. Nagy láza lehetett, gondolom, mert forró volt a kis teste. Mondom, Lőrinc munka nélkül volt, nem járt nekünk a betegsegélyző, privát orvosra meg nem futotta. A szomszédok tanácsoltak ezt-amazt, borogattuk, teával itattuk, ő meg csak dobálta magát, vagy éppenséggel nagyon csöndes volt, gondoltam, nem éri meg a reggelt. Egyfolytában néztem, lélegzik-e még. Harmadnap aztán a sofőr hozott tíz pengőt, meg Lőrinc is Deák Miskától, jó embere volt nagyon. A pénzen kivettünk egy albérleti szobát, előre le kellett fizetni tizenöt pengőt. Ott aztán meggyógyult Eszti, és Lőrinc is kapott munkát az Izzónál.

A mérnökné összekulcsolt kézzel ült a konyhaszéken.

– Szent Isten, Bori, hogy maga miket élt meg! Mikor ilyeneket mond nekem, szavamra, szégyelleni magam.

– Jó, ha ilyesmiről is tud, Mária, csak azért mesélem. Talán nem fog annyit ijedezni.

Míg Lilla evett, nagyanyja a tálcát igazgatta a keze alá, a párnát, a takarót simította egyenesre, s mikor a kislány ismét csöndesen feküdt, kiment a szobából.

Lilla egyszerre éber volt. Visszafelé pergette az események sorozatát; az apja karjában feküdt, és ez elmondhatatlanul boldoggá tette. Mikor rátaláltak, üldögélt ott egy ember, egy sánta ember és Zsivány… Hogy került oda a fűbe? Teri, persze, Teri! A hátán is hurcolta. Hálóingben volt, a szoknyáját a Magda-forrásnál… a levél!

A mackóruha egy széken hevert, s hátsó zsebében lapult az alaposan megviselt cédula. Lilla forró tenyerébe szorította, az izgalomtól a szeme is égett, le kellett hunynia. Nagymama minduntalan bejön, inkább a szokott helyen olvassa el, Zsivány társaságában. Karján ruhájával, fehérneműjével a fürdőszobába vonult, egyenesen a zöld fényű tükörhöz.

Az elmúlt éjszaka eseményei feltétlenül nyomot hagynak az arcán, feltétlenül! Lebiggyesztette a száját, a sűrű szempilla sötét árnyékot vetett félig hunyt szemére, s hozzá a sápadt, keskeny arcocska, az áttetsző bőr! Nem kétséges, hogy képmása híven tükrözi az átélt gyötrelmeket.

Mivel nagyanyja léptei közeledtek, elhúzódott a tükörtől, de gondosan ügyelt arcának szenvedő kifejezésére. Nagymama most majd szóvá teszi a tegnapi jelenetet, szemrehányás, könnyek! Azután megkísérli őt visszabújtatni az ágyba, abból pedig semmi sem lesz. „Sajnálom, nagymama, le kell mennem a kertbe” – ezzel készült Lilla.

Az özvegy mérnökné valóban meglepődött útra kész unokája láttán, a kezével tett is egy félbemaradt tiltakozó mozdulatot, azután barátságosan megkérdezte:

– Felkeltél?

– Igen. – Lilla egy ideig várt, majd hozzátette: – A kertbe megyek.

– Ahogy gondolod, kislányom.

Hát ez mi? Nagymama minden további nélkül elengedi? Lilla úgy helyezkedett, hogy a kinti fény élesen vetődjön megviselt arcára, s komoran mondta:

– Nekem már mindegy, nagymama. Sokáig amúgy sem húzhatom… az én szívemmel.

Az öregasszony megrezzent, a mély, neki oly drága kis hang a szívéig hatolt, s már az ajkán volt: „Ne beszélj így, nem tudom elviselni!” De a lebiggyesztett száj és a megereszkedett szemhéj valami mesterkélt kifejezést kölcsönzött Lilla arcának. Csak teszi magát! – Bori állítja ezt a maga nyers megfogalmazásában, valamint azt is, hogy ő önzésből babusgatja, dédelgeti az unokáját. Bori meglehetősen kíméletlenül vagdossa az ember fejéhez vélt igazságait, ámbár Lilla hangja is… valahogy kiszámított…

Serényen rakosgatta a kislány holmiját, s közben mondta:

– A szívedtől akár száz évig élhetsz. Menj csak, kislányom, majd szólítlak, ha megjön az apád.

– Jó. – Lilla csodálkozása egy másodpercig tartott. Szemmel láthatólag kellemesen érintette a nagyanyja higgadt magatartása. Arca, hangja a régi Lilla volt, s az is, ahogy a karját lengette. – Viszlát, nagymama.

– Viszontlátásra, kicsi Lillám.

Lilla üldögélt a kerítés tövében, ölében a bozontos, fekete fej, s immáron tizedszer böngészte végig Cseh Róbert kurta-furcsa levélkéjét.

„Kedves Lilla, nem szeretek levelezni, hát röviden csak annyit, hogy te engem egyáltalán nem ismersz. Én nem vagyok olyan, mint a lányok, hogy mindenkibe beleszeretek, nálam az életbe vágóan komoly dolog. Te eléggé tetszel nekem, mert szeretsz olvasni, és mivel én író leszek, ez fontos, legközelebb majd beszélgetünk könyvekről, egyelőre többet nem mondhatok. Én zárkózott természet vagyok, különösen lányokkal nem barátkozok, mert nem értik meg az embert, lehet, hogy te kivétel vagy, majd kiderül! Ne bízd el magad. Levelemet ne említsd senkinek. Választ nem kérek. Cseh Róbert”

A bokrok között léptek csörtettek. Lilla ölében simítgatta a levelet, nem

rejtette el, mikor Teri eléje toppant, s a követ se hengergette a nyíláshoz. Zsivány meghitt mormolással fogadta a kislányt, ő meg álmélkodott. „Szóval itt szoktatok találkozni, szóval Zsivány azért jött utánam, megérezte, hogy bajban vagy, nahát!” Lilla kissé fekehúzódott, mintha helyet mutatna maga mellett, Teri a fűbe hemperedett, egymásra nevettek, azután jó ideig egyik sem tudott megszólalni, tépdesték a fűszálakat, és kerülték egymás tekintetét.

– Róberttól kaptál levelet? – kérdezte végül Teri.

Lilla végigheveredett a füvön, karját a feje alá tette, hunyorgott a napfényben, a hangja álmodozó volt.

– Igen. Honnan tudod?

– Gondolom. – Teri darálta: – Te eléggé tetszel nekem, mert… ezért meg azért… levelemet ne mutasd meg senkinek…

– Honnan tudod?! – Lilla kiáltott. – Csúnyaság tőled, hogy elolvasod a más levelét!

– Van eszemben! – Teri mérgesen fekántotta a vállát. – Mindenkinek ilyeneket ír.

Csöndesen kérdezte Lilla:

– Neked is?

– Hát! Meg Császár Marikának, és még ördög tudja, kinek.

– A múltkor… az a cédula…

– Persze!

Teri elővette zsebéből a gyűrött papírszeletet, és átadta Lillának, együtt olvasták az elmosódott sorokat, azután Teri tüntetően nagy, széles mozdulattal apró darabokra szakította, a sok kis fehérség megbújt a fűszálak között. A két fej összehajolt, és most Lilla levelét böngészték. Halkan kérdezte Teri:

– Nagyon szerelmes vagy Róbertba?

– Rettenetesen – sóhajtotta igen mélyről a másik kislány. – Rettenetesen!

– Butaság! – Átölelték egymást, és bizalmas megbeszélésüknek csupán a feltétlenül megbízható Zsivány volt tanúja. – Okos fiú, nem mondom, borzasztó sokat tud, és kell is tanulnia, ha író akar lenni…

– Régész lesz.

Teri legyintett.

– Meg diplomata, ahogy eszébe jut. – Kissé keserű volt Teri arca és öregesen komoly, ahogy magyarázta: – Így van a lányokkal is. Ugratja őket, azt képzeli, hogy mindenki szerelmes belé. Hát rajtunk ne röhögjön. Tudja, hogy elmentél a leveléért?

– Nem hiszem… Még nem.

Teri szó nélkül zsebre vágta Cseh Róbertnak Örvös Lillához intézett szerelmes levelét.

– Visszateszem a kő alá. Akkor látni fogja, hogy neked nem fontos a hülye levele, és megpukkad. A fiúk szeretnek szemtelenkedni a lányokkal, de tőlünk majd megkapja. – Lilla csüggedt arcába nézett, és bátorítóan folytatta: – Hiszen azért barátkozhatunk vele, ne félj! De hát ő egy hiú majom, és utóvégre mit képzel rólunk?!

Terit elkapta a harci láz, méltatlankodva hadonászott, éles hangja a magasba ívelt. Kieszelték nagyjából a Róbert elleni haditervet, Lilla itt elemében volt, biztos talajon mozgott, s viharos jókedve kerekedett. Később járkáltak a bokrok között, a sűrű lombú gesztenyefák alatt, s mindazt aprólékosan elmondták, amit kezdettől fogva éreztek egymás iránt.

– Azt gondoltam, hogy gyűlöllek, mindenért. Á, nem, inkább irigyeltelek – mormolta Lilla. Nem engedte el a másik lány karját, kissé lehajolt hozzá, és mintha boldoggá tenné a vallomás, az arca sugárzott. – Mindenkivel olyan jóban voltál, és később én már azt szerettem volna, ha csakis velem barátkozol. Te nagyon kedves vagy, én meg undok, tudom jól, meg gonosz!

Teri szenvedélyesen tiltakozott. Lilla nem gonosz, hanem szomorú, és beteg is volt, ő mindig tudta ezt, és úgy, de úgy kívánta, hogy egyszer beszéljenek mindenről. Ezentúl egészen másképp lesz.

– Együtt járunk iskolába, te nem tudod, milyen sok mindent csinálunk mi ott. Én nem bánom, ha jobb tanuló leszel, én úgyis sportban meg mindenben, amíg megerősödsz, szóval nem fog nekem fájni… Milyen a ti házatok Újpesten?

Lilla beszélt a Csokonai utcai házról, amelyhez most két szobát építenek, és

az anyjáról, aki nagyon okos és művelt volt, Teri meg arról a fiatalemberről, akit Pápai Eszti édesapámnak és olykor kisapámnak szólított, és akinek a keze alatt felrobbant az oxigéntartály. Bűvös szépségű volt a kert, áthatolhatatlan vadon, s ők ketten nem látszottak észrevenni, hogy a letíciával borított kőkerítés mögött rendes hétköznapját éli a közönyös világ. Az elmúlt éjszakát is említették egy-két szóval, a kecskés embert és a denevért, meg hogy találkozhattak volna egy csavargóval is és a vadászterület valamely elszabadult fenevadjával, és hogy szépen sütött a hold.

Ezenközben lassan bealkonyodott, ifjabb Örvös László és a felesége megérkezett Budapestről. A műszaki tudományos tanács rendes havi ülése fölöttébb érdekes volt, a beszámoló, az azt követő megbeszélés és vita késő délutánig tartott, egyszerűen lehetetlenné tette, hogy gondolatban egyébbel is foglalkozzon az ember, mint az üzemet oly közelről érintő kérdésekkel. Az autóbuszban is élénken tárgyalta a házaspár az ülés eseményeit. De a Mátyás király úton már elcsendesedve bandukoltak fölfelé, buzdítón szorongatva egymás karját. Halkan nyitották a vasajtót, tétován megtorpantak, mert a verandáról szűrődő hangok cseppet sem voltak csalogatók. Csattanás, kurta kiáltás, újabb csattanás.

Örvös László férfiasan erőt vett kedvetlenségén, könnyű sóhajjal indult előre, a felesége követte, azután az ajtóban kissé együgyű arccal bámultak egymásra.

A két öregasszony egymással szemben ült. Idősebb Örvös Lászlóné szép fehér haja ziláltan repkedett, a szemében vad tüzek lobbantak, és felháborodottan kiáltotta:

– Nem tud számolni!

– Én? Hatvanhatig biztosan! – A barna flanelpongyolás alak az asztal egész szélességét betöltötte, töredezett körmű kezében néhány kártyalapot lobogtatott, a hangja recsegett, mint a réztrombita. – Ha úgy szeret kártyázni, miért nem tanul meg?

– Jó estét – mondta Örvös László.

A két asszonyi arc fényes mosolyra derült. A mérnökné felugrott, buzgón

lesegítette fiáról a ballonkabátot, székeket húzgált minden különösebb cél nélkül. Pápai Bori nyugodalmasan sepregette össze a kártyalapokat, bólogatott, de nem mozdult a helyéről. Örvös László végigsimított az anyja kezén, és kissé révetegen mondta:

– Kártyáztatok?

Pápai Bori felelt döcögő és fölényes nevetéssel: – Vagy két hete tanítom, de nem megy a fejébe. A mérnökné legyintett.

– Annyit bosszant, fiam, hogy bizony isten kibírhatatlan.

– Úgy? – A férfi halkan köhintett, majd gondos keresgélés után előhúzott öltönye felső zsebéből egy igen szép ceruzát, s azt lassan forgatta ujjai között. Kínlódva várta, hogy mikor harsan fel a felesége ellenállhatatlan kacagása, s hogy idegességén úrrá legyen, megint köhintett.

– A kislányok – kérdezte –, minden rendben van?

– Kutya bajuk – mondta Pápai Lőrincné. – Előre látható volt.

– Igen…

Eszti nem nevetett, és nem is sietett segítségére. Leplezetlen kíváncsisággal nézegette az arcokat, mintha lélektani kutatások céljából érkezett volna a visegrádi Mátyás király utcába, s a világért meg nem szólalt volna.

– Mesélj, fiam, hiszen még semmiről sem beszéltünk. Szóval kellemes volt a Mátrában? Otthon mi újság? Hogy halad az építkezés? Gondolod, hogy őszre befejezik? Harapófogóval kell kihúzni belőled minden szót, drága fiam!

– Halad, igen, szépen halad. Éppen erről akartunk veled… veletek beszélni…

– Mink nem szólunk bele, igaz, Mária? – mondta Pápai Lőrincné, és mindkét karjával kényelmesen az asztalra terpeszkedett.

– Nem hát! Innen nehéz volna, de különben is te jobban értesz hozzá. És Esztike, ugye te mindent szépen elrendezel? – Tulajdonképpen először intézte a szót egyenesen a menyéhez; hangja nem volt kényszeredett, és ahogy az asszony arcába nézett, azt az elragadtatást érezte, amit első találkozásukkor, de most nem jutott eszébe önmaga előtt is leplezni ezt az érzést. – Majd bemegyünk egy-két napra Borival, ha sor kerül rá. Remélem,

hogy szép, hosszú őszünk lesz.

– Reméljük. Őszintén szólva – mondta a férfi, és hirtelen felállt, járkálni kezdett a verandán hosszában, egy rövid lépés az egyik kőkockára s egy hosszú két kockát átlépve –, őszintén szólva reggel az volt a benyomásunk, hogy nemcsak a kislányok, hanem közöttetek sem jött létre olyan, mondjuk, egyetértés… – A feleségére nézett, és Eszti befejezte a döcögő mondatot:

– Reggel, mikor mamuskáék hajba kaptak, úgy festett a dolog, hogy nem nagyon állhatják egymást a nénivel.

– Mi? – A mérnökné megdöbbenése határtalan volt. – Mi ketten? Hát én Bori nevében nem nyilatkozhatok, de ami engem illet, én jól érzem magam így, és igazán nem is tudom, mihez kezdenék… – Elkapta a hév, és már könnyezett. – Nem volt alkalmam erről beszélni veled, édes jó fiam, de hálás vagyok nektek, és ha igazságos akarok lenni…

– Jól van, mit izél, Mária? Megvagyunk egymással, aztán kész. Elintézzük a magunk dolgát, ti meg törődjetek a magatokéval.

A férfi arcán boldog, kamaszos mosoly terült el, egyszerre átugrott három kőkockán, és megállt az anyósa előtt.

– Nagyszerű! És gondolja, mamuska, hogy végül a kislányok is…

– Mit tudom én azt, lelkem.

Mind a két öregasszony szólította a magáét:

– Lilla!

– Teri!

Elsőnek Teri érkezett. Zavaros és rejtelmes történetbe kezdett, hogy Lillának még valamit el kell intéznie egy nagy kővel kapcsolatban, feltétlenül el kell intéznie, azután nagy érdeklődéssel nézte az arcokat, egyiket a másik után. Pápai Eszti megunta az Örvös család köntörfalazását, egyenesen megkérdezte a lányától:

– Akarsz velünk hazajönni Újpestre?

A kislány hüledezett: Újpestre? A nyár kellős közepén? És nagymama? Meg a többiek?

– Rólad van szó. Ha nem tudod megszokni Visegrádot, hazaviszünk, otthon majd meglátjuk, mihez kezdünk veled. – S hogy a kislány szája lefelé görbült,

és az ijedelem szavát vette, Eszti rákiáltott: – Hallom, örökösen marakodtok Lillával!

Ünnepélyesen mondta a kislány:

– Lilla az én legjobb barátnőm.

Ekkor mégis felcsendült az a váratlan nevetés, amely magával ragadta az embert, s amely gyöngyözött, mint valami ária. A verandaajtóban állt Lilla. A férfi két nagy lépéssel mellette volt, a haját és a vállát simogatta, és a fülébe dörmögött:

– Szép kis ijedtséget okoztál, hát így szeretsz te engem, hát ez a barátság? No jól van, tréfálok, jól van minden…

Mikor lecsillapodtak a kedélyek, és Eszti sürgetni kezdte a hazamenetelt, azt mondta Teri:

– Papa, tessék nekünk megvenni Zsiványt.

– Kicsodát?

– A szomszéd kutyát. Olcsón ideadják, egész nap láncon van.

– Minek nektek kutya?

– Hiszen Zsivány találta meg Lillát!

A lelkendező előadás úgy-ahogy megvilágította az éjszaka eseményeit; egy-egy mozzanat a kelleténél nagyobb hangsúlyt kapott, így a denevér és a levegőben vijjogó hatalmas madár; egyes pontjairól azonban, így a kő alá rejtett céduláról nem történt említés. A hatás mégsem maradt el. Örvös László indult volna a szomszédba, de a felesége leintette.

– Hogyisne – mondta –, te képes vagy százasokat ígérni azért az állatért, nekem meg húsz forintért ideadják! – Néhány perc múlva jött a kutyával, s az botkdozott, hempergett mámoros örömében.

A kiengesztelődések napja volt ez, egész életre szóló kapcsolatok megpecsételése.

Este a konyhában volt az öreg Pápainé, mikor megjelent ott egy vékonyka leányalak s egy szédülten keringő fekete gomolyag. Lilla álldogált az ajtóban, az öregasszony meg mintha nem látná, komótosan végezte a dolgát.

– Bori néni!

Lilla hangja egészen elvékonyodott, félős volt, hogy a levegőben megtett rövid útján elszakad, semmivé lesz.

– No mi az, lelkem? – érkezett a nyájas válasz.

A kislány átölelte a terebélyes derekat – ez volt az egész.

18.

A leírtakból könnyűszerrel következtetni lehet a továbbiakra, nem kell hozzá egyéb, mint egy kevéske képzelőerő. Mi történhetik emberi számítás szerint az Örvös–Pápai családdal? A fiatal pár megbecsült dolgozója marad az Általános Izzónak, s bizonyára nincs messze az idő, hogy ifjabb Örvös Lászlóné elvtársnő három telefon felett rendelkezik; ugyanígy biztosítottnak látszik a férje előmenetele is. Pápai Lőrincné a maga megfontolt módján, semmit sem elsietve megalakítja Újpesten azt a bizonyos szövetkezetet, amelynek korosabb asszonytagjai még egyéb hasznos munka elvégzésére is alkalmasak, mint az unokák sétáitatása és gondozása. A két kislány, magától értetődően, elvégzi a nyolc általános osztályt, a gimnáziumot, és hogy mi lesz azután, ki tudná azt megmondani? Civódás, nézeteltérés adódik majd éppen elég az öregasszonyok és a fiatal lányok között is, de rokoni érzelmeiken ez mit sem fog változtatni…

Most már mindössze arról kell néhány szót szólni, hogyan kapta meg a magáét Cseh Róbert.

Az úgy volt, hogy Teri néhány nappal az emlékezetes események után összetalálkozott a tejszövetkezetben Róberttal. Vidoran üdvözölte, hétköznapi dolgokról csevegtek, rövid csatangolásra is indultak tejeskannáikkal. Cseh Róbert szórakozottan hallgatta Terit, a szokottnál elgondolkodóbbnak látszott, s végül is, már a Mátyás király utcában megkérdezte:

– Hogy van a mostohatestvéred?

– Lilla? – Teri nem fortyant fel, s nem tiltakozott. – Pompásan. Képzeld, teljesen meggyógyult.

– Úgy?

– Ühüm. Jövőre iskolába jár. Nem tudom, mondtam-e neked, hogy anyáék itt voltak kétszer is, olyan jó volt! A papa kedves ember, kicsit furcsa, de nagyon kedves.

Róbert jóval később kérdezte:

– Sétálni is szokott?

– A papa?

– A mostohatestvéred!

Teri a vállát vonogatta, s akkorákat lóbált a tejeskannán, hogy a kiloccsant tej nyomán bárki követhette volna Kis Teréz útját. Sétál, persze, egészen megerősödött, nemsokára lejön a strandra is.

– De jóban vagytok! – mondta kesernyésen Róbert. Teri erre is csak a száját biggyesztette.

– Nem mondhatnám. De mégiscsak a mostohatestvérem, nem igaz?

A rozsdás vaskapu előtt szokása szerint megkérdezte Róbertot, hogy bejön-e. A válasz a szokástól eltérően így hangzott:

– Nem bánom.

Cseh patikuséknál aznap meglehetősen sokáig kellett várakozni a reggeli tejre, mert Róbert néhai Molnár Ambrus kúriai tanácselnök kertjében időzött, ahol fontos tárgyalása volt Lillával. A kislány a fűben ült, körülötte hosszú szárú vadvirágok, finom illatok és napsütés, ócska, foghíjas fésűvel kezelte Zsivány gubancos szőrzetét, a kutya nem csekély felháborodására. Nyöszörgött és nyikkantgatott, s ha nem tölti el egész valóját a feltétlen odaadás, régen odábbáll – így csupán akkor távozott, mikor Cseh Róbert feltűnt a láthatáron.

Lomhán közeledett, zsebre dugott kézzel, a fejét mélyen lehajtotta, mintha csupán botanizálni jött volna Molnár Ambrusék elvadult kertjébe, s rendkívül meglepné, hogy Lillát is ott találja, a kezében foghíjas fésű, a szája kissé eltátva. Nem lehetett eltalálni, mi rejlik a nagyra nyílt fekete szempár mélyén, ezért Cseh Róbert megzavarodott, és elég együgyűen kérdezte:

– Kutyád van?

– Ó, már régen – mondta szelíden Lilla, s merőn nézte a fiút. Róbert rövid

ujjú fehér inget viselt, a karja és a lábszára bronzbarna volt, a haja szőke, egészében nagyon csinos fiú, s ez fájdalmat okozott Lillának. Erőszakosan kellett más irányba terelni gondolatait, például hogy: „Te eléggé tetszel nekem, mert szeretsz olvasni” és: „Te eléggé tetszel nekem, mert szeretsz a hegyekben mászkálni”, s hogy Császár Marika is eléggé tetszik Róbertnak, mert babával játszik, és az jól illik neki. Róbert a virágokat kaszabolta lábával, majd Lilla mellé telepedett.

– Hallom, meggyógyultál. – Lilla bólintott, s a fiú másfelé nézett, míg kérdezte: – Voltál a Magda-forrásnál?

Lilla szája széle fájdalmasan megrándult, Róbert azonban csak a dünnyögő hangocskát hallotta:

– Még nem. Annyi minden volt a napokban, nem értem rá.

A fiúnak ez gyanús volt, s ezért egyenesen szembefordult Lillával.

– Nem hoztad el a levelet?

– Még nem.

A csönd most elég hosszúra nyúlt. A fiú fütyörészve vagdalkozott a földről felszedett ágacskával, s egy követ hajított Zsivány felé, aki a füttyszóra előoldalgott, behúzott farkát tétován himbálva.

– Nem hazudsz? – Lilla tiltakozó mozdulatára így folytatta: – Majd meggyőződök róla. – Felugrott, mintha máris indulna a Malomvölgybe, de némi gondolkozás után komoran mondta: – Nem bánom, ha annyira fontos neked, elmehetünk az ásatásokhoz.

– Engem cipelni kell.

– Hiszen sétálsz összevissza!

– Igen, de egyik szintről a másikra, pallókon és omlatag falakon…

– Bízd rám. Három órakor érted jövök.

Lilla is felállt. Megejtően szelíd és lágy volt a hangja, keskeny és sápadt arcának kifejezése is, Róbertnak arra kellett gondolnia, hogy Császár Marika külseje meg sem közelíti Lilláét.

– Inkább ott találkozzunk. Ha lassan is, majd csak elvergődöm odáig. Nem akarom, hogy nagymama tudjon róla, esetleg megtiltja, tudod, milyen. Szóval három órakor.

– Rendben.

Különösen érintette Róbertot, hogy délután három órakor ketten közeledtek a Fő utcán; egy tömzsi szőke kislány vérvörös arccal, lihegve támogatta a karcsú, fekete leánykát, s ámbár messziről úgy tűnt, hogy jókat nevetgélnek, közelebbről szemlélve igen tragikus volt az arckifejezésük, mintegy a végkimerülés határán. Furcsa volt az is, hogy Teri nem tágított, szintről szintre követte őket, és odaadó figyelmet szentelt Róbert magyarázatának. A fiú minden kődarabnál és falrészletnél hosszan időzött, s csupán az alkalomra várt, hogy Lilla fülébe súgja: „Voltam a forrásnál… Nálam van a levél, akarod?” A dongalépcsőn felfelé haladva lovagiasan támogatta Lillát, valamint a kerengő hűs, gótikus boltívei alatt. A palota teraszosan épült, mondta Róbert, jelenleg a harmadik szinten vannak, amott van a kápolna, vigyázz, a palló meredek – s megint csak megragadta Lilla karját.

Az oszlopos teraszon álltak. Előttük a Duna szürkéskék vize, Nagymaros festőien csoportosuló házacskái. Hosszú tehervonat zakatol Budapest felé. Róbert széles mozdulatot tett a kezével, mintha a sok és változatos szépség, múltnak és jelennek varázslatos összhangja egyedül az ő műve volna, s most íme, Lilla lába elé teszi az egészet, úgy, ahogy van.

– Bírod még? – kérdezte.

– Igen… talán – lehelte Lilla, s hősiesen vonszolta fáradt testét a negyedik szintre.

Teri roppant virgonc volt, ugrált egyik gödörtől a másikig, attól kellett tartani, hogy végül is belepottyan Mátyás király főcsatornájának mély üregébe.

– Mit szólsz – mondta Lillának, és úgy tapsikolt, mintha éppen betöltötte volna a két esztendőt –, itt aztán lehet bújócskázni, mi?

– Jaj – Lilla is valósággal gőgicsélt, és ő is összeverte a tenyerét –, jaj, Róbert, játsszunk bújócskát!

Hát ezekbe mi ütött? Róbert tizenöt évének hallatlan magasságából mosolygott le a két éretlen kamasz lányra, de nem akart ünneprontó lenni, elnézően felvonta a vállát.

– Te itt jól kiismered magad – mondta Teri, s ugrándozott, mint a bakkecske. – Mi leszünk a hunyók, jó?

– Nem bánom.

A két lány kissé eltávolodott, és Róbert, ha kissé restelkedve is, jó kis búvóhelyet keresett magának egy omladozó falrészlet védelmében. Állt zsebre dugott kézzel, cipője orrával óvatosan ütögette a köveket, nehogy zajt csapjon, és nyomra vezesse a lányokat. Telt az idő, de léptek nem közeledtek. Róbert egyik lábáról a másikra nehezedett, s a falrészlet mögül óvatosan kémlelte a külvilágot.

Csönd, mélységes csönd; valahol egy kakas kukorékol, isten tudja, miért, hiszen a nap lefelé megy pályáján; az országúton autóbusz robog, a háromnegyed négyes. Róbert elunta a várakozást. Lányokkal a legegyügyűbb játék is értelmét veszíti – ugyan hol keresik, mikor nyilvánvaló, hogy itt bújt el, a negyedik szinten, a meredeken lefelé ereszkedő hegyoldalban?

Előrejött, és bosszúsan huhuzott.

A két lány lefelé szökdécselt a pallón, majd egy meredek falrészen egyensúlyozták magukat. A törékeny Lilla köveken ugrált át, mint egy bakkecske. Egyre távolodtak, majd egymásba kapaszkodva néhány lépést hátrafelé tettek meg, Róbert látta nevető arcukat. Teri ordított:

– Huhu! – Lilla meg a kezét lengette.

Róbert végül is elindult, lassan, tűnődőn, s ezúttal békében hagyta az útjába kerülő kavicsokat. Kiért az országútra. Teherhajó úszott a Dunán, kettős rendekbe sorakozó hat uszályt vonszolt maga után, fedélzetén egy asszony vizet mert a folyóból. Jó messze járt már a két kis alak, egy fekete kutya eszeveszett táncot járt körülöttük. Róbert halkan fütyörészett, s tétován latolgatta: hát most hová-merre? Mintha az anyja hangját hallotta volna:

„Ne fuss utánuk, Róbert, ez a legújabb!” Mamának igaza van, hát akkor körülnéz a hajóállomáson.

De máris visszafordult, és jól kilépve iramodott a két kislány után. Zsivány egy verébcsapatot kergetett, a vontatóhajó éleset sípolt.

Ez történt 1955 júliusában, Visegrádon, egy örökké emlékezetes napon.

Alföldi Nyomda (6887.66-15-1), Debrecen, 1986
Felelős vezető: Benkő István vezérigazgató

Tizenkét éven felülieknek

ISBN 963 11 4486 0

Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, Budapest
Felelős kiadó: Sziládi János igazgató
Felelős szerkesztő: Janikovszky Éva
Műszaki vezető: Szakálos Mihály
Képszerkesztő: Seebauer Gabriella
Műszaki szerkesztő: Rucsek Andrea
67 000 példány. Terjedelem: 15,75 (A/5) ív. IF 5561